

Compu

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLIII, Nr. 10 — 12, OCTOMBRIE — DECEMBRIE 1984

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLIII, Nr. 10 — 12
OCTOMBRIE - DECEMBRIE
1 9 8 4

Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

IUSTIN

Mitropolitul Ungrovlahiei și
Patriarhul Bisericii
Ortodoxe Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. ANTIM
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. EPIFANIE
Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. ILIE GEORGESCU
Consilier cultural mitropolitan

REDACTOR :

Drd. MIHAI HAU

C U P R I N S

Paġ.

In apărarea păcii (Redacția) 685

PASTORALE CHIRIARHALE

Pastorala Prea Fericitului Părinte Patriarh IUSTIN la Nașterea Domnului 1984 687

Pastorala I.P.S. Arhiepiscop ANTIM al Tomisului și Dunării de Jos la Nașterea Domnului 1984 693

Pastorala P.S. Episcop EPIFANIE al Buzăului la Nașterea Domnului 1984 698

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Diac. Conf. PETRE I. DAVID, *Cuvînt la intrarea în Biserică a Maicii Domnului* 704

Protos. Drd. IRINEU POP, *Predică la St. Muceniță Filoteea* 708

Pr. ILIE I. GEORGESCU, *La peștera din Betleem (meditație)* 711

Protos. IRINEU POP, *Predică la Duminica după Nașterea Domnului* 716

IN APĂRAREA PĂCII

Balkanii, zonă a colaborării și păcii (Redacția) 720

Pacea, un sentiment al conlucrării, al demnității omului de azi, Pr. DAVID PETRE 722

ȘTIRI ECUMENICE

Arhim. NIFON MIHĂIȚĂ, *Dialogul teologic anglicano-ortodox* 726

STUDII ȘI ARTICOLE

Arhim. CHESARIE GHEORGHESCU, *Sîntul Cuvios Dimitrie cel Nou* 729

Drd. Pr. JERPĂLAU GH., *Ideea de pocăință în Vechiul Testament* 744

COMEMORĂRI

TITUS ȚIFU, <i>Figura lui Horea în perspectiva contemporaneității</i>	762
Diac. Prof. MARIN VELEA, <i>Anton Pann — Împlinirea a 130 ani de la moarte (1854—1984)</i>	773

DOCUMENTARE

Pr. NICOLAE POPESCU, <i>Explicații teoretice și practice privind aplicarea Regulamentelor cimitirelor parohiale și mănăstirești din cuprinsul Eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române</i>	789
Pr. NIC. CĂNĂNAU, <i>Semnificația și valoarea colindelor de Crăciun</i>	806
Pr. CONST. POPESCU, <i>Biserica Mărcuța din București</i>	817
Pr. D-TRU STANCU, <i>Monografia Bisericii Manu Cavalu</i>	828

ȘTIRI DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI

<i>Știri din Arhiepiscopia Bucureștilor</i>	860
<i>Știri din Arhiepiscopia Tomis-Dunărea de Jos</i>	864
<i>Știri din Episcopia Buzăului</i>	868

ÎN APĂRAREA PĂCII

În dezvoltarea politicii sale de pace, România este prezentă activ în numeroase foruri internaționale, aducându-și contribuția pentru ca, atât de pe continentul european cât și în întreaga lume să fie înlăturat pericolul militarist al războiului, și să se consolideze încrederea, să se instaureze relații de colaborare pașnică, pentru ca omenirea să scape de amenințarea spectrului morții. În această direcție, urmînd îndrumările Președintelui Țării noastre care s-a arătat în permanență un neobosit apărător al drepturilor popoarelor la viață liberă, suverană și independentă, într-un climat de înțelegere și pace, se înscrie și poziția românească în cadrul lucrărilor Conferinței pentru măsuri de încredere și dezarmare în Europa, organizată în capitala Suediei, la Stockholm.

Unul din documentele importante de lucru l-a constituit «Poziția României, concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu privind măsurile de încredere și de securitate și pentru dezarmare în Europa».

Propunerile constructive românești consideră că obiectivele primei faze a Conferinței sînt: eliminarea neîncrederii și a sentimentului de insecuritate provocat de anumite activități cu caracter militar; reducerea activității militare din zonele de frontieră, reducerea activităților militare care pot constitui motiv de tensiune și neîncredere, delimitarea zonei geografice în interiorul căreia activitățile militare pot comporta riscul unei confruntări; dezvoltarea informației și a comunicațiilor între state.

Delegația română prezentă la lucrările Conferinței este oricînd gata să colaboreze cu alte delegații în găsirea celor mai bune soluții pentru atingerea scopurilor pentru care această Conferință a fost convocată. Aceasta din dorința sinceră de a se ajunge la rezultate concrete care să justifice încrederea popoarelor în eficiența convorbirilor purtate, contribuind astfel la îndepărtarea amenințării militare care încă planează asupra acestui continent. România este gata să acționeze în așa fel încît Conferința de la Stockholm să constituie un factor pozitiv în procesul de realizare a încrederii între popoare și a destinderii, răspunzînd astfel pe deplin aspirațiilor tuturor popoarelor doritoare de pace.

Dacă s-ar face o analiză sumară a ceea ce a însemnat anul 1984 în activitatea desfășurată de Conferința de la Stockholm se poate spune că s-a reușit identificarea, inventarierea și sintetizarea punctelor de vedere și a pozițiilor exprimate de reprezentanții statelor participante la lucrări. În același timp, s-a adoptat planul de acțiuni pentru 1985, în care se preconizează accelerarea lucrărilor și aprofundarea analitică a problemelor. Se impun pentru anul 1985 angajarea de negocieri asupra problemelor de fond, o analiză a pozițiilor convergente în vederea identificării elementelor care pot constitui un prim pachet de măsuri concrete destinate creșterii încrederii.

Realizarea unor pași concreți pe calea încrederii și a destinderii ar duce la depășirea actualei crize politice internaționale și ar contribui la apropierea și înțelegerea internațională. Chiar un acord minimal ar constitui o încurajare cu o importanță specială pentru forțele iubitoare de pace, în efortul general al popoarelor pentru înțelegere, destindere și cooperare.

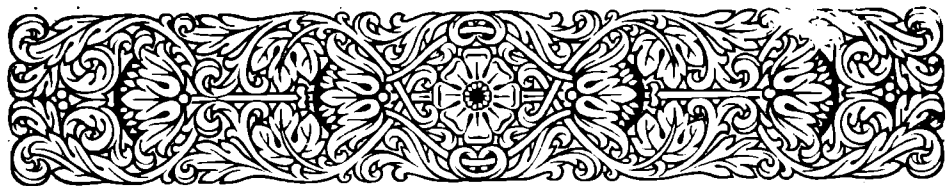
Conferința de la Stockholm nu trebuie să se rezume doar a fi un organism în care să se reflecteze asupra disensiunilor reale existente azi, ci trebuie să devină un factor activ, dinamic, care să poată influența climatul general politic existent azi în lume.

După cum declara Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu în Raportul prezentat la cel de al XIII-lea Congres al P.C.R. : «România va acționa cu toată fermitatea pentru încheierea cu succes a Conferinței de la Stockholm privind măsuri de încredere și dezarmare în Europa. Încheierea cu succes a acestei Conferințe va avea o mare importanță pentru politica de destindere și colaborare, pentru întărirea prieteniei între popoarele continentului nostru... Trebuie să facem totul pentru dezvoltarea prieteniei și a colaborării între țările europene, pentru o Europă unită, păstrând diversitatea sistemelor sociale, dreptul fiecărui popor de a-și alege regimul pe care îl dorește, fără nici o intervenție din afară. Să facem, așadar, încît Europa — care a avut un rol de primul rang în crearea civilizației moderne — să poată contribui și pe mai departe la dezvoltarea liberă a umanității, la realizarea unei civilizații superioare în stare să garanteze popoarelor bunăstarea, fericirea, libertatea, independența și pacea».

Acestea sînt deziderate ale poporului nostru, totdeauna iubitor de pace, doritor să-și ridice patria pe noi culmi de progres într-o atmosferă de securitate, înțelegere și pace, ferit de amenințarea războiului și a distrugerii.

De aceea, și Biserica Ortodoxă Română care a vestit încă de la începuturile ei dreptatea și pacea, înțelegerea și dragostea, apreciind eforturile depuse de întregul nostru popor pentru realizarea destinderii, subscrie la toate inițiativele de creștere a încrederii, de adîncire a cooperării și de consolidare a păcii în Europa și în întreaga lume.

REDACȚIA

PASTORALE CHIRIARHALE

† I U S T I N

DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI
DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU ATOATEȚIITORUL, IAR DE LA NOI
PĂRINTEASCĂ BINECUVÎNTARE

«Hristos se naște, măriți-L
Hristos din ceruri, întâmpinați-L,
Hristos pe pământ, înălțați-vă !».

Iubiți credincioși,

An de an, cu prilejul prăznuirii Nașterii Domnului, retrăim aievea noaptea cea de taină a întrupării Fiului lui Dumnezeu. Ochii noștri duhovnicești ne îndreaptă stăruitor privirea către Iisus-Prunc, înfășat în scutece ca orice copil, dar unic în frumusețe ca Dumnezeu. Lîngă El stăteau de veghe fericita lui Maică, pururea Fecioara Maria, și dreptul Iosif. Afară, în apropiere, cîțiva păstori făceau de strajă pe lîngă turmele lor. Deodată, în fața lor a stătut un înger al Domnului care le-a zis : «Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul ; că vi s-a născut vouă astăzi Mîntuitor, care este Hristos-Domnul» (Luca II, 10—11).

Vestea aceasta dată lumii de îngerul lui Dumnezeu a străbătut deodată înălțimile văzduhului și întinsul pămîntului. Mulțime mare de îngeri s-a arătat păstorilor și a început să laude pe Dumnezeu zicînd :

«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, întru oameni bunăvoire».

Iar păstorii, după ce au văzut pe Iisus «*culcat în iesle*» (Luca II, 16) s-au întors la turmele lor, istorisind tuturor cele întâmplate și «*preamărind și lăudînd pe Dumnezeu*» (Luca II, 20). La rîndul lor, magii de la Răsărit, călăuzindu-se după mersul unei stele, au găsit locul unde se afla atunci Iisus cu părinții Săi. Și, intrînd în casă «*au văzut copilul împreună cu Maria, mama Lui, și căzînd la pămînt s-au închinat Lui, și deschizînd vistieriile lor, I-au adus Lui daruri, aur și tămîie și smirnă... apoi s-au dus în țara lor*» (Matei II, 11—12).

Cîntările bisericești se întrec între ele, zilele acestea, arătînd că nu numai îngerii, păstorii și magii s-au plecat în fața lui Iisus, la nașterea Lui, ci însăși întreaga făptură. «*Ce vom aduce Ție, Hristoase ! — spune una din aceste cîntări. Că Te-ai arătat pe pămînt ca un om pentru noi ; fiecare din fapăturile zidite de Tine mulțumire aduce Ție : îngerii — cîntarea, cerurile — steaua, magii — darurile, păstorii — minunea, pămîntul — peștera, pustiul — ieslea, iar noi pe Maica Fecioara*».

Dreptmăritori creștini,

Făcîndu-se om, Fiul lui Dumnezeu s-a numit pe Sine, fără încetare, «*Fiul Omului*», în toată vremea viețuirii Sale printre oameni. Domnul nostru Iisus Hristos s-a vădit însă, nu numai prin viața și învățătura Sa, dar și prin mărturii lămurite că este Fiul lui Dumnezeu. Îngerul Gavriil vestise pe Fecioara Maria că pruncul pe care-l va naște «*va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema*» (Luca I, 32) ; iar după ce s-a botezat de Ioan în apa Iordanului, deschizîndu-se cerul «*Duhul Sfînt în trupească înfățișare, ca un porumbel a pogorît peste El și din cer s-a făcut glas : Tu ești Fiul Meu cel iubit ; întru Tine am binevoit*» (Luca III, 21—22). Mai tîrziu, pe muntele Taborului, Petru, Iacob și Ioan au auzit același glas ceresc, dîndu-le lor mărturie că Iisus este Fiul lui Dumnezeu. Aducîndu-și aminte de ziua aceea, Sfîntul Apostol Petru scria mai tîrziu : «*Noi am văzut mărirea Lui cu ochii noștri. Într-adevăr, El a primit de la Dumnezeu-Tatăl cinste și slavă, atunci cînd din înălțimea slavei un glas ca acesta a venit către El : Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care Eu am binevoit. Și acest glas l-am auzit pogorîndu-se din cer, pe cînd eram cu Domnul în muntele cel sfînt*» (II Petru I, 17—18).

De altfel, însuși Mintuitorul a dat mărturie despre Sine că este Fiul lui Dumnezeu. La începutul lucrării Sale în lume, în convorbirea cu fariseul Nicodim, El a mărturisit deschis că

este Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care s-a pogorît din cer pentru ca, printr-Însul, lumea să se mîntuiască (Ioan III, 17). Mai tîrziu, în marea Sa rugăciune, înainte de prinderea Sa, ridicîndu-și ochii către cer, a cuvîntat : *«Părinte, venit-a ceasul. Preamărește pe Fiul Tău... cu mărirea pe care am avut-o la Tine, mai înainte ca lumea să fie»* (Ioan XVII, 1 și 5).

Aceste mărturisiri au fost întărite de sfințenia vieții Lui. Deși a venit pe pămînt *«în asemănarea trupului păcatului»*, cum zice Sfîntul Apostol Pavel (Romani VIII, 3), adică în trup asemănător cu trupul în care lucrează păcatul, în trup de om obișnuit, Domnul nostru Iisus Hristos, ca om, a fost asemenea cu noi, într-adevăr, dar fără de păcat. Sfîntul Apostol Petru zice că Iisus *«păcat n-a săvîrșit, nici s-a aflat viclesug în gura Lui»* (I Petru II, 22). În fața tuturor El s-a dovedit : *«Sfînt, fără răutate, fără de pată, osebit de păcătoși...»* (Evrei VII, 26). De aceea a putut să se aducă pe Sine *«prinos și jertfă lui Dumnezeu întru miros cu bună mireasmă»* (Efeseni V, 2).

În adevăr, în ceea ce privește viețuirea lui Iisus ca om, El s-a ridicat la înălțimi neatinse niciodată de ființă omenească. Pe cruce fiind, spre pildă, El și-a ridicat ochii către cer, rugîndu-se pentru cei care-L chinuiau de moarte, zicînd : *«Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac»* (Luca XXIII, 34). Acestea sînt cele mai mișcătoare cuvinte care au putut fi rostite de buze omenești. Auzind aceste cuvinte și văzînd toate cele ce s-au petrecut la moartea Mîntuitorului, sutașul și *«cei ce împreună cu el păzeau pe Iisus... au zis : Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta»* (Matei XXVII, 54).

Dar Iisus nu putea rămîne în mormînt. Dumnezeu L-a sculat din morți și L-a ridicat iarăși la mărirea pe care a avut-o la El mai înainte de facerea lumii. Și *«I-a dăruit Lui numele care este mai presus de orice nume ; ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor de dedesubt. Și toată limba să dea mărturie că Domn este Iisus Hristos întru mărirea Lui Dumnezeu-Tatăl»* (Filipeni II, 9—11).

Iubiți fii sufletești,

Cel *«care din Tatăl s-a născut mai înainte de toți vecii»*, Fiul Unul-Născut și Cuvîntul lui Dumnezeu, care pururea sălășluiește în ceruri, la plinirea vremii *«s-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și s-a făcut om»*. El a văzut în adevăr lumina

zilei ca orice prunc nou-născut, dar la nașterea Lui rînduiețile firești s-au împerecheat cu vrerile dumnezeiești.

Făcîndu-se om, Fiul Tatălui ceresc n-a încetat să fie Dumnezeu. El este Dumnezeu-Omul. În El «*locuiește toată plinătatea Dumnezeirii*», cum zice Sfîntul Apostol Pavel (Coloseni II, 9) ; pe tronul Dumnezeirii, în ceruri, El șade la dreapta Tatălui, întru cinstire ; împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, El este închinat și mărit. Pe de altă parte, în El «*locuiește toată plinătatea*» zidirii, adică mulțimea făpturilor văzute și nevăzute. În El «*au fost zidite toate în ceruri și pe pămînt, cele văzute și cele nevăzute... toate prin El și spre El au fost zidite... și pe toate El le-a așezat... În El binevoit-a Dumnezeu să locuiască toată plinătatea și prin El să le împace pe toate cu Sine, făcînd pace prin sîngele crucii Lui, prin El atît cu cele de pe pămînt cît și cu cele din ceruri*» (Coloseni I, 16—20).

Hotărîrea din veac a lui Dumnezeu de a trimite pe Fiul Său pe pămînt, la vremea potrivită, pentru a izbăvi pe om de păcate și a-l ridica la sînul Său părintesc, făcîndu-l asemenea cu Fiul Său, abia se întrezărește în vechile cărți ale Sfintei Scripturi. Proorocii din vechime nu știau lămurit că «*înainte de clădirea lumii ne-a ales pe noi Dumnezeu ca să fim sfinți și neprihăniți în fața Lui, orînduindu-ne din dragoste pe noi mai dinainte spre înfiere către Sine prin Iisus Hristos, potrivit cu bunăvoirea hotărîrii Sale spre lauda slavei harului Său*» (Efeseni I, 4—6). Ei cunoșteau însă că Mîntuitorul va fi împodobit cu toate darurile Sfîntului Duh precum și că El va fi trimis «*să binevestească săracilor, să tămăduiască pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiască dezrobirea celor robiți și căpătarea vederii celor orbi, să slobozească de apăsare pe cei prigoniți și să vestească anul plăcut Domnului*» (Luca IV, 18—19).

Mai important însă decît oricare alt dar pe care avea să-l aducă în lume Mîntuitorul, era *darul păcii*. De aceea, El este deseori numit în cărțile vechi *Domnul păcii*, iar vremea care avea să înceapă, odată cu venirea Lui în lume era așteptată și dorită ca epocă de domnie a păcii desăvîrșite. Isaia nădăjduia că popoarele vor face atunci «*săbiile lor fiare de plug și lăncile lor seceri*» (II, 4), iar Iezechiil vedea cu ochii săi sufletești «*pe locuitorii cetăților... care vor arde armele..., arcurile, săgețile, lăncile și sulile*» (XXXIX, 9).

Cuvintele proorocilor n-au rămas deșarte. Mîntuitorul a porîit pe pămînt într-un moment rareori întîlnit în istorie, într-un moment cînd pacea domnea în lume. Îngerii I-au cîntat

la naștere imnul păcii, iar apostolii, mai târziu, vesteau credincioșilor că Iisus a venit ca să împace cu Sine toate, *«fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcînd pace printr-Însul, prin singele crucii Sale»* (Coloseni I, 20).

Dreptmăritori creștini,

Praznicul Nașterii Domnului este sărbătoarea creștină a păcii. Desigur, în rugăciunile și cîntările de la slujbele tuturor celorlalte sărbători de peste an întîlnim neîncetat cereri de pace. Dar, în chip cu totul deosebit, Dumnezeu se înfățișează în ziua de prăznuire a nașterii Fiului Său ca Domn al păcii.

Intr-adevăr, dacă pentru zidirea dinții Dumnezeu este îndeosebi Domn al vieții, fiindcă atunci a adus El toate de la neființă la ființă, pentru zidirea a doua, adică pentru lumea care a început odată cu întruparea Mîntuitorului, Dumnezeu este îndeosebi Domn al păcii, fiindcă atunci pe toate le-a împăcat cu Sine, prin Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos. De aceea, în scrierile Noului Testament Dumnezeu este numit deseori *Dumnezeul păcii*, iar Evanghelia ca vestire a păcii lui Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos, este numită *evanghelia păcii* (Efeseni VI, 15).

Noi nu restrîngem însă pacea în hotarele gîndirii sau viețuirii noastre creștine. După cuvîntul Apostolului Pavel, noi sîntem datori să trăim *«în pace cu toți oamenii»* (Romani XII, 18) și să întindem mîini frățești tuturor oamenilor *«spre tot lucrul bun»* (Tit III, 1).

Iubiți credincioși,

Cu bucurie și cu vrednicie să purtăm pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Domnul păcii, în sufletele noastre. Locaș sfînt să-I gătim, împodobindu-ne întreaga ființă cu gînduri curate, cu fapte bune și cu evlavie adîncă. În loc de aur, smirnă și tămîie, să punem înaintea feței Lui daruri duhovnicești : credința noastră dreaptă, nădejdea cea vie în viața veșnică și dragostea fierbinte de Dumnezeu.

Unii față de alții să ne purtăm *«cu toată smerenia și blîndețea, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-ne cu iubire și silindu-ne să păzim unitatea duhului în legătura păcii»* (Efeseni IV, 1—3). În strădaniile noastre obștești spre săvîrșirea lucrului bun, unul altuia să fie îndrumător, sfătuitoare, pururea de ajutor ; dragostea frățească să fie legea de temelie a vieții noastre.

Să ne gîndim fără încetare la adevărul vestit păstorilor de ingeri, în noaptea sfîntă a nașterii Domnului, că darul ceresc

pe care l-a adus Mîntuitorul în lume este pacea. Să o păstrăm deci ca pe odor de mare preț.

Strîns uniți în jurul cîrmuitorului țării, Domnul Președinte al Republicii, Nicolae Ceaușescu, să nu precupețim nici un efort în strădaniile pentru dezarmare, pentru apărarea păcii, pentru conviețuirea frățească cu toate popoarele lumii.

Este o datorie omenească viețuirea în pace cu frații noștri, oamenii de pretutindeni.

Datoriile noastre creștinești să se împletească strîns cu datoriile cetățenești, dînd atît Cezarului cele ce se cuvin Cezarului cît și lui Dumnezeu cele ce se cuvin lui Dumnezeu, potrivit cu porunca Domnului nostru Iisus Hristos.

Comoara credinței noastre strămoșești și zestrea noastră spirituală și materială pe care ni le-au lăsat înaintașii noștri să le păstrăm cu scumpătate și, sporindu-le după cuviință, să le dăm spre înțeleaptă folosire și bună păstrare urmașilor noștri.

Încolo, *iubiții mei*, ca podoabe de mare preț și daruri aducătoare de roade, să păstrăm cu mare grijă hărnicia noastră în muncă, omenia unuia față de altul și dragostea tuturor de țară.

Odată cu acest cuvînt de creștinească învățătură și povățuire dreaptă, în ziua de astăzi a luminatului praznic al Nașterii Domnului, îmbrățișîndu-vă cu părintească dragoste, îmi îndrept cugetul meu către cer, rugînd să se pogoare peste toți : darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh.

Al tuturor de tot binele voitor și pururea către Domnul fierbinte rugător,

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMANE

† ANTIM

DIN MILA LUI DUMNEZEU, ARHIEPISCOP AL TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

INTREGULUI NOSTRU CLER ȘI TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI
DIN ACEASTĂ ARHIEPISCOPIE: HAR, MILĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU-TATAL
ȘI DE LA DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, IAR DE LA SMERENIA NOASTRĂ
ARHIEREȘTI BINECUVÎNTĂRI

*«Și Cuvîntul trup S-a făcut și S-a
sălășluit între noi» (Ioan 1, 14).*

Iubiții mei fii suflatești,

Astăzi, la praznicul Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, se reînnoiește, ca în fiecare an, în noi și în întreaga suflare creștinească, bucuria cea mare izvorîată din Betleemul Iudeei, cînd Fiul lui Dumnezeu S-a născut din Prea Curata Fecioară Maria, precum a spus Proorocul de demult: *«Iată Fecioara va lua în pîntece și va naște Fiu și se va chema numele lui Emanuel, ce se tâlcuiește: cu noi este Dumnezeu»* (Isaia 7, 14; Matei 1, 23).

Îngerii cu oamenii au venit atunci de s-au închinat Pruncului, ca unui Dumnezeu și au proslăvit minunea Nașterii cea mai presus de fire, rînduită de Pronia cerească pentru mîntuirea noastră.

După aproape douăzeci de veacuri de la această descoperire a lui Dumnezeu în istoria răscumpărării noastre din păcatul strămoșesc, pășim și noi acum, cu smerenie, pe aripile rugăciunii, împreună cu păstorii și cu filosofii de la Răsărit, pentru a afla tainic pe Pruncul Iisus și, văzîndu-L cu ochii minții, să ne alăturăm cetelor îngerești și să cîntăm împreună cu acestea: *«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire»* (Luca 2, 14).

Cu adevărat mare este taina coborîrii în lume și a întrupării Fiului lui Dumnezeu. Noi nu putem înțelege cu mintea minunea Nașterii celei mai presus de fire. Totuși, prin harul pe care Dumnezeu ni l-a revărsat prin Sfînta Sa Biserică, căutăm a o cuprinde, în acest vas de lut, atît cît ne este necesar pentru mîntuirea noastră.

La mijloc, *iubiților*, este marea milostivire a lui Dumnezeu, care a voit să ridice neamul omenesc din neascultare și să-l readucă la fericirea cea dintâi. Aceasta ne-o arată Sfântul Evanghelist Ioan când zice : «*Așa a iubit Dumnezeu lumea, încît și pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața de veci*» (Ioan 3, 16).

Mîntuitorul Iisus Hristos, venind pe pămînt ca să ne mîntuiască, a luat asupra Sa trupul și întreaga noastră fire omenescă, în afară de păcat. Pentru această lucrare preasfîntă, El, ca Dumnezeu, s-a deșertat pe Sine și «*bogat fiind a sărăcit pentru noi, ca pe noi să ne îmbogățească*» (II Cor. 8, 9). Sărăcia Lui este smerenia Sa cea mare, pogorîrea din slava cerească întru umilință și suferință, care au început chiar în noaptea Nașterii, cînd părinții Lui n-au găsit alt adăpost, pe vreme de iarnă, decît peștera și ieslea dobitoacelor.

Iar îmbogățirea noastră întru Hristos este învățătura pe care El ne-a adus-o de la Tatăl Ceresc — Evanghelia Sa sau Vestea cea bună, pe care ne-a împărtășit-o. Oricine posedă această bogăție sufletească și o cheltuiește în slujirea semenilor săi, precum ne-a învățat Mîntuitorul, are pe Dumnezeu în inima sa și este ca pomul sădit lîngă izvoarele apelor, care își dă rodul la vremea sa (Psalm 1, 3).

La vîrsta bărbatului desăvîrșit, Mîntuitorul a ieșit la propovăduirea Evangheliei. Timp de trei ani, El a vestit mulțimilor din Țara Sfîntă cuvîntul lui Dumnezeu, iar acestea l-au primit asemenea pămîntului însetat de ploaia cea binefăcătoare. El a predicat despre adevărurile mari ale credinței, despre tot ceea ce înobilează sufletul și spală păcatele. Dar cea mai mare poruncă pe care ne-a lăsat-o este cea a dragostei creștine. El a zis : «*Să vă iubiți unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, așa să vă iubiți și voi unul pe altul. După aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi*» (Ioan 13, 34—35).

Cînd a plinit toate cîte I le-a încredințat Tatăl, a pecetluit învățătura Sa cu moartea pe cruce. În acest moment culminant, El a întemeiat așezămîntul sfînt al Bisericii, «*stîlp și temelie a adevărului*» (I Tim. 3, 15), cu misiunea de a duce mai departe lucrarea mîntuirii în numele Său, cît va fi lumea.

Dreptmăritori creștini,

Biserica se compune din obștea credincioșilor, din toți creștinii botezați în numele Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, care sîntem uniți prin aceeași credință în Mîntuitorul Hristos și ne împărtășim din aceleași Sfinte Taine.

Acest sfînt așezămînt este o prelungire a întrupării Mîntuitorului Hristos, prin continua prezență a Lui în mijlocul credincioșilor și prin lucrarea harică a Sfîntului Duh, Domnul de viață Făcătorul.

Întemeierea Bisericii este o nouă zidire a lumii din dragostea lui Dumnezeu pentru om, făptura Sa, căzută, pe care doarește să o ridice la slava cea dintîi.

Biserica este mama noastră spirituală, rînduită de Mîntuitorul pentru sfințirea și îndrumarea vieții noastre. Ea este Trupul lui Hristos. Capul este Însuși Mîntuitorul, iar clerul și credincioșii sînt membrele ei. *«Voi sînteț trupul și mădulele lui Hristos»*, ne încredințează Sf. Apostol Pavel (I Cor. 12, 27).

Biserica este socotită *«Via Domnului»* și *«Ogorul Domnului»*, iar noi, împreună-lucrătorii și casnicii lui Dumnezeu. Credincioșii mai sînt numiți *«pietre vii»* în zidirea Casei Domnului. Aceștia, ca să facă parte din Trupul lui Hristos și să se bucure de binefacerile credinței, trebuie să trăiască în unire cu Duhul lui Hristos. Mîntuitorul ne spune: *«Rămîneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roade de la sine, dacă nu rămîne în viță, tot așa nici voi dacă nu veți rămîne în Mine»* (Ioan 15, 4).

De asemenea, numai cei ce sînt statornici în învățătura și ascultarea Bisericii pot primi binecuvîntarea și harurile ei spre a spori în cele duhovnicești, pe cînd cei ce se despart de ea sînt sortiți rătăcirii.

Urmînd Biserica trebuie să dovedim tărie neclintită în credință și neșovăire, pentru care Apostolul Pavel ne îndeamnă: *«Să nu mai fim copii și jucăria valurilor purtate încoace și încolo, de orice vînt al învățăturii, prin înșelăciunea oamenilor, prin vicșugul lor, spre uneltirea rătăcirii, ci fiind credincioși ai adevărului, prin iubire să sporim întru toate pentru El, care este capul Hristos»* (Efeseni 4, 14—15).

Iubiți credincioși,

Biserica Ortodoxă Română, întemeiată în primele veacuri creștine, în urma propovăduirii Sfintului Apostol Andrei și a ucenicilor lui și sfințită prin sîngele a numeroși martiri, este strîns legată de viața poporului nostru. În curgerea vremurilor vitrege și viforoase a fost făclie de lumină și călăuză duhovnicească. Ea a adus o contribuție importantă la zidirea conștiinței naționale, la făurirea unității poporului român și la apărarea patriei.

După eliberarea noastră de sub stăpînirea multiseclară otomană și proclamarea României ca stat suveran și independent, Biserica noastră, supusă pînă atunci jurisdicției Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, în anul 1885 a obținut autocefalia, adică dreptul de a se conduce de sine. Ea a păstrat însă mai departe legături frățești și de unitate dogmatică, canonică și de cult, cu toate celelalte Biserici Ortodoxe din lume. În același timp, ea și-a dat o organizare proprie, potrivit tradițiilor și nevoilor spirituale ale credincioșilor, afirmîndu-se prin lucrarea ei spirituală și culturală și dobîndind un prestigiu deosebit în cadrul întregii Ortodoxii.

După primul război mondial și încheierea procesului de făurire a Statului național unitar român, Biserica noastră, în anul 1925, s-a constituit în Patriarhie. Sub înțeleapta îndrumare a Întîistătătorilor Patriarhiei Române a urmat o perioadă de prodigioasă activitate, care se continuă și în prezent. S-a dat o nouă organizare centrală și locală bisericească și s-au înființat eparhii și parohii ortodoxe române peste hotare. S-a reorganizat învățămîntul teologic, trecut sub grija Bisericii. Pentru orientarea clerului au luat ființă cursuri de îndrumare misionară și pastorală și conferințe protopopești. Pentru trebuințele preoților și credincioșilor s-au tipărit din nou Sfînta Scriptură, cărți de cult, lucrări patristice, numeroase studii teologice în volume separate și în revistele bisericești. S-a continuat repararea lăcașurilor sfinte deteriorate în cursul vremii și s-au împodobit cu pictură nouă. S-au luat măsuri pentru înviorarea activității misionare în parohii. La acestea se adaugă ca fapte deosebite reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, prin revenirea la sînul ei a foștilor români uniți din Transilvania și canonizarea sfinților români.

În cadrul activității ecumenice s-au extins relațiile Bisericii noastre cu Bisericile Ortodoxe surori și cu celelalte confesiuni și organizații creștine din lume și s-au dezvoltat acțiunile noastre pe plan extern pentru apărarea păcii și colaborarea dintre popoare.

Cele două mari evenimente amintite, din viața Bisericii noastre, adică împlinirea a 100 ani de la dobândirea autocefaliei și 60 ani de la constituirea Patriarhiei Române, vor fi comemorate, cu cinstirea cuvenită, de clerul și credincioșii noștri în anul ce vine.

Iubiții mei,

Mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să ajungem la acest mare praznic al creștinătății și pentru toate binefacerile pe care le-a revărsat asupra noastră ; și acum pășim cu încredere spre noi împliniri spirituale și materiale.

Avem convingerea că preoțimea și toți fiii noștri duhovnicești din cuprinsul eparhiei vor sprijini în continuare cu însuflețire, în anul nou pe care îl începem, eforturile spre progres ale poporului nostru și pentru pacea în lumea întreagă, sub îndrumarea înțeleaptă a conducătorilor noștri de Stat, în frunte cu mult iubitul Președinte Nicolae Ceaușescu, ctitorul României Socialiste.

Ca părinte al vostru sufletesc, vă facem urarea fierbinte să întâmpinați cu sănătate și bucurie Sfintele sărbători ale Nașterii Domnului, iar Anul Nou 1985 să aducă pace și belșug în casele voastre și în toată țara.

La mulți ani!

Al vostru către Domnul rugător și de tot binele voitor,

† **ANTIM**

ARHIEPISCOPUL TOMISULUI
ȘI DUNĂRII DE JOS

† EPIFANIE

DIN MLA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI

TUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ BINECUVINTARE

«Hristos se naște, măriți-L
Hristos din ceruri, întâmpinați-L».

Iubiți fii duhovnicești,

Cîntînd sau ascultînd îndătinatele colinde, potrivit scumpelor noastre tradiții creștinești și obiceiuri străbune, întîmpinăm și în anul acesta, cu sănătate și în pace, slăvitul praznic al Nașterii Domnului. Această sărbătoare, deși se repetă, an de an, este totuși așteptată de noi toți, de la mic la mare, cu aleasă și sfîntă bucurie, pentru că ne descoperă, din nou, dumnezeiasca minune din staulul Betleemului, care ne cheamă la creștinească prăznuire și la o viață nouă întru Hristos Domnul.

Despre venirea Mîntuitorului în lume au prevestit proorocii și dreptii din Legea veche. Profetul Isaia, cu șapte sute de ani înainte, a spus : «Ascultă casa lui David ; Iată, Fecioara va lua în pîntece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel» (Isaia 7, 14), care se tâlcuiește «Cu noi este Dumnezeu». Însă numele Iisus a fost dat de Dumnezeu, prin îngerul Gavriil, cînd i-a binevestit Sfintei Fecioare Maria întruparea Cuvîntului Celui veșnic al Tatălui, și înseamnă Mîntuitor, fiindcă ne arată că *Hristos s-a întrupat ca să ne mîntuiască, eliberîndu-ne din robia păcatului și făcîndu-ne fii și moștenitori ai Împărăției Cerurilor.*

Sfîntul Evanghelist Luca, referindu-se la acest important act din istoria mîntuirii noastre, menționează faptul că cezarul Octavian August a poruncit ca fiecare cetățean să se înscrie în cetatea sa. Astfel «s-a suit și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din seminția lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el... Iar pe cînd erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască, și a născut pe Fiul Său Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu

era loc pentru ei, în casa de oaspeți. Și în ținutul acela erau niște păstori, stînd pe cîmp și făcînd de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Și iată, un înger al Domnului a stat lîngă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor și ei s-au înfricoșat cu frică mare și îngerul le-a zis : Nu vă temeți. Căci, iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul, că vi s-a născut azi Mîntuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta vă va fi semnul : veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, lăudînd pe Dumnezeu și zicînd : slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire ! Iar după ce îngerii s-au dus de la ei, la cer, păstorii vorbeau unii către alții : Să mergem dar pînă la Betleem, să vedem cuvîntul acesta ce s-a făcut, pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Și, grăbindu-se au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc, culcat în iesle, și văzîndu-L, au vestit cuvîntul grăit lor despre acest Copil. Și toți cîți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori. Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punîndu-le în inima sa, și s-au întors păstorii slăvind și lăudînd pe Dumnezeu, pentru toate cîte auziseră și văzuseră» (Luca 2, 4—20).

Binecredincioși creștini,

Nașterea Domnului, pentru noi creștinii, este cel mai însemnat fapt din istoria omenirii. În cursul veacurilor au avut loc multe evenimente de seamă, dar nici unul din acestea nu poate sta alături de ziua cînd, într-un umil staul din preajma unui orașel din Palestina, o fecioară săracă și necunoscută de oameni a dat naștere unui Prunc și L-a culcat în iesle, sub suflarea caldă a dobitoacelor. Faptele istoriei sînt lucruri omețești, însă Nașterea lui Iisus este putere dumnezeiască, este arătarea dragostei lui Dumnezeu care ne-a iubit atît de mult, încît pe Fiul Său Cel din veșnicie L-a trimis în lume să ne mîntuiască, să ne dea iertare și viața veșnică.

Cu întruparea Mîntuitorului, Dumnezeu nu mai este departe de noi, ci este «Emanuel», un Dumnezeu apropiat și unit cu noi, întru totul asemenea nouă, afară de păcat.

Prin minunea săvîrșită în Betleem, o epocă nouă s-a ivit în istoria mîntuirii, o lume nouă s-a născut, asemenea celor răscumpărați prin jertfa și biruința lui Dumnezeu — Omul Iisus.

Hristos. Numai astfel se explică faptul că crugul vremii se călăuzește și se orientează după ziua când Preacurata a adus pe lume pe Cel zămislit de la Duhul Sfânt. Cunoaștem epoca dinainte de Hristos, trăim însă în era creștină, când faptele istoriei și anii se numără după Nașterea Domnului, după ziua când Dumnezeu a trimis pe Fiul Său în lume. Deci nu este legendă ceea ce prăznuim noi în ziua Crăciunului, ci un fapt istoric, cel mai mare lucru ce s-a petrecut vreodată pe fața pământului.

Iar noi, românii, ne putem mândri că cel ce a avut noua viațune istorică a calendarului și a reușit să introducă era creștină după adevărul Nașterii lui Iisus Domnul, a fost un călugăr străromân cu numele de Dionisie cel Mic, născut în secolul al V-lea, pe meleagurile Dobrogei noastre. Acest strămoș al nostru, cu inspirație și pricepere uimitoare, a convins pe împărați și domni, pe oameni de știință și teologi să nu mai numere anii de la împăratul Dioclețian, ci după ziua Nașterii Mîntuitorului lumii. Această numărătoare a fost adoptată apoi de toate popoarele și ea se folosește, cu mici excepții, și astăzi în întreaga lume.

În această eră, toți aceia care s-au convertit la Evanghelie, au fost chemați la o viață nouă întru Hristos, în care să nu mai existe ură, nedreptate, răutate și neînțelegere, ci dragoste, echitate, bunătate și pace.

Iubiți credincioși,

Praznicul Nașterii Domnului este ziua cea fericită în care s-a descoperit lumii «taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută», ziua în care Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Omului, născîndu-se din Fecioara Maria.

După cum glăsuiește o veche cîntare bisericească, la Nașterea Domnului «cerul aduce pe îngeri, pământul peștera și darurile, iar noi oamenii pe Maica Fecioară». Sfînta Fecioară pentru actul întrupării Domnului, potrivit rînduielilor dumnezeiești și prezicerilor marilor profeți, reprezintă, într-adevăr, darul neamului omenesc, iar Duhul Sfînt este acela care s-a pogorît peste Ea și puterea Celui Prea Înalt a umbrit-o. Căci «trup curat și sfînt și fără de prihană și de tot păcatul neumblat, din trup de fecioară a luat Hristos», spune Sfîntul Ioan Gură de Aur. Așadar, pentru Iisus Hristos, născut ca om, dar zămislit din Duhul Sfînt, Fecioara Maria a fost ca o punte de trecere a lui Dumnezeu de la cer pe pămînt. De aceea, Maicii Domnului se cu-

vine să-i aducem o cinstită deosebită, ca Celeia ce a născut pe Mîntuitorul lumii, dar și pentru faptul că a cinstit-o Însuși Fiul ei, cînd era pe cruce, încredințînd-o ucenicului Său Ioan prin aceste cuvinte : «Iată mama ta». De asemenea, Sfinții Apostoli o cinsteau cînd i se adresau cu această rugăciune : «Prea Sfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi». Sfîntul Grigore de Nazianz spune : «Dacă cineva nu crede că Sfînta Maria este Născătoare de Dumnezeu, e despărțit de Dumnezeu».

Toate inimile creștine, de-a lungul veacurilor, s-au rugat Ei și au numit-o «preasfîntă». Ea este mai sfîntă decît toți sfinții, pentru că, așa cum arată un mare teolog român, «a avut supremul grad de sfințenie, la care nu s-a ridicat și nu se va ridica niciodată vreun om. Ea a fost culmea cea mai înaltă, muntele cel mai înalt la care s-a ridicat omenirea în întîmpinarea lui Dumnezeu». La fel, și cîntările noastre bisericești o numesc «munte înalt», «tron al lui Dumnezeu», «scară a luminii». Iar un profund cugetător creștin spune că «toată viața Maicii Domnului e un șir de trepte întru necontenită înălțare de la pămînt la cer».

Dreptmăritori creștini,

Praznicul Nașterii Domnului este un prilej pentru reînnoirea noastră duhovnicească la care ne povățuiește și Apostolul neamurilor : «Vă înnoiți în duhul cugetului vostru, îmbrăcîndu-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului... Fiți buni între voi și milostivi, iertînd unul altuia precum și Dumnezeu v-a iertat vouă în Hristos» (Efeseni 4, 24, 32).

În acest fel se poate înainta pe calea desăvîrșirii duhovnicești la care toți sîntem chemați de însuși Domnul nostru Iisus Hristos, care a spus : «Fiți desăvîrșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvîrșit este» (Matei 5, 48). Acestea sînt faptele pe care trebuie să le săvîrșim spre a prăznui după cuviință sărbătoarea de azi și a răspunde chemării ce ni se face pentru înnoirea noastră spirituală. Astfel, vom putea să ne ridicăm la vrednicia de fii ai lui Dumnezeu prin har, sau cum spune Sfîntul Apostol Pavel : «să dobîndim înfierea» (Galateni 4, 5).

Trebuie să știm însă că adevărații fii ai lui Dumnezeu se cuvine să fie oamenii bunei înțelegeri și ai păcii, potrivit mesajului transmis nouă la Nașterea Pruncului Iisus, pentru că me-

Hristos. Numai astfel se explică faptul că crugul vremii se călăuzește și se orientează după ziua când Preacurata a adus pe lume pe Cel zămislit de la Duhul Sfînt. Cunoaștem epoca dinaintea de Hristos, trăim însă în era creștină, cînd faptele istoriei și anii se numără după Nașterea Domnului, după ziua cînd Dumnezeu a trimis pe Fiul Său în lume. Deci nu este legendă ceea ce prăznuim noi în ziua Crăciunului, ci un fapt istoric, cel mai mare lucru ce s-a petrecut vreodată pe fața pămîntului.

Iar noi, românii, ne putem mîndri că cel ce a avut noua viațune istorică a calendarului și a reușit să introducă era creștină după adevărul Nașterii lui Iisus Domnul, a fost un călugăr străromân cu numele de Dionisie cel Mic, născut în secolul al V-lea, pe meleagurile Dobrogei noastre. Acest strămoș al nostru, cu inspirație și pricepere uimitoare, a convins pe împărați și domni, pe oameni de știință și teologi să nu mai numere anii de la împăratul Dioclețian, ci după ziua Nașterii Mîntuitorului lumii. Această numărătoare a fost adoptată apoi de toate popoarele și ea se folosește, cu mici excepții, și astăzi în întreaga lume.

În această eră, toți aceia care s-au convertit la Evanghelie, au fost chemați la o viață nouă întru Hristos, în care să nu mai existe ură, nedreptate, răutate și neînțelegere, ci dragoste, echitate, bunătate și pace.

Iubiți credincioși,

Praznicul Nașterii Domnului este ziua cea fericită în care s-a descoperit lumii «taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută», ziua în care Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Omului, născîndu-se din Fecioara Maria.

După cum glăsuiește o veche cîntare bisericească, la Nașterea Domnului «cerul aduce pe îngeri, pămîntul peștera și darurile, iar noi oamenii pe Maica Fecioară». Sfînta Fecioară pentru actul întrupării Domnului, potrivit rînduielilor dumnezeiești și prezicerilor marilor profeți, reprezintă, într-adevăr, darul neamului omenesc, iar Duhul Sfînt este acela care s-a pogorît peste Ea și puterea Celui Prea Înalt a umbrit-o. Căci «trup curat și sfînt și fără de prihană și de tot păcatul neumblat, din trup de fecioară a luat Hristos», spune Sfîntul Ioan Gură de Aur. Așadar, pentru Iisus Hristos, născut ca om, dar zămislit din Duhul Sfînt, Fecioara Maria a fost ca o punte de trecere a lui Dumnezeu de la cer pe pămînt. De aceea, Maicii Domnului se cu-

vine să-i aducem o cinstită deosebită, ca Celeia ce a născut pe Mîntuitorul lumii, dar și pentru faptul că a cinstit-o Însuși Fiul ei, cînd era pe cruce, încredințînd-o ucenicului Său Ioan prin aceste cuvinte : «Iată mama ta». De asemenea, Sfinții Apostoli o cinsteau cînd i se adresau cu această rugăciune : «Prea Sfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi». Sfîntul Grigore de Nazianz spune : «Dacă cineva nu crede că Sfînta Maria este Născătoare de Dumnezeu, e despărțit de Dumnezeu».

Toate inimile creștine, de-a lungul veacurilor, s-au rugat Ei și au numit-o «preasfîntă». Ea este mai sfîntă decît toți sfinții, pentru că, așa cum arată un mare teolog român, «a avut supremul grad de sfințenie, la care nu s-a ridicat și nu se va ridica niciodată vreun om. Ea a fost culmea cea mai înaltă, muntele cel mai înalt la care s-a ridicat omenirea în întîmpinarea lui Dumnezeu». La fel, și cîntările noastre bisericești o numesc «munte înalt», «tron al lui Dumnezeu», «scară a luminii». Iar un profund cugetător creștin spune că «toată viața Maicii Domnului e un șir de trepte întru necontenită înălțare de la pămînt la cer».

Dreptmăritori creștini,

Praznicul Nașterii Domnului este un prilej pentru reînnoirea noastră duhovnicească la care ne povățuiește și Apostolul neamurilor : «Vă înnoiți în duhul cugetului vostru, îmbrăcîndu-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului... Fiți buni între voi și milostivi, iertînd unul altuia precum și Dumnezeu v-a iertat vouă în Hristos» (Efeseni 4, 24, 32).

În acest fel se poate înainta pe calea desăvîrșirii duhovnicești la care toți sîntem chemați de însuși Domnul nostru Iisus Hristos, care a spus : «Fiți desăvîrșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvîrșit este» (Matei 5, 48). Acestea sînt faptele pe care trebuie să le săvîrșim spre a prăznuii după cuviință sărbătoare de azi și a răspunde chemării ce ni se face pentru înnoirea noastră spirituală. Astfel, vom putea să ne ridicăm la vrednicia de fii ai lui Dumnezeu prin har, sau cum spune Sfîntul Apostol Pavel : «să dobîndim înfierea» (Galateni 4, 5).

Trebuie să știm însă că adevărații fii ai lui Dumnezeu se cuvine să fie oamenii bune înțelegeri și ai păcii, potrivit mesajului transmis nouă la Nașterea Pruncului Iisus, pentru că me-

nirea Celui venit în lume este pacea, înlăturarea vrajbei și a urii care dezbină pe oameni de la comuniunea frățească.

În vremea noastră, cînd pericolul unei catastrofe mondiale s-a intensificat prin crearea de noi mijloace și arme nucleare de distrugere, Conducerea statului nostru, în frunte cu Domnul Nicolae Ceaușescu, reales de curînd la cîrma țării, depune eforturi deosebite pentru o pace justă și durabilă în lumea întregă.

De aceea, în calitate de cetățeni loiali ai Patriei și buni creștini, care slujiți pe «Dumnezeul păcii» (I Tes. 5, 23), aveți datoria sfîntă de a susține aceste eforturi pentru apărarea dărilor dumnezeiesc al vieții și asigurarea viitorului neamului nostru și al întregii omeniri, avînd încrederea că «înțelepciunea este mai de preț decît armele de luptă» (Eclesiastul 9, 18).

În anul 1985, ce va începe peste cîteva zile, și dorim să fie cu liniște și pace în lumea întregă, în atmosfera creatoare, de noi realizări în scumpa noastră Patrie, Biserica Ortodoxă Română va sărbători trei importante aniversări :

1. Centenarul autocefaliei Bisericii noastre.

2. Aniversarea a 60 de ani de patriarhat al Bisericii Ortodoxe Române.

3. Aniversarea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de viață, cu care ocazie odată cu cele mai respectuoase și fiești urări de sănătate, noi clerul și toți credincioșii din această străveche și de Dumnezeu-păzită Eparhie îi prezentăm omagiul nostru de recunoștință pentru grija ce o poartă spre binele Bisericii strămoșești.

Cu prilejul acestor aniversări, în toamna anului care vine, vor avea loc cuvenitele sărbătoriri ce vor reprezenta momente de seamă în istoria vieții noastre bisericești.

Iubiți fii sufletești,

Praznicul Nașterii Domnului trebuie să fie, pentru noi toți, un prilej de a ne înnoi viața duhovnicească prin înălțarea sufletească de la cele pămîntești la cele cerești, de a ne întări nădejdea în biruința păcii asupra vrăjmașiei, a binelui împotriva răului, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel care spune : «Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele» (Romani 12, 21).

Domnul Iisus a coborât pe pămînt luînd chip de om, pentru ca noi să ne înălțăm la Dumnezeu prin gîndurile și faptele noastre. De aceea, vă îndemn să întîmpinați acest praznic cu inimile și gîndurile curate, aducînd Mîntuitorului lumii darurile duhovnicești care sînt credința, nădejdea și dragostea și stăruind în bună înțelegere unii cu alții.

Cunoscînd că «Dumnezeu ne-a chemat la pace» (I Cor. 7, 15), vă fac tuturor pămîntescă îndrumare să «trăiți în bună pace cu toți oamenii» (Romani 12, 18).

Urîndu-vă să petreceți acest mare praznic creștinesc cu sănătate deplină și alese bucurii, vă împărtășim arhieresti binecuvîntări și vă adresăm tuturor tradiționalul : La mulți ani !

Al vostru de tot binele voitor și stăruitor rugător la Tatăl Ceresc pentru toate cele de folos,

† EPIFANIE
EPISCOPUL BUZĂULUI

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

LA INTRAREA ÎN BISERICĂ A MAICII DOMNULUI — 21 noiembrie —

«Din gura pruncilor ai primit laudă, Doamne și ai venit la Fiica Slonului» (Matei XXI, 16 și 5).

Mare și minunat este praznicul de astăzi. Strălucit și încântător este evenimentul. Negrăită este taina Ziditorului, dar mișcată este și inima noastră. Dacă mama se bucură de fiii săi, cu atât Maica Domnului nostru și ajutătoarea tuturor mijlocește acum pentru noi ca Stăpînul tuturor să ne mărească bucuria și să ne înlătore primejdia. Dar acestea nu se pot săvîrși decît în Biserică, unde auzim, simțim și credem cuvintele vieții veșnice (Ioan VI, 68). Aceste cuvinte aparțin Cuvîntului-înrupat (Ioan I, 14), Fiul lui Dumnezeu, Cel ce există și este de o ființă cu Tatăl mai-înainte de toți vecii (Ioan I, 18).

Această imagine ar părea de nepătruns. Această furtună a veacurilor nu poate fi înțeleasă de mintea noastră dacă Hristos nu s-ar fi înrupat și n-ar fi trăit printre noi oamenii (Ioan I, 14). Acest Dar al cerului a găsit loc pe pămînt și Taina cea din veac ascunsă s-a făcut cunoscută (Col. I, 26) prin Sfînta Fecioară Maria, prin înruparea Domnului. Acum, îngerii s-au minunat și oamenii s-au închinat cu adevărat Celui ce același este ieri, azi și în veci (Evr. XIII, 8). Și dacă El este așa și cei prin care a săvîrșit minunea au devenit fii prin har și vase alese (Fapte IX, 15), au fost sfințiți și desăvîrșiți (Evr. II, 11 ; VI, 7—9), făcîndu-se pildă pentru noi în credință, în faptă, în evlavie (Evr. XIII, 7). Iată doar cîteva motive pentru plămădirea inimii noastre în rugăciune curată și în participarea la slujbă în cinstea Praznicului de astăzi.

Așa cum a rînduit Biserica, Preacinstirea Maicii Domnului se vădește și public, prin cult (priveghere, paraclise, acatiste etc.), prin post, milostenie și fapte bune. Și pentru aceasta s-au rînduit, începînd din sec. VIII (Sinodul VII Ecumenic, 787), praznice închinăte Sfintei Fecioare pentru uniformizarea cinstirii în toată lumea. Și s-au fixat la începutul anului bisericesc (1 septembrie) două sărbători : Nașterea Maicii Domnului (8 septembrie) și *Intrarea în Biserică* (21 noiembrie), praznicul de acum.

Este știut pentru adevărații creștini că o familie este binecuvîntată de către Dumnezeu, ca și Nunta din Cana Galileii (Ioan II, 11), prin Taina Cununii și efectul natural mult dorit și dar al lui Dumnezeu este «nașterea de prunci buni».

În Vechiul Testament, soția fără copii era socotită spurcată, iar familia ei blestemată. Sub această osîndă se aflau și soții : Ioachim și Ana, de lângă Cetatea Nazaret. Deși în vîrstă, cînd ritmul biologic încetează, stăruiau în rugăciune pentru plinirea vieții și dăruire de urmași. Și dreptul prin credință trăiește (Rom. I, 17) și rugăciunea lui îmblînzește Stăpînul (Iacov V, 16). De departe veneau Ioachim și Ana mai ales la praznicele mozaice, pentru a se închina, a cînta psalmi și a aduce jertfe, dar se simțeau huiduiți de oameni și neascultați de Dumnezeu, totuși se rugau cu lacrimi, neîncetat : Știm, Doamne, că sîntem nevrednici, și noi și părinții noștri am călcat Legea Ta și poporul acesta Te cinstește cu gura, dar cu inima este departe de Tine (Isaia XXIX, 13). Și însuși alesul Tău, Psalmistul s-a rugat și a mărturisit pentru el și pentru noi ; în păcate m-a născut maica mea și întru fărădelegi m-a zămislit... dar arată-ne tainele Înțelepciunii Tale... (Ps. L, 5—6). Și plecau ușurați la casa lor, dar pentru puțină vreme, fiindcă cei ce iubesc facerea mîinilor lui Dumnezeu se simt părăsiți fără urmași. Și venind iarăși la templu, abia tîrîndu-și bătrînețele, Dumnezeu nu i-a uitat pînă în sfîrșit, ci s-a făcut bucurie în casa lor, venind pe lume o pruncă și i-au pus numele Mariam (Maria), ce se tîlcuiește bucurie, alinare, împlinire, făgăduință. Și au crescut-o ca pe un dar al lui Dumnezeu, cum numai părinții cei adevărați știu s-o facă. Neavînd pe nimeni în viață, simțind sfîrșitul spre o vîrstă de 80 de ani, împlinind juruințele față de Pronie, prunca apropiindu-se de 3 ani : inteligentă, sănătoasă, plină de curiozitate și vioiciune, Cuviosii părinți o aduc la Templul din Ierusalim. Aici slujea Arhiepiscopul Zaharia, care nu avea copii și era cumnat cu Ioachim. Văzînd-o pe Maria-pruncă a ridicat mîinile spre cer și a zis : Mare ești Doamne și minunate sînt lucrurile Tale, pe toate cu înțelepciune le rînduiești (Ps. LXXVII, 1—2), a luat-o în brațe, a închinat-o la jertfelnic și la icoane și deodată s-a deschis Catapesteasma... Atunci, a simțit inspirația duhului și a intrat cu Prunca în altar, în Sfînta Sfintelor, întrezărînd în ea Scaunul cel de sus odihnindu-se pe pămînt.

După acest ceremonial unic, Maria a fost primită la templu, fiind dată în grija bătrînelor și tinerelor ascultătoare-consacrate, iar părinții, mulțumiți și satisfăcuți s-au întors acasă și în curînd și-au dat duhul, întorcîndu-se în țărîna din care sîntem zidiți (Facere III, 19).

Maria creștea și era bucuria tuturor în învățătură, în pricepere, în sfat și în lucrul mîinilor sale. Doisprezece ani s-a îndeletnicit cu acestea învățînd scris-cititul, tîlcuirea pe Scripturile vechi, rînduiala slujbelor și cîntările de la serbările mozaice. Mulți se minunau de toate acestea. Arhieriei și preoții, bătrîni și tîlcuitorii se mirau de înțelepciunea ei, spunînd că de la sora lui Moise, Miriam (Ieșire XV, 20) și pînă la această pruncă nu s-a mai pomenit așa-ceva. Înțeleptul slujitor Zaharia se bucura cu duhul și simțea inima plină de bucurie că Maria făcea pe toți să-i fericească părinții pentru faptele ei și să se plece în fața sa pentru darul adus Templului din Ierusalim. Maria-prunca devenise Maria-Fecioara plină de virtute și înțelepciune. Avea grijă de copiii de la templu, fi

învăța și instruia, îi iniția în cântări vocale și la harfă pentru psalmi, îi îngrijea ca pe frații săi și întărea nădejdea soțiilor fără prunci să aibă încredere în Dumnezeu și darul va veni, așa cum Cerul a cercetat și pe părinții săi...

Și deodată o umbră de tristețe poposește asupra ființei sale. O declanșare firească potolește vioiciunea Mariei, trecînd-o prin pubertate spre înțelepciune. Mutații și declanșări psihofizice ale vârstei de 14—15 ani. Obișnuia să meargă la mormintul părinților, depunîndu-și lacrimile recunoștinței. Se întoarce la Ierusalim. Era primăvară. Toată natura se trezise, florile care mai de care, făcînd cu schimbul, aruncau vîntului parfumul pentru bucuria de a exista. Și în chilia ei, cînd se afla în fierbinte rugăciune, deodată în față vede un crin frumos ținut într-o mîină suprafirească și un tînr alb ca zăpada zîmbindu-i... Voia să țipe, dar un glas nemaiauzit îi spune: «Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine...» (Luca I, 28). Are loc dialogul «Bunevestiri» (Luca I, 26—38).

Maria mulțumește lui Dumnezeu pentru toate. Un gînd pios se îndreaptă spre părinți. Este copleșită de Pronia lui Dumnezeu arătată omului că «a căutat spre smerenia roabei Sale... și iată de acum mă vor ferici toate neamurile» (Luca I, 48).

Dar cui să-i spună toate acestea, cine o va asculta și înțelege, pe cine să găsească pentru a se liniști: duhovnicul său și rudenia sa, Zaharia. Acesta, cînd o vede, îi citește în suflet nedumerirea — el era mut (Luca I, 20) — și îi face semn că totul va fi bine, mai ales că și Elisabeta, mătușa sa este grea, alt unchi al Sfintei Fecioare, Dreptul Iosif, care primește poruncă de la înger, se logodește cu Maria pentru a o scoate de sub Lege și o duce în casa sa, în Nazaret. Aici se încheie perioada de învățare, muncă și rugăciune, ascultare și slujire la Templul din Ierusalim. Doisprezece ani Fecioara Maria fusese pildă de înțelepciune și ajutor pentru copii, bătrîni și neputincioși. Vestea plecării ei a mîhnit pe mulți: unii se tînguiau, iar alții rămăseseră fără ajutor, dar toți aflînd prin gura preotului Zaharia că este chemată la rosturi înalte, laudau pe Dumnezeu că a cercetat pe poporul său (Luca I, 54—55).

Și pentru noi creștinii de astăzi, evenimentul Intrării în Biserică a Maicii Domnului ne face să ne transpunem și să simțim toți, bătrîni, tineri și copii, același fior sfînt pe care l-au simțit și cei de acum două mii de ani. Aceste evenimente, fapte sau minuni ale descoperirii lui Dumnezeu sau al mijlocirii arătării Sale sînt pentru credincioși întărirea nădejzii, limpezirea credinței și mărirea dragostei. Așa cum n-am înțelege ce este Dumnezeu, dacă nu s-ar fi intrupat Fiul Său (Ioan I, 33—34), tot astfel n-am pricepe cum a venit în lume, dacă n-ar fi fost Sfînta Fecioară. Adînci sînt tainele lui Dumnezeu (Ps. XCII, 5), iar omul pricepe cît are nevoie pentru desăvîrșire (Luca IX, 35—36).

Creștinul cel adevărat și românul curat a transpus totdeauna în viața sa pilda sfinților și mai ales a Maicii Precista. Așa cum părinții Ioachim și Ana se rugau mereu pentru împlinirea firii și li s-a trimis rod pîntecelui, tot astfel familia creștină este deplină cu cît are mai mulți prunci. Tot de aici învățăm că mama își închină totdeauna urmașii binelui și folosului altora, așa cum au făcut Cuvioșii părinți ai Fecioarei. Ei au adus-o

la Templu, la trei ani, după ce îndepliniseră toate cerințele Legii și ale neamului. Tot astfel, pînă astăzi, părinți creștini își înseamnă pruncii cu nume sfinte, în fața preotului.

Însăși Sfînta Fecioară, după naștere (25 decembrie), a adus pe Pruncul Iisus și l-a închinat ; la opt zile l-a trecut prin cerințele Legii pentru partea bărbătească, fiind tăiat împrejur (1 ianuarie) ca apoi să fie adus la templu (Luca II, 21—38), unde a fost întîmpinat de Bătrînul Simeon (2 februarie). Pentru aceasta, mama creștină săvîrșește ceea ce a săvîrșit Maica Domnului, adică, după naștere i se face slujba dezlegării și lelu-ziei, apoi își însemnează pruncul cu nume ; după opt zile îl botează și apoi îl întîmpină sau îl îmbisericește, încheind taina Botezului și Mirungerii cu Sfînta Împărtășanie.

În același timp, praznicul de astăzi este prilej de intrare în obștea monastică a multor surori care s-au nevoit din pruncie sau au făcut cuvenita ascultare pentru mult-așteptatul eveniment al îmbrăcării, tunderii sau depunerii votului monahal. Tradiția ortodoxă și românească a moștenit această practică mai ales la praznicele Născătoare de Dumnezeu, ocrotitoarea, mijlocitoarea și miluitoarea sufletelor noastre. Chipul de pe icoană al Preacuratei ca pruncă, fecioară, mamă, împărăteasă a inspirat pe marii poeți, scriitori, pictori și sculptori ai lumii, veșnicindu-i calitățile și chemarea.

De asemenea, părinții săi sînt cinstiți de creștinii ortodocși pentru dumnezeiasca lor nădejde (9 septembrie). Însăși icoana Sfintei Ana este făcătoare de minuni pentru cei ce cred neclintit pentru mîntuire, așa cum s-a dovedit în istorie icoana dăruită de împăratul Bizanțului lui Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, care a hărăzit-o ctitoriei sale de la Bistrița (Neamț). Aci, în rugăciune permanentă, a fost ascultată Maria Enescu și a avut un fiu plin de har, George ; aici s-a convertit la credință strămoșească, Emilia, soția preotului Iraclie Porumbescu și i s-a ascultat ruga și Sfînta Ana a mijlocit la Stăpînul tuturor și a născut un prunc, Ciprian, tot celebru ca și George Enescu...

La praznicul de astăzi se adaugă și bucuria cîntărilor și slujbei noastre. De asemenea, postul Nașterii Domnului este închinat și Sfintei Fecioare, iar în ziua prăznuirii Intrării în Biserică, praznic al luminării, pentru cine dorește se face dezlegare la untdelemn și pește.

Biserica noastră strămoșească a cinstit evenimentul acesta prin ridicare de biserică cu hramul Intrarea în Biserică, precum și mînăstiri și schituri, metocuri și troițe închinat Preacuratei.

Și noi să rugăm pe Maica Domnului nostru să mijlocească pentru sufletele noastre la Stăpînul tuturor, Mîntuitorul lumii, să primim iertare, rostind din inimă, așa cum au făcut înaintașii noștri : Ușa milostivirii deschide-o nouă, binecuvîntată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mîntuim prin tine că tu ești izbăvirea neamului omenesc. Amin.

Diac. P. I. DAVID

LA SFÎNTA MARE MUCENIȚĂ FILOTEIA

Sfinții sînt oameni care au trăit pe pămînt, însă prin viața și faptele lor s-au ridicat la înălțimea îngerilor și în felul acesta s-au împărtășit din Izvorul nesecat al sfințeniei care este Dumnezeu. «Biserica — spune Sergiu Bulgacoff — este o scară între pămînt și cer, sortită înălțării ; pe treptele sale diferite sînt sfinții : «minunat este Dumnezeu între Sfinții Săi», cîntă Biserica. Acest șir de sfinți împrejurul lui Dumnezeu este săvîrșirea viei a Bisericii. Biserica știe că această scară este întărită pentru totdeauna, iar azi, ca și pînă acum, suirea pe ea continuă. Chiar și azi sînt sfinți care trăiesc printre noi ; lanțul lor de aur nu se va rupe pînă la sfîrșitul lumii».

O privire a marilor noștri înaintași, priveliștea virtuților lor, rugăciunea adresată lor, dar mai ales vederea sfîrșitului lor au darul să ne dea curaj în lupta vieții, să ne îndemne la împlinirea datoriilor noastre de creștini, să ne ajute a trăi în iubire, lumină, sfințenie și adevăr, să ne învie la o viață nouă în Hristos cel înviat.

Astăzi Biserica ne-a chemat să punem înaintea ochilor noștri icoana admirabilă a Sfintei Mucenițe Filoteia.

Sînt prea slabe graiurile gurii noastre ca să putem lăuda după vrednicie frumusețea pildei vieții și a morții Sfintei pe care o prăznuim astăzi. Sfînta Filoteia fecioara, ale cărei moaște se află la Mînăstirea Curtea de Argeș și-a dezvoltat ființa pe linia unei purități și a unui caracter superior, fapt pentru care strălucește ca o stea pe cerul Ortodoxiei.

Ea s-a născut în cetatea Tîrnovei la anul 1206 din părinți evlavioși, agricultori simpli și cu inima curată. După ce și-a deprins fiica cu fapta bună, fecioria și milostenia, mama ei s-a mutat la cele cerești, lăsînd-o în grija tatălui, dar lăsîndu-î ca mamă duhovnicească Sfînta Biserică, de unde pururea izvorăște hrana cuvîntului dumnezeiesc, întărire în greutăți și balsam de mîngîier. Avînd în minte povețele maicii sale își strunea trupul cu postul și cu milostenia și își înfrumuseța sufletul cu minunatele învățăături ale Sfintei Evanghelii. Ziua și noaptea se gîndea cum ar putea mai bine să-și trăiască viața pentru slava lui Dumnezeu și slujirea omului.

În una din duminici a auzit în biserică citindu-se din cuvintele prin care Mîntuitorul îi fericește pe cei milostivi. Din această clipă Filoteia a sporit mai mult în entuziasmul de a-l sluji pe Dumnezeu în oameni și prin oameni. Ea vroia ca nimeni să nu rămînă fără ajutor, hrănea pe flămînzi, îmbrăca pe cei goi cu hainele sale și învăța pe cei tineri bunele purtări.

Cînd mergea să ducă merinde tatălui ei la cîmp împărțea din mîncare săracilor întîlniți în cale. Tatăl zgîrcit și lacom nu putea pricepe noblețea sufletească a fiicei sale. Într-o bună zi, furios și la intrigile mamei sale vitrege care o chinuia mult, se așează la pîndă. Văzînd-o că împarte din bucate săracilor, aprins de minie, bătrînul tată aruncă în ea cu barda de la plug încît îi taie piciorul și tînăra copilă moare pe loc. Pe chipul

ei s-a așternut îndată liniștea și strălucirea slavei dumnezeiești. Trezit din beția miniei, tatăl ucigaș încearcă să se apropie de trupul neînsuflăit al fiicei sale. Dar această lumină cerească ce o străjuia îl împiedica. Era poate la fel cu acea torță de flăcări pe care o ținea în mână ingerul ce-l urmărea pe ucigașul Cain.

La auzul minunii a venit în acel loc arhiepiscopul Tîrnovei în fruntea unui mare sobor de preoți și călugări vrînd ca s-o ridice de la pămînt. Văzînd popoarele că a rămas ca o stîncă nemișcată, cu nedumerire se uitau unii la alții, apoi luminați fiind de sus au început să numească toate minăstirile din stînga și din dreapta Dunării. Dar ea nu se ușură ca să fie ridicată decît în clipa în care i-a pomenit de mînăstirea din Curtea de Argeș. Atunci cu alai mare împărătesc au trimis-o în Țara Românească, iar domnitorul Radu Negru Vodă însoțit de arhieriei și preoți și de mulțime de popor a mers la Dunăre spre întîmpinarea Sfintei. Și așa cu mare solemnitate au adus moaștele sale la Mînăstirea Curtea de Argeș unde se află și astăzi, atrăgînd sufletele a zeci de mii de creștini și dăruind fără încetare sănătate celor bolnavi, eliberare celor bintuiți de duri necurate, alinînd amărăciuni și ușurînd poveri și necazuri.

Sfînta Muceniță Filoteia, iubiți creștini, experia prezența radioasă a lui Dumnezeu în mijlocul existenței zilnice. Cerul, pămîntul, soarele, cei osteniți și împovărați de dureri îi vorbeau despre El. Se simțea privită de Dumnezeu prin iarba cîmpului cînd ducea merinde tatălui ei plugar, prin săracii pe care-i miluia, prin lumina care o scâldea, prin vîntul care o mîngia. Ea spunea cu psalmistul : «Doamne, Tu m-ai alcătuit în pîntecele maicii mele. Te voi lăuda că sînt o făptură atît de minunată. Minunate sînt lucrurile Tale și sufletul meu le cunoaște foarte» (Psalm 138, 13—14). În Dumnezeu trăia, respira și se bucura de prezența Lui generatoare, chiar dacă n-a venit încă timpul să-I vadă figura divină față în față (cf. I Ioan 3, 2). Dumnezeu îi vorbea prin durerea care o făcea să plîngă atunci cînd era prigonită, dar și prin bucuria ce o înviora atunci cînd suporta totul într-o dispoziție de predare lui Dumnezeu.

Experierea prezenței lui Dumnezeu în natură, în dezmoșteniți și în ea însăși era pentru Filoteia fundamentală. Se străduia să trăiască și să simtă această prezență zi și noapte, cînd făcea ascultare în casa părintească, cînd frecventa biserica, cînd miluia pe cei nevoiași. Se bucura de această prezență mai ales atunci cînd se ruga, rugăciunea fiind pentru ea alfa și omega acestei vieți luptătoare, candela de nuntă al cărei ulei niciodată nu se sffrșește.

Deși era foarte tînără, Sfînta Filoteia avea minte de bătrîn desăvîrșit pentru că trăia sensul adevărat al vieții și se adăpa din izvorul constant al dragostei. Tocmai de aceea nici intrigile și necazurile pricinuite de mama vitregă, nici certarea și bătăile tatălui nu o clinteau de la hotărîrea pe care a luat-o, de a-L sluji pe Hristos, prezent necunoscut prin lume (cf. Matei 25, 40). Ca un alt Pavel spunea prin comportamentul ei disponibil pentru sacrificiu : «Nici moartea și nici viața nu va putea să mă despartă de dragostea lui Dumnezeu...» (Romani 8, 38—39). Ea era

convinsă că Hristos e cel ce ne-a răscumpărat cu prețul singelui Său și că tot El este singurul căruia se cade să-I slujim, să-I închinăm toată viața noastră : trup, suflet, dragoste, puterica minții și a judecății.

Sfinta Filoteia presimțea prezența lui Dumnezeu în credință, o aprofunda în speranță, o trăia în caritate. Ea credea că Dumnezeu e prezent în stradă ca în biserică, în săraci ca în Sf. Euharistie, în suferință ca în fericire, în necaz și prigoană ca în duioșia unei mame delicate. Aceasta spune că era o ființă structurată în mod unitar prin virtuți și pregusta încă de aici bucuria gătită de Hristos celor ce-L iubesc (I Corinteni 2, 9), cum spune Talasie Libianul : «Linیșteea, rugăciunea, dragostea și înfrinarea sînt o căruță cu patru roate care suie mintea la ceruri».

Deși era asuprită de mama vitregă și deseori certată de tatăl, ea totuși se simțea liberă, nu era obsedată de frică, ci simțea din ce în ce mai mult sentimentul liberării pentru că iubea. A iubi înseamnă a fi în dialog cu Adevărul personal și adevărul te face liber (cf. Ioan 8, 32). Ea era convinsă și simțea presant că Hristos e țintă a călătoriei noastre prin lume. «De trebuie să luptăm — spune N. Cabasila — și El luptă împreună cu noi, de ne luăm la întrecere El ne este arbitru, de cîștigăm El ni se face coroană de lauri».

Sfinta Filoteia merge pînă acolo încît va plăti cu propria-i viață dragostea pentru suferinzi, flămînzi, săraci și dezmoșteniți. Poate că ea presimțea care-i va fi soarta dar nici strîmtoarea, nici primejdia, nici bătaia și nici barda tatălui n-au putut frîna entuziasmul ei dinamic după cer. Aceasta fiindcă ea era totdeauna gata să-și dea chiar viața văzută pentru Hristos fără să se îndoiască o clipă că El i-o va reda mai puternică, înviată și innoită (cf. Marcu 8, 35).

Așa s-a sfîrșit Sfinta Filoteia pe care o prăznuim astăzi și care ne-a arătat prin viața ei că «inima noastră este zidită de Dumnezeu numai pentru acest scop : a iubi sincer și a fi locuită de Dînsul» (Sf. Nicodim Aghioritul). Modelîndu-ne trăirea după virtuțile și pildele vieții sale să ne transformăm în mesageri și înfăptuitori ai iubirii, ai milosteniei, ai binefacerii și ai moralei, amintindu-ne de marele adevăr al experienței vieții că numai atîta prețuim și va rămîne după noi cît bine am săvîrșit în viață. De aici și îndemnul : «Să ne încununăm cu flori de trandafir pînă nu se vestejesc» (Înțelepciune 2, 9).

Așa a făcut Sfinta Muceniță Filoteia care s-a unit intim cu Mirele Hristos, «cel mai frumos dintre fiii oamenilor» (Psalm 44, 3). De aceea a ajuns în ceruri unde, după cuvîntul Sf. Ciprian, «martirii sînt sărutați și îmbrățișați de Domnul». De aceea și noi o lăudăm și o rugăm strigînd : «Întru răbdarea ta ți-ai agonisit plata ta, Fericită Filoteia, întru ispите neîncetat răbdînd, întru bătăi suferind, întru necazuri binevoind, pe săraci miluindu-i și pe flămînzi săturîndu-i, roagă-te lui Hristos Dumnezeu, bună Fecioară, să se mîntuiască sufletele noastre». Amin.

Protos. Drd. IRINEU POP

LA PEȘTERA DIN BETLEEM

Gânduri la Nașterea Domnului

Întreaga lume creștină își îndreaptă în Noaptea Sfințită gândurile spre peștera umilă din latura cetății Betleem unde, cu aproape două mii de ani în urmă venea între oameni, la cei pe care îi zidise, «Cel mai înainte de veci», Cuvîntul prin care lumea s-a făcut, Iisus Pruncul, Fiul Fecioarei, Mîntuitorul nostru.

«Poporul care locuia într-un întuneric a văzut lumină mare», vestise proorocul Isaia cu veacuri înainte (Is. 9, 1). Întunericul peșterii s-a risipit, lumina nouă ne-a răsărit, frigul și spaimetele au dispărut, căci în locul lor s-a revărsat căldura dragostei dumnezeiești. În acea noapte sfințită de sfîrșit și început de Ev se împlineau proorocirile celor care, împreună cu Isaia nădăjduiau și spuneau : «Iată, fecioara... va naște fiu și vor chema numele lui «Emanuel», adică, «Dumnezeu este cu noi» (Is. 7, 13), Dumnezeu a coborît în mijlocul nostru.

Minunate și de nepătruns sînt căile Domnului. «Minunate sînt lucrurile Tale, Doamne», spunea psalmistul, iar adîncul îndurării Sale de nepătruns pentru mintea omenească. Minunată este taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu, minunată și de nepătruns este milostivirea care se îndreaptă spre «lucrul mîinilor Sale», către *Om*ul cel zidit după chipul și asemănarea Creatorului.

Adînc era întunericul în care omul — cel cu puțin mai mic decît îngerii — se afundase prin neascultarea cea dintîi și prin dănuirea sa în păcat, nesupunerea și călcarea de poruncă. Suferință și durere au urmat călcării de poruncă ; întuneric și moarte au însoțit poporul în drumul său în căutarea «Luminii lui Hristos».

Setea după izbăvire, dorința de ridicare, lupta pentru depășire, pentru înălțare din starea întunecată a păcatului frămîntau omenirea neputincioasă în a depăși ea însăși starea în care se afla. Durerea stăpînea ființa, suferința își afunda pecetea, boldul morții străpungea pe tot omul.

Întreaga lume se afla în așteptare atunci, «la plinirea vremii».

Atunci, în acea întunecată noapte a omenirii a răsunat ca o trimbiță a bunevestiri glasul arhanghelului care a spus : «Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!». Atunci s-a făcut începutul mîntuirii noastre, căci Fecioara, acceptînd «Vestea cea Bună» și zămislind pe Dumnezeu întrupat, risipește prin smerenia și ascultarea sa, mîndria și nesupunerea omului celui vechi prin care intrase în lume păcatul și prin acesta, moartea.

«Iată, serva Domnului» va spune Fecioara la vestirea trimisului lui Dumnezeu, arătînd astfel acceptarea pe care Dumnezeu o aștepta de la creatura Sa, pentru ca să se împlinească mîntuirea lumii. Căci Dumnezeu nu silește pe nimeni, Dumnezeu care se dă pe sine prin Fiul, răscumpărare pentru mulți, așteaptă răspunsul omului devenit astfel copărtaș la opera de mîntuire. În acel întuneric al păcatului și al morții, răsună cuvintele : «Iată, serva Domnului, fie mie după cuvîntul tău». Fecioara dăruiește întreaga sa încredere cuvîntului arhanghelului, zămislind la cu-

vîntul acceptării sale pe Cuvîntul lui Dumnezeu care acum se întrupează în sinurile ei prin adumbrirea Sfîntului Duh.

Dacă prin neascultarea Evei intrase în lume păcatul iar prin păcat moartea, prin supunerea Mariei se restabilește buna relație între creatură și Creator, revenind în lume harul și viața, căci spunea Sf. Irineu : «Dacă Eva s-a făcut neascultătoare și devine prin aceasta pentru ea și pentru întreg neamul omenesc pricină a morții, Maria... devine prin ascultarea ei, pentru ea și pentru întreg neamul omenesc, pricină a mîntuirii» (Irineu de Lugd., Adv. Haer. 3, 22, 4).

Dar acceptarea de către Fecioara Maria a dumnezeieștii întrupări a Cuvîntului, îmbracă și alte sensuri pentru ea, ca și pentru întregul neam care se va naște din nou, «prin apă și prin duh»; după porunca Fiului lui Dumnezeu. Acceptînd să zămislească ca Maică a lui Dumnezeu întrupat, Fecioara devine din acea clipă maica neamului celui nou, devine Biserică însuflețită și Rai cuvîntător, căci din clipa acceptării sale devine împreună-lucrătoare cu harul dumnezeiesc pentru mîntuirea neamului omenesc.

«Atunci a adumbrît-o Înțelepciunea ipostatică și puterea Prea Înaltului Dumnezeu — spune Sf. Ioan Damaschin — adică, Fiul lui Dumnezeu, Cel de o ființă cu Tatăl, ca o sămînță dumnezeiască își alcătuieste sieși un trup însuflețit cu o suflare de viață gînditoare, începătorie a propriei noastre alcătuirii, prin puterea lucrătoare a Duhului Sfînt» (Dogmatica, cartea III, cap. 2).

După aceasta a trebuit să vină clipa cea sfîntă cînd, după spusele Evanghelistului : «S-a suit Iosif, din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David care se numește Betleem, pentru că și el era din casa și din seminția lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria, logodnica sa...» (Luca II, 4—5).

Dreptul Iosif călăuzește pașii Fecioarei asupra căreia se revărsase harul lui Dumnezeu și o adumbrise precum odinioară Sinaiul adumbrît de «Puterea Celui Prea Înalt» cînd încheiase Legămînt cu poporul Său. Iosif, logodnicul Fecioarei, ocrotitorul acesteia și mai apoi al dumnezeiescului Prunc urmărit de Irod, capătă astfel imaginea umanității în așteptare care ocrotește, apără, prima licărire a luminii ce strălucește în întuneric, a «Luminii care vine în lume ca să lumineze pe tot omul» (Ioan I, 9).

Într-adevăr, Lumină din Lumină se revărsă în lume atunci cînd în staulul peșterii din Betleem, după cuvintele Evanghelistului, Fecioara «a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu era loc pentru ei în casa de oaspeți» (Luca, II, 7).

Staulul se umple de lumină și necuvîntătoarele sînt primele care se inclină Stăpînului, implinindu-se astfel una din vestirile lui Isaia, «Evanghelistul Vechiului Testament» : «Ascultă, cerule, ia aminte, pămîntule, că Domnul grăiește : «Hrănit-am feciorii și i-am crescut, dar ei s-au răzvrătit împotriva Mea. Boul își cunoaște stăpînul și asinul ieslea domnului său, dar Israel nu mă cunoaște, poporul Meu nu mă înțelege» (Isaia, I, 2—3). Voia lui Dumnezeu a rînduit ca în acea noapte binecuvîntată staulul să se arate palat înfrumusețat în care să se ofere spre adorare «celor puțini» din Israel Dumnezeiescul Prunc. Rînduiala

lui Dumnezeu a fost ca Fiul să se nască în peșteră umilă, înconjurat de cei umili, ca prin aceasta să se arate încă o dată adâncimea dragostei și a îndurării pentru cei umili. «Fericită este ieslea că întru sine primind ca pre un prunc pe Ziditorul, s-a arătat ca un scaun de heruvimi, spre mîntuirea noastră» (Peasna 7, Utronia din 24 dec.).

•

Venirea în trup a lui Dumnezeu-Cuvîntul, Nașterea Sa minunată din Fecioara Maria sînt manifestări ale dragostei Părintelui Ceresc pentru cununa creației Sale. «Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît pe Fiul său, Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan, III, 16). Lumină și viață sînt darurile esențiale aduse omenirii de Pruncul Iisus în noaptea sfîntă a Nașterii Sale. Lumina risipește negura păcatului în care se adîncise omenirea înainte de venirea în trup a lui Hristos. Bucuria vieții veșnice ia locul osîndei morții veșnice în care a dăinuit omenirea pînă la venirea între oameni a Fiului lui Dumnezeu, «căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mîntuiască prin El» (Ioan, I, 17).

Darurile aduse omenirii de Pruncul Iisus covîrșesc zidirea. Bucuria dumnezeiască luminează chipul obosit al Fecioarei care nu are loc omenesc de odihnă osteneții sale. Bucuria sfîntă se revarsă peste Iosif cel Drept, martorul împlinirii făgăduinței și paznicul prunciei Dumnezeului-Om. Bucurie este vestea cea bună vestită păstorilor în «Noaptea Sfîntei Bucurii». «Iată, vă vestesc vouă bucurie mare pentru voi și tot poporul» (Luca, II, 10).

Bucuria vestirii arhanghelului către tinăra Fecioară, întărită apoi de bucuria acesteia care va spune: «mărește, suflete al meu pe Domnul că s-a bucurat duhul meu, de Dumnezeu, Mîntuitorul meu» se vestește în Noaptea Sfîntă păstorilor și, prin ei, întregului neam omenesc.

Bucuria cerească însuflețește făptura care intră într-un veac nou, în veacul harului care lucrează printre oameni, ca revărsare a puterii lui Dumnezeu cel care încheie prin adumbrirea Duhului, un Nou Legămînt cu omul cel înnoit.

Cerul și pămîntul se bucură de această coborîre între oameni a Cuvîntului lui Dumnezeu, la clipa cînd se împlinește proorocia «Dumnezeu este cu noi», căci deodată s-a văzut împreună cu îngerul «mulțime de oaste cerească lăudînd pe Dumnezeu» (Luca, II, 13).

Noaptea împlinirii așteptării, dinainte vestită și atît de mult dorită de prooroci, revarsă lumină dumnezeiască, deschide porțile bucuriei sfinte și va încălzi inimile celor care vor vedea, vor asculta și vor urma cuvîntelor Cuvîntului întrupat. Cît au nădărdit dreptii Legămîntului celui Vechi să fie martorii Noului Legămînt al Harului prin participarea lor la bucuria Noptii celei începătoare de viață nouă! «Mulți prooroci și drepti au dorit să vadă cele ce voi priviți... și să audă cele ce voi auziți...» va spune mai tîrziu Mîntuitorul celor care aveau ochi dar nu vedeau, aveau urechi dar nu voiau să audă (Matei, XIII, 17).

Această bucurie a toată lumea o vestesc îngerii cînd cîntă «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoire».

Aceeași bucurie o vestește din nou Biserica atunci cînd cîntă prin glasul poetului :

«Bucură-te, Ierusalime, și prăznuiți toți cei care iubiți Sionul. Astăzi s-a dezlegat legătura cea de multă vreme a osîndirii lui Adam. Raiul nouă s-a deschis, demonul s-a surpat. Căci vede Maica Ziditorului pe cea pe care ieri o amăgise. O, adîncul bogăției și al înțelepciunii și al cunoștinței de Dumnezeu !».

Corul îngerilor cîntă în Noaptea Sfîntă bucuria evanghelică «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu», pentru că Dumnezeu se coboară între oameni, vine în mijlocul lor, Dumnezeu este cu noi, pentru ca omul care vrea să se mîntuiască să se poată înălța. Dumnezeu nu are alt mobil al întrupării Cuvîntului celui veșnic, al coborîrii între oameni a Fiului, decît salvarea oamenilor, decît aducerea armelor prin care să se poată înfringe puterea întunericului și a morții. Dumnezeu se coboară făcîndu-se om, pentru ca omul să recapete prin har, adevărata sa față omenească de fiu al lui Dumnezeu după făgăduință. Dumnezeu Fiul vine ca Prunc Fecioarei din dragoste pentru om ca să slujească, după cum El însuși mărturisește: «Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea viața drept răscumpărare pentru mulți» (Matei, XX, 28).

În ieslea Betleemului apare în Noaptea Sfîntă Dumnezeiescul Prunc umil și golit de orice slavă, ca slujitor al Harului pentru iluminarea și eliberarea Omului.

Martorii Nașterii minunate, păstorii, și chiar îngerii, nu înțeleg taina cea din veac ascunsă a întrupării lui Dumnezeu. Golirea de slavă dumnezeiască, luarea chipului de rob de către Fiul lui Dumnezeu, coborîrea Creatorului la creatură se face pentru a învăța pe om ce înseamnă, cît de profundă și cît de necesară și posibilă este adevărata iubire jertfelnică, iubire vie, manifestată prin slujirea omului, singura și adevărata iubire care înălță și transfigurează pe om.

Întreaga viață pămîntească a Mîntuitorului, din clipa zămislirii Sale pînă la Slăvita Înălțare este o flacără aprinsă a dragostei jertfelnice, «căci ce poate fi mai mult decît a-ți da viața pentru prietenii tăi», spune Insuși Mîntuitorul Hristos, Cel care va învăța așa și va împlini cu pilda Sa.

Slujirea omului din iubire pentru el este o acțiune permanentă a Fiului lui Dumnezeu căci iubirea și jertfa nu încetează nici nu pot fi separate în viața Mîntuitorului. Slujirea omului, pentru că Hristos-Domnul se simte solidar cu cel în nevoi, cu cel în lipsuri, cu cel ce suferă. Mîntuitorul Hristos, Cel care se naște în Peșteră, luînd trup omenesc, devine solidar cu întregul neam omenesc, identificîndu-se cu el și învățînd pe toți ce înseamnă solidaritatea și slujirea din iubire. «Dragostea — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur — și-l arată pe aproapele ca pe un alt tu. Ea te învață să te bucuri de bucuriile sale ca de ale tale, și să suporti durerile ca pe ale tale. Dragostea adună mulți într-un singur trup și le transformă sufletele în tot atîtea locașuri ale Duhului. Căci

nu în a domina, ci în unirea inimilor stă duhul păcii. Dragostea face comune tuturor bunurilor fiecăruia» (*De perfecta caritate*, M P.G. 56, 281).

Cuvîntul lui Dumnezeu care ia chip de rob ne învață să trăim cu adevărat solidaritatea umană. De acum și pînă la Jertfa de pe Cruce, Hristos-Domnul se află în mijlocul nostru, ca cel ce slujește (cf. Luca, XXII, 27).

Prin aceasta, Mîntuitorul devine model și îndemn al slujirii creștine. Primii sînt apostolii, aceia care slujind Cuvîntului, împlinesc porunca Domnului, după cum spune Sfîntul Apostol Petru la rînduirea di-aconilor : «iar noi, vom stăruî în slujirea cuvîntului» (Fapte VI, 4).

Transfigurarea iubirii egoiste în iubire jertfelnică este un dar adus creaturii odată cu Întruparea Cuvîntului lui Dumnezeu.

Venirea în trup a Fiului lui Dumnezeu este o manifestare a compasiunii cu cei ce suferă, căci însăși Fecioara, profetînd la întîlnirea cu Elisabeta, va spune : «Și mila Lui, din neam în neam, spre cei ce se tem de Dînsul ; risipit-a pe cei mîndri în cugetul inimii lor ; coborît-a pe cei puternici de pe scaun și i-a înălțat pe cei smeriți. Pe cei flămînzî i-a umplut de bunătați și pe cei bogați i-a scos afară deșerti» (Luca, I, 50—53).

La cea de a doua venire a Fiului lui Dumnezeu, cea întru slavă, va avea unic criteriu al judecării oamenilor aceeași iubire jertfelnică manifestată prin slujirea aproapelui. Slujirea aproapelui — în care creștinul este îndemnat să recunoască pe Însuși Domnul — devine unica posibilitate acordată creștinului de a cîștiga sau a pierde pîrtășia la lumina cea veșnică în Împărăția lui Dumnezeu. Hristos-Mîntuitorul se identifică astfel în actul Judecării viitoare cu fiecare dintre oameni, iar oamenii cînd se slujesc unii pe alții, slujesc în realitate lui Dumnezeu.

Iubirea lui Dumnezeu care s-a revărsat asupra oamenilor încă de la începutul Creației dar cu osebire în Noaptea bucuriei sfinte a Nașterii Pruncului Iisus, face să rodească între cei credincioși iubirea și se întoarce apoi, înălțînd pe oameni în ceasul Judecării viitoare, către Dumnezeu care este Iubirea. Taina întrupării se dezvăluie astfel ca o manifestare a iubirii jertfelnice, creatoare de lumină, bucurie și pace între oameni, căci acestea sînt roadele imediate ale dumnezeieștii iubiri. Aceasta tilcuieste tainicul sens al imnului de proslăvire a Venirii Pruncului între oameni, cîntat în Noaptea Sfîntă de corurile îngeresti :

«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoire».

Cerul și pămîntul se înfrățesc într-un unic și unitar imn de laudă și proslăvire a Dumnezeiescului Prunc întrupat, prin care se revarsă în lume lumină și plînatatea vieții. Cum vom putea mulțumi Domnului pentru adîncă sa bunătațe și milostenie arătate către noi, decît urmîndu-I voia și cîntînd împreună cu marele Damaschin :

«Fecioara astăzi pe Cel mai presus de ființă naște,
și pămîntul peștera Celui neapropiat aduce.

Îngerii cu păstorii preamăresc,
iar magii cu steaua călătoresc.

Căci pentru noi s-a născut Prunc tînăr,
Dumnezeu cel mai înainte de veci».

Dumnezeu este cu noi, Dumnezeu s-a coborât în mijlocul nostru, în ieslea Betleemului, radiind lumina la tot omul. Prin venirea Sa între noi, prin îmbrăcarea firii omenești, Dumnezeu ne arată cum ne putem ridica depășind starea de întuneric și de moarte, la lumina cea strălucitoare a Slavei cerești și la Viața cea veșnică, adică la «cunoașterea lui Dumnezeu».

Lumina strălucind de la ieslea Betleemului ne face pe noi moștenitori ai Împărăției celei de sus a Luminii. Acesta este darul adus nouă în această Noapte de Pruncul Iisus.

Să răspundem la chemarea binevestitoare a îngerilor ca oarecînd păstorii, aducînd la ieslea Pruncului darul inimilor noastre, nu din cele pieritoare, ci credința noastră călăuzitoare spre fapte bune, nădejdea în atotputernicia Tatălui ceresc și, mai presus de toate, dragostea care să înlănească dragostea jertfelnică a Fiului făcut om pentru noi, prin care și cu care să intrăm în Lumina cea pururea dătătoare de viață a harului lui Dumnezeu.

Pr. ILIE I. GEORGESCU

LA DUMINICA DUPĂ NAȘTEREA DOMNULUI

«În lume necazuri veți avea ; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea» (Ioan 16, 33).

Au trecut numai cîteva zile de la nașterea Pruncului Mîntuitor în «ieslea cea săracă» și viața Lui e pusă în pericol. Aflînd de la magi în ce vreme s-a arătat steaua, regele Irod i-a trimis pe aceștia în Betleem și le-a zis: «Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc și, dacă îl veți afla, vestiți-mi și mie, ca, venind și eu, să mă închin Lui» (Matei 2, 8). Dar magii din Arabia după ce au adus daruri primesc înștiințare să se întoarcă pe altă cale în țara lor. Irod tulburat a adunat pe arhierii și cărturarii poporului și i-a întrebat unde era scris că se va naște Hristos. După ce a aflat, Irod a luat toate măsurile împotriva Celui Care, credea el, că-i va periclita domnia. Regele a dat ordin să se taie totii pruncii din Betleem între care se va afla cu siguranță și Cel urmărit.

Îngerul Domnului se arată noaptea lui Iosif, în vis, și-i poruncește să fugă în Egipt pentru a salva viața Pruncului dumnezeiesc.

În puterea nopții Sfînta Familie pleacă strecurîndu-se pe uliți dosnice pentru a nu atrage atenția străjerilor. Cu puțină merinde în desagi și poate cu cîteva monezi de aur, dăruite de mărinimia magilor, înțeleptul teslar Iosif pășea grăbit pe poteca ce străbătea cîmpul lui Booz și imașul ciobanilor care auziseră, numai cu două săptămîni în urmă, corul serafimilor doxologînd deasupra peșterii. Ducînd de căpăstru asinul ce purta pe Maica Sfîntă și pe Iisus, Iosif se îndrepta spre Egipt.

Ajungînd Dreptul Iosif și Sfînta Maria în Egipt au mulțumit providenței dumnezeiești că au scăpat viața Pruncului, că au ajuns cu pace în țara aceasta și au cerut ca și de acum înainte să le poarte de grijă, mai ales că se află între străini.

Sfânta Tradiție ne spune că distinsa Familie s-a așezat în localitatea Matareea (Matarieh) unde Divinul Fugar putea fi pus în siguranță. Sfânta Scriptură nu ne spune prea multe despre petrecerea Sf. Familii în Egipt. Desigur că ei nu se vor fi simțit tocmai bine în această țară unde toți se închinau idolilor.

Scriitorii din secolele III—IV ne povestesc multe fapte din viața familiei Sfinte aici. Așa ne spune că apropiindu-se de orașul Heliopolis, zeii de piatră ai egiptenilor dintr-un templu idolesc, simțind apropierea Dumnezeului Celui Viu, s-au cutremurat pe soclurile lor, căzând cu fața la pământ. Și în mai multe locuri unde sosea Sfânta Familie, la prezența Dumnezeiescului Prunc idolii se răsturnau și se prefăceau în bucăți.

Cînd au sosit în orașul Hieropolis un arbore mare dinaintea porții aceluia oraș și față de care egiptenii și arabii aveau multă evlavie, și-a plecat ramurile pînă la pământ ca să dea cinstea cuvenită Stăpînului naturii.

Tot de petrecerea Sfintei Familii în Egipt se leagă legenda despre fîntina Mariei. Legenda ne povestește că pe cînd Sfânta Familie era în satul Matarieh a avut lipsă de apă. Preacurata lăsînd jos pe Iisus s-a dus să caute apă, dar n-a găsit. Întorcîndu-se, vede că Pruncul Iisus cu mînuțele Lui făcuse o gropiță din care izvorîse apă potabilă. Acestea sînt cîteva aspecte din odiseea petrecută cu Copilul sfînt.

Între timp Irod a murit. Vestit din nou de înger Iosif ia Pruncul și pe Mama Lui și vine în țara lui Israel. Dar auzînd că în Iudeea domnește Arhelau, feciorul lui Irod, s-a temut să rămînă acolo și s-a dus în Galileea unde domnea blindul Irod Antipa, fratele lui Arhelau, și aici s-a așezat în orașul Nazaret, împlinîndu-se astfel și profeția, că «Nazarinean se va chema» (Matei 2, 23).

Iubiți credincioși, nesus de grea a fost călătoria aceea în timp de iarnă prin locuri necunoscute și pustii. Dar nici Dreptul Iosif, nici Sfînta Fecioară Maria n-au cîrțit împotriva rînduiei lui Dumnezeu. Le-au suportat toate cu răbdare, știind că aceasta este voința Domnului. Și-apoi ce n-ar fi suferit ei pentru Iisus, despre care știau că este Fiul lui Dumnezeu și Mintuitorul lumii? Prin aceasta ne-a dat pildă ca să lucrăm și noi la fel pentru Hristos care ne-a dat viața de acum și de la care nădăjduim viața veșnică.

Din Evanghelia de astăzi mai înțelegem că Dumnezeu încearcă pe aleșii Săi, dar nu peste puterile lor. Permite să se deprindă în virtuți prin suferință precum se întăresc și stejarii prin vînturile cele mari. Dar nu îngăduie să fie striviți cu totul. «Am trecut prin foc și prin apă și ne-ai scos la odihnă», spune profetul David (Ps. 65, 11). Chiar viața lui Hristos din ieslea Betleemului pînă la crucea Golgotei a fost o suferință, așa cum zice Sf. Nicodim Aghioritul, că El «a pătimit nu numai pentru a ne mîntui plătînd fărădelegile noastre ci și pentru a ne da pildă de urmat» (I Petru 2, 21). De aceea și Sf. Petru Damaschin îndeamnă: «Creștinul e dator să guste din patimile Lui ca să se împărtășească de slava Lui».

Sfînții Părinți ne-au dat frumoase sentințe despre rostul necazurilor în viața pămîntească și în procesul desăvîrșirii noastre morale. Aceste

sentințe patristice sînt o adevărată teologie a necazurilor. În primul rînd prin necazuri ne atrage Dumnezeu de la păcate, și, conducîndu-ne pe linia binelui, ne face fii ai Săi. «Calea lui Dumnezeu e crucea de fiecare zi — afirmă Sf. Isaac Sirul — că nimeni nu s-a suit la cer cu comoditate», iar Sf. Simeon Metafrast spune atît de frumos: «Cel ce vrea să se facă următor al lui Hristos ca să se poată numai pe el fii al lui Dumnezeu, născut din Duh, se cuvine să poarte necazurile care-i vin, bolile trupești și uneltirile celor nevăzuți cu curaj și răbdare».

În al doilea rînd necazurile urmează de multe ori păcatelor chiar dacă le-am mărturisit. Prin suferințe fără voie, mai degrabă decît prin fapte bune, se restabilește firea povîrnită și se întărește din nou. De aceea Sf. Ioan Gură de Aur afirmă că «meritul suferințelor e mai mare decît al faptelor bune».

În al treilea rînd necazurile se trimit pentru probare, pentru întărirea firii și pentru greșeli viitoare. Virtutea neprobată de necazuri nu este întărită. De aceea un mare poet român zice: «Omul dăruit cu virtuți multe trebuie să ispășească mult, că suferința are putere izbăvitoare, că darul suferinței este o binecuvîntare și omul nu trebuie să fugă de ea» (Ioan Alexandru). Într-adevăr durerea și necazul purifică și înobilează sufletul cum spune Ava Pimen: «Bună este ispitirea că aceasta face pe om mai lămurit».

În al patrulea rînd necazurile pot veni chiar cînd n-am păcătuit noi, ne vin pentru păcatele altora. Sf. Simeon Noul Teolog zice: «După exemplul lui Iisus să purtăm stigmatele păcatelor tuturor și să facem ispășire pentru ei. Orice suferință dacă nu este o ispășire proprie s-o primim cu bucurie, în numele fraților noștri mai mici. Prin răbdarea în suferințe vom putea ajuta pe cei căzuți, pe cei răniți, pe cei loviți».

Lucrul al cincilea care trebuie remarcat este că răbdarea necazurilor, e semn de putere și de înțelepciune, cum spune Sf. Marcu Ascetul: «Cel ce primește necazurile de acum în nădejdea bunătăților de mai tîrziu a aflat cunoștința adevărului». Este imposibil de a ajunge la ținta veșnică pentru care am fost creați dacă nu cunoaștem încercările cu diamantele ce au nevoie de mii de ani pentru formare, comprimări în laboratoarele naturii înainte de a ajunge perfecțiunea.

Să privim, *iubiți credincioși*, la Dreptul Iosif și la Maica Sfîntă și la încercările și necazurile pe care le-au suportat în această fugă. Dar evenimentul acesta nu ne istorisește numai de ceea ce se poate întîmpla ci și de intervenția lui Dumnezeu în sfera vieții umane. O rînduială înțeleaptă cîrmuiește destinul fiecăruia dintre noi. Bucuria ne poate face mai puțin atenți la datoriile noastre, deci trebuie stropită cu un duș rece de necazuri ca să nu slăbim eforturile. După bucuria Betleemului urmează șocul provocat de tentativa lui Irod de a-L ucide pe Pruncul Iisus. Însă eșecul lui Irod ne arată că există protecția lui Dumnezeu, care în atotștiința Lui găsește drumuri tainice să-i salveze pe cei binecredincioși. El intervine în viața noastră chiar dacă nu ne dăm seama.

Să privim iarăși la Dreptul Iosif și la Maica Sfîntă cum sînt desconsiderați și rău primiți de oameni, strîmtorați, prigoniți și împovărați de dureri și de lipsuri printre străini, dar devotamentul, răbdarea, as-

cultarea și speranța lor, umbrită de binecuvîntarea cerului, îi conduce spre biruință. De aceea Acest Prunc Mîntuitor, cînd își va începe activitatea publică va spune: «În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți! Eu am biruit lumea» (Ioan 16, 33).

Nașterea ca om a Fiului lui Dumnezeu trebuie să sădească în noi aceeași speranță, că Hristos, care a biruit lumea nu poate să piară în fața adversităților, necazurilor și încercărilor inerente vieții umane.

Să nu ne pierdem nădejdea adusă de nașterea Domnului nostru Iisus Hristos. Dacă n-am nădăjdui în Hristos, dacă El nu ne-ar sus-trage puterii răului, dacă Domnul n-ar putea da oricînd alt curs vieții și istoriei, atunci am avea motiv să ne resemnăm. Altfel nu! De aceea în mijlocul asperităților creștinul autentic își păstrează seninătatea și echilibrul sufletesc întocmai ca Maica Sfîntă și Dreptul Iosif și împreună cu profetul David exclamă: «De voi și umbla în mijlocul morții nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești» (Psalm 22, 4).

Privind spre Hristos, «Răsăritul cel de Sus» (Luca 1, 78) care ne-a cercetat pe noi la «plinirea vremii» (Galateni 4, 4), încrezători în pro-nia lui Dumnezeu și cu gîndul la biruința definitivă a binelui în lume plecăm genunchii inimii și ne rugăm:

Doamne Iisuse Mîntuitorul nostru, Cel ce Te-ai născut din Fecioară, ajută-ne în greutăți și fă-ne biruitori! Amin.

Protos. Drd. IRINEU POP

PENTRU APĂRAREA PĂCII

BALCANII — ZONĂ A COLABORĂRII ȘI PĂCII

O etapă în realizarea climatului de destindere, cooperare și pace în lume o constituie crearea unor zone ale păcii, zone fără arme nucleare, în special în Europa unde se află acumulate cantități uriașe de arme convenționale și nucleare, capabile să distrugă de mai multe ori nu numai bătrînul nostru continent, ci întreaga suprafață a globului terestru. De aceea, România se pronunță încă de mai mulți ani, pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și colaborării, în care să nu fie instalate arme atomice.

Peninsula Balcanică, considerată la începutul acestui secol «Bu- toiul de pulbere al Europei», în care pe o suprafață de circa 1,5 milioane km pătrați trăiesc aproximativ 100 milioane de locuitori, este chemată a deveni o zonă a înțelegerii și a bunei vecinătăți, a coope- rării, înțelegerii și păcii.

Între orientările esențiale ale politicii externe românești se înscrie, așadar, pe bună dreptate, acest deziderat al instaurării unor raporturi de prietenie și înțelegere, de largă cooperare între toate statele și po- poarele din această parte a Europei. Menționată cu consecvență în repetate rânduri de Președintele Țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, această poziție românească s-a reafirmat în fața lumii în- tregi și recent, în Raportul prezentat de Conducătorul Țării noastre la lucrările celui de al XIII-lea Congres al P.C.R. din luna noiembrie : «România acționează cu toată hotărîrea pentru dezvoltarea unei co- laborări multilaterale între toate țările balcanice, pentru transforma- rea acestei zone într-o regiune fără arme nucleare, fără baze militare străine. Adresăm apelul tuturor țărilor balcanice, de a-și întări cola- borarea și de a acționa pentru asigurarea păcii și colaborarea între țările din această regiune».

Urmărind îndeaproape realizarea acestei năzuințe a maselor do- ritoare de pace, Președintele României Socialiste a înscris numeroase contacte directe, la cel mai înalt nivel, cu conducători politici din țările balcanice precum și alte schimburi de relații. Contactele și con- vorbirile purtate, adesea din inițiativă românească, chiar dacă în Bal-

cani există state cu orînduiri sociale diferite, sau aparținînd unor blocuri militare opuse, demonstrează prin rezultatele obținute, posibilitatea și utilitatea unor asemenea acțiuni al căror scop este acela al creării premiselor unei înțelegeri și colaborări fructuoase, reciproc avantajoase, iar, pe plan general european, un real pas înainte pentru realizarea destinderii.

Datorită acelorăși inițiative românești s-a ajuns la dezvoltarea conlucrării bilaterale și multilaterale tehnico-științifice, economice și culturale. În această direcție se înscriu realizările complexelor hidro-energetice de la Porțile de Fier I și II, sistemul hidro-energetic în construcție la Turnu Măgurele-Nicopol și Călărași-Silistra, precum și diversificarea schimburilor economice și comerciale cu Grecia, Turcia și Albania. Toate acestea stau mărturie pentru dorința țării noastre, ca de altfel și a celorlalte țări din zonă, ca aici să domnească relații de înțelegere și colaborare, în vederea creării unui climat real de destindere și pace în Balcani, contribuție a acestor popoare la consolidarea înțelegerii și păcii în Europa.

Idealurile comune de realizare a păcii și de îndepărtare a pericolului războiului și de construire a unei lumi ferite de armele distrugerii, fac posibilă conlucrarea rodnică a popoarelor din Balcani, exemplu pentru alte popoare europene.

Contactele directe și conlucrarea în scopuri pașnice pe multiple planuri duc la o mai bună înțelegere, la prețuirea reciprocă, la un schimb valoric de idei în toate domeniile care pot contribui — printr-o pașnică colaborare — la dezvoltarea și înflorirea multilaterală a tuturor statelor din zonă. Ele pot sta la baza realizării pașilor următori privind destinderea și reala transformare a acestei regiuni europene într-o zonă a păcii.

Biserica Ortodoxă Română împărtășește această misiune de vestitor al înțelegerii și păcii în Balcani, misiune pe care și-a asumat-o Statul nostru, și, la rîndul său, prin mijloacele sale specifice, își aduce contribuția la apropierea și înțelegerea între creștinii din țările balcanice. În acest sector se înscrie vizita din mai trecut a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin în fruntea unei delegații a Sfîntului Sinod în Grecia, la invitația P. F. Serafim, Arhiepiscop al Atenei și a toată Elada, vizitele unor ierarhi și teologi români în Bulgaria, contactele cu Patriarhia Ortodoxă Sîrbă, vizitele în țara noastră a unor ierarhi și teologi din țările balcanice, schimburile de studenți. Toate acestea din convingerea că prin contacte directe, prin discuții, se ajunge la o mai bună cunoaștere, la o mai adîncă prețuire, se adîncește încrederea și se deschid noi perspective destinderii, înțelegerii, cooperării și păcii, aici în Balcani ca și în restul Europei.

I. I. G.

PACEA, UN SENTIMENT AL CONLUCRĂRII, AL DEMNITĂȚII OMULUI DE AZI

În prima jumătate a lunii octombrie, Patriarhia Română a invitat ca oaspete al Bisericii Ortodoxe Române pe *Eminența Sa Roland Bär*, Episcop romano-catolic de Rotterdam.

Cum este știut, Olanda are legături diplomatice, comerciale și de prietenie cu România. Relațiile dintre cele două state sînt exemplu de cooperare între țările continentului european cu regim politic deosebit. Vizitele reciproce la cel mai înalt nivel dovedesc climatul de încredere și cooperare în toate domeniile ale celor două state libere și independente, România și Olanda. Și la asemenea relații se adaugă și colaborarea între Biserica Ortodoxă Română și Bisericile din Olanda, mai ales Biserica Romano-catolică și Biserica vechilor-catolici. De asemenea, în vechea urbe a Rotterdamului s-a constituit și o parohie ortodoxă a românilor din Olanda condusă de Preotul doctor Ion Dură. Și acest fapt este tot urmarea firească a relațiilor de prietenie dintre cele două state și climatul ecumenic ce există între Biserica noastră și Bisericile din Olanda. Acest climat rezidă de aproape o jumătate de mileniu și s-a intensificat de cei doi corifei și pionieri ai ecumenismului: umanistul Erasm de Rotterdam și Arhiepiscopul Nicolae Olahul a căror prietenie și activitate este bine cunoscută teologilor români și olandezi. Deci vizita Episcopului Roland Bär este încă o verigă în lanțul de aur al ecumenismului contemporan.

Eminența Sa a fost primit de Prea Fericitul Patriarh Iustin, Arhiepiscop al Bucureștilor, a vizitat atelierelor Institutului biblic și de Misiune ortodoxă, școlile de învățămînt teologic, mînăstiri și monumente istorice și de artă, muzee din toate regiunile țării. Pretutindeni, Înaltul oaspete a fost primit cu bunăvoință și cu recunoscuta ospitalitate românească. A participat la slujbe și la diferite ceremonii religioase ortodoxe, catolice, protestante și a vizitat case de rugăciune ale unor culte religioase ce își desfășoară activitatea în mod legal.

Eminența Sa a dorit să asculte (în seara zilei de 13 octombrie) și o priveghere la biserica «Sfinta Ecaterina», Paraclisul studenților Institutului teologic din București și a participat la Litia din cadrul siujbei hramului Cuvioasa Paraschiva de la biserica «Sf. Vineri» Hereasca, fiind însoțit de P. S. Episcop Dr. Vasile Tirgovișteanul, vicar-patriarhal și rectorul Institutului teologic și de către P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiță, consilier al Relațiilor externe bisericești.

La sfîrșitul vizitei, Eminența Sa a acceptat «un dialog» cu redactorul de specialitate, Crina Sirbu, de la cotidianul «România Liberă», dialog publicat în numărul din 20 octombrie 1984 și care poartă titlul semnificativ: «Să dezvoltăm în inimile oamenilor sentimentul păcii, al conlucrării, al demnității». În paginile următoare reproducem integral acest interviu :

— Vă rog să subliniați mai întâi, cadrul vizitei dumneavoastră în România.

— Vizita a avut loc în contextul relațiilor reciproce, care s-au concretizat, de această dată în invitația Bisericii Ortodoxe Române de a cunoaște nemijlocit frumoasa Românie. Sint foarte recunoscători tuturor celor care m-au înconjurat cu amabilitate deosebită. Am avut ocazia să vizitez tot ceea ce cred că se poate vedea într-un răstimp de zece zile. Am văzut Bucureștiul, am văzut Banatul, am vizitat «dulcea Bucovina», cum o numiți atît de inspirat dumneavoastră, cu acele minunate minăstiri de renume mondial. Am vizitat de asemenea Transilvania, cu marele său centru Cluj-Napoca. Dar ceea ce m-a interesat în mod deosebit a fost să văd viața religioasă de aici, din România. Vreau să spun că sint foarte impresionat de cele văzute pretutindeni : în parohii, în institute de învățămînt teologic, în lăcașele de cult, în minăstiri.

— V-ați întîlnit, așadar, cu reprezentanți ai cultelor din România. Ce semnificație acordați acestor întrevederi ?

— Eu cred că lumea devine tot mai mică, întrucît oamenii au nevoie într-o tot mai largă măsură unul de altul. Astăzi, poate mai mult ca oricînd. Aici, în România, am întîlnit o situație cu totul deosebită, conferită de existența — într-o țară cu străvechi tradiții ortodoxe — a unor grupuri de diverse confesiuni : protestantă, catolică, unitariană, precum și mozaică. Este reconfortant să constăți că trăiesc în deplină frățietate, în deplină unire, au instituții teologice proprii, biserici. În ceea ce mă privește am avut multe de învățat. Unul din episcopii pe care i-am întîlnit în aceste zile îmi spunea : «Fapt este că trăim aici cu toții și, ca atare, trebuie să trăim în înțelegere, să credem în valoarea unei vieți duse în armonie».

— Ați relevat că v-au impresionat cîteva dintre lăcașurile vizitate, în mod deosebit, minăstirile din nordul Moldovei...

— Într-adevăr, cînd am văzut aceste monumente de artă, cu tot ceea ce ilustrează ele din punct de vedere al grijii de a le întreține mi-am spus : trebuie adus un omagiu statului, autorităților române, care le păstrează într-o atît de bună stare. Am văzut, spre exemplu, minăstirea Dragomirna, minăstirea Putna și altele, care au fost restaurate cu strădanie, și deosebita atenție pentru valoarea lor autentică. Într-un cuvînt, este admirabil. În același timp, am văzut, cu ochii vizitatorului, semnele sigure ale unei vieți religioase active, am asistat la multe slujbe religioase, în diferite localități din țară, am văzut biserici noi, construite în cartiere noi. Toate acestea mă determină să mă întorc acasă mulțumit de ceea ce am văzut aici.

— Ați avut, deci, posibilitatea să cunoașteți în mod direct cadrul și modalitățile de exercitare a drepturilor cetățenești în România...

— Desigur. Am avut prilejul de a mă întîlni și cu reprezentanți ai bisericilor romano-catolică, reformată, evanghelică și unitariană, cu credincioși de naționalitate maghiară și germană. Ei mi-au împărtășit sa-

tisfăcția pentru posibilitățile concrete și reale de a-și desfășura viața religioasă proprie, normală. Am putut constata că atât episcopul romano-catolic, cât și cel luteran și cel al Bisericii reformate sînt convinși de această posibilitate ce li se oferă pentru a-și împlini misiunea.

— Cu cîțiva ani în urmă, am fost în țara dumneavoastră, am avut ocazia să întîlnesc personalități ale vieții publice și mi-am dat seama că în Olanda există preocupări vizînd problematica majoră a lumii contemporane, situația pe continentul nostru, măsurile de instalare a unor noi rachete nucleare. În opinia dumneavoastră, ce se poate face pentru a se sprijini eforturile în vederea destinderii și înțelegerii în Europa și în lume?

— Armele, în general, și în mod deosebit armele nucleare, constituie un asemenea pericol, încît trebuie să se încerce tot ceea ce este posibil pentru a se împiedica folosirea lor. Posibilitățile bisericii rezidă, cred, în a se adresa oamenilor pentru a dezvolta în inimile lor sentimentul păcii, al fraternității, al demnității. Politica, fidelitatea, față de alianțe intră în competența oamenilor politici; statele au în această privință o responsabilitate proprie, inalienabilă. Să se spună, deci, oamenilor care au responsabilități în domeniul politicii: înțelegeți ceea ce slujitorii cultelor susțin în legătură cu pacea. Și acționați, în consecință, în virtutea convingerilor pe care le aveți.

— Credem că și opinia publică poate avea o influență în acest sens. Îmi amintesc că la o mare conferință internațională privind dezarmarea, am discutat cu Wim Bartels, cunoscut militant olandez pentru pace, care mi-a vorbit tocmai despre această realitate, despre acest rol al opiniei publice, în realizarea apropierei și înțelegerii. Și, gîndindu-mă, de pildă, la Rotterdam, care a avut mult de suferit din cauza războiului, a trebuit să fie în cea mai mare parte reconstruit, aș dori să vă întreb ce considerați că ar trebui făcut pentru a preveni o nouă conflagrație, pentru cauza păcii și conlucrării între popoare?

— Noi știm că omul este în stare de mai mult, de mai bine, dar că *esto unoori victimă a lui însuși*, a slăbiciunilor sale, a ceea ce este negativ în jurul lui. Consider, așadar, că trebuie să spunem oamenilor: sînteți capabili să mențineți pacea, să o asigurați. Dar asta presupune să trăiți de o asemenea manieră încît pacea să poată veni și din interiorul vostru, să fie o expresie a convingerilor voastre. Dacă vom continua să trăim în discordie, aceasta nu poate să ducă la nimic bun. Deci, opinia mea este că trebuie susținut tot ceea ce a fost propus pentru a se menține echilibrul, armonia între popoare, între națiuni, între diferite părți ale lumii. În același timp, nu voi înceta să spun semenilor: după ce am trăit marele cataclism pe care l-a reprezentat al doilea război mondial, guvernele au datoria și pot decide, pot reuși odată pentru totdeauna să evite o nouă conflagrație mondială. Aceasta, dacă oamenii, dacă popoarele vor impune să fie purtate tratative la înalt nivel, să se ajungă la înțelegere.

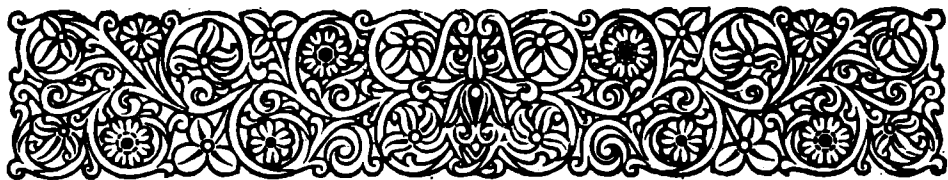
— În urmă cu câteva luni, aici, la București, a avut loc o manifestare organizată de cultele religioase din România, referitoare tocmai la dezarmare și pace. Au fost prezenți invitați din lumea întreagă. Cum apreciați eficiența unor asemenea dezbateri ?

— Așa cum am mai spus-o, voi încuraja întotdeauna, din toată inima, tot ceea ce este în măsură să promoveze pacea, tot ceea ce ar putea să-i ajute pe oameni să dobândească, pe deplin, conștiința datoriei lor, pentru a avea pacea în ei înșiși, între ei și, pe această cale, în lumea întreagă. Asemenea conferințe sînt un excelent mijloc pentru schimbul de vederi. Dacă îmi cereți opinia mea, iat-o : trebuie, mai ales, să vorbim unii cu alții, să vorbim din inimă și cu rațiune».

Vizita Eminenței Sale Episcopului Roland Băr constituie o dovadă a relațiilor de prietenie, încredere și respect reciproc dintre România și Olanda și în aceeași măsură o confirmare a relațiilor ecumeniste ale cultelor religioase ce există în țara noastră datorită cadrului legal și climatului de încredere și de egalitate create de Noua orînduire socială din România.

Conf. P. I. DAVID

ȘTIRI ECUMENICE

DIALOGUL TEOLOGIC ANGLICANO-ORTODOX

Comisia mixtă de dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Comuniunea anglicană s-a întrunit anul acesta la Dublin, Irlanda, între 13—20 august.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat P. C. Arhim. Nifon Mihăiță, consilier patriarhal.

Obiectul întrunirii de la Dublin a fost adoptarea unui raport de sinteză asupra concluziilor la care s-a ajuns în urma discuțiilor ortodoxo-anglicane din ultimii șapte ani. Ultimul document comun a fost adoptat în anul 1977, la Moscova. Se știe că această comisie mixtă cuprinzând teologi și clerici din 20 țări este co-prezidată din partea ortodoxă, de către I.P.S. Arhiepiscop Metodios al Thiatirelor și Marii Britanii (Patriarhia Ecumenică), iar din partea anglicană de către Henry Hill, episcop anglican de Ontario, Canada.

Intrunirea din Irlanda a adoptat o declarație comună care cuprinde trei capitole: 1) Taina Bisericii; 2) Credința în Sf. Taine; Rugăciunea și Sfințenia și 3) Cultul și Tradiția.

De remarcat că, Declarația comună de la Dublin pune un accent deosebit pe rugăciune și consecințele ei pentru viața creștină, în general.

În particular, declarația examinează natura conducerii în Biserică, în contextul rocontelor declarații privind primatul universal, cuprinse în Raportul Final al Comisiei internaționale Anglicano-Romano-Catolice. În continuare, declarația delimitează exact zonele de dezacord și de acord doctrinal privind *Filioque* și propune căi prin care modurile în care răsăritenii și apusenii abordează problema ar putea fi reconciliate. Ea vede participarea la harul Treimii ca sursa și scopul rugăciunii și cultului liturgic creștin. Declarația prezintă puncte de consens privind icoanele, rugăciunile pentru morți, invocarea sfinților și rugăciunile de familie.

În timpul șederii la Dublin, membrii Comisiei au fost primiți de primarul orașului, au vizitat vechiul centru creștin de la Clonmacnois, și au oficiat vecernia ortodoxă la Catedrala Killaloe. Unul din delegați, Episcopul R. C. Hanson, a prezentat o prelegere despre Sf. Patrick, sfințul patron al Irlandei. De asemenea, comisia s-a întâlnit cu comunitatea greacă din Dublin, luând parte la Liturghia Ortodoxă și la o agapă co-

mună, urmată de oficierea vecerniei la Catedrala Sf. Patrick, după care co-președinții au semnat Declarația Comună. După vecernie, Comisia a fost primită de Arhiepiscopul Henry McAdoo al Dublinului, Primat anglican al Irlandei.

În lumina raportului adoptat la Dublin de către Comisiile pan-ortodoxă și pan-anglicană, precum și pe baza rezultatelor de până acum a dialogului teologic ortodoxo-anglican, se pot constata următoarele :

S-au realizat progrese importante în toate temele discutate, care se referă la toată învățătura de credință a celor două Biserici, dar mai sînt necesare eforturi pentru depășirea unor puncte de detaliu în toate temele, în care cele două Biserici se deosebesc. S-a stabilit o unitate în învățătura esențială despre toate temele, dar s-a constatat că persistă unele deosebiri în înțelegerea concretă a onora din principiile generale în care cele două Biserici se recunosc de acord.

Astfel, în tema «Misterul Bisericii» prezentarea Bisericii în ființa ei satisface ambele părți. Dar s-a constatat că Biserica anglicană practică o intercomuniune euharistică cu comunități creștine locale care nu au o unitate de credință cu ea, în vreme ce Biserica Ortodoxă consideră noțiunea intercomuniunii contradictorie și practica ei inacceptabilă neavînd ca bază unitatea în credință. Anglicanii consideră intercomuniunea ca o cale spre unitate, în vreme ce ortodocșii văd în ea o relativizare a ideii de comuniune și a unității de credință, putînd obișnui pe creștini să rămînă în acest relativism.

De fapt, anglicanii pun la baza intercomuniunii principiul că comunitățile creștine diferite în credință fac parte din Biserica cea una, pe cînd ortodocșii cred că unitatea Bisericii are ca temelie unitatea în credință.

Referitor la tema Tradiției, cele două Biserici se mărturisesc într-un acord de principii. Dar constatîndu-se că amîndouă recunosc o anumită libertate în înțelegerea Tradiției ca unitate în diversitate, consideră ca o temă de discutat în viitor limitele acestei libertăți. Anglicanii dovedesc o mai mare flexibilitate în înțelegerea acestei libertăți decît ortodocșii. Nu s-a ajuns la un acord nici cu privire la autoritatea tuturor Sinoadelor ecumenice, anglicanii recunoscînd numai pe primele patru, iar ortodocșii pe toate cele șapte. Se constată și în privința aceasta la anglicani o mai mare libertate. Recunosc unele învățături ale acelor Sinoade și ale Părinților Bisericii, dar pe altele nu le recunosc.

Trebuie subliniat de asemenea acordul privind cinstirea adusă Maicii Domnului și Sfinților, încrederea în puterea rugăciunilor lor, și cinstirea icoanelor. Dar se recunoaște totodată că sînt încă anglicani care au rezerve față de ele. Cum s-ar putea ajunge la o unitate în comunitatea anglicană în această privință, ca pas premergător unității creștine generale spre care tindem ? Nu e această deosebire o consecință a libertății individuale prea largi ce se acordă în anglicanism înțelegerii învățăturii creștine ?

Poate că ar fi necesar a se discuta în dialog sensul și îndreptățirea libertății în materie de credință.

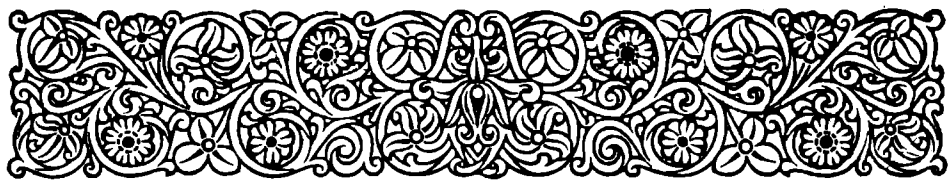
Această libertate a dus și la diferența între anglicani în privința hirotoniei femeilor.

Raportul sinteză despre rezultatele întâlnirilor de până acum ale comisiei ortodoxe și anglicane este deficitar în privința abordării temei- nice a problemei Tainelor.

În general, se constată în raport un mare progres din partea angli- canilor, o apropiere de spiritualitatea ortodoxă, manifestată în rugăciune, în aspirația spre sfințenie. Se vorbește foarte mult despre iubire, în spi- ritul Sfinților Părinți. Este, într-un fel, o depărtare de spiritul protes- tant occidental în legătură cu mîntuirea înțeleasă în mod juridic, fapt care duce la respingerea purgatoriului, la accentuarea slujirii duhov- nicești a episcopilor și preoților și la diminuarea puterii lor adminis- trative.

Anglicanii se apropie mult în acestea de ortodocși, fapt care îi face să accentueze sobornicitatea în relațiile dintre episcopi, contrar juris- dicției și infailibilității papale. Dar, inevitabil, au rămas încă destule deosebiri între anglicani și ortodocși, asupra unor aspecte doctrinare ce vor fi discutate în următoarele întruniri de dialog ortodoxo-anglican.

Arhim. NIFON MIHAIȚA
Consilier Patriarhal

STUDII ȘI ARTICOLE

SFÎNTUL PREA CUVIOSUL PĂRINTELE NOSTRU DIMITRIE CEL NOU ALE CĂRUI SFINTE MOAȘTE SE AFLĂ LA PATRIARHIA ROMÂNĂ DIN BUCUREȘTI

În fiecare an, la 27 octombrie, cînd are loc Sărbătoarea festivă închinată trecerii la cele veșnice și proslăvirii Prea Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie cel Nou, dar și în fiecare zi, la Catedrala Patriarhiei din București și pe întreg cuprinsul Bisericii Ortodoxe Române, zeci de mii de credincioși și fii devotați ai pămîntului românesc de pretutindeni, aduc laude și înaltă cîntări sfinte cu rugăciuni stăruitoare Celui ce a fost încununat de Dumnezeu cu darul sfințeniei — Sfîntului Dimitrie.

Toți cei conștienți de însemnătatea cultului sfinților în Biserica Domnului, cinstesc pe Prea Cuviosul Dimitrie, prin cuvinte care oglindesc dragostea sa față de Dumnezeu și de oameni și faptele sale de smerenie care îl caracterizează și prin care a devenit cunoscut și venerat în toată lumea creștină: «Întru tine, Părinte, cu osirdie s-a mîntuit cel după chip, că luînd crucea ai urmat lui Hristos, și lucrînd ai învățat să nu se uite la trup căci este trecător, ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor. Pentru aceasta și cu îngerii împreună se bucură Prea Cuvioase Sfinte Dimitrie duhul tău» (troparul). Sau: «Unde a prisosit smerenia și nerăutatea, acolo și lucrarea darului dumnezeiesc a prisosit. Căci aflîndu-ți inima curată, Cuvioase Părinte, Dumnezeu s-a închipuit întru tine, săvîrșind fapte pe care înțelepciunea veacului acestuia nu poate să le împlinească» (Canon, cîntarea I).

Încercînd să prezentăm în cele ce urmează unele date și fapte de sfințenie legate de viața binecuvîntată a plăcutului lui Dumnezeu Dimitrie, dar fiind conștienți că și noi toți sintem chemați la o treaptă de înaltă trăire creștinească asemenea lui și tuturor celorlalți înaintași ai săi din Biserica triumfătoare, socotesc că, pentru început, este mai nimerit a ne adresa tot Cuviosului Dimitrie prin acele laude consacrate și aflate în Canonul slujbei sale, rugîndu-l prin aceasta și cerîndu-i sprijinul în această prea umilă încercare de a-l face cunoscut binecredincioșilor noștri creștini, care îl au pe Sfîntul Dimitrie ajutor în nevoi și rugător fierbinte către Dumnezeu. «Prea Cuvioase Părinte, cine va putea spune după cuviință mulțimea ostenelilor, a durerilor și a trudei tale celor mari? Ci cu rugăciunile tale către Dumnezeu, cele bine primite, darul Sfîntului Duh mijlocește-l nouă, ca să ne învrednicim a

trece, cu lesnicios pas, puntea cea îngustă de pe înfuriatul val al nevoinelor, celor mai presus de fire, care se oștesc asupra noastră, și laudînd ajutorul tău să cîștigăm îndrăznire în clipele cele de primejdie ale acestei vieți de veci» (Catavasier, glas 6 din Canon).

Atit din descoperirea dumnezeiască, prezentă în Vechiul și în Noul Testament, cit și din nenumăratele exemple din viețile Sfinților Apostoli, martiri, cuvioși și simpli nevoitori din *ogorul sfînt* al Bisericii creștine unde s-au nevoit și se nevoiesc de două mii de ani, cunoaștem că drumul «cătrelimbanurile cele de lumină neinserată este plin de spini durerii și de pălămida stufoasă a nenumărate încercări și trude duhovnicești. Pînă la biurința celor din urmă și pînă la intrarea întru viața cea pururea stătătoare, drumul vieții celui ce lui Hristos viețuiește este un drum al Crucii, al pătimirii, al zbuciumării-duhului, al răstignirii adevseori, dar și al învierii din moartea păcatelor, al ridicării din noaptea căderilor pentru a pătrunde în lumina cea neapusă»¹.

Călăuză sfîntă pe calea cea către Viață și Adevăr ducătoare, îl avem pe Mîntuitorul Iisus Hristos, care a spus: «Eu sînt Calea, Adevărul și Viața» (Ioan 14, 6). Iar rugător către Părintele Ceresc și pilde sigure în eforturile noastre duhovnicești, îi avem pe aleșii lui Dumnezeu, pe Sfinți, care, oameni asemenea nouă fiind, viață îmbunătățită au trăit, pe ispittorul lumii acesteia l-au biruit, pe Hristos în cuget neprihănit L-au purtat, cu cununa nepieritoare au fost încununați» și în lumina cea neapropiată și pururea fiitoare au fost așezați².

Fiecare ales al Domnului, fiecare sfînt, fiecare cuvios, fiecare mucenic, fiecare mărturisitor pe care Părintele Ceresc i-a așezat în slava Sa, iar Biserica ni i-a rînduit spre a le aduce cinstirea noastră, este «stîlp de foc» și de sacră lumină pentru noi cei ce laudăm pe Dumnezeu prin Iisus Hristos Mîntuitorul.

Credincioșii Bisericii Ortodoxe Române cinstesc cu deosebită evlavie pe toți aleșii Domnului din întreaga lume creștină, dar, cum este și firesc, această evlavie ei o manifestă în mod direct și în primul rînd sfinților ale căror moaște se află pe pămîntul românesc, care sînt păstrate cu sfințenie în catedralele și mănăstirile noastre, sfinți a căror viață este strîns legată, de secole, de trăirea și eforturile spre unitate, pace, fericire și desăvîrșire ale poporului dreptcredincios român.

În rîndul plăcuților lui Dumnezeu aflați pe meleagurile patriei noastre, sfinții martiri de la Niculițel: Zotikos, Athalos, Kamasis și Filipos, ale căror sfinte moaște se află la Mănăstirea Cocoșu-Tulcea; Sfîntul Grigore Decapolitul de la Bistrița-Vilcea, Nicodim cel Sfințit de la Tismana, Sfînta Muceniță Filoftea de la Curtea de Argeș, Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava, Cuvioasa Parascheva de la Iași, Sfîntul Ierarh Calinic de la Cernica, Sfinții Ierarhi Ilie Iorest, Sava Brancovici din Ardeal, Sfîntul Iosif de la Partoș (Banat), Sfinții Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara, Oprea Miclăuș și Ioan Valahul etc., etc., se numără și Prea Cu-

1. Arhidiacon Iordan Niculescu, *Sfîntul Cuvios Părinte Dimitrie cel Nou Basarabov*, în rev. «Glasul Bisericii», anul XIV, nr. 10—11 (1955), p. 607.

2. Idem, *ibidem*, p. 608.

viosul Părintele nostru Dimitrie cel Nou din Basarabi despre care ne este cuvîntul în prezenta lucrare ³.

Nașterea după trup a Sfîntului Dimitrie cel Nou și nașterea cea întru Hristos, cea din apă și din duh, s-au petrecut într-un sat cu denumire voievodală românească, la sud de Dunăre, pe numele lui *Basarabi*, care, slavonizat de Bulgari, a devenit cu timpul *Basarabov*. Așezarea acestui sat se află în apropiere de Dunăre, la 2—3 kilometri departe de cetatea Rusciuk.

Părinții Sfîntului Dimitrie — ca și întreaga comunitate a satului Basarabi — erau țărani săraci, care se îndeletniceau, după rînduiala cea dintru început a lui Dumnezeu, cu prelucrarea pămîntului și cu creșterea vitelor. De la sătucul său i s-a dat sfîntului și supranumele cu care este cinstit astăzi în întreaga Biserică Ortodoxă, adică de *Dimitrie cel Nou din Basarabi sau Basarabov*.

Deși nu avem niște mărturii directe, scrise, în legătură cu data exactă a binecuvîntatei sale nașteri, din tradiția păstrată, atît în nordul cît și în sudul Dunării, se crede că Sfîntul Dimitrie s-ar fi născut pe timpul binecredincioșilor împărați româno-bulgari Petru, Asan și Ioniță, supra-numit Caloian (între anii 1186—1207) ⁴, din părinți ortodocși, români de origine. De asemenea, peste tot în însemnările cele puține și foarte generale despre el, se spune că tînărul Dimitrie a fost întîi păstor de oi și vite și pe urmă a devenit călugăr. De aici deducem că din fragedă copilărie Cuviosul Dimitrie a cunoscut greaua agonisită a pîinii celei de toate zilele, muncind cu smerenie și credincioșie alături de părinții săi, dar și bucuria trăirii în frumusețile negrăite ale naturii, întîia carte din care învață omul să cunoască atotputernicia lui Dumnezeu și slava Lui, preamărîndu-L în calitatea Sa de Creator și Pronietor al celor văzute și celor nevăzute ⁵, dar și de Părinte al nostru al tuturor.

Păscînd oile și vitele satului pe colinele prea frumoase și binecuvîntate din preajma Dunării și pe văile rîului Lom, precum odinioară Iacob păștea turmele unchiului său Laban, Sfîntul Dimitrie, în faptul dimineții, în crugul zilei și în serile înstelate, avea timpul necesar de a cerca înțelegerea tainică a cuvîntului Sfintei Scripturi, care zice: «Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea miinilor Lui o vestește tăria» (Psalm 95, 11-13). Trăirea în sînul neprihănit al naturii, cu ochii concentrați mereu la podoabele de zi și de noapte ale cerului, l-a ajutat pe tînărul Dimitrie să iubească pe Făcătorul luminilor din tăria cea

3. Vezi: *Viețile Sfinților, luna octombrie*, București, 1902, p. 728—736; *Sfîntul Dimitrie Basarabov*, în *Îndrumătorul Pastoral*, vol. II, București, 1951, p. 327; Arhidiacon Iordan Niculescu, *op. cit.*, p. 607—614; Ieromonah Teofil Ionescu, *Sfîntul Dimitrie cel Nou*, București, 1926, p. 53—57; Arhimandrit Dr. Vasile Vasilache, *Sfîntul Dimitrie cel Nou-Basarabov*, în «Prietenii lui Dumnezeu — Sfinții» (Predici), București, 1946, p. 298—304; Arhimandrit Gherontie Ghenoiu, *Paraclisul, Acatistul și viața Sfîntului Prea Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie cel Nou-Basarabov*, București, 1958 (manuscris); *Sfîntul Cuvios Părinte Dimitrie cel Nou Basarabov*, în rev. «Biserica Ortodoxă Română», anul LXXIII, nr. 11—12 (1955), p. 1040; Pr. N. Șerbănescu, *Generalizarea cultului Sfîntului Dimitrie Basarabov*, în «Biserica Ortodoxă Română», anul LXXIII, nr. 11—12 (1955), p. 1203—1221.

4. Ieromonah Teofil Ionescu, *op. cit.*, p. 53; Arhimandrit Dr. Vasile Vasilache, *op. cit.*, p. 299.

5. Arhidiacon Iordan Niculescu, *op. cit.*, p. 609.

de sus și pe Înnoitorul neîntrecut al frumuseților celor de pe pământ. Licăritul stelelor îi grăia despre strălucirile în care viețuiesc cei ce întru virtuți au strălucit în viața pămîntească, iar gingășia florilor și pir-ga holdelor i-au vădit roada nepieritoare a trăirii în Hristos⁶.

Ascultarea de evlavioșii săi părinți i-a fost tinărului Dimitrie înția mărturie a trăirii duhovnicești în fața Părintelui ceresc, Tatăl tuturor oamenilor, înția smerenie a vieții sale în fața Dătătorului de viață. Drumul bisericii în duminici și sărbători, l-a învățat statornicia pe căile Domnului, iar învățăturile sfinte primite aici l-au îndrumat către Cuvîntul cel dintru început, întru care viețuind, viața pururea stătătoare dobîndești.

Setea după apa sfințitoare a Evangheliei i-a purtat pașii spre Izvorul cel nesecat, care este Hristos-Domnul, iar foamea după piinea cea cerească l-a călăuzit spre *mana* cea de sus, din care cineva mîncînd nu mai infometează niciodată (Ioan 6, 48-56).

Prin viața cea cu totul îmbunătățită trăită în mijlocul ispitelor din lume, Cuviosul Dimitrie a reușit să se izbăvească de orice înclinație spre rău și, asemenea unui viteaz ostaș al lui Hristos, încerca zi și noapte să alege spre luptele cele mai anevoioase și duhovnicești. Dîndu-se pe sine la post aspru, la priveghere și rugăciune de toată noaptea, sporea întru acestea ca smerita cugetare și cu dragostea de Dumnezeu.

Fiind încă păstor al vitelor din satul său natal și ducînd o viață model de curăție, rugăciune și smerenie, dar năzuind mereu spre cea trăire închinată numai lui Dumnezeu, prin renunțare la grijile vieții și prin cugetare permanentă la cele înalte, Dumnezeu, care cunoaște adîncurile gîndurilor și aspirațiile ființei noastre, i-a scos în cale tinărului Dimitrie oameni îmbunătățiți, care nevoindu-se cu trăirea «îngerească» (monahală), a aflat de la aceștia că în afară de viața creștină obișnuită mai există în Biserică o viață mai înaltă, retrasă de lume, și că aceasta este cea mai plăcută și mai binecuvîntată școală a sfințeniei creștine, trăită din primele zile ale creștinismului de marii Părinți ai *pustiei* care, la rîndul lor, și-au închinat toată ființa lor în Hristos și pentru Hristos. Din acel ceas, pe măsura creșterii cu vîrsta și cu duhul înțelepciunii și al evlaviei, sporea în sufletul Sfîntului Dimitrie și dorul după viața monahală, cu toate că era conștient de asprimea și mulțimea nevoițelor cerute de acest mod de viață: *sfințenia vieții* (fecioria), *ascultarea* (smerenia), *sărăcia* etc., etc.

Drept aceea, atunci cînd focul dragostei duhovnicești și chemarea cea de sus l-au înaripat către înalta trăire cu Dumnezeu, după chipul cel îngeresc, alesul lui Dumnezeu Dimitrie, a lăsat totul : părinți, frați, avere, și «luîndu-și crucea» a pornit să urmeze pe Domnul Iisus, după sfatul sfînt al Evangheliei (Luca 17, 22—30).

Nu putem afirma cu certitudine unde și-a închinat Cuviosul Dimitrie înția viața sa monahală în slujba Domnului. Sînt păreri că el ar fi dus de la bun început o viață idioritmă și de aceea s-ar fi retras într-o peșteră ce se afla în apropierea satului Basarabov, la 3—4 km., pe o

6. Idem, *ibidem*.

creastă de stîncă prăpăstioasă, la poalele căreia murmurau tainic șivoaiele râului Lom ⁷.

Luînd însă în considerație faptul că în prima jumătate a secolului al XIII-lea, cînd atît pe teritoriul Bulgariei de azi cît și în Țările Române, inclusiv în Dobrogea noastră exista o viață monahală destul de bine încheată, este foarte probabil că Părintele nostru Dimitrie cel Nou să-și fi închinat viața sa, la început, într-o comunitate monahală mai bine cunoscută și anume la mănăstirea rupestră de la Basarabi, existentă în Dobrogea noastră străveche, pe malul drept al Dunării, deci în Scithya Minor, după vechea denumire (în preajma localității numită azi Murfatlar) unde se crede că firul vieții monahale a continuat să existe acolo pînă tirziu, după invazia turcilor. Astfel de numiri, care au în vedere locul lor de nevoie, avem și la alți distinși trăitori ai vieții monahale: Evloghie de la Rîmeți, Nicodim de la Tismana, Daniil (Sihasturul) de la Voroneț, Paisie de la Neamțu, Calinic de la Cernica, Ioan Iacob de la Hozeva-Israelael ș.a., deși se știe că toți aceștia s-au născut în alte localități. Deci marii monahi s-au distins și au rămas cunoscuți în Biserică nu prin numele sau originea locului de naștere, ci prin locul unde și-au închinat viața în slujba Domnului.

De fapt pentru noi contează foarte puțin faptul dacă Sfîntului Dimitrie cel Nou i s-a spus și *Basarabov*, pe motivul că s-a născut în satul cu acest nume, sau pentru că și-ar fi închinat viața sa de nevoie monahale la comunitatea monastică de la Basarabi-Dobrogea. Ceea ce rămîne de netăgăduit este lupta cea bună cu care s-a luptat pînă la sfîrșit (2 Timotei 4,7), credința sa cea dreaptă și chipul trăirii sale sfinte.

De aceea, lăudînd viața sa petrecută în sfințenie, Sfînta noastră Biserică îi aduce laude convenite Sfîntului Dimitrie, cîntîndu-i: «Jugul Domnului cel ușor cu tot sufletul pe umere luîndu-l, Lui ai urmat cuvioase, și valurile lumesti de tot aruncîndu-le în peșteră fericite cu osîrdie te-ai nevoit și spre toate marginile ca un soare ai strălucit. Pentru aceasta cu credință strigăm către tine unele ca acestea: Bucură-te, lauda cea frumoasă a Basarabilor; Bucură-te luminătorule cel strălucit al Daciei! Bucură-te bună odraslă a peșterii! Bucură-te al călugărilor îndreptător și pravilă! Bucură-te mîngierea cea grabnică a celor bolnavi! Bucură-te reazimul cel neclătinat al celor sănătoși! Bucură-te că în ceruri cu îngerii dăntuiești! Bucură-te că prin multa răbdare și smerenie te-ai făcut vas ales al Sfîntului Duh! Bucură-te păzitorul dumnezeieștilor fapte cu adevărat! Bucură-te izgonitorul tuturor patimilor! Bucură-te folositorul nostru cel prea cald! Bucură-te scăparea tuturor credincioșilor! Bucură-te făcătorule de minuni 'Dimitrie».

Pentru pelerinii de azi care merg cu metanie la peșterea Sfîntului Dimitrie, peșteră ce se află în localitatea Basarabov, unde se spune că el și-ar fi petrecut ultimele nevoie din lupta vieții sale pămîntești, urcînd niște scări săpate în stîncă dreaptă, este greu să-și închipuie cum izbutea Cuviosul Dimitrie să ajungă la sălașul lui de nevoie duhovnicești în timpul petrecerii sale aici. Căci pe atunci aceste scări nu exis-

7. Idem, *ibidem*, p. 610; Ierom. Teofil Ionescu, *op. cit.*, p. 54; *Îndrumătorul Pastoral*, București, 1951, vol. II, *op. cit.*, p. 327; *Viețile Sfinților pe luna octombrie*, București, 1902, p. 730.

tau, ele fiind scobite în peretele stîncii de către urmașii de mai tîrziu întru pustnicie ai Sfîntului Dimitrie, și sînt întărite cu odgoane de fier, pentru sprijinirea celor ce rivnesc să ajungă la peștera Cuviosului.

Învăluită în taină ne-a rămas și durata petrecerii Sfîntului Dimitrie din Basarabi în singurătatea acestei peșteri. Nu avem știri sigure nici despre chipul nevoițelor sale, despre modul agonisirii celor necesare pentru traiul său ca om, despre data trecerii lui din viața pămîntească la cele veșnice, despre locul mormîntului său sau despre cei care l-au petrecut pe ultimul său drum !

Din unele însemnări foarte sumare despre petrecerea sa duhovnicească în general, înțelegem că încă din timpul vieții sale petrecute în sinul familiei, el trăia clipe de înălțare sufletească, chiar atunci cînd se îndeletnicea cu smerita ascultare de păstor al cirezilor de vite și de oi pe care le păștea în mijlocul naturii, din satul natal. Natura aceasta în sinul căreia ne naștem și trăim cu toții, care a avut și are imprimată în ea o bună parte a măreției și atotputerniciei lui Dumnezeu, a avut o mare influență binefăcătoare asupra Cuviosului Dimitrie, călăuzindu-i mereu mintea și întreaga sa ființă spre «cugetarea la cele înalte». Uimit de frumusețea celor din jur, Sfîntul Dimitrie îl preamărea pe Creator în tot momentul și avea o deosebită dragoste și gingășie față de întreaga făptură.

Cît de mult iubea frumusețile naturii și viața, se poate constata din următorul fapt petrecut cu totul întîmplător într-un anumit moment din viața sa. Într-una din zile, se spune în aghiografia sa, conducîndu-și cirezile de vite la un rîu să le spele, i s-a întîmplat să calce pe cuibușorul unei păsărele ce se afla ascuns în iarbă și i-a omorît toți pușorii. Cine ar putea spune durerea lui cea mare și sensibilitatea sufletească în urma acestui fapt cu totul neprevăzut ? Cine ar putea socoti suspinurile care-i străpungeau inima ? Rîurile de lacrimi care udau pămîntul vărsate de cuviosul pentru aceasta, iar neatenția sa socotind-o crimă, multă vreme a fost în sufletul lui nemîngîiat ! «Crima trebuie pedepsită» își zicea el, și astfel a luat o hotărîre aspră împotriva sa însuși : piciorul care a strivit pușorii din cuib trebuie canonisit cu grea pedeapsă. Și astfel, timp de trei ani la rînd, a umblat desculț cu acel picior ! Vara era sîngerînd lovindu-se și rînindu-se de pietre și de spini, iar iarna de ger și înghețare, degerîndu-i, se chinuia cumplit. Numai după această grea canonisire, Cuviosul Dimitrie și-a ispășit greșeala și a putut să-și împace cugetul în fața lui Dumnezeu ⁸.

Despre ostenele pustnicești ale Prea Cuviosului Dimitrie și despre înalta sa trăire duhovnicească, după retragerea sa din mijlocul lumii, ne vorbește o cîntare de laudă orînduită de Sfînta noastră Biserică întru cinstea alesului lui Dumnezeu : «Ca un înger pe pămînt viața ta ți-ai săvîrșit, în post și rugăciune ziua și noaptea petrecînd, ca să înfrîngi pornirea ispitelor cu care te-ai luptat, ca un ostaș adevărat al lui Dumnezeu, a Căruia voie ai împlinit din tinerețe, Dimitrie și toate întunecime le-ai socotit. Pentru aceasta și noi cu credință te lăudăm și te slăvim» (Mineiul din 27 oct., din slujba Sfîntului).

8. Arhim. Gherontie Ghenoiu, *op. cit.*, p. 171—172.

Se înțelege de la sine că Sfântul Dimitrie avînd curăția minții și sensibilitatea cugetului mereu îndreptate spre cele înalte, lăsînd grijile lumii și închinîndu-și întreaga sa ființă în slujba Domnului, o dată cu primirea schimei monahale, a lepădat de la sine toate lucrurile și preocupările lumii acesteia: și pe cele simțite și pe cele gîndite. Iar, după cuvîntul Apostolului, socotindu-se pe sine că este «răstignit lumii și lumea pentru sine» (Galateni 6, 14), se lupta să devină indiferent pentru toate cele trecătoare și tinzînd la cele dinainte (spirituale), să ajungă «la țintă, la răsplata dumnezeieștii chemări de sus, întru Hristos Iisus» (Filipeni 3,14).

Fiind cu totul liber de cele ale lumii, ca un viteaz adevărat, a început luptele cele mai înalte duhovnicești, după modelul marilor trăitori ai vieții pustnicești, și s-a dat pe sine la post, la priveghere și la rugăciuni de toată noaptea pentru sine și pentru întreaga Biserică a lui Hristos, la culcările pe jos, la smerita cugetare, la dragostea fierbinte față de Dumnezeu și față de semenii săi, la întreaga înțelepciune și la păzirea inimii, de unde se naște curăția minții, și la toate faptele bune monahicești.

Dar cine va putea să spună în toată deplinătatea ei umilința inimii Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie din Basarabi? Cine ar putea să se transpună în duhul rugăciunii inimii sale curate și în unirea minții lui cu Dumnezeu? Cine ar putea povesti desăvîrșirea curăției inimii sale? Dar dragostea cea către Dumnezeu prea fierbinte și dorul cel înfocat față de Mîntuitorul Iisus Hristos, din care se naște sfințenia și prin care ne unim cu Dumnezeu?

Prin omorîrea patimilor celor de fiecare zi, care înclină firea omească spre cele de jos, prin înfrînarea trupului, prin ridicarea «privirii la cele înalte», Sfîntul Dimitrie a ajuns la curăția patimilor, la cunoașterea tainelor lui Dumnezeu și la unirea cu Hristos, de care se bucură toți aleșii lui Dumnezeu și către care sintem chemați să alergăm și să ne împărtășim și noi toți⁹. De aceea, o altă cîntare bisericească închinată Sfîntului, îi aduce laude ca acestea: «Cu nebiruită viteză, Cuvioase Părinte Dimitrie și cu prea înaltă înțelepciune, luptîndu-te împotriva patimilor și toată deșertăciunea urînd, nicidecum nu a putut vicleanul vrăjmaș să te înșele, ca oarecînd pe strămoși, prin gustarea celor oprite, sau cu ridicarea firii împotriva Ziditorului; ci cu amărăciunea înfrînării, ca o prea dulce desfătare petrecîndu-ți toată viața, desăvîrșită smerenie ai cîștigat... Dar Domnul Cel ce preamărește pe slujitorii Săi, te-a descoperit ca o comoară izvoritoare de tămăduiri, tuturor celor ce pătînesc. Roagă-te, dar, pentru sufletele noastre!» (Vezi Mineiul pe octombrie, în 27, cîntare la Litie).

Viața și nevoințele Sfîntului Dimitrie cel Nou — Basarabov, au rămas pildă luminoasă și dreptar de aur pentru cei ce însetează după împărtășirea cu roua duhovnicească și flămînzesc de *mana* harului, după dulceața faptelor bune, după petrecerea curată, în dragostea și pacea cu Dumnezeu și cu oamenii, după înțelepciunea cea de sus, după moștenirea bogăției nepieritoare a vieții veșnice.

9. Idem, *ibidem*, p. 176—177.

Din ostenele, luptele, izbînzile și agonisita cununei celei pururea nevesteșite a Cuviosului Dimitrie cel Nou, învățăm care sînt armele duhovnicești ale slujitorului lui Hristos și care este armura credinței și a plinirilor în care trebuie să se împlătezeze, spre a dobîndi chemarea de *fiu* al lui Dumnezeu și de moștenitor al Împărăției cerurilor. Fiind mereu conștient că «lupta noastră nu este împotriva trupului și a sîngelui, ci împotriva domniilor, împotriva stăpînilor, împotriva stăpîniturilor acestui veac și împotriva duhurilor răutății răspîndite în văzduh» (Efeseni 6,12), Sfîntul Dimitrie a dus cu bărbăție această luptă, în toate împrejurările din viața sa, pînă la capăt. Avînd mijlocul său, «încins cu adevărul» și fiind «îmbrăcat cu platoșa dreptății», iar picioarele «încălțate» și «gata spre propovăduirea Evangheliei păcii» și peste toate fiind asigurat cu «coiful mîntuirii și sabia Duhului, care este cuvîntul lui Dumnezeu» (Efeseni 6, 14-18), el răspundea cu întreaga sa ființă la lucrarea harului, priveghind și rugîndu-se neîncetat pentru sine, pentru Biserica Domnului din care se trăgea și pentru toți oamenii, pînă la sfîrșitul vieții sale. De fapt, avînd în vedere cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos și anume că : «cel care ascultă cuvîntul Meu și crede în Cel Care M-a trimis, are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață» (Ioan 5, 24), noi sîntem convinși că, făcînd parte din Biserica triumfătoare a Mîntuitorului Iisus Hristos, Sfîntul Dimitrie din Basarabi strălucește ca un astru în nesfîrșita cunună a celor drepti și se roagă neîncetat pentru Biserica slujitoare și pentru sufletele noastre.

Ascultarea de poruncile lui Dumnezeu și de învățătura Bisericii lui Hristos, împletită cu smerita cugetare, a fost întia treaptă pe scara urcușului către desăvîrșirea duhovnicească pentru Sfîntul Dimitrie. Luîndu-și *crucea* și dorind să urmeze pe Domnul, Care «S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-se pînă la moarte» (Filipeni 2, 8), de lumina cea neapropiată s-a împărtășit.

Avînd în același timp grija permanentă de a nu supăra pe Dumnezeu prin delăsarea simțurilor în mrejele ademenitoare ale plăcerilor, Cuviosul Dimitrie și-a cultivat trezvia minții, și-a purtat și agonisita duhului, stingînd văpăile cărnii. Această «frică», adică dragoste de Dumnezeu, îl întărea să privegheze la săvîrșirea celor plăcute Domnului și făcea să se reverse asupra sa, încă de cînd se nevoia în această viață, bucuria slavei cea în veci stătătoare ¹⁰.

Dragostea, care toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă... și care nu cade niciodată (I Cor. 13, 7) ; *răbdarea*, care e cumpăna dreptei chibzuințe creștine și miezul tuturor virtuților, căci : «cine va răbda pînă la sfîrșit acela se va mîntui» ne spune Mîntuitorul (Matei 10, 22) ; *blîndețea*, care aduce pacea cu sine însuși, pacea cu Dumnezeu și pacea cu toți oamenii, care înnobilează smerenia inimii și revarsă odihna peste sufletele încercate (Matei 11, 29) ; *adevărul*, care ne conduce spre adevărata libertate, la lumina cunoștinței și sfințenia vieții (Ioan 8, 32 ; 17, 17), precum și alte virtuți nenumărate care au împodobit viața Sfîntului Dimitrie, — împletite toate cu acea revărsare a darurilor Sfîntului Duh asupra ființei sale, l-au ajutat să ajungă la

10. Arhidiacon Iordan Niculescu, *op. cit.*, p. 612.

unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos» (Efeseni 4, 13)¹¹, către care au alergat și spre care năzuiesc toți cei plăcuți ai lui Dumnezeu.

Ajungînd Sfîntul Dimitrie la binecuvîntate bătrînețe și fiind împodobit cu toate virtuțile trăirii creștine, odrăslite, crescute și înflorite în liniștea pustiei cea mai adîncă și apropiată de Dumnezeu și de sfinții Săi, care l-au ajutat să învingă toate ispitele ce-i veneau de la lume, de la fire, și de la diavolul (I Ioan 2, 16), a sosit și vremea trecerii sale la cele veșnice. Și, prin descoperire dumnezeiască, cunoscîndu-și de mai înainte sfîrșitul, după ce s-a așezat între două lespezi de piatră, pe țărîmul rîului Lom, înconjurat fiind de îngerii slavei, și-a încredințat în pace sufletul său în mîna lui Dumnezeu¹². Și trecînd multă vreme, au venit apele Lomului în care s-au pornit lemnele și pietrele de prin preajma rîului, acestea făcînd să cadă în apă și cele două pietre, care erau aproape de peșteră și în care erau adăpostite moaștele Sfîntului Dimitrie¹³. Fiind acoperite de nisip, de piatră și prundiș, moaștele sfîntului au rămas mult timp neștiute în albia rîului, dar și neatînse de stricăciune, pentru ca să fie scoase la lumină în chip minunat mult mai tîrziu, spre lauda sa, spre folosul sufletesc al celor credincioși și spre preamărirea lui Dumnezeu, Cel binecuvîntat și Singurul care face minuni (Psalm 71, 19). Și trimițînd Dumnezeu pe îngerul Său, care s-a arătat în chipul Cuviosului, în vis, unei copile ce suferea de un duh al neputinței, i-a zis: «Dacă mă vor scoate părinții tăi din apă, — arătîndu-i și locul —, eu te voi vindeca pe tine»¹⁴. Și sculîndu-se dimineața copila aceea a spus părinților ei visul ce a avut. Atunci adunîndu-se preoți și oameni mulți, s-au dus cu toții la locul țărîmului unde zăceau moaștele Sfîntului și unde adeseori se arăta o lumină și era socotită de cei care o vedeau a fi o jucare de comoară ascunsă. Și căutînd cu stăruință, au aflat sfintele moaște ale Sfîntului Dimitrie neatînse în adîncul prundișului din albia aceluia rîu și le-au scos întregi strălucind cu adevărat ca o «comoară de aur»¹⁵.

Și aceste fapte mai presus de fire petrecute cu Sfîntul Dimitrie, după trecerea sa din lumea aceasta, adică descoperirea în chip minunat a sfintelor sale moaște și păstrarea lor neatînse de stricăciune, timp de sute de ani, pînă acum, sînt mărturia revărsării Sfîntului Duh asupra sa, care l-a menținut și îl menține în sfințenie din care ne putem și noi împărtăși și putem lua tămăduiri de neputințele noastre și binecuvîntări de la Domnul, prin rugăciunile Cuviosului, dacă îl cinștim după cuviință.

După această minunată descoperire, cum era și firesc, moaștele Sfîntului Dimitrie au fost duse cu cinste în biserica din satul său natal —

11. cf. *Idem, ibidem*, p. 613—614.

12. Ierom. Teofil Ionescu, *op. cit.*, p. 54; Arhim. Gherontie Ghenoiu, *op. cit.*, p. 177—178. (În legătură cu moartea Sfîntului Dimitrie mai există o însemnare care se contrazice cu cea amintită mai sus și anume că: Sfîntul ar fi suferit o moarte năpraznică, fiind atacat de îlhari, la locul său de nevoințe și apoi ar fi fost aruncat în apele Lomului, care l-au purtat pînă la locul în care a fost descoperit mai tîrziu. Vezi: Arhidiacon Iordan Niculescu, *op. cit.*, p. 610).

13. *Viețile Sfinților pe luna octombrie*, București, 1902, p. 730.

14. *Idem, ibidem*. 15. *Idem, ibidem*, p. 731.

Basarabov. Fiind de față și fetița care primise descoperirea despre moaștele sfântului și alți mulți bolnavi, care atingându-se cu credință și evlavie de trupul cel binecuvântat al Cuviosului, s-au tămăduit toți și dădeau slavă lui Dumnezeu, căci ei erau conștienți că puterea Harului divin s-a revărsat și se revărsa asupra aleșilor lui Dumnezeu, spre binele oamenilor, tot așa cum se revărsa în primele zile ale creștinismului prin Domnul Iisus Hristos și Sfinții Apostoli (Matei 14, 36 ; Fapte 5, 15 ; 19, 12).

Străbătînd vestea prin toate împrejurimile despre aflarea moaștelor Sfîntului Dimitrie cel Nou și despre multele minuni ce se făceau prin el, un voievod al Țării Românești a trimis de la București preoți și reprezentanți ai săi pentru a se interesa de felul cum sînt asigurate aceste sfinte moaște în localitatea Basarabov. Și avînd în vedere pericolul turcesc care amenința permanent în rău starea creștinilor subjugăți din sudul Dunării îndeosebi, domnitorul român a dat poruncă să se zidească o frumoasă biserică în acea localitate unde se aflau depuse sfintele moaște și să fie păstrate acolo cu evlavia cuvenită și mare purtare de grijă. De fapt este lucru cunoscut că domnitorii și credincioșii ortodocși români au făcut în decursul istoriei multe acte de binefacere, de salvare și păstrare a nenumărate locașuri sfinte din Balcani, din Sfîntul Munte Athos, Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim, Muntele Sinai ș.a.

După multe minuni, binefaceri și binecuvîntări revărsate asupra poporului binecredincios din Basarabov, din Dobrogea și din toate împrejurimile, pe care Dumnezeu le săvîrșea prin rugăciunile și moaștele Sfîntului Dimitrie, între anii 1769—1774, fiind război între Împărăția Rusiei și Poarta Otomană, iar armatele rusești trecînd prin Țările Române, armate care erau conduse de generalul Petru Saltikov, au ajuns la Dunăre, și trecînd la sud, au cucerit mai multe sate, între care și localitatea Basarabov, unde se aflau și moaștele Sfîntului Dimitrie. Dorind să fie salvate de furia distrugătoare a năvălirii puhoiului turcesc, generalul rus a dat poruncă ca racla cu moaștele Sfîntului Dimitrie cel Nou să fie luată și să fie dusă în Rusia. Trecînd prin Țara Românească și ajungînd la București, cu sfintele moaște, un creștin ortodox român, anume Hagi Dimitrie, prezentîndu-se la general, l-a rugat să nu înstrăineze sfintele moaște, ci să le dăruiască Țării Românești, ca o despăgubire pentru stricăciunile ce le făcuseră armatele rusești în trecerea lor prin Moldova, Muntenia și Dobrogea și totodată să se aibă în vedere că Sfîntul Dimitrie este de origine valach (român) din sudul Dunării. Generalul Saltikov s-a învoit la aceasta, dar a luat totuși mîna cea dreaptă a sfîntului, avînd mare evlavie la el, și-a trimis-o la Kiev, unde se crede că se păstrează și acum la Lavra Pecersca.

Fiind lăsate pe loc, sfintele moaște au fost întîmpinate de tot poporul bucureștean cu multă evlavie și cinstea cuvenite și au fost așezate în Catedrala Sfintei Mitropolii a Țării Românești din București, în zilele Mitropolitului Grigorie. De atunci și pînă azi, Sfintele moaște sînt păstrate cu sfințenie la București, iar Sfîntul Dimitrie din Basarabov este cunoscut de tot poporul, *Dimitrie cel Nou, ocrotitor al Bucureștilor și al Țării Românești*, așa cum a fost și este ajutător în

nevoi al tuturor celor ce îl cinstesc cu evlavie, precum și al meleagurilor sale natale, atât în trecut cât și în prezent.

Fuind parte la festivitățile *canonizării* unor sfinți români și la *generalizarea* cultului altora aflați în Biserica Ortodoxă Română, cum ar fi Sfinții Ioan Valahul, Ierarhul Calinic de la Cernica, Cuvioasa Parascheva, Cuviosul Grigore Decapolitul, Cuviosul Nicodim cel Sfințit de la Tismana, Sfântul mucenic Ioan cel Nou de la Suceava, Cuviosul Dimitrie cel Nou de la București, Sfânta Filoftea de la Curtea de Argeș, Cuviosii Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara, Oprea Miclăuș, precum și Sfinții Ierarhi Ilie Iorest, Sava Brancovici și Iosif de la Partoș, canonizări care au avut loc în anul 1955¹⁶, Fericitul întru adormire Chiril, Patriarhul Bulgariei, spunea cu această ocazie: «Biserica este împărăția sfințeniei, a adevărului și a libertății. De aceea în ea nu există hotare convenționale omeneste și pămîntești. De aceea, de la răsărit și pînă la apus, de la mieznoapte și pînă la miezăzi, omul ortodox ingenunche smerit înaintea sfinților ridicați din orice neam omenesc și primește în același chip pildele vieții sfinților spre luminarea vieții sale... De aceea Duhul Sfînt al lui Dumnezeu a ridicat din sîntul poporului român sfinți, care în viață au strălucit prin credința lor adîncă, prin faptele lor luminoase, prin nevoită în rugăciune, prin iubirea față de Dumnezeu și față de popor, iar după plecarea lor de pe pămînt, Dumnezeu i-a preamărit făcîndu-i mijlocitori pentru credincioși, ocrotitori ai acestui pămînt și făcători de minuni. Dovada sfințeniei Bisericii Ortodoxe Române și a lucrării ei în viața credincioșilor este faptul istoric că în mijlocul poporului nostru se păs-

16. Prin hotărîrea bisericească solemnă de la 10 octombrie 1955, a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și prin săvîrșirea sfințelor slujbe ce au avut loc în Catedrala Mitropolitană din Iași și la Mînăstirea Curtea de Argeș, la 14 octombrie în Catedrala Episcopiei din Rîmnicul Vilcea, la 16 octombrie și în Catedrala Mitropolitană din Craiova, la 26 octombrie, s-a statornicit definitiv ca Sfînta Cuvioasă Parascheva, Sfînta Muceniță Filoftea, Sfîntul Grigore Decapolitul, Sfîntul și Prea Cuviosul Nicodim de la Tismana și Sfîntul Mucenic Ioan Valahul, care se bucurau de o cinste locală, — să fie cinșiți și pomeniți de atunci înainte în întreaga noastră Biserică, slujbele lor trecîndu-se în cărțile bisericești de cult.

De asemenea, în Catedrala «Reîntregirii» din Alba Iulia, la 21 octombrie (1955) s-a săvîrșit slujba solemnă de canonizare a Sfinților Mucenici și Mărturisitori Ilie Iorest, Sava Brancovici, Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara și Oprea Miclăuș, care s-au nevoit pentru apărarea și propășirea dreptei credințe pe pămîntul sfințit de atîtea jertfe și suferințe al Ardealului nostru bimilenar. Iar la 23 octombrie (1955), în Mînăstirea Cernica, lângă București, a avut loc cu toată cinstea cuvenită slujba așezării în rîndul sfinților a marelui Ierarh Calinic († 1868), cel care pentru evlavie și curăția vieții sale și pentru multa sa rîvnă în apărarea și pămîntul dreptei credințe, s-a învrednicit a fi rînduit de Dumnezeu în cetele aleșilor Săi și pomenit cu evlavie de binecredinciosul popor român.

La 27 octombrie 1955, prin dumnezeiasca slujbă în Catedrala Patriarhală din București, la care a luat parte mulțime nenumărată de credincioși și reprezentanții Bisericilor Ortodoxe surori, a dobîndit împlinire hotărîrea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, condus de Fericitul Patriarh Justinian, de a se cinși de acum înainte de toată Biserica Ortodoxă Română și Prea Cuviosul Părintele nostru Dimitrie cel Nou din Basarabi, ale cărui Sfinte Moaște făcătoare de minuni și izvoritoare de mîngîrieri odihnesc, așa cum s-a mai amintit, de peste două sute de ani, în Catedrala Patriarhală a României, revărsînd lumină duhovnicească și binecuvîntări dătătoare de har peste toți credincioșii creștini, care se roagă cu credință la Sfintele Sale moaște. (Vezi: Prea Fericitul Patriarh Justinian, *Cuvînt la generalizarea cultului Sfîntului Dimitrie Basarabov*, în rev. «Biserica Ortodoxă Română», anul LXXIII, nr. 11—12 (1955), p. 1205.

trează cu dragoste și cu teamă de Dumnezeu sfintele moaște ale unor sfinți ai întregii Ortodoxii, pe care îi cinstește în rugăciune și evlaviosul popor bulgar... Să amintim de Sfinta și Prea Cuvioasa Parascheva, ale cărei sfinte moaște se păstrează în de Dumnezeu păzitul oraș Iași; să amintim de Sfintul Dimitrie Basarabov, ale cărui sfinte moaște se păstrează în Sfinta Catedrală din București; să amintim de Sfinta Muceniță Filoftea, ale cărei sfinte moaște se păstrează în istoricul oraș Curtea de Argeș...»¹⁷. Iar despre sfinții români noi canonizați, același Patriarh spunea: «Noi luminători au strălucit pe cerul sfint comun, aprinși de lumina lină — Domnul Iisus Hristos. Noi căutăm mijlocirea acestor sfinți arătați oamenilor de Duhul lui Dumnezeu, spre a fi mijlocitori înaintea lui Dumnezeu și pentru poporul nostru, pentru Sfinta noastră Biserică, pentru pace pe pământ și bunăvoință între oameni. Îmi amintesc de cuvintele Sfintului Apostol Pavel: «Siliți-vă să aveți pace cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu poate să placă lui Dumnezeu» (Evrei 12, 14). De aceea și noi simțim de a noastră datorie să vestim pacea pe pământ și bunăvoința între oameni, rugînd pe toți sfinții să fie mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, cu rugăciunile lor, pentru aceste bunuri scumpe»¹⁸.

Atît Sfinții Apostoli cît și toți mărturisitorii, cuvioșii și drept-trăitorii vieții creștine în general, avînd drept călăuză în viața religioasă descoperirea dumnezeiască din Sfinta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, referitoare la chemarea lor spre sfințenie și asemănătoare cu Dumnezeu, sfințenie și asemănare care pot fi dobîndite prin colaborarea lor cu harul divin, prin credință dreaptă și fapte bune, marele Patriarh Justinian al României spunea, cu același prilej al canonizării Sfinților români: «Cinstirea Sfinților are o însemnătate deosebită în iconomia mîntuirii. În Scriptura Vechiului Testament stă scris pentru toate timpurile și pentru toți oamenii: «Eu sînt Dumnezeu vostru și vă veți sfinți și veți fi sfințiți pentru că Eu, Domnul Dumnezeu vostru, sfînt sînt» (Levitic 11, 14), arătîndu-ne astfel putința pe care o avem toți de a ne înălța, prin harul lui Dumnezeu, prin credința și faptele noastre, pînă la asemănarea cu Dumnezeu, pînă la desăvîrșire (sfințenie). Aceeași nedezmîntită încredințare ne-a lăsat și Domnul nostru Iisus Hristos, care, rugîndu-se Tatălui pentru ucenicii Săi și pentru urmașii acestora, a rostit aceste cuvinte de supremă mijlocire: «Precum M-ai trimis Tu pe Mine în lume, așa i-am trimis și Eu pe ei în lume și pentru ei Mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți prin adevăr; și nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvîntul lor, ca toți să fie una: precum Tu, Părinte, ești în Mine și Eu sînt în Tine, așa și ei una să fie în Noi, ca să creadă lumea că Tu M-ai trimis; și slava pe care Mi-ai dat-o Mie, Eu le-am dat-o lor, ca una să fie, precum și Noi sîntem una» (Ioan 17, 18—22)¹⁹. Iar Sfintul Apostol

17. Prea Fericitul Chiril, Patriarhul Bulgariei, *Cuvînt la canonizarea Sfinților români*, în rev. «Biserica Ortodoxă Română», anul LXXIII, nr. 11—12 (1955), p. 1053—1054.

18. Idem, *ibidem*, p. 1055.

19. Patriarhul Justinian al României, *Cuvînt la canonizarea Sfinților români*, în rev. «Biserica Ortodoxă Română», anul LXXIII, nr. 11—12 (1955), p. 1205.

Pavel ne spune peste secole tuturor : «Hristos v-a împăcat acum prin carnea Trupului Său și prin moartea Lui, ca să vă înfățișați înaintea Lui *sfinți și neprihăniți*, dacă veți rămâne tari și statornici în credință și nu vă veți clătina din nădejdea Evangheliei pe care ați auzit-o...» (Coloseni 1, 22—23).

Așadar, dobândirea sfințeniei care apropie și unește pe om cu Dumnezeu a fost și este la îndemîna Celui ce izbuteste să rămînă neșovăielnic în credință, să îplinească poruncile Evangheliei, să strălucească prin fapte bune și prin jertfa sa pentru Domnul și pentru semenii Săi, așa cum a strălucit și strălucește Sfîntul Prea Cuviosul Părintele nostru Dimitrie cel Nou din Basarabi.

Raportînd la înțelesul duhovnicesc ostelenile și străduințele permanente din viața Sfîntului Dimitrie, dar și la binefacerile revărsate asupra binecredincioșilor creștini care au alergat și aleargă cu credință la ajutorul său, ne dăm seama că acest ales al lui Dumnezeu a primit asupra sa, așa cum s-a mai spus, aceeași revărsare de har ca și ceilalți drepti din vechime și din zilele noastre. Prin analogie cu sfinții și dreptii cei de demult, și Cuviosul Dimitrie prin credință a biruit, la figurat, împărăția răului, a făcut dreptate, a dobîndit făgăduințele, a astupat gurile leilor, a stins puterea focului ispitelor, a scăpat de ascuțișul săbiei morții spirituale, a fost tare în toate încercările, a fost curajos în toate luptele duhovnicești, cu el însuși, cu lumea și cu ademenirile venite de la cel viclean, «a reușit să întoarcă taberele vrăjmașilor în fugă», adică a tuturor tentațiilor noastre spre cele de jos, trecătoare și contingente (Evrei 11, 33—34). Și, în felul acesta s-au împlinit și se împlinesc cu prisosință acele laude închinat lui : «Unde a prisosit smerenia și nerăutatea, acolo și lucrarea darului dumnezeiesc s-a revărsat din belșug, că aflîndu-ți inima curată Cuvioase Părinte, Dumnezeu s-a închipuit întru tine, săvîrșind fapte pe care înțelepciunea veacului acestuia nu poate să le îplinească»²⁰.

În afară de multele vindecări de boale și neputințe pe care miile de credincioși le-au primit de la Dumnezeu prin rugăciunile făcute la racla Sfîntului Dimitrie, în trecutul mai îndepărtat, în afară de felul minunat cum au fost salvate sfintele sale moaște în timpul primului război mondial, cînd o bună parte din țara noastră, inclusiv Bucureștiul, era ocupată de armatele dușmane cotropitoare, care au încercat să răpească racla cu sfintele moaște din Catedrala Patriarhală de la București, pentru a le profana sau transporta la sud de Dunăre²¹, harul binefăcător se revărsă și azi ca și în trecut asupra credincioșilor, iar ocrotirea Sfîntului Dimitrie cel Nou este simțită de toți care aleargă la el cu credință cerîndu-i ajutorul.

De fapt cine ar putea istorisi toate binefacerile pe care Sfîntul Dimitrie cel Nou și toți ceilalți sfinți le revărsă cu dragoste, prin rugăciunile lor asupra poporului binecredincios ? După învățătura sfîntă și neschimbată a Bisericii noastre, noi știm că darurile sfinților sînt felu-

20. Ierom. Teofil Ionescu, *op. cit.*, p. 14.

21. Ierom. Teofil Ionescu, *Acte din vremea turdrii Sfîntului Dimitrie*, în *op. cit.*, p. 34—42 ; Arhim. Gherontie Ghenoiu, *op. cit.*, p. 186—190.

rite, însă este același Dumnezeu și același Duh Sfânt, care lucrează toate în toți ; știm că «unuia i se dă întru același Duh credința, iar altuia darurile vindecărilor, întru același Duh, unuia darul facerii de minuni, iar altuia darul proorociilor, (al învățaturii) întru același Duh...» (I Cor. 12, 4—10 ; Romani 12, 6 ; I Petru 4, 10).

Se împlinesc în viața sfinților din trecut și de azi întru totul cuvintele Domnului Iisus Hristos adresate ucenicilor Săi, când i-a trimis la propovăduire zicându-le : «Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i. În dar ați luat, în dar să dați» (Matei 10, 8 ; Marcu 16, 17—18).

Luând în seamă aceste daruri dumnezeiești ale Sfântului Dimitrie, prin care lucrează în lume, văzind minunile sale și îndulcindu-se de facerile de bine, pe care le-a arătat și le arată în toată lumea, Sfânta noastră Biserică îl socotește pe bună dreptate : doctor iscusit al bolnavilor, izbăvitor al celor chinuiți de dureri necurate, întăritor al bătrînilor, învățător al celor tineri, îmbrăcăminte a celor fără de îndrăzneală, mîngîietor al celor întristați, grabnic ascultător al celor ce se roagă, izbăvitor al celor ce sînt în primejdii, surpător al păgînatății, sprijinitorul creștinătății, bun Părinte și ocrotitor al țării noastre etc.²⁴.

Din cele cîteva date generale prezentate pînă aici în legătură cu viața și faptele minunate ale Sfântului Dimitrie cel Nou din Basarabi, consider că putem ajunge la unele învățături folositoare pentru toți cu privire la darul sfințeniei și al sfinților în general, învățături care stau la baza cultului sfinților în Biserica Ortodoxă :

1. Avînd calități superioare tuturor viețuitoarelor, omul fiind creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (Facere 1, 26—27), este chemat să influențeze și să călăuzească întreaga făptură spre desăvîrșire și să se folosească de ea în mod conștient, rațional.

După învățătura Sfinților Părinți, prin analogie cu cele trei demnități ale Mîntuitorului, Iisus Hristos, omul este «rege», «profet» și «preot» (Ieșire 19, 6 ; I Petru 2, 9) ; *rege*, prin stăpînirea asupra pasiunilor sale ; *preot*, deoarece este chemat a se sacrifica pe sine pentru binele altora și *profet*, pentru că poate să se inițieze în marile taine și adevăruri ale Revelației divine și ale lumii în care trăiește în general, învățînd la rîndul său pe cei neștiutori calea, adevărul și viața care duc spre fericire, spre Dumnezeu. Poate, cu alte cuvinte să cunoască, pînă la o anumită limită, aceste taine și să le folosească în mod creator în viață, spre binele său și al semenilor.

2. Vestea cea înălțătoare și fundamentală a Evangheliei, după Sfințul Apostol Pavel, este să aducă la cunoștință tuturor marea bucurie : «Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă ; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi» (2 Cor. 5, 17). Iar Apocalipsa se termină cu această mărturisire din partea lui Dumnezeu : «Iată Eu fac toate lucrurile noi» (21, 5).

Noua creatură sau omul nou în Biserica creștină, sînt sinonime ale sfințeniei. Dacă după Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Biserica este în-

22. Arhim. Gherontie Ghenoiu, *op. cit.*, p. 192.

23. *Idem, ibidem.*

24. *Acatistul Sfîntului Dimitrie Cel Nou din Basarabi, Icosul 4 și 6.*

trepătrunsă de prezența Sfintei Treimi, după Cincizecime (Rusalii), ea a devenit plină și de sfinți (1 Cor. 1, 2; Colos. 1, 12)²⁵.

3. Așa după cum am văzut și în viața Sfintului Dimitrie, chiar după plecarea lor din această viață, sfinții continuă să fie membre vii ale Bisericii, ne înconjoară cu rugăciunile lor și ei formează o legătură vie, activă și atrăgătoare între *cer și pământ* (1 Cor. 6, 2—3; Apocalipsa 5, 8). Ei nu sînt însă alți «mijlocitori» între oameni și Dumnezeu, expresia de *mijlocitori* fiind folosită numai într-un sens convențional, prin analogie cu ceea ce se petrece uneori în viața oamenilor. De aceea sfinții nu micșorează întru nimic rolul unic al singurului Mijlocitor, care este Iisus Hristos (Evrei 8, 6; I Ioan 2, 1). Sfinții ne asistă și ne ajută ca niște prieteni și frați mai mari, avînd o experiență trăită a vieții creștine și a tainelor lui Dumnezeu. Căci ei «prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobîndit făgăduințele, au astupat gurile leilor...» (Evrei 11), aducîndu-se în cele din urmă jertfă vie pe altarul Bisericii Domnului, pentru «cuvîntul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o» (Apoc. 6, 9), prin trăirea lor în iubire, în adevăr și sfințenie.

4. După învățătura Bisericii și după experiența ei de secole, Dumnezeu a dăruit Sfinților Săi puterea unui ajutor activ și permanent prin care ei stau în slujba oamenilor. Sfinții ne ajută să ne putem menține în lumina și lucrarea harului divin (I Ioan 5, 1). Omul creștin, conștient de rolul sfinților în viața Bisericii și a societății umane în general, nu se mai simte pierdut în singurătatea sa; el are o mare familie care îl înconjoară, îl ajută și îl călăuzește în aspirațiile sale nobile și îl ridică pînă la Dumnezeu. Această mare familie este alcătuită din sfinții și plăcuții lui Dumnezeu, care toți împreună formează trupul lui Hristos (Romani 12, 4—5), adică Biserica Dumnezeului Celui viu.

5. Sfinții din toate timpurile, din toate laturile și din toate neamurile pămîntului reprezintă acel *tezaur sacru al Bisericii Universale*. Ei sînt modele de urmat pentru fiecare creștin în parte (Evrei 13, 7), iar credința dreaptă, sfințenia vieții și iubirea lor curată față de toți oamenii în numele lui Hristos și al Iubirii Sale confirmă cu prisosință unitatea, universalitatea, apostolicitatea și sfințenia Bisericii lui Hristos, care este «stîlpul și temelie adevărului» (I Tim. 3, 15).

Unitatea învățăturii creștine și universalitatea venerării sfinților sînt pentru Biserica noastră Ortodoxă unele din notele ei esențiale și condiții permanente, prin care ea dovedește în fața oamenilor din toate timpurile că ea este singura Biserică a lui Iisus Hristos, potrivit cuvintelor spuse de El însuși: «Ca toți să fie *una...*, pentru ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis» (Ioan 17, 21)²⁶.

După toate cele zise consider că înțelegem mai bine cum, prin harul lui Dumnezeu, prin credința sa dreaptă și prin viața sa plină de nevoițe, dar totdeauna sfîntă și trăită în Hristos și în Biserica Sa, Sfîntul Prea Cuviosul Părintele nostru Dimitrie cel Nou, numit și Basarabov, a devenit «templu» viu și permanent al Dumnezeului Celui de-a pururea

25. cf. Paul Evdochimov, *La Sainteté dans la tradition de l'Eglise Orthodoxe*, în rev. *Contacts*, nr. 73—74, 1971, p. 121—123.

26. Arhim. Chesarie Gheorghescu, *Noțiunea de sfințenie în Biserică* (Evrei 12, 10), în rev. «Glasul Bisericii», anul XXXV, nr. 1—2 (1976), p. 72—74.

vecitor, templu în care locuiește Hristos și model de urmat pentru orice om de bună credință.

Cinstit și venerat zilnic cu multă evlavie de credincioșii Bisericii Ortodoxe Române și de toți cei care îl cunosc pe alte meridiane ale Ortodoxiei, Sfântul Dimitrie cel Nou a fost și rămâne pentru noi acel Părinte bun, ocrotitor și fierbinte rugător către Domnul pentru toți.

De aceea credincioșii din București și din toate colțurile patriei noastre vin să-i aducă laude convenite și să se împărtășească din harul și binecuvântările care izvorăsc cu prisosință din Sfintele sale moaște pentru toți și pentru toate.

Arhim. Dr. CHESARIE GHEORGHESCU

— EX ARH —

IDEEA DE POCĂINȚĂ ÎN VECHIUL TESTAMENT

1. — Valoarea morală a Legii Vechiului Testament

Învățătura morală a Vechiului Testament este în esență bună și adevărată, sfântă și dreaptă (Rom. 7, 12), valabilă pentru totdeauna. Mîntuitorul Însuși o aprobă, dar o desăvîrșește (Mat. 6, 5—75) curățind-o de elementele omenești cu care au împovărat-o cărturarii și fariseii prin răstălmăcirea și schimbarea conținutului (Matei 15, 4—6). El o completează cu noi porunci, o interiorizează și o înobilează cu motivări spirituale: «Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Profeții, n-am venit să stric, ci să plinesc» (Matei 5, 17). Esența Legii morale a Vechiului Testament o constituie Decalogul în fruntea căruia stă porunca credinței într-un singur Dumnezeu (Ex. c. 20; Deut. 5), și a iubirii totale față de El. Din aceasta izvorăște împlinirea celorlalte porunci privitoare la iubirea aproapelui (Lev. 19, 18) și care se îndreaptă tot către Dumnezeu, deoarece El este Tatăl și Protectorul tuturor: «Luați seama, o oameni nedrepti, zice Domnul, persecutînd pe văduvă, voi provocați mînia apărătorului ei tulburînd pe orfan, tulburați pe Cel care este Tatăl al orfanului. Eu sint Tatăl orfanului și aparătorul văduvei»¹.

Îndatoririle cu privire la aproapele (frate, văduve, orfani, străini), sînt precis arătate, ele fiind concretizate credinței în Dumnezeu și a iubirii față de El (Iacov 2, 18). Nu se poate concepe iubirea lui Dumnezeu și plinirea Legii fără iubirea aproapelui (I Ioan, 4, 20). După Vechiul Testament omul este creat «după chipul lui Dumnezeu» (בְּצַלְם - אֱלֹהִים) și în acest sens comunitatea umană constituie un tot, o unitate care trebuie să slujească lui Dumnezeu, prin împlinirea scopurilor fixate de El la creație. Omul este chemat să petreacă în comuniune cu Dumnezeu. El este făptura văzută cea mai perfectă a lui Dumnezeu și este chemat să-L asculte, să fie sfînt ca și Creatorul său (Lev. 11, 44). Vechiul Testament aduce mărturie despre superioritatea omului ca făptură creată: «Pusu-l-ai pe

1. J. Chrysostome, *Oeuvres complètes* — par l'abbé J. Bareille, Paris, 1867, Homélie VII-e sur la pénitence, pag. 552.

dinsul (omul, v. 4) peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui» (Ps. 8, 6). Sfânta Scriptură confirmă unitatea neamului omenesc prin cuvintele: «În vremea aceea era în tot pământul o singură limbă și un singur grai la toți» (Fac. 11, 1), această unitate fiind temei al conviețuirii frățești dintre oameni. Scopul omului este de a-L slăvi și asculta pe Dumnezeu și de a stăpîni pământul (Fac. 1, 28).

În această calitate omul trebuie să fie în permanentă legătură cu Dumnezeu Creatorul, Binefăcătorul și Izvorul vieții oamenilor. Numai ținînd legătura continuă cu Dumnezeu și îndeplinind poruncile Sale, omul va ajunge la asemănarea cu Dumnezeu, adică la «statura bărbatului desăvîrșit» (Ef. 4, 13), care este Mîntuitorul Hristos. Din nefericire, primii oameni, Adam și Eva, au călcat legămîntul cu Dumnezeu (עברו ברית — Osea 6, 7), fiind ispitiți să se răzvrătească contra Făcătorului, dorind a fi ei singuri stăpîni pe destinul lor.

Căderea lor este mare dar nu ireparabilă. Odată cu pedepsirea, primului păcat săvîrșit, Dumnezeu hotărăște o zi a iertării (יום כפור) și a mîntuirii (יום - גאולה). În vederea acesteia, și pentru fiecare dintre oameni, Dumnezeu, din marea Sa iubire pentru oameni și din îndurarea Sa, îi cheamă din nou la Sine. Această apropiere de Dumnezeu constituie ideea centrală a istoriei biblice, istorie a străduințelor umane în calea spre desăvîrșire.

Învățăturile morale ale Vechiului Testament se adresează omului depărtat de Dumnezeu și-l conduc spre El, arătînd pe de o parte bunurile pe care le-a pregătit Dumnezeu pentru oameni, iar pe de altă parte căile și mijloacele de apropiere de El, prin împlinirea poruncilor Sale, dintre acestea pocăința constituind principala cale.

2. — Noțiunea de pocăință și elementele ei

Dumnezeu cheamă pe oameni să intre în legătură cu El pentru a le da viața și a-i împărtăși de binefacerile Sale: «Spune-le: Precum e adevărat că Eu sînt viu, tot așa de adevărat e că Eu nu voiesc moartea păcătoșului, ci să se întoarcă și să fie viu» (Ez. 33, 11) și iarăși: «Întoarceți-vă, întoarceți-vă (שובו שובו) de la căile voastre cele rele! Pentru ce să muriți voi, casa lui Israel?» (Ez. 33, 11).

De aici observăm că Dumnezeu se adresează omului păcătos și încă păcătos din naștere (Ps. 50, 7) prin greșala primului părinte al neamului omenesc prin care a intrat păcatul în lume și împreună cu el moartea (Rom. 5, 12). De atunci păcatul locuiește în cea mai intimă parte a eului (Rom. 7, 19—20), oamenii fiind păcătoși și prin vină personală, căci fiecare din ei este uneori vîndut (Rom. 4, 14) și a acceptat jugul patimilor păcătoase (Rom. 7, 5). Sfînta Scriptură ne vorbește deseori despre această tristă realitate pe care o numim în general păcat, nedreptate (און). Psalmistul este conștient că nici un om nu-i drept (צדיק) în fața lui Dumnezeu, de aceea el se roagă: «Auzi-mă întru dreptatea Ta... Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nici un om nu-i drept înaintea Ta» (Ps. 142, 1—2), iar profetul Isaia constată trista stare decadentă a poporului și exclamă: «Toți am ajuns ca necurații și toate faptele dreptății noastre sînt ca un veșmînt întinat» (Isaia 64, 5). În general păcatul este socotit ca un rău (רע) care se opune binelui (טוב). Constatăm că cei doi termeni se

găsesc împreună de vreo 50 de ori în paralelism antitetice care amintește de moarte și viață (Deut. 30, 15), de întuneric și lumină (Isaia 5, 20 ; Iov 30, 26). Deci «a cunoaște binele și răul» ar însemna a se bucura cineva de o cunoaștere perfectă².

În starea sa inițială, paradisiacă, omul se bucura de prezența lui Dumnezeu, era fericit, era în plenitudinea de a exista, era deci într-o perfectă stare de sănătate și pace (בְּשָׁלוֹם) pentru că Dumnezeu — Izvorul Vieții (Ps. 35, 9) — era în intimitate cu omul creat. Răul, păcatul, știrbește și sfîșie această armonie și provoacă lipsa binelui³, a perfecțiunii (חס), a dreptății (צְדָקָה, יֶשֶׁר); este deci starea de nedreptate și nelegiuire (אֲוִן). Pe scurt, acțiunea răului se poate sintetiza în : a) Îndepărtarea de Dumnezeu ; b) vătămarea dreptului aproapelui ; nesocotință în atitudinea făptuitorului, căci într-adevăr, numai un nesocotit poate îndrăzni să se împotrivescă lui Iahwe sau poporului Lui (Ps. 14, 1 ; 74, 18), pentru a pune în pericol echilibrul societății, violînd drepturile ei cele mai sfinte⁴. Cel rău dezlănțuie răutatea Sa cu atîta inversurare încît atinge pămîntul însuși (Iov 19, 7 ; Hab. 1, 2 ; Ps. 77, 20 ; Isaia 60, 18) și pune în pericol echilibrul creației (Fac. 6, 11—13). Răul cheamă după sine alt rău, antrenînd astfel reacții în lanț, în felul aceleia a răzbu-nării singelui⁵. Deci binele trebuie căutat, iar răul evitat (Amos, 5, 4, 14). Omul este adevăratul autor al răului său, motivul constînd în îndepărta-rea de Dumnezeu (Osea 7, 13 ; Ps. 73, 27 ; 81, 12—14 ; Ier. 2, 19).

Noțiunea de păcat este redată prin trei termeni pe care îi găsim în Sfînta Scriptură :

- a) hatat (חַטָּה) = a păcătui
- b) avon (אָוֹן) = nedreptate
- c) peșă (עֲשָׂפָה) = crimă.

Pe toți acești termeni îi găsim în rugăciunea psalmistului către Dumnezeu : «Cei puternici se ridică în contra mea, în timp ce eu sînt fără de nedreptate (aven), fără crime (peșă) și fără de păcat (hatat)» (Ps. 58, 5)⁶.

Ruperea legăturilor cu Dumnezeu duce la o moarte inevitabilă. Între omul păcătos și Dumnezeu s-a săpat un abis (Isaia 59, 2) și acum Dumnezeu își ascunde fața sa de la cel păcătos. Psalmistul recunoaște această stare jalnică măditurisînd : «Nu este pace în oasele mele din cauza păcatelor mele» (Ps. 37, 3 ; 89, 7 ; 102, 7—20). Dar moartea pe care o aduce păcatul, poate fi oprită și răul săvîrșit poate fi rezolvat. Păcătosul este asemenea unui bolnav (2 Cor. 7, 14 ; Ps. 40, 4—5 ; 102, 3 ; 106, 20 ; Is. 6, 10 ; 19, 22 ; 33, 24 ; 38, 16—17 ; 57, 18 ; Osea 7, 1), ori, Dumnezeu do-

2. Van Imschoot, «Théologie de l'Ancien Testament», II, 293 ; G. von Rad, «Théologie de l'Ancien Testament», 1958, I, 159.

3. J. Padersen, «Israel. Its Life and Culture», London, 1926, I, p. 148, 263, 311, 330.

4. A. Caquot, «Sur une désignation vétéro-testamentaire de l'Insensé», dans Revue de l'Histoire de Religions, 1959.

5. G. van der Lew, «La religion dans son essence et ses manifestations», 1948, p. 234—244.

6. E. Beaucamp, «Justice divine et Pardon : ut justificaris in sermonibus tuis», Ps. 50, 6 b, p. 129—144 ; dans *A la rencontre de Dieu*, Memorial A. Gelin, Le Pay, 1961.

rește întoarcerea și tămăduirea lui : «Întoarceți-vă, copii rătăciți, și Eu voi vindeca neascultarea voastră. Ziceți : Iată, venim la Tine, că Tu ești Domnul și Dumnezeuul nostru» (Ier. 3, 22).

Iată cum s-a produs ruptura legăturii omului cu Dumnezeu ; în loc să se alipească de Iahwe (2 Regi 18, 6), să meargă cu El, fără să devieze nici la stînga, nici la dreapta (Deut. 5, 29 ; 17, 20), Israel se desparte, se îndepărtează de la Dumnezeuul său, care la rîndu-I își va întoarce fața de la poporul Său (Deut. 23, 15 ; Ios. 24, 20 ; Ier. 32, 40). Această legătură întreruptă nu se putea reface decît prin reînceperea dialogului întrerupt. Această reconciliere presupune efortul unit al celor două părți în cauză : păcătosul trebuie să vină să-și ceară iertare, în timp ce Dumnezeu dăruiește din nemărginita Sa bunătate, harul său iertător. Reluarea dialogului presupune ca omul să înceapă a ridica obstacolul pe care el însuși l-a pus ; ca să nu mai fie atașat păcatului său (2 Regi 10, 29, 31) ; «ca el să se întoarcă» (שוב — 2 Regi 3, 3) și să revină la Dumnezeu (Ez. 18, 21 ; 33, 14) sau, ca să zicem mai concret, că omul păcătos să se reîntoarcă la Dumnezeuul său (2 Regi 8, 33, 48 ; Osea 6, 11), acest act de revenire la Dumnezeu și Legea sa fiind desemnat ca act de pocăință.

Termenul pocăință (din slavonescul покаяние derivat de la verbul по каять = a se căi)⁷, este redat în limba ebraică prin substantivul תשובה (tešubha) care derivă de la verbul שוב (šub) = a se întoarce⁸. În Vechiul Testament, termenul tešuba, cu sensul de pocăință, îl găsim la Osea 14, 2—3 : «Întoarce-te, Israele, la Domnul Dumnezeuul tău, că tu te-ai poticnit din pricina fărădelegii tale ! Găsiți rugi de pocăință, întoarceți-vă către Domnul și-I ziceți Lui : «Iartă-ne orice fărădelege ca să ne bucurăm de milostivirea Ta și să aducem în loc de tauri, lauda buzelor noastre». Din textul citat reiese clar că Dumnezeu cheamă la pocăință pe Israel care se îndepărtează de El din pricina fărădelegii și a idolatriei. Îndemnul : «găsiți rugi de pocăință..., întoarceți-vă către Domnul și-I ziceți Lui : iartă-ne orice fărădelege...», precizează atît subiectul pocăinței (omul păcătos, poporul Israel) cît și obiectul ei : revenirea la Dumnezeu în stare de umilință și cu rugăciune profund marcată de regretul pentru fărădelegea săvîrșită. Avem aici în sinteză, deși indirect, elementele pocăinței. Din text reiese că păcatul apasă greu asupra conștiinței păcătosului care, prin rugăciunile de pocăință, își mărturisește căința pentru răul făcut și-și manifestă dorința de a reveni la Dumnezeu, la Legea Sa sfîntă, subliniind în același timp și caracterul interior-spiritual al pocăinței. Profetul Osea pune în evidență valoarea superioară a pocăinței sincere față de sacrificiile de tauri, care sînt lipsite de o reală participare a celui păcătos la actul de implorare și slăvire a lui Dumnezeu. Termenul pocăință este folosit și în limbajul Noului Testament (Matei 3, 8, 11 ; 9,

7. — «*Lexicon paleoslovenco-greco-latinum*» de Fr. Miclosich, Vindobonae, 1862—1865, p. 609 ; покаяние = μετανοια = paenitentiae.

8. — Gesenius, «*Hebrew grammar*» second english edition revised in accordance with the twenty-eight german edition (1909) by A. E. Cowley, Oxford, 1980, paragraful 85, lit. r, p. 238.

13; Luca 3, 3; 5, 32; 15, 7; 24, 47; Fapte 5, 31; 11, 18; 13, 24; 19, 4; 20, 21; 26, 10) ⁹.

În Vechiul Testament acțiunea de pocăință este redată prin verbul שׁוּב la imperativ, cu sensul de a reveni la Legea lui Dumnezeu și a se îndepărta de la păcat. Verbul șubh se găsește cu mici variante, sau cu sinonime aproape în tot limbajul nord-vest semitic, avînd același sau aproape același înțeles pe care îl are în limbajul ebraic biblic ¹⁰.

Verbul Șubh din textul masoretic are corespondent în Septuaginta verbele: ἀποστρέφω, επιστρέφω, în Vulgata verbele convertor și revertor și în Peshito verbul «hefkakh». În Is. 52, 2 citim: «Toți străjerii tăi ridică glas și laolaltă strigă glas de bucurie, că ei văd cu ochii cînd Domnul se întoarce în Sion». Aici este vorba de acordarea bunătății divine poporului ce s-a pocăit, adică, Dumnezeu care nu mai privea spre Sion din cauza păcatelor poporului, după ce aceștia s-au pocăit El privește cu plăcere, «se întoarce din nou în Sion» În Is. 31, 6; 55, 7; Ier. 18, 7; Ez. 33, 12; Iov 36, 10, verbul șubh este redat, în Septuaginta, prin verbul επιστρέφω cu sensul de a se întoarce către Domnul, iar ziua în care un păcătos se întoarce de la răutatea Sa este numită expresiv: ἡμέρα ἀποστρέψῃ = ziua întoarcerii către Dumnezeu.

În Vechiul Testament verbul șubh se găsește în forma de kal de 679 ori, în hifil de 351 ori, în nifal de 5 ori, în piel de 10 ori și o dată în hofal ¹¹.

Folosit în forma kal verbul «șubh» are sensurile de :

- a) a se mișca într-o direcție specială ;
- b) a se mișca într-o direcție opusă ;
- c) implicarea că cineva va ajunge din nou la punctul de plecare, astfel că verbul «șubh» folosit în relație cu Dumnezeu se referă la întoarcerea (convertirea) către Dumnezeu. După Osea 11, 5 această întoarcere se referă la credință. Menționăm că textul masoretic nu are cuvîntul «cre-

9. — *The New Testament in Hebrew-French (Le Nouveau Testament de Notre Seigneur et Sauveur Jésus-Christ)*. Nouvelle traduction d'après la traduction de Louis Second. Imprimé en Grande Bretagne: עשו סרי ראוי לתשובה — Faceți roduri vrednice de pocăință. Textul se găsește în aceeași formă la Mt. 3, 8 și locul paralel Luca 3, 8.

10. — Numiri de zei: Iașubh-Dagan, Iașubh-An — Dagan, An (zeul) se reîntoarce. La forma imperativă: Subna-AN. Subna-il. Subnahi-ilu (— O, Doamne, întoarce-te, fii milostiv nouă), cf. W.L. Hollady, *The root subh in the Old Testament*, Leiden, 1958, p. 9. Același verb s-a descoperit în 3 inscripții (369, 361 și 365), protosinaitice avînd însemnarea: înnoiește-mă (cf. W. F. Albright, *The Early Alphabetic Inscriptions from Sinai and their Decipherment*, în B.A.S.O.R.; 110, p. 18). La Ugarit echivalentul lui subh este twb cu sensurile: a merge înapoi, a face, a deveni din nou, a răspunde la un apel. În monumentul zis «Stela lui Meša» al Mobului același verb se găsește în rîndurile 8—9 și 12; ašybh — și eu m-am întors și yašubh — El a restaurat pe acesta. Prima formă ašybh o găsim în I Regi 20, 34 cu sensul de a da înapoi, a restitui. În acest sens a se vedea: G. A. Cooke, «*A Textbook of North Semitic Inscriptions*», Oxford, 1903, p. 11; W. F. Albright, în James Pritchard, «*Ancient Near Eastern Texts*» (Princeton), 1950, p. 320; A. Dupont-Sommer, «*L'Ostracon Arameen d'Assour*» dans Syria XXIV, p. 31 vezi și A. Coowley, «*Aramic Papyri in the Fifth Century B. C.*», Oxford, 1923, p. 315; G. R. Driver, «*Aramaic Documents of the Fifth Century B. C.*», Oxford, 1957, p. 104; E. W. Lane, «*An Arabic — English Lexicon*» (reeditat în New-York, 1955, I, p. 361, ș.a.), dă pentru șubh sensurile: în forma qal — «el s-a întors în locul în care era mai înainte», iar în hitpael — Eu m-am restaurat (— m-am transformat), deci cu sens de «a plăti» (a achita datoria) — yašubh.

11. W. L. Hollady — «*The root subh in the Old Testament*», Leiden, 1959, p. 7.

dință» așa cum e în traducerea românească, ci avem : «și au refuzat să se întoarcă» redat în Septuaginta prin : ὅτι οὐκ ἠθέλησεν ἐπιστρέψαι. Putem deduce de aici că ambele texte și ebraic și grec presupun întoarcerea la Dumnezeu, care se realizează prin credință (cf. Evrei 11, 6). De aici putem conchide că verbul «subh» are sensul de :

- a) a se depărta de păcat ;
- b) a se apropia de Dumnezeu.

De aici și substantivul תשובה (tešuba) = pocăință (cf. Matei 3, 8 și Luca 3, 8), are un dublu conținut exprimând în același timp acțiunea de îndepărtare radicală de la păcat și actul de apropiere către Dumnezeu prin restaurarea vieții omului păcătos în practicarea virtuților.

Desigur, Dumnezeu este cel care cheamă pe om la pocăință prin profeții săi : «Și acum, zice Domnul, întoarceți-vă la Mine (שבו עמי) din toată inima voastră, cu posturi (כצום), cu plîns (וככני), și cu tinguire (כמספר). Sfișiati-vă inimile, nu hainele voastre și întoarceți-vă către Domnul Dumnezeul vostru, căci El este milostiv și îndurat, încet la mînie și mult milostiv, și-i pare rău de răul pe care l-a trimis asupra voastră. O, de v-ați întoarce și v-ați pocăi» (în Septuaginta : εἰ ἐπιστρέψαι καὶ μετανοήσεται), zice Domnul (Ioil 2, 12—14).

Observăm că și-n textul ebraic citat și în Septuaginta, acțiunea pocăinței (exprimată în Septuaginta prin substantivul (μετάνοια) de la verbul μετανοέω - ω), este de natură lăuntrică, este vorba de o schimbare a cugetului și prin urmare o transformare interioară a păcătosului, căci posturile, umilința și alte acte penitențiale (Ioil, 1, 2, 17), pot fi considerate ca semne exterioare ale pocăinței, dar Iahwe care privește și cunoaște inimile (Ioil 2, 12—13) așteaptă o schimbare radicală de conduită (Isaia 58, 18). Prin urmare, pocăința include în sine mai multe elemente, atît interioare cît și exterioare. Iată-le :

a) În primul rînd păcătosul trebuie să devină conștient de starea sa păcătoasă și, în același timp, să regrete sincer și profund păcatele săvîrșite. El trebuie să-și arate durerea sa sufletească și să manifeste dezgust și ură față de păcat. Căința deci se referă la păcatele săvîrșite în trecut, iar în cele ce privește viitorul, căința se transformă în hotărîrea de a nu mai păcătui. Căința este o condiție necesară pentru iertarea păcatelor, după cum vedem din exemplul lui David care se mărturisește Domnului, prin profetul Natan, că a greșit și recunoscîndu-și păcatul hotărîște să-și transforme conduita, manifestînd o căință sinceră, profundă și completă. Își amintește de Legea lui Dumnezeu (Exod 22, 1) și hotărîște să o împlinească chiar pentru persoana sa, așa cum o împlinește Zaheu vameșul (Luca 19, 8), care dobîndește astfel mîntuirea sa și a casei sale.

b) Mărturisirea păcatelor este al doilea element al pocăinței și este atît o necesitate psihologică, cît și o poruncă dumnezeiască (Lev. 5, 5—6 ; Num. 5, 6—7 ; I Sam. 7, 6 ; 10, 12 ; 2 Sam. 12, 13 ; I Regi 8, 38, 47 ; Esdra 9, 6 ; Neem. 1, 6 ; 9, 2 ; Ps. 32, 5 ; 38, 19 ; 41, 5 ; 50, 5—6 ; Ier. 3, 25 ; 14, 20). Ea este un prim gest care evidențiază o pocăință sinceră (μετάνοια), și o tendință de îndreptare și umilă supunere. A se recunoaște cineva vinovat înseamnă a accepta dinainte decizia celui ofensat (Jud. 10, 15). Păcătosului nu-i rămîne decît să se roage cu umilință (Ps. 50), să ceară

cuiva să mijlocească pentru el (Ier. 14, 11—12; 15, 1). Deși Dumnezeu poate sancționa pe drept pe cel păcătos, totuși El se arată atotîndurător și-și dezvăluie iubirea Sa care este mai mare decît greșeala: «Iubirea acoperă toate greșelile» (Prov. 10, 12; 19, 11). Puterea acestei iubiri biruitoare lasă spiritul uimit. Ca mărturie avem Psalmul 102, acest imn emoționant cîntat de un păcătos iertat prin iubirea atotputernică a Dumnezeului său. Dumnezeu nu se va mulțumi numai să refacă ceea ce omul a stricat: El reclădește mai frumos și mai solid ¹².

c) Alt element al pocăinței este hotărîrea de a nu mai păcătui în viitor; ea este îmbinată cu căința, deoarece cel care simte regret pentru păcatul săvîrșit, înseamnă că ar fi dorit să nu-l facă și prin aceasta el se simte îndemnat să nu-l mai facă în viitor ¹³.

d) Al patrulea element al pocăinței este dezlegarea sau iertarea păcatelor, element ce urmează mărturisirii și angajamentului penitentului de a nu mai păcătui, și pe care Dumnezeu o acordă penitentului prin preotul duhovnic ¹⁴.

Din cele expuse rezultă că păcatul, sub orice formă, duce la pieire și apasă greu asupra conștiinței omului păcătos, ceea ce face ca el să răspundă la chemarea divină, recunoscîndu-și greșeala și implorînd mila lui Dumnezeu: «Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta» (Ps. 50, 1), «Că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea» (Ps. 50, 4).

Pocăința pleacă deci de la realitatea existenței păcatului și a recunoașterii lui, parcurge momentul psihologic al regretului pentru faptele săvîrșite și aprinde dorința de revenire pe calea cea dreaptă, împlinind dreptatea lui Dumnezeu care repară dezordinea și efectele ei, pe pămînt și în univers ¹⁵.

3. — Pocăința ca mijloc de întoarcere a omului către Dumnezeu

a) În sens general privind întreg poporul israelit.

Din epoca veche, în perspectiva doctrinei legămîntului, se știe că relația de comuniune cu Dumnezeu poate fi întreruptă prin greșeala oamenilor, fie că e vorba de păcate individuale sau colective, care angajează în oarecare măsură responsabilitatea comunității.

În Israel, conducătorii, judecătorii și regii erau chezașia prosperității poporului. *Profeții sînt trimiși autorizați ai lui Dumnezeu și proclamă: «Înfăptuiți judecata și dreptatea, scoateți pe cel asuprit din mîna asupritorului»* (Ier. 22, 3). Deci de comportarea conducătorilor, în respectarea și împlinirea Legii, depindea soarta poporului biblic. Dar și greșelile acestora pot duce poporul la idolatrie și abateri morale dintre cele mai grave. În Ps. 78, 106 și Deut. 32, aghiografii cataloghează infidelitățile lui Israel și dramaticele lor consecințe. Acestea sînt momentele în care Iahwe își arată dreptatea sau judecata pentru cele săvîrșite de popor (Deut. 9, 7—16; 32, 41; Isaia 59, 7 ș.u.) ¹⁶.

12. E. Beaucamp, «Le pêché dans l'Ancien Testament», în *Populus Dei I*, «Israel». Studi in onore del cardinal Alfredo Ittavian, 10.III.1966, p. 324.

13. *Teologia Dogmatică și Simbolică*, manual pentru Institutele teologice, București, 1958, p. 897—898, vol. II.

14. *Ibidem*, p. 901—902.

15. E. Beaucamp, «Justice et Pardon...» art. cit., în loc. cit., pag. 213.

16. E. Beaucamp, «La Justice en Israel», în *Studi in onore...*, 18.III.1966, p. 208.

Nenorocirile venite asupra poporului dau acestuia prilejul să-și recunoască greșelile (Iosua cap. 7 ; I Regi c. 5—6). Orice lipsă materială sau morală, nerespectarea poruncilor dumnezeiești, atrag minia lui Iahwe. Pentru a restabili legătura cu El și a regăsi fervoarea lui, comunitatea trebuie, în primul rînd, să pedepsească pe cei responsabili, uneori chiar cu moartea. Este cazul închinării la vițelul de aur (idolatrie), cînd au fost nimiciți ca la trei mii de oameni (Exod 32, 25—28). Apoi Moise mijlocește la Dumnezeu și obține iertarea poporului său (Exod 32, 32—33). De asemenea, au fost pedepsiți desfrînații (Num. 25, 7), precum și oștenii care n-au ascultat de glasul Domnului (Iosua 7, 24—28), fără ca să poată fi aplicată achitarea vinovatului (I Regi 14, 36—45). Acesta poate, de altfel să se ofere el însuși pedepsei divine pentru ca poporul să fie iertat, așa cum recunoaște David greșeala de a fi numărat poporul (2 Regi 24, 17) și cere ca el să fie pedepsit și nu poporul. În urma sacrificiului poruncit de Dumnezeu prin profetul Gad și adus de David, mînia divină încetează.

Mai mult, atît cît durează pedeapsa, sau mai bine-zis pentru a preveni nenorocirea, se cere iertarea dumnezeiască prin practici ascetice și acte de pocăință : se postește (Jud. 20, 26 ; 3 Regi, 21, 8), se rup veșmintele și se îmbracă în sac și cenușă (3 Regi, 20, 21 ; 4 Regi 6, 31 ; 19, 1 ; Isaia 22, 12 ; Iona 3, 5—8), se culcă pe cenușă (Isaia 12, 16 ; 58, 5). În adunările de cult se fac auzite strigăte de doliu și gemete (Jud. 2, 4 ; Ioil, 1, 13 ; 2, 17). Forme și rugăciuni de pocăință sînt prevăzute special. Psaltirea conservînd mai multe modele (Ps. 37, 50, 60, 77, 79, 82 ; Plîng. Ier. cap. 5 ; ș.a.). Se recurge la sacrificii expiatorii (Num. 16, 6—15). Se face mai ales o mărturisire publică a poporului : «Atunci au strigat toți fiii lui Israel către Domnul și au zis : greșit-am înaintea Ta, pentru că am părăsit pe Dumnezeuul nostru și am slujit baalilor» (Jud. 10, 10 ; 3 Regi 7, 6) și eventual se recurge la mijlocirea unui conducător sau profet ca Moise (Ex. 32, 32—34). Aceste practici sînt atestate în toate epocile. Așa de pildă frații lui Iosif (Fac. 42, 21), poporul israelit (Ex. 33, 4). În cartea Judecătorilor sînt numeroase cazuri de pocăință ale poporului întreg : «Cînd a spus îngerul Domnului cuvintele acestea tuturor fiilor lui Israel, atunci poporul a ridicat strigare mare și a plîns» (Jud. 2, 4). Este vorba de toleranța pe care au avut-o israeliții față de popoarele canaaneice și tendința către idolatrie.

Întregul complex (abatere-pedeapsă-pocăință), apare des în Cartea judecătorilor : «Atunci fiii lui Israel au început a face rele înaintea ochilor Domnului și s-au apucat să slujească baalilor, au părăsit pe Domnul Dumnezeuul părinților lor, Care îi scosese din pămîntul Egiptului și s-au întors la alți dumnezei, către dumnezeii popoarelor dimprejurul lor și-au început să se închine acelora și au mîniat pe Domnul. Au părăsit pe Domnul și au început a se închina lui Baal și Astartelor. De aceea s-a aprins mînia Domnului asupra lui Israel și l-a dat în mîinile jefuitoarelor care l-au jefuit» (Jud. 2, 11—14). După abaterea poporului israelit, Dumnezeu le ridică judecători (Jud. 2, 16), care să-i conducă și să-i întorcă la Legea Domnului. «Dar nici pe judecători nu-i ascultau ei, ci se purtau desfrînat, mergînd pe urmele altor dumnezei și se închinau acelora și mîniiau pe Domnul» (Jud. 2, 17). Din cauza neascultării lor, Dumnezeu n-a mai izgonit pe Canaanei, Hetei, Amorei, Ferezei, Herei, Gherghesei și

Iebușei (Jud. 3, 5) ci i-au lăsat ca pe o cursă «ca să ispitească prin ele pe Israel și să vadă dacă va ține el calea Domnului» (Jud. 2, 22). Un alt păcat, după idolatrie este încuscrirea cu acele popoare păgâne (Jud. 3, 6). După o înrobire de opt ani (Jud. 3, 8), israeliții și-au dat seama de păcat și au strigat către Domnul și a ridicat Domnul un izbăvitor pentru fiii lui Israel, pe Otniel, fiul lui Chenaz, fratele mai mic al lui Caleb» (Jud. 3, 8). Aceste cazuri de abateri se repetau aproape după moartea fiecărui judecător (Jud. 2, 7—19; 3, 12—15; cap. 4; 6, 7—25; 8, 33 ș.a.). Dar după fiecare abatere, poporul își recunoștea greșeala și se îndemna zicînd : «Să ne întoarcem la Domnul (נשובח אל יהוה) și «strigau către Domnul» (אל יהוה עקו). În urma strigătului de pocăință și a cererii de iertare, Domnul le ridică judecători : Otniel (Jud. 3, 9), Aod (Jud. 3, 15), Debora, Barac și Iaela (c. 4), Ghedeon (Jud. 6—8), Samson (Jud. 14—16). S-au pocăit, de asemenea ninivitenii (Iona, cap. 3), iudeii în captivitate (Esdra 10, 2). De reținut că pocăința Esterei și a întregului popor iudeu, în fruntea căruia era Mardoheu, înlătură genocidul pus la cale de Aman (Eстера 4, 5, 13 și 14)¹⁷. Iudeii se pocăiesc și în vremea lui Iuda Macabeu (2 Mac. 19, 25—26).

Cei care s-au pocăit sincer au primit binefacerile lui Dumnezeu chiar și-n lumea aceasta : Abimelek a obținut salvarea casei sale și vindecarea sa (Fac. 20), Mariam, sora lui Moise este vindecată de lepră (Num. 12, 10—11). Israeliții, pocăindu-se, găsesc vindecarea contra mușcăturilor șerpilor veninoși (Num. 21, 9), David, după ce s-a pocăit dobîndește un fiu care a fost cel mai înțelept din lume (2 Regi 12, 24). Ierusalimul care se pocăiește obține încetarea flagelului nimicitor (2 Cor. 21, 27—29), Samaria a fost eliberată după un lung asediu, prin pocăința regelui și a poporului său (4 Regi, 6, 24—33; 7, 1—7), Josias, prin pocăința sa a sfîrșit în pace (4 Regi 22, 16—26), ninivitenii au scăpat de nimicirea anunțată de Dumnezeu (Iona 3, 10 ș.u.)¹⁸.

Dar cineva poate face și o pocăință incompletă sau falsă. Astfel au fost Faraon, Saul și Ahab care nu s-au pocăit sincer, ci au rămas în împietritura inimii și nu și-au schimbat conduita. Ahab a fost mișcat de cuvintele lui Ilie profetul, dar n-a perseverat¹⁹.

b) Pocăința sub aspect individual

Dacă tot poporul a putut greși în fața lui Dumnezeu prin îndepărtare de Legea Sa, unele persoane ca Moise, Aaron, Mariam, au greșit fie prin manifestarea îndoielii în puterea divină, fie prin revolta contra trimisului său. Așa Moise și Aaron se îndoiesc de puterea lui Dumnezeu la Meriba zicînd : «Au doară din stîncă aceasta vă vom scoate apă?» (Num. 20, 10). Și Domnul a pedepsit pe Moise și pe Aaron : «Pentru că nu M-ați crezut, ca să arătați sfințenia mea înaintea ochilor fiilor lui Israel, de aceea nu veți duce voi adunarea aceasta în pămîntul pe care am să i-l dau» (Num. 20, 13). Moise însă se roagă Domnului 40 de zile și 40 de nopți postind atît pentru sine cît și pentru poporul său (Deut. 9, 25—26). Mariam este pedepsită cu lepră pentru că a cîrțit im-

17. P. Mataléke, *Repertoire universel et analytique de l'Écriture Sainte*, Paris, 1864, II, p. 1009. 18. *Ibidem*.

19. Dom Calmet, «*Dictionnaire de la Bible*», Paris, 1346, III, col. 966—968.

potriva lui Moise : «Oare numai cu Moise a grăit Domnul ? N-a grăit oare și cu noi ?» (Num. 12, 3). Aaron recunoaște greșeala făcută și cere lui Moise să mijlocească la Dumnezeu pentru vindecarea surorii sale. Prin rugăciunea lui Moise, Mariam este vindecată de lepră (Num. 12, 11—15). David, prilejuind moartea lui Urie Heteul și luând femeia acestuia, își imaginea, fără îndoială că n-a lezat decât un om și încă nefiind israelit. El a uitat că Dumnezeu S-a făcut garantul drepturilor oricărei persoane omenesti. În numele lui Dumnezeu, profetul Natan îi arată că el a păcătuit călcând Legea lui Iahve și că va fi pedepsit ca atare.

Sfântul Ioan Gură de aur, comentînd această intervenție a lui Natan, subliniază cu deosebită finețe, felul în care Natan îi aduce muștrare regelui David pentru păcatul său. Natan nu intră direct în miezul problemei, nu ripostează cuvinte grele, ci se folosește de o parabolă prin mijlocirea căreia îi face cunoscut păcatul săvîrșit și gravitatea lui, determinînd pe David la o totală și sinceră pocăință²⁰. David se mărturisește zicînd : «Am păcătuit înaintea Domnului» și Natan îi răspunde : «Pentru aceasta Domnul îți iartă păcatul tău» (2 Regi 12, 13). Dar și David primește pedeapsa cu resemnare și se pocăiește : «Și s-a rugat David Domnului pentru copil, a postit și ducîndu-se de-o parte, a petrecut noaptea întins pe pămînt» (2 Regi, 12, 16), cu nădejdea că poate Domnul îl va milui (v. 22).

La fel și regele Manase, care dusese poporul în idolatrie, a fost pedepsit de Dumnezeu cu robia asiriană, dar după ce s-a pocăit (2 Cron. 33, 12—19) Domnul l-a readus la Ierusalim, iar el a restaurat Templul și cultul lui Iahve.

De reținut faptul că pentru păcatele individuale, Dumnezeu a rînduit mărturisirea lor în fața preotului și a prescris repararea pagubei adăugînd și «a cincea parte» (Num. 5, 6—7 ș.u.).

4. — Pocăința în Legea mozaică

Cînd poporul israelit păcătuiește prin închinarea la idoli, Moise se roagă pentru iertarea lui, implorînd mila lui Dumnezeu : «Rogu-mă acum de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i ; de nu șterge-mă și pe mine din Cartea Ta, în care m-ai scris» (Ex. 32, 32). Pentru ispășirea păcatelor Moise a rînduit jertfe pentru păcat (Lev. 4) și pentru vinovăție : «De se va face cineva vinovat de acestea (jurămint fals, necurăție ș.a.) și își va mărturisi păcatul săvîrșit, să aducă Domnului jertfă din turmă... și-l va curăți preotul (vekiper alau hacohen) prin aceasta de păcatul său și i se va ierta păcatul» (Lev. 5, 5—6). Tot Moise a rînduit, la porunca lui Dumnezeu o zi anuală de pocăință pentru a obține iertarea întregului popor : «În ziua a zecea a lunii a șaptea care este ziua curățirii (יום כפור) să aveți adunare sfîntă ; să postiți și să aduceți ardere de tot Domnului ; nici o muncă să nu faceți în ziua aceea, că aceasta este ziua curățirii ca să vă curățiți înaintea feței Domnului» (Lev. 23, 27—28).

În general, pocăința în Legea mozaică este marcată de mijlocirea pentru păcătoși prin slujitorii lui Dumnezeu. Moise mijlocește pentru toate semințiile poporului său : «Iartă păcatul poporului acestuia, după

20. J. Chrysostome, «Oeuvres complètes traduites par l'abbé J. Bareille», Paris, 1867, p. 485.

mare mila Ta, precum ai iertat Tu poporul acesta din Egipt și pînă acum» (Num. 14, 18). Aici este vorba de cîrtirea evreilor în pustie, cînd s-au revoltat contra lui Moise pentru că duceau lipsă de hrană după ieșirea din Egipt. A doua zi după acest eveniment, oastea lui Israel, iarăși cîrtește împotriva lui Moise și Dumnezeu a trimis moarte în popor. Moise trimite pe Aaron să facă rugăciuni și să tămîieze în mijlocul taberei : «Și stînd el (Aaron) între morți și vii, a încetat bătaia» (Num. 16, 48).

De aici conchidem că preoția, chiar în Vechiul Testament, nu era obștească ; nu orice israelit, chiar foarte credincios, putea sluji la Cortul Sfînt, cu atît mai puțin să mijlocească pentru popor (cf. Num. 3, 6—13, în special v. 10)²¹. Deci numai preotul (כֹּהֵן — cohen) este autorizat să mijlocească la Dumnezeu pentru credincioși și să le împartă binecuvîntările și harul lui Dumnezeu. Pentru israeliți, ziua ispășirii era cea mai mare zi de odihnă pentru popor (שַׁבַּת שְׁכַחֲוֹן — Lev., 16, 29—31), în sensul de cea mai mare sărbătoare, în care se făcea împăcarea poporului întreg cu Dumnezeu, prin actul pocăinței, mărturisirii și al mijlocirii arhiereului (הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל).

5. — Pocăința în cărțile profetice și didactice

Chiar din vremea lui David intervenția lui Natan pe lîngă regele adulter anunța mesajul profetic al pocăinței (2 Regi 12, 13). Acest mesaj se adresează întregului Israel care a încălcat legămîntul (Osea 6, 7), a părăsit pe Iahve, și a disprețuit pe Sfîntul lui Israel (Is. 1, 4). De asemenea, chemarea la pocăință va forma obiectul esențial al prediciei κήρυγμα) profetilor (Ier. 25, 3—6). Amos, profet al dreptății nu se mulțumește numai să denunțe păcatul contemporanilor săi. Cînd el zice că «trebuie să caute pe Dumnezeu» (Amos 5, 5—6), formula nu e numai culturală ci înseamnă a căuta binele și a urî răul.

Aceasta implică o rectificare a conduitei și o practică loială a dreptății ; o asemenea reîntoarcere va putea singură să-L facă pe Dumnezeu milostiv (Amos 5, 15).

Profetul Osea cere chiar o detașare reală de la nedreptate, și în special de la idolatrie. El promite că după întoarcere, Dumnezeu va da binecuvîntarea Sa și-Și va întoarce mînia Sa (Osea 14, 2—9). Stigmatizînd convertirile superficiale care nu aduc nici un rod, el insistă asupra caracterului interior al adevăratei pocăințe inspirată din dragoste și cunoaștere a lui Dumnezeu «Veniți să ne întoarcem către Domnul (יְהוָה לָנוּ) (וּנִשְׁכַּח אֵל) căci numai El, după ce ne-a rănit, ne tămăduiește, iar după ce ne-a bătut, ne leagă rănile noastre» (Osea 6, 1). El afirmă că Israel «Ca și Adam a călcat legămîntul Meu, căzut-au de la credință» (Osea 6, 7) și apoi îndeamnă : «Întoarce-te Israele, la Domnul Dumnezeuul tău, căci tu te-ai poticnit din cauza fărădelegii tale» (în Septuaginta avem : ἐπιστραφήτι Ἰσραήλ).

Cu privire la aspectul efectiv al pocăinței, același profet zice : «Că milă voiesc, iar nu jertfă și cunoașterea lui Dumnezeu mai mult decît

21. Num. 3, 10 : «Iar lui Aaron și fiilor lui încredințează-le Cortul adunării ca să-și păzească datoria lor preotească și toate cele de la jertfelnic și de după perdea ; iar de se va apropia cineva străin, să fie omorît».

arderile de tot» (Osea 6, 6). Deci profetul cere o pocăință interioară, sinceră și deplină, confirmată prin fapte de îndurare față de aproapele. Ideea de convertire ontologică va fi reluată și întărită de Insuși Domnul nostru Iisus Hristos care îndeamnă : «Dar mergînd (zice el fariseilor), învățați ce însemnează : Milă voiesc, iar nu jertfă, căci n-am venit să chem pe cei drepti, ci pe cei păcătoși la pocăință» (Matei 9, 13).

Sfîntul Ioan Hristostom zice : «Separată de milă, pocăința rămîne fără viață și fără aripi. Mila dă aripile pe care se avîntă pocăința. Mila e cea care pregătește aripile spre pocăința sinceră a centurionului Cornelius : «Milosteniile și rugăciunile tale s-au ridicat pînă la ceruri» (Fapte 10, 4), în sensul că dacă mila ar fi lipsit, pocăința acestui om n-ar fi ajuns pînă la ceruri»²².

Profetul Ioil subliniază pocăința sinceră, interioară : «Și acum, întoarceți-vă la Mine din toată inima voastră cu postiri și cu tînguire, sfișiați inimile și nu veșmintele voastre, zice Domnul și întoarceți-vă la Mine» (Ioil 2, 12—13).

Profetul Iona își desfășoară activitatea la Ninive (4 Regi 14, 25) și predică (κρησσειν) prăbușirea cetății dacă nu se vor pocăi. Or, ninivitenii au crezut în Dumnezeu, au postit și s-au îmbrăcat cu sac de la cei mai mari pînă la cei mai mici (Iona 3, 5) și s-au salvat. Mîntuitorul confirmă pocăința ninivitenilor (Matei 12, 41 ; Luca 11, 32) și-i arată mai vrednici decît contemporanii Săi, care nu se pocăiau, văzînd lucrarea Sa minunată.

Profetul Isaia denunță păcate de tot felul și arată că numai adevărata pocăință ar putea să aducă mîntuirea, căci cultul formal nu valorează nimic (Isaia 1, 11—15). El cere poporului o mai mare atenție față de voința dumnezeiască : «Spălați-vă, curățiți-vă ! Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei ! Încetați odată ! Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă !» (Isaia 1, 16—18).

Profetul prevede că «Sionul va fi răscumpărat și cei care se vor întoarce la credință (ושׁבִי) vor fi restatornicii prin dreptate» (Isaia 1, 27). El subliniază că «o rămășiță din Iacob se va întoarce (שׁאבִי יִשׁוּב) la Dumnezeu cel puternic» (Isaia 10, 21—22). Avem aici imaginea revenirii evreilor din robia babilonică, dar care ne clarifică faptul că «numai o parte» se va întoarce în Sion, deci la Dumnezeu. Rezultă că ceilalți și-au pierdut dragostea de pămîntul strămoșesc, dar și credința în Dumnezeu cel viu și că s-au statornicit în acele locuri din exil : mulți dintre ei primind chiar și funcții în stat. Dar profetul este optimist : «Și ei se vor întoarce la Domnul (ושׁבוּ עַד יְהוָה) și El se va îndupleca și-i va tămădui» (Isaia 19, 22).

Prin urmare, pocăința are ca prim rol tămăduirea sufletească și fizică, adică o completă restaurare în plenitudinea ontologică inițială, redarea vieții, a păcii (שׁלום = șalom) și sănătății : «Că așa zice Domnul Dumnezeu Sfîntul lui Israel : Dacă vă întoarceți (נשׁוּבוּ) și sinteți în bună pace, vă veți izbăvi, liniștea și nădejdea sînt virtutea voastră» (Isaia 30, 15).

22. J. Chrysostome, Homélie VIII-e «De la Penitence», dans Oeuvres Complètes, par J. Barelle, Paris, 1867, p. 561.

Dumnezeu cheamă continuu la El : «Întoarceți-vă (שׁוּבוּ, = ἐπιστραφήτε) către Acela de care adîncul vă desparte, copii ai lui Israel» (Isaia 31, 6). Lucrarea iertării și a curățirii pe care Dumnezeu o face cu cel ce se pocăiește, este redată plastic de către profet : «Risipit-a păcatele tale ca pe un nor și fărădelegile ca pe o negură. Întoarce-te către Mine, căci eu te-am întemeiat» (Isaia 44, 22). În acțiunea Sa de îndurare, Dumnezeu risipește păcatele (פִּשְׁעֶיךָ = peșaeaka) și fărădelegile (הַטְּאוּרוֹתֶיךָ = hatoteeka) și îndeamnă la apropierea de El ²³.

Pocăința și postul adevărat trebuie să fie însoțite de practicarea dreptății și a milei (Isaia 58, 1—8). Sfîntul Ioan Gură de Aur, vorbind despre Moise și Ilie, arată că ei s-au bucurat de o mare încredere pe lângă Dumnezeu deoarece posteau ori de cîte ori voiau să se apropie de El. Tot Sfîntul Ioan Gură de Aur ne spune că postul exista în Paradis și era necesar atunci, dar și nouă, celor ce sîntem răniți de păcat ²⁴.

Bucuria iertării și a mîntuirii îl face pe profetul Isaia să exclame : «Pentru Sion, El va veni ca un Mîntuitor, pentru cei din Iacob care se vor căi de păcatele lor, zice Domnul» (Isaia 59, 20).

Insistența profetilor asupra dispozițiilor interioare cerute de pocăință, arată că ele ocupă un loc important în predica profetică : «Ți s-a arătat, omule, ceea ce este dreptate, iubire și milostivire și cu smerenie să mergi înaintea Domnului Dumnezeului tău» (Miheia 6, 8).

Profetul Ieremia dezvoltă cu amploare tema pocăinței. Dacă profetul anunță rele ce-l amenință pe Iuda, o face pentru ca fiecare să se întoarcă de la calea cea rea, pentru ca Dumnezeu să-l poată ierta (Ier. 36, 3). Efectiv, apelurile la pocăință jalonează întreaga carte și precizează întotdeauna condițiile pocăinței : Israelul cel răzvrătit trebuie să-și recunoască greșeala dacă vrea ca Dumnezeu să nu mai aibă o privire severă față de el (Ier. 3, 11 ; 2, 23). Ei nu trebuie să se mulțumească numai a-și plînge păcatele lor și a se ruga mărturisindu-le (Ier. 3, 21) ci trebuie să-și schimbe comportarea morală : «Întoarceți-vă copii răzvrățiți și Eu voi vindeca neascultarea voastră. Ziceți : Iată, venim la Tine, că Tu ești Domnul Dumnezeul nostru» (Ier. 3, 22).

Fidel aceleiași tradiții profetul Ezechil din familie preotească, propovăduiește în exil începînd de la anul 592 î.Hr. și anunță mesajul său tocmai în momentul în care se împliniseră amenințările lui Dumnezeu. Profetul primește de la Dumnezeu revelația că rolul lui între credincioșii lui Iahve este acela de slujitor al poporului (Ezechil 3, 17). În această calitate el — profetul — are datoria dar și investitura de la Dumnezeu ca să arate calea dreaptă ce duce la viață și să avertizeze pe cel rău, să se întoarcă de la calea lui cea rea, pentru ca să nu piară ci să fie viu (Ezechil 3, 18—21). Profetul răspunde de viața credincioșilor

23. Întoarcerea către Dumnezeu își are baza în acțiunea mîntuitoare a lui Dumnezeu : «Întoarce-te la Mine, pentru că Eu te-am mîntuit» (שׁוּבוּנִי אֵלַי כִּי גִאֲלֵיךָ) de la substantivul goel (גֹּאֵל — Răscumpărător, și de unde avem gheulă גֹּאֲלָה — răscumpărare) mîntuire (cf. Deut. 25, 5—6 ; Rut, 3—12—13 ; 4, 1, 4 ; Lev. 25, 25). Conform Legii mozaice dreptul de răscumpărător îl are ruda cea mai apropiată. Același lucru s-a petrecut și cu noi oamenii prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. Făcîndu-se om ca și noi, El are dreptul de Răscumpărător și Mîntuitor.

24. J. Chrysostome, «Homélie V-e sur le Jeune» dans «Oeuvres Completes», trad. par l'abbé J. Bareille, Paris, 1857, vol. III, p. 518.

săi. El trebuie să avertizeze pe cel drept să nu cadă din dreptatea sa, iar pe cel păcătos să se întoarcă la dreptate. Reluând cuvintele Domnului, profetul zice : «Lepădați de la voi toate păcatele voastre cu care ați greșit și vă faceți o inimă nouă și un duh nou. De ce să muriți voi, casă a lui Israel ? Căci eu nu voiesc moartea celui ce moare, zice Domnul Dumnezeu ; întoarceți-vă deci să trăiți» (Ez. 18, 31—32). «Au doară Eu voiesc moartea păcătosului, zice Domnul și nu mai degrabă să se întoarcă și să fie viu» ? (Ez. 18, 23).

Profetul condamnă aspru pe cei care pun piedică pocăinței și deci mântuirii : «Pentru că întristați prin minciuni inima dreptului, pe care eu n-am voit ca s-o întristez și pentru că sprijiniți brațul celui nelegiuit (ידי רשע) ca acesta să nu se întoarcă de la calea lui cea rea spre a-și păstra viața» (Ez. 13, 22). În textul de la Ez. 3, 20 și 18, 24 se subliniază faptul că dreptul, dacă va face nelegiuiri, faptele lui bune nu se vor mai pomeni. Deci dreptul nu poate zice niciodată : «am făcut destul bine (טוב) și deci îmi pot permite să fac nedreptate» (אור) căci va pierde toată osteneala sa. În schimb, dacă cel păcătos se întoarce (שוב) pe calea cea dreaptă, obține iertarea păcatelor făcute anterior și se integrează în viața dreaptă din care nu mai are voie să cadă. Procesul de îndreptare a păcătosului este redat prin cuvintele : «Și cel nelegiuit, dacă se întoarce de la nelegiuirea sa (וכשוב רשע), pe care a făcut-o și face judecată și dreptate (καὶ ποιήσῃ κρίμα καὶ δικαιοσύνην în Septuaginta), își va întoarce sufletul la viață (Ez. 18, 27).

În acest verset avem clar sensul verbului שוב :

- a se întoarce de la păcat, deci regret, îndepărtare de răul comis ;
- repararea greșelii (Exod 22, 1 ; cf. Luca 19, 8) ;
- Lucrarea dreptății (a virtuților și faptelor bune).

«Pocăiți-vă (שובי וחיבי) = επιστραφῆτε καὶ ἀποστρεψατε) și vă întoarceți de la toate nelegiuirile voastre, ca necredința să nu vă fie piedică» (Ez. 18, 30).

De reținut că în procesul pocăinței, preotul, profetul ca trimis al lui Dumnezeu (Num. 16, 28), are datoria și dreptul de a iniția pe păcătos în începutul actului pocăinței. Ca urmare, putem conchide că pocăința, deși e un act personal, penitentul nu o poate realiza decât prin preoția legitimă, instituită de Dumnezeu atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament. «Iar dacă tu ai prevestit pe păcătos să se întoarcă de la calea lui și să se abată de la ea, și el nu s-a abatut de la calea lui, atunci el va muri pentru păcatele lui, iar tu ți-ai scăpat viața» (Ezechiel 2, 20 ; 33, 9). Aici observăm că datoria profetului și implicit a preotului este de a îndruma pe cei păcătoși spre pocăință, a-i avertiza de relele ce vor veni peste ei aici pe pământ, dar mai ales în ziua Domnului (יום יהוה) ziua judecății celei mari.

De la Amos la Ezechiel, învățătura despre pocăință s-a aprofundat constant, paralel cu înțelegerea păcatului.

Mintuirea pe care o anunță profetul este «pentru cei care sînt în căutarea dreptății, caută pe Dumnezeu» (Isaia 51, 1), «Au Legea în inimă» (Isaia 51, 7).

Profetul Zaharia spune celor rămași din popor : «Așa zice Domnul Savaot : Întoarceți-vă către Mine, zice Domnul Savaot, și atunci, Mă voi întoarce și eu către voi» (בִּשְׂבוּכֵי אֱלֹהִים). Aici avem făgăduința prezenței lui Dumnezeu «față către față» (Num. 14, 14). Despre Levi Dumnezeu zice : «Legământul Meu era : viață și pace și i le-am dat ca să se teamă de Mine și să se cutremure, și el se temea și se cucerea înaintea Numelui Meu» (Mal. 2, 5).

«Milostivește-te spre mine (הֲנִי — honeni) și ascultă rugăciunea mea» grăiește psalmistul (Ps. 4, 1). Strădania întru pocăință este exprimată în Ps. 6, 6 : «Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi (יִכְבִּישׁ — yakbis, de la כָּבַשׁ — kabes = a spăla) în fiecare noapte patul meu cu lacrimile mele așternutul meu voi uda». Și constată că Dumnezeu nu întârzie să vină în ajutor : «Nici n-a întors fața lui de la mine și cînd am strigat către Dinsul, m-a auzit» (Ps. 21, 28). Pentru a putea săvîrși dreptatea, psalmistul cere ajutorul lui Dumnezeu : «Îndreptează-mă spre ajutorul Tău și mă învață că Tu ești Dumnezeu, Mîntuitorul meu. Auzi Doamne, glasul meu cu care am strigat, miluiește-mă și mă ascultă» (Ps. 25, 12), căci «Eu am zis : «Doamne, miluiește-mă (הֲנִי), vindecă sufletul meu că am greșit Ție» (Ps. 40, 4 ; 54, 1), că mare este mila Ta spre mine și ai izbăvit sufletul meu din iadul cel mai de jos (מִשְׁאוֹל — εἰ ἄδου)». Ca urmare a izbăvirii păcătosului din durerile iadului și a ridicării Sale pe treapta dreptilor, psalmistul cheamă pe toți frații săi spre a mulțumi Domnului : «Veniți să ne închinăm și să cădem înaintea Lui și să plîngem înaintea Celui care ne-a făcut pe noi» (Ps. 94, 6). Aici verbul כָּרַע — kara este tradus cu sensul de «a îngenunchea» iar în Septuaginta avem προσπεσωμεν :

- 1) a cădea în fața cuiva ;
- 2) a cădea la picioarele cuiva pentru a-l ruga ceva.

Așadar, închinarea (προσκυνη) este în ultimul ei grad, adorare și mulțumire. În rugăciunile sale psalmistul se mai roagă : «Păcatele tine-reților mele și ale neștiinței mele, nu le pomeni» (Ps. 24, 7). «Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină» (Ps. 35, 9).

Psalmistul știe că «Domnul sprijină pe toți cei ce cred și îndreaptă pe toți cei gîrboviți» (Ps. 144, 14), de aceea el se angajează pe drumul îndreptării : «Zis-am : Mărturisii-voi fărădelegea mea Domnului și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu» (Ps. 31, 6). El stăruie în pocăință sinceră și-n umilință : «Făcutu-mi-s-au lacrimile mele pline ziua și noaptea cînd mi se zicea mie în toate zilele : Unde este Dumnezeul Tău ?» El este deplin incredințat că «Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor se-cera» (Ps. 41, 3 și 125, 5) și tot el constată : «Fericii cei cărora li s-au iertat fărădelegile și cărora s-au acoperit păcatele» (Ps. 31, 1). Aici observăm un paralelism aproape sinonimic, dar diferența dintre verbul נָשָׂא — a purta, a ridica și verbul כָּסַח — a acoperi, redate în Septuaginta prin ἀφθησαν = li s-au iertat, și ἐπεκαλυφθησαν = li s-au acoperit, ne face să credem că autorul vede un dublu proces în îndreptatea păcătosului prin pocăință :

- a) pe de o parte păcatele i se ridică, i se iau ;
- b) pe de altă parte, păcatele se acoperă, ceea ce ar presupune că

ele nu ar fi «șterse» din ființa păcătosului ci doar trecute cu vederea, iar pocăința ar apare ca un veșmînt ce acoperă goliciunea trupului, căci la versetul 2 zice: «Fericit bărbatul căruia nu-i va socoti Domnul păcatul». Ori noi știm că iertarea este ridicarea, «ștergerea efectivă» a păcatului, distrugerea lui prin puterea harică și nu numai o nesocotire a păcatului păcătosului.

Dar psalmii de pocăință prin excelență sînt Ps. 37 și 50. În psalmul 37, 4, păcătosul geme sub povara fărădelegilor care i-au covîrșit capul și apasă peste el ca o sarcină grea. Ca și psalmul 50, psalmul 37 este o confesiune a păcatelor săvîrșite, dar și o rugăciune de implorare a milei din partea lui Dumnezeu. «Nu mă lăsa, Doamne Dumnezeu mîntuirii mele, nu te depărta de la mine» (v. 22).

Aș putea spune că psalmul 50 este sinteza, chintesența tuturor psalmilor și rugăciunilor de umilință din Psaltire și chiar din întreg Vechiul Testament. Analizînd fiecare verset ne dăm seama că sîntem în fața unei teologii a ispășirii păcatului prin pocăință. În el este subliniată starea decăzută morală, dar și puțința păcătosului de a se reîntoarce la Dumnezeu, cerîndu-i ajutorul Său, pentru a deveni un om nou, îndreptat.

Psalmistul se adresează cu «miluiește-mă» (חַנּוּנִי) deoarece el nu are nici o justificare care să-i permită a deschide dialogul. El nu îndrăznește să înceapă cu un cuvînt de laudă (הַלֵּל — halal), pentru că este prea păcătos, este necurat (Isaia 64, 5). Mai mult, din cauza păcatului nici n-are curaj să mulțumească pentru binefacerile și onorurile primite de la Dumnezeu. Nu-i rămîne decît să ceară milă. El știe că Dumnezeu este îndurat și iubitor de oameni și că nu vrea moartea păcătosului. El este conștient de decăderea sa morală, dar recunoaște pe Iahve drept singur Salvator și Domn. După milă, psalmistul roagă pe Dumnezeu, nu numai să șteargă fărădelegea sa (כַּהֲפֹשֵׁי) adică să nu o pună în seama sa «s-o acopere», ci el cere să-i fie eradicată și dorința, pofta de a mai comite asemenea faptă, deci o iertare efectivă și o restaurare a ființei sale în starea virtuoasă. În versetul 3 insistă și mai mult: «Spală-mă (כַּבְּסֵנִי — kabeseni) și mă purifică (טַהַרֵנִי — tahareni)». Dacă prin spălare mai pot rămîne pete sau infime resturi de murdărie, prin purificare (foc curățător), se curăță, se transformă întreaga ființă. Psalmistul recunoaște că a greșit unicului Dumnezeu. El n-a rupt legătura cu Dumnezeu din rea voință, ci a fost biruit de pofta trupului și orbirea minții. El recunoaște în fața lui Dumnezeu, că încă de la naștere (zămislire), este în păcat. Prin urmare, ar vrea să afirme un păcat în ființa sa²⁵, încă înainte de a ajunge la vîrsta cunoștinței și a conștiinței. Recunoaște că Dumnezeu i-a revelat multe taine și de aceea, el, psalmistul, dorind a se apropia din nou de Dumnezeu cere să-l stropească cu apa curățirii (Lev. 14, 6—8), aici fiind vorba de darul iertării prin Duhul lui Dumnezeu. Odată iertat și curățit, psalmistul dorește să înceapă o viață nouă cu Dumnezeu, de aceea el cere ca Domnul să-i zidească (בָּרָא) o inimă

25. Este vorba de păcatul săvîrșit de Adam.

nouă. Verbul *bara* presupune o nouă creare, ca la începutul lumii. De asemenea, el cere și un Duh drept care să-l conducă la făptuirea dreptății; cere Duhul cel Sfânt (v. 12) ca să-l întărească și să vadă bucuria mîntuirii (v. 14). Pentru toate aceste daruri psalmistul se angajează să învețe pe cei fărădelege căile Domnului, desigur prin faptele sale, ca să-i determine pe cei necredincioși să se întoarcă la Dumnezeu. Amin-tindu-și de neleguirea cu Urie Heteul, David cere ca, de acum înainte să nu mai fie urmărit de o asemenea fărădelege. El este conștient că Dumnezeu vrea mai mult inimă curată și smerită (v. 18) decît jertfele aduse pentru păcat (Osea 6, 6).

Cartea Proverbelor consemnează: «Cel ce-și ascunde păcatele lui nu propășește, iar cel ce le mărturisește și se lasă de ele va fi miluit» (Prov. 28, 13) și în altă parte arată: «Jertfa celor fărădelege este uriciune înaintea Domnului, iar rugăciunile celor drepecți sînt plăcerea Lui» (Prov. 15, 18). Primul proverb arată necesitatea și folosul pocăinței (I Ioan I, 9), al doilea arată că Dumnezeu nu primește jertfa de la cei care nu se pocăiesc, în timp ce rugăciunea celor îndreptați prin pocăință este bineplăcută.

6. — *Efectele și valoarea pocăinței pentru îndreptarea omului*

Dacă prin păcat s-a încălcat voia lui Dumnezeu și s-a lovit în iubirea Sa de oameni, prin pocăință se reface legătura dintre om și Dumnezeu. Călcînd poruncile lui Dumnezeu omul s-a îndepărtat de izvorul vieții, al păcii și al fericirii. În urma păcatului a venit moartea (Rom. 7, 23) și lipsa păcii cu Dumnezeu. Pierzînd viața, prin păcat, omul o poate redobîndi prin pocăință căci odată cu iertarea păcatelor penitentul (creștinul) redobîndește starea de nevinovăție pe care a primit-o la Botez și astfel se restabilește comuniunea între om și Dumnezeu, cum s-a restabilit comuniunea între fiul rătăcit și Tatăl său (Luca 15, 17—25).

Renunțînd de bunăvoie și conștient la comuniunea cu Dumnezeu, omul păcătos face trista experiență a lipsei binelui în viața sa și cade în asprele muștrări ale conștiinței sale și în pragul deznădejdiei de a putea supraviețui singur. Prin pocăință se elimină din suflet păcatul care tulbură pe om, acesta recăpătîndu-și liniștea conștiinței și echilibrul sufletesc, devenind capabil să ducă o viață curată în comuniune cu Dumnezeu.

Dumnezeu cheamă neconținut pe oameni să-și îndrepte căile lor (Matei 3, 8; Luca 3, 8) și astfel să trăiască. Mai mult, Dumnezeu do-rește ca nici un om să nu piară.

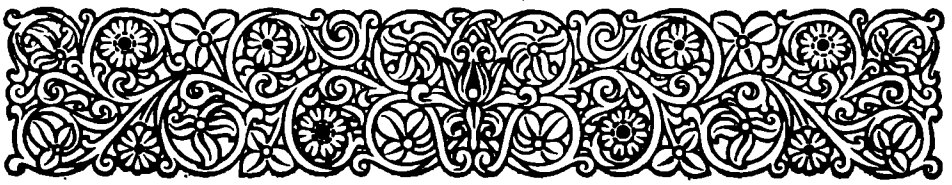
Pierzînd legătura cu Dumnezeu, cu Legea sa, omul păcătos pierde adevăratul drum pe care trebuie să meargă și care îi poate oferi numai binele și viața. De aceea el trebuie să se întoarcă la calea și lumina de la care s-a abătut singur, să se întoarcă la Dumnezeu care este izvorul vieții. Întrucît Dumnezeu este cel care caută pe om, rezultă că El vrea ca toți oamenii să se mîntuiască și să fie vii. Rămîne din partea omului

să răspundă chemării și iubirii lui Dumnezeu, pentru ca prin pocăință să-și îndrepte calea sa și să moștenească toate bunurile care rezultă din comuniunea cu Dumnezeu, adică viața, pacea, fericirea, liniștea sufletească, iertarea păcatelor și viața veșnică.

Prin pocăință omul progresează și se desăvârșește moral. Avînd mereu conștiința de ființă finită, supusă păcatului, omul se străduiește, prin pocăință, să se ridice deasupra valurilor vieții. Are posibilitatea ca, raportîndu-și mereu viața sa la voia lui Dumnezeu, să observe că are mult de lucrat pentru ca să ajungă la desăvîrșire.

Intrînd în legătură cu Dumnezeu, credinciosul reface legătura firească de frățietate și bună viețuire cu semenii săi. Căzut în păcat, omul săvîrșește răul, ridicat prin pocăință, realizează dreptatea, pacea, egalitatea, frăția cu semenii săi. Uniți astfel cu marea familie comună, oamenii pot să nădăjduiască și să dobîndească bunurile pe care Dumnezeu le-a făgăduit celor ce-L caută și-L urmează.

Pr. Drd. JERPĂLAU GHEORGHE

COMEMORĂRI

FIGURA LUI HOREA ÎN PERSPECTIVA CONTEMPORANEITĂȚII

«Nu cu argumente filosofice și umanitare vei putea convinge pe acei tirani, ci cu lancea, ca Horea».

Avram Iancu¹

Acele evenimente din istoria unui neam sînt într-adevăr cruciale și definitorii pe care timpul, departe de a le cufunda în uitare, le întregește în semnificația lor profundă. La două secole după tragicul său sfîrșit, figura lui Horea, martir al neamului românesc, este confirmată în aura sa profetică de întreaga istorie ce a urmat. Poate că noi, astăzi, sîntem mai pătrunși de măreția cititoriei sale decît contemporanii săi; dezvăluirii acestei măreții îi dedic, prinos de recunoștință, lucrarea de față.

I. Faptele

Tîrgul ținut la Brad în acea joie 28 octombrie 1784 era menit să intre în istorie. Adesea hronicul reține aspecte disparate, gesturi simple ce ajung, prin lucrarea timpului să ni se infățișeze ochilor drept izvor unic al unor evenimente capitale. Cert este însă că gestul lui Crișan care, ascuns sub un pod, convoca țăraniile pentru acea duminică la biserica din Mesteacăn, nu era singular; el ne este doar mai cunoscut din replicile seci ale interogatoriilor oficiale. Cuvîntul lui Horea a fost rîspîndit, din om în om, pe întreg cuprinsul munților, făcînd să crească speranța în inimile celor obidiți.

Convocarea a fost făcută în secret și cu o astfel de eficiență încît au trecut cinci zile pînă autoritățile locale au început să bănuiască ceva: neobișnuita afluență din acea duminică la bisericuța din Mesteacăn, în a cărei curte s-au adunat cinci sau șase sute de moși, le-a atras atenția. Dar uneltele stăpînirii nu știau încă — și nu vor afla pînă tîrziu — cine erau capii și care era raportul exact de forțe. Luni întîii noiembrie 1784 administrația domeniului Zlatna a trimis în satul Curechiu — punctul de adunare a uncea dintre coloanele de răsculați — doi juzi, un

1. Apud Iosif Sterca-Siulutiu — *Biografia lui Avram Iancu*, Sibiu 1897, p. 5—6.

gornic și cîțiva soldați pentru a-l ridica pe «periculosul agitator» Crișan. Mobilizarea făcîndu-se sub pretextul trimiterii unei jalbe la Alba Iulia, funcționarii nu aveau de unde să știe că celor cîteva puști de care dispuneau li se vor opune coasele și bitele cîtorva mii de țărani. A-l aresta pe căpitanul lui Horea din mijlocul oamenilor săi s-a dovedit o încercare cu aceeași sorti de izbîndă ca și oprirea Mureșului cu căușul palmelor. Și aceasta a fost ziua întii a răscoalei.

Începînd din acea clipă, lucrurile se precipită, nobilimea și funcționăria fiind total surprinse de rapiditatea, coerența și violența ridicării norodului : în aceeași memorială zi de doi noiembrie curțile de la Crișcior, Mihăileni, Brad sînt atacate, cucerite și prădate. De-abia a doua zi, la Ribița, nobilimea încearcă fără succes să opună rezistență ; peste încă două zile administrația domeniului Zarandului este complet dizolvată, răsculații îndeplinindu-și în totalitate scopurile operative : ocuparea curților nobiliare, a bisericilor (multe dintre ele întărite) catolice sau protestante, distrugerea birourilor, arhivelor, capturarea funcționarilor, a membrilor aparatului de presiune, a nobililor susceptibili de a dezorganiza zona din spatele mării armate țărănești în mișcare. Apoi oastea lui Horea, cu o perfectă coordinare, trece la îndeplinirea primului obiectiv strategic al răscoalei : blocarea oricărei posibilități de ripostă din partea asupritorilor prin izolarea, înconjurarea și mai apoi asaltarea orașelor : la 5 noiembrie cade Cîmpeniul, la 6 noiembrie Abrudul, la 7 este ocupat Săvrîșinul și Deva este nevoită să facă față unui prim asalt. Simultan, coloanele răsculaților avansează radial, tăind căile de comunicație, ocupînd centrele strategice, îngroșîndu-și rîndurile cu populația locală. O coloană intră în valea Mureșului, alta coboară în comitatul Hunedoarei în timp ce a treia atinge comitatul Aradului (5 noiembrie). Luni 8 noiembrie oștile țărănești ajunseseră pe aliniamentele Sebeș, Ineu, Lipova, Sibiu — tăind practic în două Principatul Transilvaniei. Puțin după aceea începe ofensiva în flancul stîng — vizînd atacarea orașelor Cluj, Turda, Dej, așezări puternic fortificate, apărate de trupe imperiale. *Într-a treisprezecea zi de la declanșarea sa insurecția țărănească își realizase în totalitate prima etapă a planului său — transformarea Munților Apuseni într-o ireductibilă fortăreață, ocuparea unor poziții strategice prielnice unui viitor atac asupra părții de nord-est a podișului transilvan, blocarea unor însemnate forțe dușmane în orașele asediate din spatele frontului. Pînă în acest moment inițiativa fusese de partea iobagilor răsculați, nobilimea ca și trupele imperiale neavînd timpul necesar luării unor măsuri eficiente în condiții tactice și operative dictate de oastea țărănească ; apreciînd ca imposibilă regrouparea forțelor risipite ale dușmanului în vederea unei lovituri decisive în viitorul apropiat, conducătorii oastei țărănești încep cea de-a doua etapă a acțiunii lor : împlinirea pe plan politic a succeselor obținute pe plan militar. Crișan, purtătorul de cuvînt al lui Horea, îl aduce la cunoștință — prin mijlocirea lui Carol Brünck, funcționar la oficiul gării din Șoimuș — nobililor asediați în cetatea Devei :*

«1. Ca nobilul comitat dimpreună cu toți posesorii și toată seminația lor să presteze jurămîntul sub cruce.

2. Nobilimea să nu mai fie, ci fiecare (nobil), dacă va putea să capete vreo funcție împărătească, să trăiască din aceea.

3. Posesorii nobili să părăsească o dată pentru totdeauna moșiile nobiliare.

4. Ca dinșii (nobilii) să plătească impozite întocmai ca poporul contribuabil plebeu.

5. Pământurile nobiliare să se împărțească între poporul plebeu, în conformitate cu ordinul ce-l va da Maiestatea Sa Împăratul.

6. Dacă Măria Ta și onorabila nobilă Tablă, precum și nobilii posesori, primiți condițiunile acestea, ei vă promit pace și în semnul acestei păci dinșii cer să ridicați steaguri albe în prăjini cât se poate mai lungi pe fortăreață cât și la capetele orașului, cum și în alte locuri»².

Precum putem ușor constata, este vorba aici de un program nu numai clar dar și radical de transformare a societății transilvane, vizând nici mai mult nici mai puțin decât desființarea stării de lucruri feudale pe acest teritoriu. Din păcate însă acest program nu a mai fost susținut pe calea armelor. Pe 12 noiembrie 1784 vicecolonelul Schultz încheie în numele împăratului un armistițiu — de altfel surprinzător de bine respectat de țărani — cu o durată de 8 zile. Peste patru zile, un al doilea armistițiu este încheiat — de data aceasta în numele Guvernului transilvan — de către Ion Piuariu-Molnar, care obține un răgaz de cincisprezece zile.

Astfel oastea țărănească renunță de bunăvoie la inițiativă, stabilizând operațiunile pe un front de o lungime excesivă, insuficient studiat din punctul de vedere al avantajului de teren, insuficient asigurat dinspre vest și amenințat de puncte de rezistență interioare. În același timp, slaba dotare tehnică a acestei armate devine evidentă: doar artileria ar fi putut reduce cuiburile de rezistență de la Deva sau din cetatea Hunedoarei, iar capacitatea de foc a coloanelor țărănești se menține neesențială față de aceea a trupelor imperiale, în principal datorită faptului că răsculații, lipsiți de aliați în lăuntru zidurilor cetăților (interzise printr-un secolar obicei populației majoritare altfel române), nu putuseră captura nici un mare depozit de armament, fiind nevoiți să se mulțumească cu coase îndreptate, furci și topoare. Se verifică în acest mod încă o dată limitele capacității de luptă ca și limitările de natură politico-organizatorică proprii mișcărilor revoluționare exclusiv țărănești puse în evidență încă în urmă cu un veac de către clasicii marxismului³. Timpul irosit de răsculați a fost folosit însă cu pricepere de către autorități: sînt aduse noi trupe din Ungaria, este adusă artileria de cîmp a armatei imperiale, drumurile către zona răsculată sînt blocate și începe o intensă activitate ideologică de «convingere» a răsculaților, cu sprijinul unor elemente românești șovăielnice. La doar opt zile de la primul armistițiu, vicecolonelul Schultz este în măsură să-i comunice lui Horea un ultimatum: depunerea arme-

2. Apud. N. Densușianu: *Revoluțiunea lui Horea în Transilvania și Ungaria -- 1784--1785*, București 1884, p. 197.

3. Vezi Karl Marx, Friedrich Engels — *Adresa Organului Central către liga comuniștilor*, în Karl Marx, Fr. Engels — *Opere*, vol. VII, Ed. Politică, București 1960, p. 263—273.

lor și predarea căpeteniilor. Reacția țăranilor este însă violentă, iar vicecolonelul de-abia scapă cu fuga. Din acest moment acțiunea armatei țărănești devine pur defensivă: zona era deja înconjurată, severe măsuri militare asigurau liniștea în restul Principatului. Totuși, primele confruntări au fost marcate de biruința țăranilor: la Brad, la Hălmagiu, la Rîmeți, la Lupșa oastea țărănească, realizînd vremelnice și punctual superioritatea numerică, utilizînd cu pricepere terenul, oprește trupele trimise contra ei. Acest început nefericit îl face pe împărat să promită amnistia generală, chiar și pentru căpetenii, în cazul încetării imediate a ostilităților (circulara din 30 noiembrie), propunere respinsă de țărani decizi mai curînd să moară decît să se reîntoarcă la sclavia lor seculară. Armata este ținută în loc mai bine de zece zile: prima mare înfrîngere are loc însă pe 7 decembrie, la Mihăileni, unde colonelul Kray cu grănicerii săi secui reușesc să-și croiască drum spre Abrud, în care intră la 8 decembrie. Frontul armatei țărănești este străpuns; manevra este completată de încercuirea zonei Cîmpeni și de ocuparea orașului, efectuată între 9 și 11 decembrie de trupele vicecolonelului Schultz. Din acest moment începe destrămarea ultimelor elemente ale oștii țărănești care, timp de 40 de zile, stăpînise o bună bucată din Ardeal. La 16 decembrie întreaga zonă era pacificată.

Zece zile după aceea Horea și Cloșca sînt prinși, în pădurea Scoarșet din Munții Gilăului, de un grup de gornici călăuzit de pădurarul Anton Meltzer din Abrud. Comisiei extraordinare de judecată condusă de comisarul regal contele Jankovics îi fură de ajuns două luni pentru a definitivă ancheta și a-i condamna pe cei trei conducători capturați ai țărănimii răsculate la tragere pe roată, conform codului Mariei Tereza.

«La 28 februarie apoi fură duși în fața cetății și executați». Așa cum suna sentința, mai întii Cloșca, a cărui execuție ținu vreun ceas; primi, la intervale, vreo 20 de lovituri de roată pînă să-și dea sufletul. Urmă apoi Horea, care pînă aici trebui să asiste la supliciul cumplit al tovarășului său. Execuția lui ținu mai puțin; după cîteva lovituri i se comandă lovitura de grație. Fură împărțiți apoi în bucăți pentru a fi expuse, după prescripție, la margini de drumuri. Execuția se făcu în chipul spectaculos ordonat de împărat, în fața comisiei, a armatei și a vreo 6000 de oameni»⁴.

2. Cîteva trăsături rămase în umbră

Istoriografia ultimelor decenii nu a adus multe elemente noi în studiul acestor evenimente, în marea lor majoritate cunoscute și comentate încă din secolul trecut. Astfel, într-o lucrare recent apărută⁵, în cele două pagini de text dedicate acestor evenimente (!) stă scris:

«(Răscoala lui Horea) la început a fost — ca în toate manifestările similare din Europa — o explozie a țărănimii ajunsă la marginea răbdării, supusă unor continue apăsări și exploatare și care mai credea că împăratul de la Viena sprijină acțiunea lor».

4. Academia R.P.R. — *Istoria României*, vol. III, Ed. Academiei, București 1964, p. 776;

5. C. C. Giurescu—Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*, Ed. Albatros, București 1975, p. 539.

Oare a fost Horea căpetenia «ivită» spontan a unui grup de răzvrătiți ce au găsit în răscoală supapa de siguranță prin care s-au mîntuit de obida din suflet ?

Acceptînd această opinie — de altfel formulată, ce-i drept de pe cu totul alte poziții, de către chiar comisarul regal Jankovics în raportul său final din 6 iulie 1784⁶ — cîteva dintre circumstanțele specifice în care s-a desfășurat mișcarea țărănească din toamna lui 1784 reies a fi paradoxale.

În primul rînd, din moment ce răscoala a fost «o explozie a țărânimii ajunsă la marginea răbdării», din ce cauză ea nu s-a declanșat în ținuturile de cîmpie, ci în domeniul fiscal al Zlatnei, ai cărui iobagi beneficiau de condiții de viață relativ mai bune decît iobagii nobiliari ?

Într-adevăr, dacă iobagii din interiorul Transilvaniei erau obligați săptăminal la un număr de 3—7 zile de muncă în folosul proprietarului feudal (robotă), pe domeniul Zlatnei erau în vigoare reglementările din 1767 referitoare la Ungaria, fixînd numărul de zile de robotă la 2 pe săptămîină, răsculpărabile în bani «cu nemăsurat mai puțin decît era prețul curent al zilei de lucru»⁷. În plus, legea din 1747, ca și regulamentul minier din 1771, acordau iobagilor minieri o serie de scutiri, «privilegii». Chiar dacă situația se preta la abuzuri (care abuzuri au și avut de fapt loc, pe scară largă) situația iobagilor de la cîmpie era nu numai mai rea, ci și suportată de mai demult decît aceea a iobagului minier. Cauza izbucnirii răscoalei nu pare astfel a sta în principal din ajungerea «la marginea răbdării».

De fapt, în urma dezvoltării intensive a mineritului în acea zonă, în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea Munții Apuseni devin un centru extractiv de importanță europeană în ceea ce privește producția de aur, argint și mercur. Dar această intensificare a activității miniere, implicînd un număr tot mai mare de locuitori, intra în contradicție cu realitățile social-politice ale vremii : cauza principală a «răscoalei» lui Horea trebuie căutată mai curînd în *acutizarea bruscă a contradicțiilor antagonice dintre gradul din ce în ce mai ridicat de socializare a muncii și de dezvoltare a forțelor de producție și natura obsolescentă, feudală a relațiilor de producție*. În consecință mișcarea condusă de Horea nu a fost o «răscoală» iscată din nevoia de răzbu-nare, într-un moment paroxistic de pierdere a «răbdării», ci *expresia socială necesară a existenței unor grave contradicții economice specifice zonei, factorul favorizant fiind relativa slăbiciune a sistemului feudal într-o zonă în care autoritatea era exercitată mai curînd de fisc decît de proprietarii feudali*. Astfel mișcarea condusă de Horea ne apare mai curînd ca o *mișcare revoluționară antifeudală și națională decît o răscoală* «ca toate manifestările similare din Europa».

6. Iată, rezumate, cauzele care, după părerea comisarului regal, au iscat «răscoala» :

1. asupririle dregătorilor domeniali și camerali și ale domnilor de pămînt ;
2. conscripția militară ;
3. neluarea la timp de măsuri eficace de către guvern pentru linistirea lucrurilor ;
4. întunecimea plebei (*ruditas plebis*) după părerea sa cauza masivei participări a poporului la răscoală.

7. Academia R.P.R., *op. cit.*, p. 745—746 ; 750.

În al doilea rînd evoluția evenimentelor a fost mult prea rapidă pentru ca teza unei nemulțumiri locale ulterior propagată prin influență să fie credibilă. În doar 14 zile mișcarea revoluționară a ajuns la maxima sa întindere geografică, cuprinzînd aproape jumătate din teritoriul Transilvaniei. Departe de a urma o evoluție haotică, coloane de țărani au avansat pe direcțiile strategice înspre centrele populate, împresurînd orașele și castelele susceptibile să devină bazele de plecare ale unei contralovituri. Violența și rapiditatea desfășurării evenimentelor nu este explicabilă doar prin gradul de antagonism atins de contradicțiile dintre forțele și relațiile de producție în domeniul fiscal al Zlatnei, sau prin faptul că acesta din urmă constituia «veriga slabă» a feudalismului transilvan, căzînd în doar șase zile în mîinile răsculaților. O serie de factori favorizanți interni ca și externi, o serie de situații particulare preexistente evenimentelor au avut un rol decisiv în amploarea și dinamismul pe care acestea l-au luat.

Astfel, *mișcarea revoluționară* condusă de Horea face parte dintr-un întreg șir de evenimente ce au marcat, într-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, intrarea în criză sistematică a orînduirii feudale în Europa. Etapele acestei progresiuni în crescendo, care a culminat cu Revoluția franceză, au fost răscoala țărănilor slovaci conduși de M. Kušić (1755), răscoala țărănească din Ungaria, care a cuprins comitatele Vas, Zala și Somogy (1765—1766), războiul țărănesc condus de Emilian Pugaciov în regiunea Volgăi (1773—1775) și seria de răscoale din Piemont (1773—1796). În acea epocă cele mai puternice imperii ale Europei — Imperiul habsburgic, Imperiul țarist — treceau prin nemaivăzute convulsii. *Mișcarea revoluționară anti-feudală* condusă de Horea se înscrie ca un moment important, calitativ superior, în această serie evenimentială. În conturarea situației revoluționare ce s-a împlinit în mișcarea condusă de Horea un rol important îl joacă și factorii favorizanți interni. Timp de mai bine de patru decenii, contestația împotriva stării de lucruri existentă pe acea vreme în Transilvania a luat forma tipic medievală a contestației religioase. Lupta de clasă a iobagilor transilvăneni s-a materializat mai întîi în rezistența lor la proiectul autorităților de «unire» cu Roma, proiect întregind în plan spiritual complexul de relații de subordonare de natură socio-economică. Mișcarea din 1744 condusă de călugărul Visarion Sarai, mai lungă luptă dusă între 1750 și 1762 de către călugărul Sofronie din satul Cioara (jud. Alba) au pregătit spiritual mișcarea revoluționară a lui Horea din 1784, dîndu-le țărănilor o conștiință clară a alterității lor, a apartenenței lor naționale și a majorității lor covîrșitoare în Transilvania (recensămîntul familiilor românești ortodoxe, ordonat în 1761 și 1762 și cunoscut sub numele de *dismembrația legii*, ajunge la concluzia existenței a 152 886 familii românești, în proporție de 85% ortodoxe). La pregătirea unor condiții favorabile declanșării unei *mișcări revoluționare* de amploarea și violența celei conduse de Horea a contribuit involuntar și prigoana anti-ortodoxă dezlănțuită de autorități: cea din 1746, soldată cu distrugerii de lăcașuri și molestări de preoți, cea din 1756—1762, tipice pentru această perioadă fiind peripețiile prin care a trecut călugărul Sofronie, de două ori eliberat de țărani (la Bobilna și la Abrud) și care convoacă sinodul de la Alba-Iulia din 14/25 februarie 1761 după ce

cucerește prin forța armelor orașul Blaj, obligându-l pe episcopul unit Petru Pavel Aron să se refugieze la Sibiu. Lupta de clasă a țărănimii transilvane ia o formă nouă, superioară, în deceniul al VIII-lea al secolului; de astă dată ea nu mai ia forma unei contestații religioase, ci pe aceea mult mai directă a contestației socio-economice: în 1762, minerii din Certeze și Toplița alungă cu armele pe executorii fiscali veniți să perceapă abuziv impozitele; la 1769, locuitorii Abrudului se împotrivesc cu furci și topoare gornicilor veniți să stringă darea, izgonindu-i; la 11 martie 1774, minerii comitatului Hunedoarei alungă cu arma în mână pe «stringătorii legiuiți», refuzând să-și achite obligațiile feudale; la 24 mai 1782 la Cîmpeni iobagii atacă, în persoana și în bunurile arendașilor armeni, abuzivul monopol al circiumăritului impus de administrația feudală. Semnificativ este faptul că detașamentul de frunte care s-a distins în aceste mișcări, transformînd contestația religioasă în adevărata luptă de clasă, au fost iobagii mineri din Munții Apuseni, care vor alcătui, în acea toamnă a anului 1784, grosul armatei lui Horea.

Documentele istorice citează, încă de prin anii 1760, circulația în popor a unor directive emanînd de la conducătorii luptei iobagilor pentru libertate: în preajma atacului asupra Blajului din 1760, circula spre exemplu următorul text, atribuit lui Sofronie:

«Va veni timpul cînd ați da un plug cu doi pentru un pistol cît de mic și nu-l veți mai găsi șuhan».

Și iarăși, într-o «țidulă vicleană» (*litterae sophronignae*) a aceluiași, din 1762:

«Să nu ziceți că nu vom putea birui pe păgîni, deoarece ei ar fi mai tari în țară. Căci ei nu sint mai tari. Cel mai tare e Dumnezeu. De aceea acum să fiți uniți ca să alungăm 'uniția' și iobăgia (s.n.) din țară. Ci să vă luați puști și pistoale, căci va veni timpul cînd ați da și un plug cu doi boi pentru un mic pistol, dar nu-l veți găsi. Și să nu credeți că această e glumă sau poveste, ci grăbiți-vă căci nu știți ceia cînd vine porunca»⁸.

De a cui poruncă vorbește refugiatul de la minăstirea Argeșului? Mai multe indicii concordă în a arăta existența, în deceniile 7—8 ale secolului al XVIII-lea, a unei organizații clandestine țărănești, ale cărei directive circulau sub formă de documente scrise, într-o bună parte a Transilvaniei. Premisa acestei capacități de organizare a constituit-o, fără îndoială, ralierea în masă a clerului de jos la lupta țărănimii asuprite, de care nici starea economică nici statutul social nu-l deosebeau prea mult:

«Desigur, ar fi nedrept să ometem rolul intelectualității sătești — preoți și învățători — în canalizarea țărănimii spre o soluție antifeudală a crizei în care se afla societatea vremii»⁹.

În lunile imediat anterioare mișcării revoluționare conduse de Horea, încep să circule din ce în ce mai multe astfel de «țidule viclene» ale căror urme le regăsim în documentele epocii¹⁰. Chiar unele

8. Nicolae Iorga, *Studii și documente*, vol. IV, București, f.a. p. 275—276.

9. Ion Lungu, *Școala Ardeleană*, Ed. Minerva, București 1978, p. 19.

10. Vezi spre exemplu fotocopia prezentată la pagina 761 a deja citatei *Istoriei a României*, vol. III, editată de Academia R.P.R.

evenimente ce anunță iminența răscoalei trădează faptul că autoritățile au știre de existența unei atari *organizații clandestine* : cu ocazia incidentului de la Cîmpeni printre cei cinci țărani condamnați la moarte se află și judele din Rîul Mare, Dumitru Todea, care reușise să oprească acțiunea pripită a fraților săi întru asuprire înainte ca aceștia să spargă și pivnițele fiscale. Singura explicație a ciudatei atitudini a autorităților este aceea că judele român era bănuț, din cauza autorității sale asupra alor săi, de a face parte dintr-o organizație clandestină, gestul său fiind motivat nu de lealitatea față de coroană, ci de dorința de a opri la timp un act necugetat care risca să precipite prematur evenimentele. De altfel, luînd în considerare realitățile binecunoscute ale epocii, este oare normal și plauzibil ca un simplu iobag — Vasile Nicula din Albac, zis și Horea — să poată, cu propriile forțe și din propriul imbold, să ajungă la Viena de patru ori, și la 1 aprilie 1784 să fie primit de către însuși împăratul? Bineînțeles, în spatele acestui lider se afla o *organizație revoluționară* mai mult sau mai puțin bine încheată, posedînd un plan de luptă (deși încă nu definitiv, căci din actele procesului lui Horea reiese că autoritățile aveau cunoștiință de faptul că data prevăzută a acțiunii, fusese devansată din motive independente de voința acestuia) și o platformă politică, făcută publică încă din primele zile ale insurecției țărănești, cu ocazia ultimului de la Deva.

3. Mișcarea revoluționară antifeudală și națională condusă de Horea

Doar ipoteza existenței unor planuri prealabile, a unei conduceri unice și a unor structuri organizatorice deja rodite explică o serie de caracteristici care individualizează mișcarea din toamna anului 1784 în întreaga istorie a poporului nostru :

- rapiditatea și eficiența declanșării insurecției țărănești ;
- eficiența măsurilor luate în vederea camuflării concentrării de forțe drept alegere de delegați care să ducă o jalbă la Alba Iulia ;
- coerența și chibzuința cu care a fost executată lovitura militară prin care insurecției și-au asigurat stăpînirea asupra unui însemnat teritoriu ;
- existența unui plan de revendicări nu numai coerent, dar și deosebit de radical :

«Ceea ce intrigă în special în cazul răscoalei din 1784 este faptul că insurecții au avut privirile îndreptate spre viitor și nu înspre trecut (ca în cazul altor mișcări țărănești)»¹¹.

— faptul că acțiunile coloanelor țărănești au luat o formă de luptă antifeudală, și nu de singeroasă război :

«Se știe că nobilii au găsit în timpul răscoalei adesea o porțiță de scăpare pentru ei. Sînt cunoscute cazurile acelor nobili care, încăpuți pe mîna răsculaților, și-au mîntuit viața acceptînd un 'sacrament' ortodox : fie botezul, fie cununia (...). 'Botezarea' întru ortodoxie a nobililor maghiari capturați nu a fost un fapt tocmai răzleț, căci documentele vremii ne vorbeasc despre vreo 300 asemenea cazuri. Îndeplinirea acestui act ritual se pare că avea asupra mulțimii un efect așa-

11. Ion Lungu, *op. cit.*, p. 63.

zis catarctic. În ochii iobagului, un nobil care accepta ritualul devenea ca unul dintre ai săi : actul ritual ortodox aducea pe nobil la numitor comun cu iobagul. Prin actul ritual al botezului nobilul apărea *destiințat* în calitatea sa de nobil»¹².

Folosirea acestui act ritual tipic religiei ortodoxe — în acea vreme apartenența la aceasta constituind, în Ardeal, una dintre caracteristicile naționale ale populației românești — nu este expresia acelei *ruditas plebis* de care vorbește comisarul regal Jankovics, ci constituie unul din semnele *închegării la nivel de masă a conștiinței naționale moderne a poporului român din Ardeal* ; într-adevăr, *mișcarea revoluționară* condusă de Horea a avut nu numai caracter *antifeudal*, ci și *național*, conștiința solidarității de clasă cu iobagii unguri :

«Care se dau cu noi și se împărtășesc cu noi din faptele noastre nu trebuie supărați, fără ca să fim mai siguri că vor ține tot mereu cu noi, să-i botezați pre legea noastră»¹³, neumbrind însă dorința clar exprimată a dobândirii autonomiei naționale :

«Totodată, țărani răsculați din Zarand socoteau comitatul lor ca provincie românească, în care trebuie să se folosească limba română, iar străinii care se vor stabili aici vor trebui să posede pașapoarte românești cu sigiliul împărătesc»¹⁴.

Acceptarea tezei după care mișcarea condusă de Horea nu este o simplă răscoală țărănească, ci o adevărată *mișcare revoluționară anti-feudală și națională* lămurește și alte detalii rămase neexplicate de vechea interpretare dată faptelor, ca spre exemplu :

— disciplina de care au dat dovadă țărani în respectarea armistițiilor primite de conducătorii lor, și aceasta în pofida neîntreruptelor provocări ale nobilimii ;

— precizia și eficiența cu care, după străpungerea frontului de către armatele imperiale, coloanele armatei țărănești au realizat o dispersare organizată, ce nu a permis nici nimicirea acestora pe câmpul de luptă, nici capturarea unui număr cit de cit semnificativ de insurgenți ;

— atitudinea stranie a șefilor insurecției în timpul procesului înscenat de comisia imperială de anchetă :

«Dar Horea și Cloșca nu răspunseră acestei curiozități a comisiei și a împăratului. Desigur, înțelegeți dinainte, de când fuseseră ascunși împreună, se menținură în tot cursul cercetării într-o completă noapție»¹⁵.

Bineînțeles, atitudinea lor arată nu numai că erau conștienți de faptul că procesul nu constituia decît o pură inscenare, soarta lor fiind dinainte hotărîtă de împărat, ci și se simțeau datorî să mențină pe cit posibil în umbră existența unor structuri organizatorice permanente, a unei organizații țărănești clandestine ai cărei conducători executivi și reprezentanți fuseseră.

— Dar faptul că această organizație revoluționară clandestină nu fusese dezorganizată sau distrusă de măsurile de represiune explică

12. Lucian Blaga, *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*. Editura Științifică, București 1966, p. 80.

13. Apud, Academia R.P.R., *op. cit.*, p. 763.

14. Ion Lungu, *op. cit.*, p. 57 ; vezi și N. Densușianu, *op. cit.*, p. 197.

15. Academia R.P.R., *op. cit.*, p. 774.

extraordinara clemență a autorităților imperiale; într-adevăr, nobilimea cerea nici mai mult nici mai puțin decît decimarea populației Transilvaniei:

«Părinții noștri, cunoscînd natura acestei plebe au judecat că numai prin pedepsele cele mai severe o pot aduce la ascultare și la împlinirea datorințelor sale, și astfel instituie în adunările țării nu numai în contra singuraticilor făcători de rele, dar și în contra comunelor culpabile pedepsele ce sînt cuprinse în partea III, art. 43 a Constituțiilor Aprobate...»¹⁶ adică, mai clar spus: pustiirea satelor, execuția preoților, tragerea în țeapă a juzilor, juraților și conducătorilor satelor, decimarea locuitorilor, purtarea obligatorie de către români a semnului spînzurătorii pe haine.

Administrația imperială, conștientă de faptul că nici pe de parte potențialul revoluționar al maselor nu era epuizat și era oricînd posibilă o nouă răscoală, în loc să aplice «metodele tradiționale» preconizate de nobilii locului consimt la o serie de cedări: declararea libertății pășunatului, legiferarea plății slujbașilor de către stăpîinii pămîntului, scutirea minierilor de o serie întreagă de sarcini, reglementarea arendei crîșmăritului, pedepsirea arendașilor acaparatori și a funcționarilor veroși, obligați să restituie îndoit ceea ce jefuiseră, în sfîrșit, abolirea iobăgiei prin patenta din 22 august 1785. Bineînțeles, o bună parte dintre aceste măsuri nu au fost niciodată aplicate sau au fost răs-tălmăcite, dar înlocuirea singeroasei represiuni cerute de nobilime printr-un program de cedări sistematice nu este explicabilă decît în contextul supraviețuirii unor structuri organizatorice subterane capabile să reînvie, la nevoie, insurecția lui Horea.

— În sfîrșit, această interpretare dată evenimentelor din toamna iarnă anului 1784 pune într-o lumină nouă gestul lui Crișan, care s-a sustras prin sinucidere de la pedeapsa comisiei imperiale:

«Conștient de supliciul care-l așteaptă, se sugrumă singur în in-chisoare, cu curelele de la opinci»¹⁷.

Și aici istoriografia noastră face din păcate exces de «psihologism»: Crișan nu era un laș, el avusese chiar curajul să transforme banca acuzaților în tribună, aruncîndu-le în față judecătorilor săi cîteva adevăruri asupra singeroasei opresiuni în numele căreia împăr-teau «justiția». Nu frica sau spaima l-au împins la sinucidere: *acesta era singurul gest de protest pe care-l mai putea face*. Într-adevăr, conținutul educativ sau formativ al pedepsei era necunoscut justiției Vechiului Regim: predominanța în codurile epocii a pedepselor prevă-zînd mutilarea, sfîrtecarea, arderea cu fierul roșu sau incinerarea celor vinovați trădează hegemonia unui alt principiu «juridic», astăzi din fericire pierdut: *terrorismul de stat*¹⁸. Pedeapsa era destinată să fie o «înpăimîntătoare pildă» cum se exprima chiar împăratul Iosif al II-lea¹⁹, dovada implacabilei și terifiantei forțe a Statului de drept divin dezlănțuită împotriva realității fizice a individului ce-l contestă. Refu-

16. Apud I. Lungu, *op. cit.*, p. 51.

17. Academia R.P.R., *op. cit.*, p. 774.

18. Vezi Foucault, Michel, *Punir, contraindre, éduquer*, Plon, Paris 1968, p. 56—58; 60.

19. Octavian Beu, *L'empereur Joseph II et la révolte de Horia*, Sibiu 1944, p. 78.

zind să fie protagonistul acestui spectacol macabru destinat să preamărească un Stat tiranic, Crișan, prin gestul său, încearcă frustrarea justiției feudale în chiar esența sa de terorism de stat. Semnificativ în acest sens este hotărîrea judecătorilor, care într-un mod barbar au dispus executarea sentinței asupra cadavrului, din moment ce nu puteau imola în mod festiv un răzvrătit viu.

4. O mișcare cu privirile ațintite înspre viitor

Deși înfrintă datorită limitărilor materiale și ideologice tipice pentru o mișcare exclusiv țărănească, *mișcarea revoluționară antifeudală și națională* condusă de Horea și-a realizat parțial scopurile, tocmai prin caracterul său organizat, prin existența unor structuri insurecționale permanente, a unui program revoluționar conștientizat de mase. De teama unei recrudescențe, clasele exploatoare au recurs la tergiversare și la compromis ca arme principale de luptă. Dar nu la aceasta s-a redus rolul acțiunii lui Horea în istoria poporului nostru : pentru prima dată, în focul insurecției antifeudale din noiembrie 1784 apare la nivel de masă, ca doctrină în acțiune, *conștiința națională modernă a poporului român*. Pentru prima dată, de asemenea, *conștiința de clasă a maselor exploatare se ridică la nivelul unei acțiuni revoluționare consecvente vizînd nu numai obiective de moment, ci schimbarea fundamentală a formațiunii sociale existente*. În sfîrșit, pentru prima dată în istoria poporului român clasele exploatare reușesc să pună la punct *structuri organizatorice și ideologice capabile să le călăuzească eficient în lupta lor împotriva claselor exploatare ale vremii*.

Aceste trei izbînzii au rămas înscrise cu litere de foc în istoria neamului, indisolubil legate de numele lui Horea, și nici roata călăului, nici vreo Constituție aprobată sau compilată nu le-a putut vreodată șterge. La momentul oportun, cînd prin jocul evenimentelor apare o nouă situație revoluționară odată cu revoluția general-europeană de la 1848, *conștiința națională, conștiința de clasă și organizarea revoluționară* ctitorite de Horea au iscat ca din pămînt legiunile lui Avram Iancu : ele au supraviețuit și înăbușirii acestei mișcări, pentru a constitui baza luptei naționale semilegale permanentizate a românilor ardeleni în ultima jumătate a secolului trecut, ele au constituit temelul unitii întregii suflări românești pentru îndeplinirea scopului suprem realizat prin lupta armată a maselor în 1918, cu ocazia altei puternice crize a Imperiului.

Nu, Horea nu a fost doar o căpetenie de răsculați : el a fost organizatorul și conducătorul primei mari mișcări revoluționare din istoria poporului român. Cu figura sa luminoasă în suflet au pornit ostașii noștri, la 23 August 1944, la ștergerea de pe hartă a nedreptelor frontiere impuse nouă de Diktatul de la Viena. Prin măreția responsabilității pe care și-a asumat-o față de poporul său, Horea este unul dintre ctitorii României de astăzi, stat național și independent așa cum o visase ; idealurile pentru care el s-a jertfit, astăzi transpuse în fapte, au constituit timp de secole țelul luptei poporului nostru pentru afirmarea ființei sale naționale, pentru demnitate și dreptate socială.

Pr. Dr. TITUS ȚIFU

ANTON PANN

La împlinirea a 130 de ani de la moartea sa (1854—1984)

La 2 noiembrie 1984 se împlinesc 130 de ani de la trecerea în veșnicie a cîntărețului de strună, profesorului de psaltichie, compozitorului de muzică bisericească psaltică, culegătorului de folclor literar și muzical și tipograf Anton Pann.

Personalitate marcantă a creației muzicale bisericești și a folclorului românesc din prima jumătate a secolului al XIX-lea, Anton Pann ocupă un loc de cinste în galeria oamenilor progresiști de cultură ai țării noastre care, prin valoarea lucrărilor sale literare și muzicale, a servit ca sursă de inspirație pentru o seamă de personalități ale culturii românești în general și ale celei muzicale în special ca : I. L. Caragiale, Ion Creangă, George Coșbuc, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, George Enescu, Zeno Vancea, Gherase Dendrinu, Alfred Mendelsohn, Doru Popovici etc.

De aceea socotim că este folositor ca la acest popas spiritual să ne reamintim viața sa, să revedem scrierile sale literare și muzicale și să subliniem principalele probleme care au stat în centrul preocupărilor sale.

*Viața lui Anton Pann*¹.

Anton Pann s-a născut în orașul Sliven din Sudul Dunării, în preajma anului 1797². Tatăl său se numea Pantoleon sau Pandeles Petroveanu, era de meserie căldărar și muncea din greu pentru a-și întreține familia și «a murit pe cînd Antonache, cel mai mic dintre copii, avea cîțiva ani»³.

Mama sa era grecoaică și se numea Tomaida⁴. Soții Pantoleon duceau o viață modestă și plină de restricții, avînd patru copii : o fată care a murit de mică și trei băieți.

Dintre cei trei frați, primul a devenit ajutorul tatălui său în meseria de căldărar, cel de al doilea a intrat la o abagerie, iar micul Anton înzestrat cu minte ageră, foarte isteț și plin de vioiciune a fost dat să fie elev «dascălului Sofronie de la bisericuța satului»⁵.

În timpul războiului ruso-turc, dintre anii 1806—1812, văduva Tomaida, împreună cu cei trei băieți, pribegeste la nord de Dunăre ajungînd pînă la Chișinău, unde se stabilește provizoriu.

Frații mai mari ai lui Anton Pann înrolindu-se în armata rusă și-au sfîrșit zilele cu vitejie în martie 1809 «pierind amîndoi la asaltul

1. Izvoarele cu privire la viața și multilaterală activitate a lui Anton Pann, sînt : interne, furnizate de el însuși în unele din lucrările sale și externe, furnizate de folcloriști, istorici, literați și critici muzicali. Menționăm cîteva din aceste izvoare :

2. Majoritatea biografiilor lui Anton Pann dau ca dată a nașterii sale anul 1794 ; Diac. Prof. Gh. Moiescu este însă pentru anul 1797. Vezi argumentele în studiul său : *O sută de ani de la moartea lui Anton Pann*, publicat în «B.O.R.», anul LXXIII, nr. 1—2, ianuarie-februarie 1955, p. 164, nota 4.

3. Cornea, Paul, *op. cit.*, p. 7.

4. În legătură cu purtarea numelui mamei sale și de alte persoane, vezi : Popescu N. Nicolae Preotul. *Preoți de mir adormiți în Domnul*, București, 1942, p. 204.

5. Weinber Dr. I, *op. cit.*, p. 59.

Brăilei»⁶. Micul Anton însă, fiind înzestrat și cu o frumoasă voce de sopran și avînd sumare cunoștințe de muzică bisericească, intră în corul Catedralei din Chișinău, «unde va continua să învețe meșteșugul muzicii bisericești în calitate de sopran»⁷.

Nereușind însă să-și consolideze o situație materială aici, precum și datorită știrilor că Napoleon va invada cu siguranță și provinciile vestice ale Rusiei, Tomaida, împreună cu unicul său fiu Anton, trece Dunărea în anul 1812 și se stabilește în capitala Țării Românești.

În București, Anton Pann ajunge în scurt timp paraclisier la biserica Olari, apoi cîntăreț la biserica «Cu sfinți» și totodată, elev al școlărei de muzică înființată de cunoscutul istoric și mare muzician Dionisie Fotino, unde învață muzica psaltică aproape doi ani.

În 1816 vine în Țara Românească muzicianul grec Petre Efesiul și «înființează în curtea bisericii Sf. Nicolae-Șelari o școală de muzică bisericească cu ajutorul mitropolitului Dionisie Lupu»⁸.

În același an, Anton Pann se va înscrie și va frecventa această școală încă doi ani, unde a avut coleg pe «ieromonahul Macarie»⁹.

Apreciindu-i talentul muzical și puterea de muncă deosebită, Petre Efesiul îi încredințează conducerea tipografiei grecești pe care o va administra din anul 1819 pînă la izbucnirea revoluției lui Tudor Vladimirescu.

În calitate de director al tipografiei lui Petre Efesiul, Anton Pann «a tipărit pentru prima dată în anul 1819 un axion în românește»¹⁰.

În timpul revoluției însă, cîntărețul-poet, împreună cu mitropolitul Dionisie Lupu al Țării Românești, cu episcopul Ilarion al Argeșului și cu alți oameni de cultură din Țara Românească se refugiază în Transilvania de frica turcilor, «unde a cunoscut activitatea cărturarilor ardeleni de prelucrare și tipărire a cărților populare»¹¹. Către sfîrșitul anului 1820, Anton Pann pus oarecum la adăpost de griji materiale — era director de tipografie și cîntăreț de biserică — se hotărăște să se căsătorească cu Zamfira Agurezan, o fată săracă de la care a avut un fiu care a ajuns preot la biserica Visarion în București, dar care i-a adus numai supărări și necazuri, de aceea îl și înlătură de la orice moștenire.

Dăm mai jos amărăcina poetului revărsată în versurile scrise cu ocazia publicării diatei din 1849 :

6. Manole, Ion, *op. cit.*, p. 13.

7. Iancu, Mihail Pr. *Anton Pann. Cu prilejul aniversării morții sale*. Art. în: «Glasul Bisericii», anul XXVIII, nr. 11—12/1969, p. 1232.

8. Velea, Marin Magistrand, *Originea și evoluția semeiografiei cîntării bisericești*, Art. în: «Studii Teologice», seria II, anul XVII, nr. 9—10, noiembrie-decembrie 1965, p. 615.

9. Brîncuși, Petre, *Istoria muzicii românești*, Compendiu, Ed. Muz., a U. Comp. din R. S. România, București, 1963, p. 85.

10. Moldovan, Const. Stavr. Ic., *Viața și activitatea bisericească și literară a lui Anton Pann*, art. în: «Glasul Bisericii», anul XIII, nr. 1—2, ianuarie-februarie 1954, p. 89.

11. Papadima Ovidiu, *Anton Pann, «Cîntecele de lume» și lolclorul Bucureștilor*, Editura Academiei R.P.R., 1963, p. 72; Vezi și Dolinescu, Elisabeta, *op. cit.*, p. 13.

«După ce s-a făcut mare
Iar m-am încercat cu el
Și mi-au fost toate în zădare
Nefiind supus la fel.
Mă defăimat și în față
Și în dos, cum i-a venit :
Vrăjmaș mi-a fost pe viață
Binele nu mi-a voit.
Atîta m-a necăjit foarte
Ș-atît mi-a dat supărări
Încît mă rănia de moarte
Urțile-i defăimări,
Precum nici se iscălește
D-aceia ca un potrivnic
Și ca un vrăjmaș fecior,
Îl desființez pravilnic

Și nu-l las moștenitor,
Și ca unu ce-mi ruga moarte
Înjurîndu-mă grozav
Ș-avea bucurie foarte
Cînd auzia că-s bolnav
Cu pronumele meu Pann
Ci p-al mamei-sei iubește,
Și-și zice «Agurezan»...
Nu voi l-a mea-mormîntare
Nici la niscai pomeniri,
Să aibă amestecare,
Nici să facă prigoniri,
Decît să-și ia a sa parte
O sută de cărți ce-i las
Și să se tragă de-o parte
Să fugă din acel ceas»¹².

Cu Zamfira Agurezan conviețuiește pînă în 1827 cînd după zădărnice încercări de împăcare s-a hotărît să se despartă, întrucît se pare că soția sa nu i-a împărtășit dragostea, acceptînd căsătoria numai fiindcă a fost obligată de părinți, pentru care fapt l-a și părăsit după cum însuși mărturisește în prima diată din care redăm următoarele :

«a fugit și m-a lăsat
și dealul Mitropoliei
neconținut l-am urmat,
arătînd la judecată

că ea pe altu a voit
și cu mine cununată
cu minciuni s-a pomenit»¹³.

După despărțirea de Zamfira Agurezan la care ținuse foarte mult, Anton Pann părăsește Bucureștiul în vara anului 1826 și se stabilește la Rîmnicul Vilcea unde este numit profesor la școala publică întreținută de Episcopia Rîmnicului¹⁴ și nu la Seminarul Teologic ale cărei porți au fost deschise abia la 8 noiembrie 1837¹⁵.

Ducîndu-se vestea despre minunatul său glas și totodată despre măiestria cu care exécuta cîntările bisericești atît în fața elevilor, cît și la biserica «Maica Domnului» unde îndeplinea slujba de cîntăreț¹⁶, Anton Pann este invitat să învețe meșteșugul psaltichiei și pe călugăritele de la minăstirea «Dintr-un Lemn».

Activitatea cîntărețului-poet din această perioadă este extrem de febrilă și bogată în realizări artistice de mare însemnătate.

Cele șase manuscrise psaltice comunicate de Pr. D. Bălașa¹⁷ sînt o dovadă certă a acesteia, precum și compozițiile bisericești : Stihurile

12. Teodorescu Dem. G., *Operele lui Anton Pann*, București, 1891, p. 83—84.

13. *Idem*, p. 81—82.

14. *Vezi Studii și cercetări de istoria artei*, nr. 12, București, 1954, p. 18.

15. *Vezi Dumitrescu T. Al. și Ionescu M.G., Istoria seminariilor procești*, București, 1906, p. 10.

16. Mateescu, N.C., *Acte despre Anton Pann*, Art. în : «Arhivele Olteniei», V (1926), p. 419.

17. Bălașa D. Pr., *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann*. Art. în : «Mitropolia Olteniei», anul VII, nr. 1—2, ianuarie-februarie, 1955, p. 78—83.

Paștelor românești, Doxologii și Floarea cîntărilor «ce se află în manuscrise la Mănăstirea Tismana»¹⁸.

Nu stă mult însă aici, întrucît cunoscînd pe Anica, nepoata stareței Platonida, în vîrstă de numai 16 ani și totodată îngrozit fiind de noul război ce izbucnise între ruși și turci (1828), Anton Pann pleacă cu tînăra Anica la Brașov, unde a fost foarte bine primit și angajat cîntăreț la biserica Sf. Nicolae din Schei¹⁹.

Întors la București, marele psalt, «ocupă postul de cîntăreț de la biserica Albă și pe cel de profesor de muzică la Școala de pe Podul Mogoșoaiei»²⁰.

Din conviețuirea cu Anica au rezultat doi copii : un băiat Gheorghîță, care a murit la vîrsta de trei ani și o fată Ecaterina, care a locuit la Rîmnicul Vilcea. A fost căsătorită de două ori și a avut șapte copii. A murit în 1873 de tuberculoză în vîrstă de 40 ani și «a fost înmormîntată la mănăstirea «Dintr-un Lemn»²¹.

În legătură cu pierderea micuțului Gheorghîță, Anton Pann a compus o poezie plină de jale din care redăm versurile :

...Bucuria mea în lume
O avusei pe un nume
Ce îl priveam ca o floare
Și îl iubeam cu dogoare.
Dar tirană nenorocirea,
Ce-mi pizmuia fericirea,

Mi l-a răpit fără veste
Ș-acum nicăieri nu este..
Eu mă uit, strig după dînsul
S-a dus, nu-mi aude plînsul
Întristarea ochi-mi-stoarcă
Dar în zadar : nu se-ntoarce²².

Deși atașată mult cîntărețului-poet, totuși tînăra Anica (22—23 ani), la sfaturile răutăcioase ale celor două mătuși ale sale — Elisaveta stareța mănăstirii Surpatele și Platonida stareța mănăstirii Dintr-un Lemn — își părăsește soțul în martie 1834, stabilindu-se la Rîmnicul-Vilcea «în timp ce acesta se găsea prin țară, spre a-și vinde cărțile tipărite și a face subscrieri pentru altele noi»²³.

După intervenții repetate la autoritățile bisericești și de stat, Anica se întoarce în București la soțul său pe care-l va părăsi definitiv în anul 1837 și se va căsători «cu un oarecare Nae Milcoveanu»²⁴.

Părăsit fiind de ființa pe care altădată o crezuse temelie fericirii lui, Anton Pann condamnă pe Anica pentru această necugetată faptă în versuri pline de durere și adînc reproș :

18. Vezi *Studii și cercetări de istoria artei*, nr. 1—2/1954.

19. Vezi în : *Rînduiala științei și dumnezeieștii Liturghii*, București, 1847, p. 60.

20. Urechia, A. V., *Istoria Școalelor I*, București, 1892, p. 33; Vezi și Dolinescu Elisabeta, *op. cit.*, p. 19.

21. Grigorescu, Ion. *Casa memorială «Anton Pann»*, art. în : «Revista Muzeelor», nr. 5, 1969, p. 428.

22. Teodorescu Dem. G., *Viața și activitatea lui...*, p. 41.

23. Potra George Dr. Prof., *În legătură cu viața lui Anton Pann și a urmașilor lui*, Art. în : «Glasul Bisericii», anul XXVI, nr. 1—2, ianuarie-februarie, 1967, p. 126.

24. G. Călinescu și colaboratorii, *Material documentar*, în «Studii și cercetări de istorie literară și folclor», II (1953), p. 212—216.

Nu zic că ședeai pe bani
Și umblai cu caleașcă
Sau te slujeai de țigani
Muștele să-ți gonească

Nu. Căci eu singur am fost
Cu dragoste la toate
Bărbat, slugă și rob prost
Slujindu-ți cit se poate²⁵.

Rămînînd fără nimeni apropiat, intrucît în același an (1827) moare și bătrîna sa mamă Tomaida, Anton Pann nemaiputînd suporta singurătatea se hotărăște să se recăsătorească cu tînăra Ecaterina (nici nu implinise 18 ani) fiică a Niței și a lui Asanache Grădișteanu, act îndeplinit la 10 februarie 1840. Cu Ecaterina a conviețuit 14 ani neîntrerupt pînă la sfîrșitul vieții sale și a reușit să cumpere o casă și să-și încropească o mică tipografie cu ajutorul căreia a tipărit atîtea cărți pe care le-a răspîndit pe întreg cuprinsul țării.

Dar munca istovitoare de zi cu zi, mulțimea drumurilor făcute pentru răspîndirea cărților tipărite cu sacrificii materiale personale care trebuiau recuperate, precum și diversitatea evenimentelor ce au avut loc în viața marelui psalt și poet popular Anton Pann, aveau să-i grăbească sfîrșitul.

Astfel, spre sfîrșitul anului 1854 — adică la 20 august — pleacă într-o lungă călătorie prin țară, cu scopul de a trece și prin tîrgul de la Rîureni.

După o lună de zile însă, de absență din București, se întoarce acasă bolnav și istovit, în urma contractării unei răceli foarte puternice.

După o boală care a durat mai bine de o lună de zile — fără să fie prea înaintat în vîrstă — în ziua de 2 noiembrie 1854, mina marelui stihuitor și psaltichist «ce la scris mereu ședeai», a încetat pentru totdeauna să mai dea la lumină cărți «muzico-ecclesiastice», versuri religioase, snoave, anecdote, proverbe din popor, calendare etc.

Prohodirea, precum și înmormîntarea rămășițelor sale pămîntești a avut loc la biserica Lucaci din Capitală și au rămas pînă azi, străjuite de un epitaf, săpat pe o cruce sub fereastra de la proscomidia a bisericii.

Hotărîrea de a fi înmormîntat aci și nu la Schitul Roșioara cum a fost ultima sa dorință, s-a luat și datorită unor cauze cu totul obiective: mai întii zilele aspre de toamnă tîrzie cu drumuri noroioase și desfundate, cu ploii și ninsoare, făceau imposibilă transportarea unui mort la un schit de munte.

În al doilea rînd, războiul Crimeii făcuse ca țara noastră să fie străbătută de la un capăt la altul de trupe străine, iar ieșirea din oraș se făcea numai cu aprobarea specială pentru cei vii, cu atît mai greu pentru cei morți.

Și în al treilea rînd — și aici majoritatea cercetătorilor, sînt la un ison — nici fiul și nici soția nu erau dispuși să-i satisfacă ultima dorință, intrucît amîndoi își urmăreau scopurile. Fiul să pună mina pe moștenire, iar soția să se recăsătorească cu unul din talentații elevi ai psaltului — Oprea Demetrescu — profesor, compozitor, tipograf și editor²⁶.

25. Pann, Anton. *Noul Erotocrit, adaos la tomul IV*, Sibiu, 1837, p. 149.

26. Brîmaru, Marin. *Momente importante din istoria patriei oglindite în cîntecul patriotic din secolul al XIX-lea*, Art. în: «Marile Evenimente Istorice ale anilor 1848 și 1918 și Muzica Românească», Ed. Muz., București, 1979, p. 96.

La puțin timp însă după moartea sa a început lungul și obositorul proces civil dintre fiul său (preotul Lazăr) și soția sa Ecaterina asupra dreptului de moștenire care a durat aproape 25 de ani și care s-a stins numai prin moartea Ecaterinei întâmplată în anul 1878.

Moștenirea cea mare însă a lui Anton Pann lăsată nu unui ins sau unui grup, ci Bisericii și Patriei pe care le-a slujit cu profund devotament, este opera sa muzicală și literară pe care scriitorii, poeții, compozitorii, muzicologii și folcloriști au valorificat-o, convinși fiind că este o operă care, prin diversitatea conținutului ei își are originea în sufletul anonim și colectiv al mulțimii, ceea ce îi dă o deosebită originalitate.

De aceea, după cum ne este cunoscut și după cum o dovedesc și mulțimea cărților și studiilor ce s-au scris despre creația lui Anton Pann, opera sa se împarte în două mari părți : 1) Muzicală ; 2) Literară.

Opera muzicală este fructul unei profunde și îndelungate pasiuni începută încă din anii copilăriei cu dascălul Sofronie din orașelul Sliven și continuată pînă la obștescul sfârșit.

Lunga sa carieră de psalt la diferite biserici din capitală ca : biserica «Cu sfinți», biserica Albă, biserica de la «Curtea Veche», biserica Krețulescu și în ultima parte a vieții la biserica Lucaci, apoi la biserica «Buna vestire» din Rm. Vilcea, la mănăstirea Dintr-un Lemn și la marea biserică din Scheii Brașovului, i-au dat posibilitatea să cunoască importanța deosebită pe care o are muzica în oficierea slujbelor religioase, precum și lipsa de cîntări bisericești «pe ifosul Patriei».

A vorbi despre Anton Pann, înseamnă a vorbi despre Bucureștiiul de altădată, de instituțiile lui, de societatea lui, de curentele sociale, culturale, artistice, politice și religioase ce au brăzdat viața orașului de pe Dimbovița. Tocmai de aceea studierea operei literare și muzicale a cîntărețului-poet ne face să ne punem legitima întrebare dacă s-a făcut totul pentru a cinsti cum se cuvine aportul uriaș pe care l-a adus Patriei și Bisericii sale pe care le-a iubit cu înfocare, după cum însuși îndemna și pe alții : «arătați-vă fii adevărați ai Patriei și lucrați cele spre folosul neamului, ca nu numai în cele politicești să înflorim, ci și în cele bisericești să înaintăm ca să ne putem lăuda întru toate»²⁷.

Este bine știut că nu a cîștigat multă învățătură în vremea copilăriei decît să poată citi, scrie și cînta, căci menționează în prefața de la *Fabule și istorioare* : «Eu altele n-am învățat decît, din mica copilăria mea mi-am bătut capul să ajung desăvîrșit în meșteșugul muzicii bisericești în care am și izbutit»²⁸.

De aceste cunoștințe muzicale s-a slujit Anton Pann toată viața, în calitate de cîntăreț de biserică, profesor și compozitor de muzică bisericească psaltică și mai ales de traducător al cîntărilor bisericești în limba română.

Slujba de cîntăreț bisericesc și-a făcut-o Anton Pann din plin, etalîndu-și minunatul său glas la nenumărate biserici din țară și la multe din petrecerile marilor familii boierești de unde era nelipsit.

Calitatea de creator de muzică bisericească psaltică, se descifrează însă din opera sa muzicală publicată și în manuscris.

27. Vezi *Introducere la Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești*, București, 1845, p. XVII. 28. *Fabule și istorioare. Prefață*, București, 1841.

Prima lucrare care deschide seria tipăriturilor de muzică bisericească psaltică ale lui Anton Pann este — așa cum am arătat la începutul lucrării — un axion în limba română tipărit la 1819 în tipografia grecească a lui Petre Efesiul.

A doua este cea intitulată : *Versuri muzicești* ce se cîntă la Nașterea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și în alte sărbători ale anului. Tipărită în 1821 și retipărită în 1830 sub titlul : «*Versuri muzicești*», culegerea este alcătuită din două părți : prima parte cuprinde Colinde și cîntece de stea, iar a doua are un mare număr de cîntări religioase, dar și cîteva cîntări cu caracter laic.

A treia lucrare este : *Cîntări de stea*, București, 1822.

Tot în acest an, compozitorul tipărește și cîntări la «*Sfînta Liturghie a Sfîntului Vasile cel Mare*», lucrare retipărită în 1825 și în 1854. Este o lucrare de strictă necesitate pentru cîntărețul de biserică.

4) *Cîntece de stea*, București, 1828.

5) *Cuvînt bun*, adică *Polieleu*, ce se cîntă la praznicele Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, București, 1826.

6) *Penticostar*, compus de mine Anton Pann, pentru cererea și îndemnarea prea cuvioșii sale maichii Platonidi stariții mînăstirii Dintr-un Lemn (1827).

7) *Noul Doxastar* prefăcut în românește după metoda veche al Serdarului Dionisie Fotino și dat la lumină pe acest nou metod. Tom I și II, București, 1841.

8) *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau gramatica melodică*, București, 1845. Este o lucrare didactică destinată seminariilor și dovedește o solidă pregătire de muzică bisericească psaltică. Este alcătuită din mai multe părți : a) O închinare către mitropolitul Neofit (pp. I-VIII) ; b) Către iubitorii de muze (pp. IX-XVII) ; c) Introducere (pp. XVIII, XL) ; d) Textul gramaticii (pp. 1-222) și o listă a celor abonați și ajutători la tipărirea cărților muzico-eclisiastice (pp. 223-232).

9) *Irmologhiu sau Catavasier* care cuprinde în sine toate irmoasele sau catavasiiile sărbătorilor împărătești de peste an, troparele, condacele și exapostilariile. Cuprinde și podobiile tuturor glasurilor, binecuvîntărilor și slujba morților și altele. Romănit și dat la lumină... Pentru trebuința seminariilor și altor școli asemenea», București, 1846.

10) *Epitalul sau slujba înmormîntării Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos*, care, cu numire de Prohod s-au tipărit mai întîi cu binecuvîntarea Prea Sfințitului Episcop D. D. Chesarie Buzău, iar acum prelucrată în felul ce se vede s-au dat la lumină... de Anton Pann, profesorul de muzică bisericească în Seminarul Sfintei Mitropolii, București, 1846.

11) *Heruvico-Chinonicar* care cuprinde trei rinduri de heruvico și chinonice duminicale pe toate glasurile, afară de ale săptămîinii. Lîngă care s-au alăturat și Axioane 22. Prelucrate și date la lumină... de Anton Pann, profesorul de muzică bisericească din Seminarul Sfintei Mitropolii. Tom I și II — 1847.

12) *Prescurtare din Bazul muzicii bisericești și din Anastasimatarul* care se cînta grabnic și zăbravnic... București, 1847.

13) *Rînduiala sfintei și dumnezezeștei Liturghii* în care unele compuse, altele prelucrate și date la lumină... de Anton Pann, București, 1847.

14) *Paresimier* care cuprinde în sine cîntările cele mai de trebuință ale Postului mare. Prelucrat și dat la lumină... de Anton Pann, București, 1847.

15) *Epitalul sau slujba înmormîntării Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos*, București, 1853.

16) *Antifoane* ce se cîntă la ecteniile serii, dimineții și ale Sfintei Liturghii... Modificate și retipărite, București, 1853.

17) *Noul Doxastar*, prelucrat în românește din metoda sistemului vechi al Serdarului Dionisie Fotino, Tom. III, 1853.

18) *Mică gramatică muzicală teoretică și practică*, care cuprinde în sine învățătura tuturor semnelor și scărilor muzicii bisericești, București, 1854.

19) *Irmologhiu-Catavasier*, ed. a II-a, 1854.

20) *Noul Anastasimatar*. Tradus și compus după sistemul cea veche a Serdarului Dionisie Fotino — București, 1854.

21) *La Sfînta Liturghie a marelui Vasilie*. Compuse de mine Anton Pann, București, 1854. Lucrarea cuprinde și două axioane compuse de el între anii 1822—1825 și prelucrate în anul 1854, ianuarie 30 «pe ifosul vechi național».

Toate aceste lucrări publicate și altele rămase în manuscris ce se cîntă pe la diverse mănăstiri din țară, definesc pe compozitorul de muzică bisericească psaltică Anton Pann. În întreaga sa operă muzicală — atît în traduceri cît și în compoziții — se observă eforturile deosebite ale creatorului de a adapta muzica bisericească psaltică la spiritul limbii române a veacului al XIX-lea, întrucît «Macarie și Anton Pann au introdus cîntarea românească în biserica noastră, Macarie traducînd și transpunînd în spiritul românismului și Anton Pann mergînd pînă a confunda cîntul bisericesc cu cel popular»²⁹.

Conștient de drumul pe care l-a luat de a impune cîntarea bisericească în limba română în Biserică prin traducerea și publicarea tuturor cîntărilor bisericești necesare stranei și totodată conștient că cei care au mai încercat înaintea sa — Filothei Sin Agăi Jipei, Ioan Duma Brașoveanu, Mihalache Moldoveanu, Arsenie Ieromonahul etc., n-au reușit, Anton Pann se avîntă cu mult elan în această nobilă acțiune de folos Bisericii și Patriei.

Dar Anton Pann, nu a fost numai reprezentantul de frunte al «românirii» cîntărilor bisericești, ci a contribuit din plin și la «românirea» cîntecului de lume publicînd un mare număr de melodii cu conținut orientat dar cu text românesc în voluminoasa colecție *Spitalul Amorului sau Cîntătorul Dorului*.

Acțiunea de punere de acord a liniei melodice psaltice cu textul românesc dovedește concret înrîurirea muzicii bisericești asupra celei populare care a fost și va rămîne «problema cea mai actuală a muzicii

29. Predescu, M. *Comemorarea promotorilor muzicii Bisericii Române*. Art. în: «Cultura», anul XXII, nr. 1—2, ianuarie-februarie, 1935, p. 12.

noastre românești, văzută cu o neașteptată claritate de spiritul lui Anton Pann acum o sută de ani»³⁰.

Realizările sale artistice epocale se datoresc și faptului că avea o concepție estetică mult mai clară decât chiar și a lui Macarie — am putea spune apropiată de zilele noastre — întrucît el cere ca melodia să redea întru totul ideea textului chiar și în traduceri nu numai în compoziții scriind : «Cît ar greși intraducătorul unei cărți, de ar zice : pămînt, în loc de : cer, mărire, tînguire, în loc de : smerenie și bucurie, atît greșește și traducătorul unei cîntări de va întrebuița melodia unia în locul altia»³¹.

Îată deci cum pune Anton Pann ideea prozodică în centrul creației muzicale ca fiind cheia realizării unei opere de artă cu durabilitate în timp.

Conștient fiind deci de valoarea educativă și patriotică care-l călăuzea în greaua misiune de a ridica cultura poporului său, Anton Pann face eforturi neprecupețite de a traduce și compune «cîntări bisericești și laice» pe «ifosul românesc», scop urmărit de altfel în întreaga sa activitate de creator de artă bisericească și laică.

Încadrîndu-se gustului nou al culegătorilor de melodii populare reprezentat de : J. A. Wachmann, Carol Miculi, Henri Earlich, François Rouschtki etc. care și-au întocmit colecțiile publicate cu melodii luate de la lăutari orășeni, Anton Pann le ia și din mediul sătesc, de la lăutari țărani sau chiar de la țărani simpli, cu dragoste pentru creația muzicală folclorică. Colecțiile sale se deosebesc de ale contemporanilor pentru că, toate melodiile sînt însoțite de text, ceea ce nu se întîmpla la ceilalți culegători care scriau numai pentru pian. Motivele reale ale acestor publicații sînt că melodiile în aranjament de pian erau destinate străinilor și păturii conducătoare, care erau amatoare de delectare muzicală și nu de textul propriu-zis. Anton Pann însă publica pentru pătura mijlocie, pe care o interesa cîntecul în întregul și amploarea sa.

O altă latură a personalității sale este aceea de culegător de folclor literar, latură care a făcut reputația scriitorului și i-a eternizat numele. Cărțile și broșurele lui au pătruns cît mai larg și mai adînc în masele largi populare. Ușurința versurilor sale și sinceritatea expresiilor pline de umor pe care le folosește cu dezinvoltură fac pe Anton Pann precursorul marelui povestitor român Ion Creangă.

Opera sa literară, luată din gura poporului și trecută prin filiera sensibilității sale artistice, este oglinda vie a vieții și activității scriitorului popular, precum și a mării colectivități din care-și trage seva, întreaga creație literară și muzicală a folcloristului Anton Pann.

Seria tipăriturilor literare profane ocupă un loc important în preocupările lui Anton Pann și începe cu :

- 1) *Calendarul lui Bonifatie Setosul*, București, 1830.
- 2) *Calendar pe anul acesta în care se cuprind materiile și faptele muerilor celor rele*, București, 1831.

30. Breazul, G. Profesor la Conservator. *Comemorarea operci muzicale a lui Anton Pann*, Art. în : «Cultura», anul V, nr. 3—4, martie-aprilie, 1927, p. 26.

31. Pann, Anton. *Bazul teoretic și practic...*, p. XXXVI.

3) *Indreptătorul bețivilor care cuprinde în sine numirile bețivilor și toate faptele care curg din beție*, București, 1832. Este o broșură de 32 de pagini în care rapsodul popular face un cald elogiu rodului viței de vie, dar lasă în același timp să se întrevadă și unele chemări la cumpătare.

În 1834, Anton Pann publică cunoscuta sa carte :

4) *Hristoitie au școala moralului*. Această carte are 192 de pagini și era pe vremea aceea de un real folos nu numai pentru călăuzirea sufletească și trupească a tinerilor școlari, ci chiar pentru oamenii mai în vîrstă.

5) *Noul Erotocrit compus în versuri de Anton Pann* — Sibiu, 1837. Este o lucrare în cinci volume cu 743 de pagini ; traducerea sa din grecește în românește dovedește o muncă de-a dreptul uriașă. O altă lucrare a sa este :

6) *O povestire arabică din Halima, vrednică de băgare de seamă*, București, 1839.

În 1840 dă la lumină în tipografia lui Clozius :

7) *Sfînta Evanghelie ce să zice în sfînta și luminata zi a Paștilor la a doua Înviere*. Această Evanghelie s-a tipărit în opt limbi : românește, elinește, latinește, slavonește, nemțește, bulgărește, franțuzește și turcește.

În următorul an, 1841, Anton Pann tipărește cartea intitulată :

8) *Fabule și istorioare*. Este cartea în care se dovedește un bun povestitor, prin vioiciunea cuvîntului, prin iscusința chipurilor și îndeosebi prin dialogurile firești pe care le prezintă. Toate aceste calități ale cărții îi deschid drumul lui Anton Pann spre lumea largă a scrisului literar. Însușirile acestea însă ale scriitorului le vom întilni mai tirziu în *Povestea vorbii și în O șezătoare la țară*.

9) *Memorabilul focului mare în București de ziua de Paști anul 1847, martie 23*. Lucrarea a apărut în două ediții și cuprinde descrierea în versuri a focului care a mistuit o parte din București în ziua de Paști, la 23 martie 1847.

10) *Fabule și istorioare auzite și versificate de Anton Pann*, București, 1847.

11) *Calendar purtativ pe anul 1848, care arată răsărirea și apunerea soarelui după ceasornicul evropienesc, potrivit pe gradele Țării Românești*, București, 1847.

12) *Dialog în trei limbi : rusește, românește și turcește. Fiecare întocmită în vorbire după idiotismul ei. Acum întii cules din deosebite dialoguri rusești, tipărite în Moscova...* 1848.

13) *Cîntece de stea sau versuri ce se cîntă la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos*. A patra oară tipărite cu adaos de cîntece morale, București, 1848.

14) *Calendar pe anul 1849 și Privighier*.

15) *Pocăința omului desmierdat sau vorbire între suflet și trup și osebite sfături folositoare trupește și sufletește, prin culegere versificate și date la lumină...* București, 1849.

În iarna anului 1848—1849 însă Anton Pann contractează o boală care-l va ține la pat mai multe luni. La îndemnul soției sale și totodată temîndu-se de apropiatul sfîrșit, folcloristul scrie cunoscuta sa :

16) *Adiată*, în versuri prin care face cunoscut urmașilor mai multe dorințe, care după cum am văzut nu a fost nici una respectată.

Întremîndu-se după boală, se apucă din nou de lucru și publică :

17) *Calendar bogat pe anul de la Hristos 1850, care cu deosebire arată numele tuturor sfinților în fiecare zi, cum și citirea Evangheliei de peste an. Arată și răsărirea și apunerea soarelui după ceasornicul evropienesc și cîteva povești și cîntece mai nouă*, București, 1849.

18) Următorul an, adică 1850, Anton Pann nu tipărește decît o prelucrare a vechii cărți populare : *Înțeleptul Archir și nepotul său Anodan*, Este o lucrare literară alcătuită din mai multe «poeme», unele alcătuite de el, altele culese de la diferiți scriitori ai vremii. Este cunoscută sub numele de :

19) *Spitalul Amourului sau cîntătorul dorului*. Broșura I, București, 1850, cuprinde 144 pagini, iar broșura II, tipărită în același an cuprinde 159 pagini.

20) *Calendar pe anul de la Hristos 1851, care deosebire arată în fiecare zi numele tuturor sfinților, la cîte ceasuri și minute răsare și apune soarele. Arată și schimbarea sferturilor lunii. Mai pe urmă se adaugă și altele*, București, 1850.

21) *Cîntătorul beției*, Ediția I, București, 1851.

22) *Tipic bisericesc, care coprinde rînduiala duminicilor, a sărbătorilor stăpînești și a sfinților aleși de peste tot anul...* 1851. Are 351 de pagini și s-a relipărit în 1852 în tipografia înființată de mitropolitul Nifon.

Tot în anul 1851, Anton Pann tipărește partea I din mult prețuita sa scriere în versuri :

23) *O șezătoare la țară sau povestea lui Moș Albu*.

24) *Calendar bogat, pe anul de la Hristos 1825*, București, 1852.

25) *Spitalul Amourului sau Cîntătorul dorului*, 6 broșuri, București, 1852.

26) *O șezătoare la țară*, partea a II-a, București, 1852.

27) *Proschinitar sau închinător, adică descrierea științei cetății Ierusalim și a toată Palestina...*, București, 1852.

28) *Versuri și cîntece de stea*. Ediția a V-a, București, 1852.

29) *Cîntătorul beției*, Ediția a II-a, București, 1852.

30) *Triumful beției sau diata ce o lasă un bejiv pocăit fiului său*. Ediția I, București, 1852.

31) *Calendar bisericesc bogat pe anul de la Hristos 1853, care, cu deosebire...*, București, 1853.

32) *Culegere de proverburile sau Povestea vorbii*, partea a II-a și partea a III-a, București, 1853. Este una din cele mai populare lucrări a lui Anton Pann în care este înmănunchată cu pricepere și hărnicie nesecata comoră de înțelepciune care dăinuiește în viața satelor, oglindită în sufletul adînc și tainic al poporului român.

33) *Epitaful sau slujba înmormîntării Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos*, București, 1853.

34) *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogeia, culese și versificate de Anton Pann*, Ed. I, București, 1853.

35) *Calendar pe anul de la Hristos 1854, care coprinde în sine prognosticile babelor și povestirile lui Cazamia*, București, 1853.

36) *Înțeleptul Archir și nepotul său Anadam*, București, 1854.

37) *Povestiri arabe*, Ed. a II-a, București, 1854.

Cu acestea, se încheie șirul tipăririlor literare și muzicale ale lui Anton Pann, întrucît la 20 august 1854, presimțindu-și sfîrșitul, își scrie a doua sa *Diată*³², care nu face altceva decît reproduce conținutul celei dintîi, dar în proză, întrucît prima fiind în versuri, nu a fost aprobată de mitropolit.

Lucrările literare tipărite de către Anton Pann și prezentate mai sus, îl definesc pe autor nu numai ca folclorist cu o concepție estetică bine conturată, dar și ca scriitor consacrat, fapt ce trebuie să se țină seama la analiza întregii sale opere, străbătută de diverse ramificații: muzicală, folclorică și de scriitor în înțelesul modern al cuvîntului.

Este adevărat că operele sale literare sînt inegale ca valoare și cu diferite și deconcertante izvoare de inspirație dar tot atît de adevărat este că lucrările de maturitate abundă de vervă și spontană ingeniozitate. Este de ajuns să cităm în acest sens, *Povestea Vorbii* și *O șezătoare la țară* — lucrări în care autorul se dovedește a fi fără egal în literatura snoavelor și a paremiilor — și ne putem convinge de forța excepțională de creație a autorului lor.

Ambele lucrări sînt rodul unui puternic talent și al unei remarcabile capacități de a manevra fondul lexical folcloric. Grupînd un bogat material folcloric alcătuit din strigături, ghicitori, snoave, istorioare etc., Anton Pann ne dă în *O șezătoare la țară*, imaginea reală a unei șezători ce are loc în vîrtejul plin de producții folclorice al vieții de la țară, filtrate de sufletul unui remarcabil artist al cuvîntului. Dotat cu un excepțional talent muzical, Anton Pann a înzestrat în aceeași măsură atît prelucrările literare cit și creațiile personale, cu un excepțional flux muzical a cărui erupție este gata oricînd să aibă loc.

Numele său, atît de propriu astăzi culturii românești, a fost smuls periferiei literare în care îl aruncase trecutul insensibil la creațiile brăzdate de veridicitatea vieții poporului și așezat la loc de cinste în galeria marilor făuritori ai culturii românești: *Nicolae Bălcescu*, *Mihail Kogălniceanu*, *Vasile Alecsandri*, *Alecu Russo*, *Costache Negri*, *Ion Creangă*, *Petre Ispirescu* și în sfîrșit, genialul poet și scriitor român *Mihai Eminescu*.

Complexa personalitate a scriitorului care a fost poet, muzician, profesor, tipograf, a dat naștere la o diversitate de opinii ce s-au concretizat în lucrări semnate de cercetători de prestigiu ai țării noastre.

Dacă totuși despre opera literară a scriitorului s-au publicat numeroase studii de specialitate, despre creația muzicală religioasă care ocupă un loc tot atît de important în activitatea lui Anton Pann, nu s-au făcut decît referiri de suprafață în publicațiile laice și religioase ale vremii, cu excepția documentatului studiu intitulat: *Anton Pann și românirea cîntărilor bisericesti*, semnat de Profesorul *Gheorghe Ciobanu*

32. Teodorescu Dem. G., *Opere...*, În: «Revista Nouă», IV (1891), p. 248—250.

și publicat în revista : B.O.R., anul LXXXVII, nr. 11—12, noiembrie-decembrie 1969.

Rămîne deci ca oamenii de specialitate să umple acest gol de mult simțit în muzicologia românească, aducînd prin aceasta o contribuție de mare preț la punerea în valoare a activității sale de autentic creator de muzică bisericească psaltică pe făgaș românesc.

Oricum ar fi, din întreaga sa activitate, pe care am prezentat-o succint în această lucrare, Anton Pann prin talentul său în domeniul muzicii bisericești psaltice, prin darul său de povestitor, prin glumele sale cu tilcuiiri adînci însă ușoare și plăcute, rămîne una din figurile cele mai reprezentative de pioasă amintire a Bisericii noastre Ortodoxe.

Bustul său din curtea bisericii Lucaci, este un semn de aleasă cînstire pe care au arătat-o față de prodigioasa activitate muzicală, frații săi cîntăreți bisericești în frunte cu profesorul Ion Popescu Pasărea, în anul 1934.

De atunci și pînă la sfîrșitul veacurilor, bustul lui Anton Pann nu trebuie să mai fie un semn de întrebare pentru neștiutorii trecători, ci să se știe de către locuitorii acestui străvechi pămînt românesc, că :

«Aici s-a mutat cu jale,
În cel mai din urmă an,
Cel ce în cărțile sale,
Se subscrie Anton Pann».

Diac. Prof. MARIN VELEA

1) Izvoarele cu privire la viața și multilaterală activitate a lui Anton Pann, sînt interne, furnizate de el însuși în unele din lucrările sale și externe, furnizate de folcloriști, istorici, literați și critici muzicali. Menționăm cîteva din aceste izvoare :

- Teodorescu Dm. G., *Operele lui Anton Pann*, București, 1891 ;
- Idem, *Viața și activitatea lui Anton Pann*, București, 1893 ;
- Alecsandri, Vasile, *Cîntece de stea și Povestea vorbii de Anton Pann*, Art. în : «Convorbiri literare», V, 1871—1872 ; Idem, în «Opere complete», București, 1876, III ;
- Laurian Aug. D., *Un cîntăreț uitat*. Art. în «Tracțiuni literare și științifice», nr. 2, din 1 martie 1939 ;
- Dumitrescu T. Al, *Anton Pann. Ipoteze filologice asupra numelui său*. Art. în «Semănătorul» II (1903) ;
- Russo, D., *Studii critice*, București, 1910 ;
- Furtună, D., *Numele lui Anton Pann*. Art. în : «Cuget clar» din 25 mai 1939 ;
- Speranția, Th., *Anton Pann*, Art. în : «Revista Nouă» anul I (1889) nr. 10 ;
- Iorga, N., *Anton Pann*. Art. în : «Semănătorul» III, nr. 17 din 25 aprilie 1904 ;
- Prișcu, Ion, *Epistole de la Anton Pann în arhiva bisericii St. Nicolae din Brașov*. Art. în : «Gazeta Transilvaniei», 1921, anul 84, nr. 27 ;
- Mateescu, N. C., *Acte despre Anton Pann*. Art. în : «Arhivele Olteniei», V (1926), VI (1927) ;
- Romulus Dianu — Sergiu Dan, *Viața minunată a lui Anton Pann*, București, 1929 ;
- Teleor, D., *Anton Pann*. Schiță. În : «Noua revistă Română», I (1900) ;

- Duică—Bogdan G., *Din vremea lui Anton Pann*. Art. în: «Convorbiri literare», anul XXXVI (1902);
- Iorga N., *Istoria literaturii române în veac. XIX*, vol. I, București, 1907;
- Gîrleanu, Em., *Un monument lui Anton Pann*. Art. în: «Convorbiri literare» anul XLV (1911);
- Densușianu, O., *Literatura română modernă*, vol. 2, ed. I, București, 1921; ed. a II-a, București, 1929;
- Mateescu, N. C., în «Anuarul seminarului Sf. Nicolae din Rm. Vlcea pe anul 1903»;
- Anton Pann, *Povestea vorbeii*. În: Colecția «Clasicii români comentați», ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1936, cu o introducere de Dr. M. Gaster;
- D. Munteanu Rîmnic, *Nume de scriitori români: P. Cerna și Anton Pann*. Art. în: «Gazeta Cărților», IX (1939), nr. 5—6;
- Popescu, Mihai, *Adăogiri la viața lui Anton Pann*. Art. în: «Revista Arhivelor», IV, 1 (1940);
- Moiescu I. Gheorghe Diaconul, *Știri noi despre Anton Pann — dascăl de psaltichie* — Art. în: «Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Nicodim, Patriarhul României. Prinos la sărbătorirea a optzeci de ani de vîrstă», București, 1946;
- Diaconescu, Sanda, *Aspecte sociale din «Povestea vorbii», de Anton Pann*. Art. în: «Flacăra» nr. 51/1948;
- Cosma, M., *Vistiernicul înțelepciunii — Anton Pann*. Art. în: «Informația Bucureștiului», anul II, nr. 392 din 2 noiembrie 1954;
- Vianu, Tudor, *Anton Pann*, în «Societatea de științe istorice și filologice», București, 1955;
- Bănulescu, Ștefan, *Note despre Anton Pann și proverbe*. Art. în: «Gazeta Literară», anul I, nr. 34, din 4 noiembrie 1954;
- Cornea, Paul, *Un clasic al literaturii populare: Anton Pann*. Art. în: «Viața Românească», anul VII (1954), nr. 11;
- Argezi, Tudor, *Anton Pann*. Art. în: «Viața Românească», anul VII (1954), nr. 11;
- Manole, Ion, *Anton Pann — 100 de ani de la moartea lui*. Art. în: «Gazeta învățămîntului», anul VI, nr. 292, din 13 noiembrie, 1954;
- Virgolic, Teodor, *Anton Pann, un minunat rapsod al poporului nostru*. Art. în: «România liberă», anul XII, nr. 3146 din 14 noiembrie 1954;
- Georgescu, Paul, *Centenarul lui Anton Pann*. Art. în: «Scînteia», anul XXIV, nr. 3141 din 27 noiembrie 1954;
- Manole, Ion, *Anton Pann*, București, 1954;
- Weinber, Dr. I., *Monumente și figuri din trecutul muzicii românești*, Ed. muz., a U. Comp., din R. S. România, București, 1967;
- Nicolescu D. Vasile, *Manuscrisul Ucenescu, Cînturi*, Ed. Muz., a U. Comp. din R. S. România, București, 1979;
- Mateescu, Constantin, *Drumurile lui Anton Pann*, Editura Sport-Turism, București, 1981;
- Cornea, Paul, *Anton Pann*. Editura pentru literatură, Buc., 1964;
- Cioculescu, Șerban, *Anton Pann la Sf. Sava*. Art. în: «Gazeta literară», anul IX, nr. 449, din 18 oct. 1962;
- Poslușnicu Gr. M., *Istoria muzicii la români*, București, 1928;
- Colan, Ion, *Viața și opera lui Ion Barac*, Acad. Română. Memoriile secțiunii literare, seria a III-a, tom. IV, București, 1928—1929;

- Mușlea, Ion, *Între Ioan Barac și Anton Pann*. Art. în: «Studii literare», IV, Cluj, 1948;
- Vancea, Zeno, *Istoria muzicii biscricești*, I (curs litografiat), Conservatorul Ciprian Porumbescu, 1959—1960;
- Papadima, O., *Anton Pann și cîntecele de lume*. În: «Studiul și cercetări de istorie literară și folclor», 1957;
- Călinescu, G., *Material documentar despre...* În: «Studii și cercetări de istorie literară și folclor», 1954, III;
- Panaitescu-Perpessicius P.: *La centenarul lui Anton Pann*. Art. în: «Mențiuni de istorie literară și folclor», București, ESPLA, 1957;
- Prișcu, Ion, *Versuri inedite de Anton Pann*. Art. în: «Țara Birsei», anul II, 1930;
- Găinaru, Costache E., Varone, Niculescu-T. G., *Insemnătatea educativă și literară a operei lui Anton Pann*, București, 1940;
- Rosetti, Al., *Limba lui Anton Pann (1794—1854) în Povestea vorbii*, Buletin științific, Ac. R.P.R., seria științe istorice, filozofice și economico-juridice, tom. II, nr. 1, ianuarie-martie 1950;
- Breazul, Ion, *Anton Pann în noi studii și ediții*. Art. în: «Steaua», nr. 3, 1956;
- Ciobanu, Gh., *Studiu introductiv la Anton Pann: Cîntece de lume*, București, 1955;
- Fischer I. și Cazacu B., *Neologismele în scrierile lui Anton Pann*. În: «Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea», București, 1956;
- Breazul, G., *Patrium carmen*, Contribuții la studiul muzicii românești, Scrisul românesc, Craiova, 1941.
- Dolinescu, Elisabeta, *Anton Pann. Viața în imagini*. Ed. muz., a U. Comp. din R. S. România, București, 1967.
- Plămădeală, Antonie Dr., *Dascăli de cuget și de simțire românească*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1981, pp. 303-311;
- Săndulescu, Al., *Un cititor al literaturii noastre*. Art. în: «Scînteia Tineretului», anul X, nr. 1726 din 13 noiembrie 1954;
- Manole, Ion, *O cânticică a lui Anton Pann regăsită*. Art. în: «Gazeta literară», anul II, nr. 30 (72) din 28 iulie 1955;
- Ploesteanu, Nifon N., *Carta de muzică bisericească pe psaltichie și pe note liniare pentru trei voci*, București, Tip. Joseph și Carol Göbl, 1902;
- Micu, Emil, *Anton Pann și Brașovul*, Art. în: «Astra», Brașov, nr. 11, 1969;
- Baci, Vasile, *Un trubadur în straie de psalt: Anton Pann*. Art. în: «Tomis», Constanța, nr. 12, 1969;
- Ciobanu, Gheorghe, *Anton Pann și melosul românesc*, Art. în: «Cronica», Iași, nr. 48 (199) din 29 noiembrie 1969;
- Ivela, A. L., *Dicționar muzical ilustrat*. București, Ed. Librăriei Universală — Alcalay (1927).

CINSTIREA LUI ANTON PANN LA 130 DE ANI DE LA MOARTEA SA

Este îndeobște cunoscut faptul că a intrat în tradiția bisericii Lucaci din capitală ca în fiecare an, la începutul lunii noiembrie, să se comemoreze în mod festiv viața și activitatea creatoare a cîntărețului poet Anton Pann, unde reputatul creator a cîntat și și-a petrecut ultimii ani de viață. Anul acesta însă, comemorarea a 130 ani de la moartea marelui clasic al muzicii bisericești psaltice a fost cinstită în mod cu totul

deosebit datorită grijii permanente a Bisericii noastre Ortodoxe în general și a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor în special, de a cinști cum se cuvine valorile autentice ale culturii și artei muzicale bisericești.

Astfel, duminică 4 noiembrie 1984, P. C. Consilier Ilie Georgescu, parohul bisericii Lucaci, înconjurat de colegii săi slujitori și cu ajutorul P. C. Diac. David Petre — conferențiar la Institutul teologic universitar din București, a săvârșit Sf. Liturghie în prezența a numeroși credincioși, admiratori sinceri ai vieții și creației literare și muzicale a lui Anton Pann.

Răspunsurile la strană au fost date de un grup restrâns de elevi ai Seminarului teologic din București, sub conducerea P. C. Diac. Marin Velea, profesorul de muzică al Seminarului. Au fost executate lucrări din bogata și interesanta creație a marelui psalt ca : Doxologia, gls. V hisar, Heruvic și Ca pre Împăratul, gls. V ; Răspunsurile mari, Prea Tine Te lăudăm, Axionul și Tatăl nostru, toate scrise în glasul al V-lea.

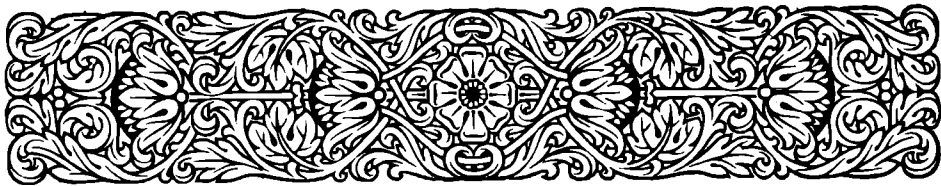
La timpul potrivit al Sf. Liturghii, P. C. Diac. conferențiar David Petre a rostit predica zilei, arătând în cuvinte alese sublimitatea mesajului Evangheliei lui Hristos și, totodată, covârșitoarea sa importanță pentru mîntuirea oamenilor. La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. C. Diac. Marin Velea a prezentat în mod succint și, în același timp, convingător, viața și activitatea literară și muzicală a lui Anton Pann, insistînd asupra aportului considerabil pe care l-a adus creatorul la propășirea culturii românești în general și la îmbogățirea tabloului creației muzicale bisericești în special.

A arătat, de asemenea, rolul hotărîtor pe care l-a avut marele poet al muzicii bisericești psaltice la «românirea cîntărilor» și la direcționarea creației muzicale pe «ifosul Patriei».

După terminarea cuvîntului omagial rostit de P. C. Diac. Marin Velea, a urmat parastasul oficiat de P. C. Consilier Cultural Ilie Georgescu înconjurat de slujitorii amintiți, după care au mers la mormîntul marelui dispărut, săpat în partea de Nord a bisericii, unde a fost rostită ectenia pentru morți și veșnica pomenire, la care elevii seminariști au dat răspunsurile cuvenite, contribuind astfel la pomenirea celui care împreună cu Macarie Ieromonahul a pus bazele cîntului bisericesc pe graiul dulce românesc.

Cu aceasta, s-a încheiat omagierea unuia dintre marii clasici ai muzicii bisericești psaltice, care atît prin viața, cît și prin dubla sa activitate literară și muzicală, s-a dovedit a fi fost un vrednic și, totodată, statornic slujitor al Bisericii și Patriei.

Asistent

DOCUMENTARE

EXPLICAȚII TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND APLICAREA REGULAMENTULUI CIMITIRELOR PAROHIALE ȘI MÎNĂSTIREȘTI DIN CUPRINSUL EPARHIILOR BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Începînd cu 1 ianuarie 1982 a fost pus în aplicare Regulamentul pentru organizarea și funcționarea cimitirelor parohiale și mînăstirești din cuprinsul eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române, aprobat de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința din 23 sept. 1977 (tem. nr. 10272/1977), de Adunarea Națională Bisericească în ședința din 11 decembrie 1977 și de Departamentul Cultelor prin ordinul nr. 16285.663 din 30 decembrie 1981.

Elaborat în baza art. 9 din Decretul nr. 177/1948, devenit Legea pentru regimul general al Cultelor religioase din R. S. România și ale art. 181—185 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, acest regulament se adaugă la celelalte 10 regulamente ale Bisericii Ortodoxe Române și rezolvă una dintre problemele dificile cu care se confruntă parohiile noastre și mai ales cele de la orașe.

Apărut într-un moment cînd condițiile vieții moderne ridică probleme noi și în acest domeniu, noul regulament reușește să imbine armonios cerințele tradiționale creștine de înhumare a celor răposați dintre noi cu cerințele legislației de stat în vigoare, avînd în felul acesta un cuprins unitar și complet.

În vederea cunoașterii și aplicării unitare a acestui regulament și pentru a fi la îndemîna oricărui preot sau credincios, din dispoziția Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Regulamentul cimitirelor a fost publicat oficial în revista «Biserica Ortodoxă Română», nr. 1—2 1982, p. 101—110, precum și în revistele mitropolitane pe același an.

În expunerea noastră vom schița, pe scurt, cuprinsul acestui regulament, insistînd mai mult asupra problemelor practice cu care sînt confrunțați frații noștri preoți, făcînd apel în rezolvarea acestor situații și la actele normative de stat, legate de aceste probleme.

Regulamentul pentru organizarea și funcționarea cimitirelor parohiale și mînăstirești din cuprinsul eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române, cuprinde 46 de articole, grupate în 9 capitole astfel: cap. I (art. 1—5) dispoziții generale; cap. II (art. 6—12) principiile de organizare și administrare; cap. III (art. 13—20) atribuirea locurilor de înmormîntare; cap. IV (art. 21—22) dispoziții privind ordinea în cimitir; cap. V (art. 23—28) despre înmormîntări și deshumări; cap. VI (art. 29—33) dispoziții cu privire la construcții, alte lucrări sau plantații; cap. VII (art. 34—38) încetarea dreptului de folosință a locurilor de înmormîntare; cap. VIII (art. 39—44) reglementarea unor situații speciale; cap. IX (art. 45—46) dispoziții finale.

Foarte important este faptul că încă din art. 1, se recunoaște dreptul parohiilor și mănăstirilor din cuprinsul eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române de a avea și întreține cimitire proprii și în baza acestui drept se stabilește ca principiu fundamental poziția juridică a acestor cimitire, arătându-se că «aceste cimitire au caracter de bunuri sacre și sînt proprietatea parohiilor sau mănăstirilor ca unități locale de cult cu personalitate juridică».

Acest caracter de bun sacru rezultă atît din faptul că acolo este locul de odihnă al celor dragi plecați dintre noi cît și din cultul acordat acestora întru nădejdea învierii și a părtășiei cu Mîntuitorul Iisus Hristos în viața cea veșnică. Cimitirul este sfînt pentru că trupurile celor răposați, ca locașuri ale sufletului, s-au sfințit prin rugăciune și fapte de mîntuire, devenind temple ale Duhului Sfînt, precum spune Sf. Apostol Pavel: «Nu știți, oare, că voi sînteți temple ale lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?» (I Cor. III, 16). De aceea, cei trecuți către Domnul, părinții și frații noștri, moșii și strămoșii noștri rămîn mai departe în grija Bisericii și a familiei lor, ca o continuitate a neamului nostru românesc, iar prin sfințele rugăciuni și milosteniile pe care le facem pentru ei, amintirea lor se păstrează, și atît ei cît și noi ne învrednicim de mila lui Dumnezeu cea nemăsurată.

Răposații noștri sînt însă și o pildă vie de totdeauna în mintea noastră, pentru că, precum spune Sfîntul Ioan Gură de Aur, vederea mormintelor îmboldește pe fiecare din noi să cugete chiar fără voia lui, asupra sfîrșitului nostru propriu¹.

Iată de ce preotului și starețului ca slujitori ai lui Dumnezeu și oamenilor și ca președinți ai organelor parohiale și mănăstirești le revin sarcini sporite în această privință, deoarece au obligația să păstreze cimitirul ca un sacru așa cum păstrează Sfînta Biserică, Sfîntele Taine, sfințele icoane, sfințele moaște, etc. iar neglijența sau nesocotirea de cele sfînte se pedepsește de sfințele canoane cu luarea preoției lucrătoare prin depunere sau caterisire.

Legat de dreptul de a avea și întreține cimitire proprii, parohiile și mănăstirile noastre pot primi, organiza și administra — în condițiile prezentului regulament — și cimitirele atribuite de organele administrative locale (art. 2). Facem aici precizarea ca primirea să se facă cu forme legale și înscrisuri autentice, pentru ca o dată primește, aceste cimitire, intră în proprietatea de drept a parohiilor sau mănăstirilor și capătă caracter de bunuri sacre.

Un alt principiu fundamental este că «înființarea, funcționarea, extinderea și desființarea cimitirelor parohiale sau mănăstirești se face potrivit dispozițiilor legale în vigoare, de conducerea eparhiei respective, cu avizul organelor administrative și sanitare locale precum și cu acordul Departamentului Cultelor» (art. 3)

Pentru a înțelege mai bine prevederile acestui articol și a observa că este în deplină concordanță cu legislația de stat în vigoare, facem mențiunea că potrivit Legii nr. 58/1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale și Legii nr. 59/1974 cu privire la fondul funciar, Consiliilor Populare, ca organe locale ale puterii și administrației de Stat, le revin sarcini importante în aplicarea acestor legi în profil teritorial în vederea restrîngerii perimetrelor construibile localităților la strictul necesar, îmbinînd frumosul cu utilul și folosind eficient pămîntul, care reprezintă avuție națională.

Cît privește organele sanitare, acestea au obligația să vegheze la igiena publică și să ia măsurile corespunzătoare atunci cînd sînt pericole de infecție în mase prin boli contagioase sau alți factori patogeni.

1. Arhim. Ieronim Motoc, *Grija pentru repararea bisericilor și a cimitirelor*, în «Glasul Bisericii», nr. 9—10/1975, p. 3.

În acest context «Instrucțiunile privind stabilirea normelor sanitaro-antiepide-mice și sancționarea contravențiilor săvârșite la aceste «norme», aprobate prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 541/1960 prevăd în art. 467 și 470 că «Înhumările se pot face numai în cimitire autorizate de către comitetul (biroul) executiv al Consiliului popular comunal, orășenesc sau municipal, cu avizul prealabil al organelor sanitaro-antiepide-mice teritoriale, iar «înființarea de noi cimitire sau mărirea celor existente se face numai cu autorizația organelor sanitaro-antiepide-mice locale».

Deci sînt interzise înhumările în alte locuri, ori în biserici, în temple, spitale și în general în orice edificiu public.

Terenurile ce servesc pentru cimitire pot fi primite fie prin donație de la defrișii enoriași acolo unde există încă proprietate particulară, fie de la stat atribuite prin decizia comitetului sau biroului executiv al Consiliului popular municipal, orășenesc sau comunal după cum ele se găsesc în municipii, orașe sau la sate și se scot din circuitul lor obișnuit, intrînd în categoria terenurilor cu destinație specială și avînd un regim juridic separat în conformitate cu prevederile art. 3 din Legea nr. 59/1974².

Pentru înființarea sau extinderea cimitirelor trebuie să se îndeplinească următoarele condiții :

a) Să se ia legătura cu organele de stat locale pentru ca fixarea locului de cimitir să se facă de comun acord și cu respectarea strictă a planului de sistematizare aprobat pentru localitatea respectivă ;

b) În toate cazurile se va urmări ca terenul propus pentru a fi cimitir să existe în perimetrul constructibil al localității și niciodată nu se va putea solicita teren pentru cimitir în localitățile, propuse pentru dezafectare prin planul de sistematizare aprobat ;

c) distanța de la cimitir la cartierele locuite trebuie să fie mai mare de 150 m., ținîndu-se seama și de extinderea probabilă pe care ar putea să o ia în viitor așezarea omenească respectivă ;

d) cimitirul să se găsească la cel puțin 100 m de puțuri, izvoare și riuri care servesc pentru alimentarea cu apă potabilă ;

e) terenul pe care este situat cimitirul să se găsească, pe cît posibil, pe un loc ridicat și să nu fie supus inundațiilor, alunecărilor sau surpărilor ;

f) cimitirul să se găsească la un loc ușor accesibil, care să fie totdeauna uscat, afnat și să poată asigura o aerație suficientă și o uscare rapidă, în care scop se vor evita terenurile cu argilă ;

g) apele subterane de pe terenul ce urmează a fi destinat cimitirelor, trebuie să fie la o adîncime mai mare de 2 m. de suprafața solului. În lipsa unor terenuri care să îndeplinească această condiție, se va face drenarea terenului.

Suprafața cimitirelor se va stabili în raport cu numărul de locuitori ai localității respective, socotindu-se 1,2 m.p. pentru un locuitor. Din suprafața fiecărui cimitir, cel puțin 20% va trebui să servească pentru aleile, cărările, plantațiile, precum și pentru terenurile pe care sînt așezate capela mortuară, localul administrației

2. A se vedea în acest sens, D. Păunescu, *Terenuri cu destinație specială, în «Regimul juridic al terenurilor în R.S.R.»* de C. Buga, D. Păunescu, P. Marica, Editura Ceres, București, 1980, p. 212—215 și p. 257 și urmare, precum și Titus Pungă, Jurisconsult — Buzău, *Regimul juridic al locurilor de înhumare și al lucrărilor funerare*, în «Revista română de drept», anul XXXIX (1983), nr. 7, 33.

și alte asemenea. La facerea plantațiilor se va ține seama de posibilitățile unei bune aerisiri și a unei suficiente expunerii la soare a solului³.

Pentru obținerea autorizației de înființare, de extindere sau de funcționare a unui cimitir este necesar ca parohia sau mănăstirea să depună la organele în drept câte o cerere motivată însoțită de un plan al localității unde se găsește terenul ce va servi pentru cimitir, precum și un plan de situație al acestui teren la scara de 1 : 500, în care se vor arăta locuințele aflate pe o rază de 150 m. și se va indica natura solului și nivelul apelor subterane.

După obținerea avizelor favorabile de principiu de la organele administrative și sanitare locale, două exemplare din această documentație avizată și însoțită de cererea motivată, vor fi înaintate prin protopopiat la conducerea eparhiei respective care va face demersurile necesare pentru obținerea acordului Departamentului Cultelor.

Fiind toate aceste avize, Centrul Eparhial respectiv va putea aproba înființarea, funcționarea și extinderea unui cimitir iar organele administrative și sanitare locale vor elibera autorizația legală.

Orice cimitir care nu mai corespunde cerințelor legale de funcționare (lipsă de spațiu, contraindicații sanitare ale terenului, etc.) va fi închis, cu condiția să existe un alt cimitir corespunzător cerințelor legale și în care să se poată continua de îndată înhumările.

Separată de acțiunea închiderii unui cimitir este acțiunea de desființare a cimitirului care se va face numai acolo unde cerințele obiective impun acest lucru și cu mult tact pastoral din partea preotului sau starețului mănăstirii.

Coroborând prevederile Regulamentului nostru cu prevederile H.C.M. Nr. 541/1960, art. 471—472, putem afirma că cimitirele parohiale și mănăstirești pot fi desființate și schimbată destinația lor numai dacă se îndeplinesc următoarele condiții :

- a) Să existe un alt cimitir în funcție în care să se efectueze înhumările ;
- b) Cimitirul care se desființează să fie închis și să fi trecut cel puțin 20 de ani de la ultima înhumare ce a avut loc înainte de închidere ;
- c) Să se țină cont de planul de sistematizare al localității respective și de condițiile obiective care impun desființarea lui ;
- d) Să fie obținute aprobările legale de la conducerea eparhiei respective, având la bază hotărârea organelor parohiale sau mănăstirești, avizul organelor administrative și sanitare, precum și acordul Departamentului Cultelor.

După îndeplinirea acestor condiții, Consiliul parohial sau Consiliul economic al mănăstirii vor aduce la cunoștința locuitorilor prin afișări, hotărârea de desființare a cimitirului, iar cei în drept vor putea proceda la deshumarea osemintelor morților, aflate în cimitirul desființat, pentru a le strămuta în alt cimitir.

Osemintele nedeshumate de locuitori în timp de un an de la data afișării se vor deshuma, transporta și depune la un alt cimitir din localitate prin grija preotului sau starețului și a Consiliului parohial sau Consiliului economic al mănăstirii.

Terenurile ce au servit pentru cimitirele desființate vor fi folosite în alt scop numai după strămutarea tuturor osemintelor și acolo unde aceste locuri se găsesc în

3. A se vedea în acest sens, „Norme igienico-sanitare privind înhumarea, deshumarea și transportul cadavrelor umane, ce formează capitolul III, secția a VI-a din «Instrucțiuni privind stabilirea normelor sanitaro-antiepidemice și sancționarea contravențiilor săvârșite la aceste norme», emise de Ministerul Sănătății și aprobate prin H.C.M. nr. 1884 din 6 sept. 1955, publicate în «Colecția de Hotărâri și dispoziții ale Consiliului de Miniștri al R.P.R.», nr. 49, din 23 sept. 1955 și în revista «Biserica Ortodoxă Română», nr. 12/1956, p. 1190—1196, instrucțiuni care se folosesc și azi.

afara perimetrului constructibil al localităților, în satele dezafectate sau împiedică exploatarea agricolă eficientă a terenului din jur. Consiliul parohial sau Consiliul economic al mînăstirii poate solicita cu încheiere de acte autentice, un alt teren în schimb care îndeplinește condițiile legale pentru a fi cimitir, bazindu-se pe titlul de proprietate asigurat prin art. 1 din Regulamentul cimitirelor parohiale și mînăstirești și prevederile art. 32—36 din Legea nr. 59/1974.

Desființarea parțială sau totală a cimitirelor închise și a celor în funcțiune, înainte de termenul de 20 de ani de la ultima înhumare se poate face numai cu aprobarea Ministerului Sănătății care prin aprobarea dată va stabili și măsurile sanitare necesare.

Decizia de desființare a cimitirului va fi adusă la cunoștința locuitorilor în modul prevăzut mai sus, după care se va putea proceda la deshumarea, transportarea și reînhumarea osemintelor în alt cimitir.

Al treilea principiu fundamental prevăzut de regulamentul nostru este că organele statutare competente în ceea ce privește organizarea și administrarea cimitirelor sînt Consiliul parohial și Consiliul economic al mînăstirii. În această calitate aceste organe au obligația să îngrijească de împrejmuirea terenului, de buna gospodărire și conservare a bunurilor cimitirului, precum și de aplicarea întocmai a prevederilor prezentului regulament. De asemenea, se vor preocupa, acolo unde este cazul, de construirea, în incinta cimitirelor, a unor capele sau camere mortuare, cu auto-rizia organelor de stat locale.

Pentru buna întreținere și administrare a cimitirelor, organele parohiale și mînăstirești pot încadra cu normă întreagă, jumătate de normă sau indemnizație fixă, personalul necesar : administrator, îngrijitor, gropari, etc. cărora le vor stabili atribuțiile în scris, cu ocazia încheierii contractului de muncă.

Scopul cimitirului este fixat în art. 5 și anume, pentru înmormîntarea enoriașilor decedați din acea parohie sau a vicăuitorilor din acea mînăstire. Ca excepție, se prevede că pot fi înmormîntate și alte persoane decedate, dar cu aprobarea prealabilă a Consiliului parohial sau Consiliului economic al mînăstirii.

Cît privește modul de organizare, regulamentul prevede că parohiile și mînăstirile sînt obligate să întocmească pentru cimitirele pe care le administrează, cite un plan de sistematizare pe baza căruia terenul va fi împărțit în parcele (figuri), rînduri și locuri de înmormîntare, numerotate prin cifre și litere, stabilindu-se totodată căile de acces, aleile dintre parcele și locul de amplasare a capelei sau camerei mortuare, clopotniței etc.

Un exemplu de numerofare prin cifre și litere poate fi acesta : parcela I, a II-a, a III-a, etc. rîndul A, B, C, etc., locul 1, 2, 3, etc.

Pentru cimitirele nou înființate, art. 8 arată expres că aceste planuri de sistematizare cu toate detaliile mai sus menționate vor fi înaintate spre aprobare Centrului Eparhial în termen de șase luni de la data înființării cimitirului respectiv, lăsînd loc obligației permanente ca pentru cimitirele existente, preoții parohi și stareții de la mînăstiri să întocmească și să înainteze spre aprobare aceste planuri, urmînd ca în timp și cu tact pastoral să se pună în practică, în vederea unei sistematizări corecte a cimitirelor.

Planul de sistematizare a cimitirului constituie un detaliu de sistematizare a localității respective și de aceea el trebuie întocmit de persoane specializate și înainte de a fi aprobat de Centrul eparhial, el trebuie să fie avizat de organele de

sistemizare teritorială din subordinea Consiliilor populare, potrivit competenței lor stabilită de Legea nr. 58/1974⁴.

La întocmirea acestui plan de sistematizare a cimitirului se va avea în vedere, obligatoriu, ca în jurul tuturor bisericilor și mai ales a bisericilor monumente istorice, să se instituie un regim special general de protecție, prevăzându-se ca pe un spațiu de 5—10 m de aceste monumente să fie cu desăvîrșire interzisă orice înhumare, iar pe o distanță de 25 m să fie interzisă construirea de monumente funerare avînd mai mult de 1 m. înălțime.

Cît privește bisericile situate departe de cimitire, să se interzică orice fel de înhumare în jurul lor sau în curțile lor.

Aceste măsuri au în vedere ca apropierea excesivă a locurilor de înhumare să nu periclitaze stabilitatea bisericilor devenind igrasioase și arhitectura lor să nu fie desfigurată de vecinătatea unor monumente funerare pretențioase și lipsite de gust iar de pe altă parte să nu împiedice desfășurarea cultului în jurul bisericii și să se poată monta schela și transporta materiale pentru eventualele reparații⁵.

Prin organizarea și amenajarea cimitirului se va urmări obținerea și păstrarea unui aspect specific românesc, care se va realiza prin forma și amplasarea monumentelor funerare și a celorlalte lucrări, precum și prin plantarea de arbuști și copaci ornamentali (art. 11).

Persoanele cărora li s-au atribuit locuri de înmormîntare sînt datoare să respecte alinierea și planul de sistematizare a cimitirului, să amenajeze mormintele, să le împodobească cu flori și verdeață și să achite taxele datorate. De asemenea, vor întreține în perfectă stare construcțiile funerare și amenajările făcute pe locul de înmormîntare (art. 12).

Locurile de înmormîntare sînt de două categorii :

a) locuri în folosință veșnică, ce pot avea de la 1 la 3 morminte, fiecare mormînt avînd dimensiunile de 1,20 m. lățime \times 2,50 m. lungime; b) locuri în folosință temporară pe 7 ani care sînt de un singur mormînt cu dimensiunile de 1 m lățime \times 2,50 m lungime și vor face parte din parcele rezervate numai acestora.

Pentru economisirea spațiului se recomandă să se atribuie locuri de folosință veșnică numai pentru unul sau cel mult două morminte iar între aceste locuri să se păstreze o distanță de 0,50 m. necesară pentru circulația și îngrijirea mormintelor⁶.

Pentru păstrarea evidenței locurilor de înmormîntare parohiile și mînăstirile vor ține un registru special, în care vor menționa încă de la început, parcela, rîndul și locul de înmormîntare în ordinea lor cronologică, așa cum sînt prevăzute în schița de sistematizare, fiind o copie fidelă a acestei schițe, iar pe măsură ce se atribuie locurile de înmormîntare se vor adăuga și completa rubricile cu numele și prenumele concesionarului, numărul și data actului de concesiune, evenimente ulterioare (schimbarea concesionarului, înmormîntări, deshumări, construcții, etc., precum și orice alte date necesare unei bune evidențe).

Cum se atribuie locurile de înmormîntare ?

4. A se vedea art. 23—27 din Legea nr. 58/1974 și anexa la această lege.

5. A se vedea H.C.M. nr. 661/1955 privind păstrarea și folosirea monumentelor de cultură.

6. În cimitirile administrate de comitetele (birourile) executive ale Consiliilor populare municipale, orășenești sau comunale, locurile de înhumare vor putea fi atribuite numai în folosință temporară, după decesul unei persoane, pe durata de 7 ani sau 25 ani, cu posibilitatea de prelungire a acestei ultime perioade (art. 7 din Regulamentul tip privind administrarea cimitirelor și crematoriilor localităților, aprobat prin Ordinul comun al C.P.C.P. și Ministerul Sănătății înreg. la nr. 35 și respectiv, nr. 261 din 25 iunie 1982).

Această problemă este reglementată în cap. III, art. 13—20 și se impune să reglementăm următoarele :

Locurile de înmormântare veșnică din cimitirele parohiale sau mănăstirești se atribuie prin eliberarea unui act de concesiune (folosință), la cererea solicitanților, aprobată de Consiliul parohial sau Consiliul economic al mănăstirii, în limita locurilor disponibile în cimitire. Acest act de concesiune a locurilor de înmormântare se eliberează pe numele titularului sau — în cazul dobândirii prin donație sau succesiune — pe numele dobânditorilor, la cererea lor sau a reprezentantului autorizat al acestora și dă titularului numai dreptul la folosința locului atribuit care nu poate fi înstrăinat decât în condițiile prezentului regulament.

Se interzice cu desăvârșire vânzarea de către titularii lor a locurilor concesionate și este nulă orice convenție privind transmiterea acestor locuri cu încălcarea prezentului regulament.

Dreptul de concesiune asupra locurilor atribuite în folosință veșnică se poate transmite numai prin succesiune legală sau testamentară ori prin donație între soți sau către rudele pînă la gradul IV (descendenți sau ascendenți în linie dreaptă, frați, surori și copiii lor).

Locurile de înmormântare transmise prin succesiune sau donație sînt indivizibile.

Deși regulamentul nostru nu prevede expres, dar prin analogie cu textul art. 9 din Regulamentul cimitirelor administrate de organele de stat⁷, este necesar să precizăm că unei persoane i se va putea atribui în folosință veșnică, numai un singur loc de înhumare unde vor putea fi înhumați titularii dreptului de folosință, soții acestora, precum și ascendenții și descendenții lor în linie dreaptă (părinții, bunicii, străbunicii, copiii, nepoții și strănepoții).

Atribuirea pe numele aceluiași titular a unui alt loc de înhumare în folosință veșnică este nulă de drept și atrage încetarea dreptului de folosință asupra acestuia iar în caz de dobîndire prin succesiune sau donație i se dă drept de opțiune, urmînd ca unul din cele două locuri să treacă necondiționat în proprietatea parohiei sau mănăstirii.

În vederea păstrării unei rezerve de teren și satisfacerii cererilor solicitanților care au nevoie imediată de loc de înhumare, găsim foarte bună inițiativa unor parohii de a atribui locuri în folosință veșnică numai la decesul unei persoane și cu drept de succesiune sau donație, limitat numai la rudele pînă la gradul IV în linie dreaptă nu și colaterală. Această practică ar fi de dorit s-o aplice și celelalte parohii dar să se menționeze în actul de concesiune acest lucru.

Cît privește locurile de înmormântare în folosință temporară se precizează că acestea se atribuie tot de Consiliul parohial sau Consiliul economic al mănăstirii la rînd, în ordinea cererilor, pe timp de 7 ani, dintr-o parcelă specială rezervată și numai la decesul persoanelor care vor fi înhurate în ele.

Dreptul de folosință a acestor locuri poate fi prelungit pe un nou termen, în cazuri excepționale, dacă cimitirul dispune de locuri de înmormântare suficiente. Nu este admisă înstrăinarea lor în nici un fel (art. 14).

Concesionarea locurilor de înhumare în folosință veșnică sau temporară se face fie cu plată, fie gratuit, în funcție de tradiția locală, de nevoile economice ale parohiei sau mănăstirii și de posibilitățile materiale ale solicitantului.

7. Menționat la nota nr. 6.

Tarifele pentru atribuirea locurilor de înmormântare se vor stabili de Consiliul parohial sau de Consiliul economic al minăstirii și se vor aproba de eparhie. La fel, se pot percepe taxe pentru operațiile de înhumare, deshumare, de întreținere a cimitirului și pentru orice alte prestări de servicii în cimitir, cu condiția ca atât tarifele cât și taxele să nu depășească tarifele și taxele corespunzătoare ce se percep la cimitirele locale de stat de aceeași categorie (art. 18).

La dobândirea locurilor de înmormântare prin succesiune, soțul supraviețuitor și rudele pînă la gradul IV inclusiv, sînt scutite de plata oricăror tarife și taxe către parohie sau minăstire. Ceilalți dobînditori vor achita parohiilor sau minăstirilor tarifele corespunzătoare unei noi concesionări a locurilor de înmormântare ce au moștenit sau au primit prin donație (art. 20).

Capitolul IV (art. 21 și 22) cuprinde dispoziții privind ordinea în cimitir și se referă la persoanele care vizitează cimitirele, fiind obligate să păstreze liniștea, ordinea și curățenia. Profanarea de morminte, distrugerea, însușirea și înstrăinarea oricăror obiecte sau materiale (flori, vase, cruci, etc.), se pedepsesc conform dispozițiilor legale în vigoare.

Administratorii cimitirelor vor lua toate măsurile necesare păstrării respectului cuvenit celor răposați, știind că este de datoria noastră să cinstim pe cei răposați, nu numai prin rugăciuni și milostenii pe care le facem pentru ei, ci și prin purtarea de grijă pentru buna întreținere a mormintelor lor și a cimitirului. Se cuvine, deci, să avem în primul rînd, o îngrădire bună a locului de cimitir, ca acesta să se păstreze în deplină curățenie și siguranță, pentru a nu intra animale și a fi ferit de orice vătămare. În ultimii ani, multe parohii au înconjurat cimitirul cu gard de prefabricate sau de plasă de sîrmă cu stîlpi de beton sau materiale recuperate, l-au parcelat, au aliniat mormintele și crucile și au făcut alei plantînd pe marginea lor flori și arbuști ornamentali, care creează o atmosferă de reculegere și de viață în același timp în cinstea celor adormiți, cimitirul devenind astfel «loc luminat, loc cu verdeață, loc de odihnă».

Intrucît la cele mai multe parohii nu există administratori, aceste sarcini intră în atribuțiunile de serviciu ale cîntărețului, așa cum este prevăzut în art. 37 din Reg. pentru numirea și transferarea clerului și este obligat să le aducă la îndeplinire în timpul celor 8 ore de program ce le are de efectuat zilnic la parohie.

Familiile celor răposați au obligația să îngrijească fiecare de mormintele lor, avînd grijă să nu lipsească niciodată cruce de la căpătiul celor adormiți. Iar în zilele de sărbătoare și de pomenirea morților, ei vin și aprind la mormînt candelile, *luminări și tîmlic și fac rugăciuni pentru cei trecuți către Domnul.*

Acest obicei creștinesc atât de frumos este lăsat de sfinții părinți și de strămoșii noștri și sîntem datori să-l păstrăm, pentru ca și cei care vor veni după noi, să facă la fel din neam în neam.

Capitolul V, intitulat «Despre înmormîntări și deshumări» interesează în mod deosebit pe preoții noștri și pentru o mai bună cunoaștere vom completa dispozițiile din acest capitol cu dispozițiile cap. IX din H.C.M. nr. 541/1960 intitulat «Dispoziții privind înhumarea, deshumarea și transportul cadavrelor umane» (art. 444—481).

În art. 23 din regulamentul nostru se prevede expres că «orice înmormîntare se face numai pe baza adevărîței de înhumare eliberată de primăria locală».

Cum se eliberează această adevărîță și care este importanța ei ?

În caz de deces, cel obligat conform legii (de obicei unul din membrii majori ai familiei) va anunța pe medicul circumscripției sanitare a locului unde s-a produs decesul și-i va solicita certificat de constatare a morții. Medicul de circumscripție

va elibera certificatul semnat și parafat, după ce a constatat personal moartea sau dacă decesul a fost confirmat printr-un certificat eliberat de medicul curant al defunctului sau de spitalul sau sanatoriul în care a avut loc decesul.

În comunele în care nu există medic de circumscripție certificatul constatator al morții se eliberează de către oficiantul sanitar sau în lipsa acestuia, de un alt organ mediu sanitar din acele comune.

Cu acest certificat constatator al morții se va merge la Consiliul popular de la locul unde s-a produs decesul și va face declarația de moarte în baza căreia se va înregistra moartea în actele de stare civilă și se va elibera certificatul de deces și adeverința de înhumare.

Deci adeverința de înhumare este un act de stare civilă separat de certificatul de deces, prin care se atestă că decesul persoanei respective s-a înregistrat la organele de stat și dă dreptul preotului să officieze înmormântarea așa precum certificatul de naștere sau de căsătorie dă dreptul preotului să officieze botezul sau cununia. De aceste interzis cu desăvârșire preotului a oficia înmormântarea vreunei persoane fără această adeverință de înhumare și fiind un act special eliberat numai în acest scop, se depune în momentul înmormântării, la cimitirul unde acesta are loc, servind preotului și administrației cimitirului pentru justificare și înregistrarea înmormântării în registrele mitricale.

Slujba înmormântării se poate face în casa decedatului, în biserica parohială sau la capela din cimitir.

Depunerea decedaților se poate face în capelă sau biserică, cu excepția cazurilor interzise de legile sanitare și pe care le vom enumera mai jos.

Administrația cimitirului sau preotul oficianț nu vor permite înhumarea trupurilor neînsuflețite decât numai după 48 de ore de la deces, iar în cazurile de deces prin boli contagioase sau dacă s-a făcut autopsia trupului neînsuflețit, vor putea permite înhumarea înainte de acest termen, dar nu mai devreme de 12 ore de la deces.

Trupurile neînsuflețite nu pot fi ținute la domiciliu după apariția semnelor manifeste de descompunere și în nici un caz mai mult de 72 de ore de la deces, afară de cazurile în care organele judiciare nu dispun altfel.

În localitățile unde există capele mortuare, trupurile neînsuflețite pot fi transportate și depuse în aceste capele după 12 ore de la deces și numai dacă moartea a fost constatată de organele medicale.

Îmbălsămarea se poate face numai după 12 ore de la data decesului, dar fără a se depăși 24 ore de la deces, de către medicii oficiali, precum și de ajutoarele lor calificate, în prezența medicului oficial sau a medicului constatator al morții.

Personalul medico-sanitar de specialitate este obligat să procedeze la îmbălsămarea trupurilor neînsuflețite dacă este solicitat la aceasta.

Acest personal, după efectuarea îmbălsămării va elibera certificatul de îmbălsămare, în care se va arăta: numărul și data actului de constatare a morții, denumirea autorității sanitare care l-a emis, natura și cantitatea substanțelor injectate. Certificatul de îmbălsămare va fi semnat de medicul care a efectuat îmbălsămarea sau a asistat la această operație.

Îmbălsămarea nu este obligatorie în cazul cînd depunerea la capelă se face iarna, iar înhumarea are loc în cel mult 24 de ore de la depunerea în capelă, nepășindu-se în nici un caz 72 de ore de la deces.

În cazurile de deces prin boli contagioase ca: holeră, ciumă, variolă, tifos exantematic, febră recurentă, difterie, meningită cerebro-spinală, poliomielită, lepră, cărbune, morvă, dizenterie, scarlatină, febră tifoidă, febră paratifoidă sau hepatită epi-

demică, imediat după constatarea decesului și a cauzelor sale, trupurile neînsuflețite trebuie învelite fără a fi spălate și îmbrăcate, într-o pînză cu o soluție dezinfectantă (soluție de sublimat 1 la mie sau soluție de crezol 5 la mie sau alte asemenea), după care, în timpul cel mai scurt posibil, vor fi depuse într-un sicriu rezistent al cărui fund va fi prealabil acoperit cu un strat de materii absorbante (turbă, rumeguș de lemn, clorură de calciu sau alte asemenea) în grosime de aproximativ 5 cm și îmbibate într-o soluție dezinfectantă.

Sicriul va fi închis imediat, iar capacul va fi tîntuit și sigilat.

În cazurile de deces prin bolile contagioase enumerate mai sus survenite în spitale, operațiile de dezinfectare și așezare a trupurilor neînsuflețite în sicriu se fac de personalul anume însărcinat cu aceste operații. În cazul cînd decesele prin boli contagioase au avut loc în afară de spital, operațiile de dezinfectare și tîntuire a sicriului se fac de către personalul circumscripției sanitare pe teritoriul căreia s-a produs decesul.

Trupurile neînsuflețite ale decedaților prin boli contagioase nu pot fi îmbălsămate și nici depuse în capelă.

În camera mortuară a decedaților prin boli contagioase nu au acces decît membrii familiei.

Încăperea în care locuia cel decedat printr-o boală contagioasă, obiectele din acea încăpere și vehiculul cu care a fost transportat decedatul, vor fi dezinfectate prin grija și după instrucțiunile centrului sanitaro-antiepidemic județean sau ale medicului de circumscripție.

Trupurile neînsuflețite pot fi înhumate de membrii familiei decedatului, sau în lipsă, de celelalte persoane care au obligația potrivit legii, să facă declarația de deces.

Dacă nici una din persoanele prevăzute mai sus sau chiar altele în afară de ele, nu efectuează înhumarea, trupurile neînsuflețite vor fi înhumate de către comitetul (biroul) executiv al Consiliului popular pe raza căruia este decesul.

Acesta poate ceda trupul neînsuflețit către un institut medico-farmaceutic, dacă institutul este de acord a-l primi. Apreciem că aici preotul ar putea avea un rol foarte important și această operațiune va trebui îndeplinită de el în colaborare cu organele de stat locale, ca fiind o operă de umanitate și milostenie creștină.

Transportul trupurilor neînsuflețite nu este permis decît în baza adevărîței de înregistrare a morții, eliberată de comitetul (biroul) executiv al Consiliului popular local pe teritoriul căruia s-a produs decesul și a autorizației de transport mortuar eliberată de organele sanitare.

Transportul trupurilor neînsuflețite de la locul unde s-a produs decesul pînă la cimitirul sau crematoriul din localitate, se face în sicriu; în timpul transportului, sicriul va fi acoperit și nu se va descoperi decît în capelă sau înainte de înhumare; sicriile cu trupurile neînsuflețite ale decedaților prin boli contagioase nu se deschid sub nici un motiv.

Într-un sicriu nu se poate pune decît corpul unei singure persoane sau cel mult al mamei cu copilul ei, în vîrstă de maximum 3 ani.

Autorizația sanitară de transport este obligatorie numai în cazul în care transportul trupurilor neînsuflețite se face în afara localității unde s-a produs decesul.

Transportul se face într-un sicriu închis, căptușit pe dinăuntru cu tablă sau carton gudronat, bine lipit la încheieturi și al cărui fund va fi acoperit în prealabil cu un strat de 5 cm. grosime de materii absorbante (turbă, rumeguș de lemn uscat sau alte asemenea), îmbibate într-o soluție dezinfectantă.

Transportul trupurilor neînsuflețite la distanțe mai mari de 50 km. se va face prin mijloace rapide (autovehicule, cale ferată, avion).

Autorizația sanitară de transport pentru toate cazurile, va fi eliberată de medicul șef al spitalului în care s-a produs decesul, sau de medicul de circumscripție pe teritoriul căreia s-a produs decesul.

Autorizația de transport a trupurilor neînsuflețite trebuie să cuprindă: numele și prenumele decedatului, vârsta, ultimul domiciliu, locul și data decesului, cauza morții, numărul certificatului de deces și al certificatului de îmbălsămare, condiții speciale și modul în care se face transportul.

Îmbălsămarea trupurilor neînsuflețite care se transportă de la un județ la altul este obligatorie.

Pentru transportul trupurilor neînsuflețite la o distanță mai mare de 100 km se ține seama, față de cele menționate mai sus, și de acestea :

- sicriul va avea capacul închis și sigilat ;
- după închiderea și sigilarea capacului de către organele sanitare, sicriul se va așeza într-o ladă de ambalaj bine încheiată.

Preotul nu are voie să însoțească cortegiul funerar dintr-o localitate în alta, fără autorizația sanitară de transport, deoarece trupurile neînsuflețite aflate în curs de transport fără acest act, trebuie reținute de orice organ sanitar local, precum și de orice organ competent al Consiliului popular, urmînd ca în cazul cînd cel pe seama căruia se face transportul, nu are și nu obține în timp util autorizația de transport, să fie înhumate în cimitirul cel mai apropiat, în baza adevărîței constatatoare a înregistrării morții.

Înmormîntările se pot face în gropi simple, în gropi zidite (gropnițe), cripte și cavouri. Suprafața obișnuită a unei gropi pentru un adult trebuie să fie de 2 m lungime \times 1 m lățime iar pentru un copil sub 7 ani, de 1 m. lungime \times 0,50 m. lățime. Adîncimea gropii trebuie să fie de 2 m. iar stratul de pămînt de deasupra sicriului trebuie să fie de cel puțin 0,50 m.

În cazuri cu totul excepționale se admit și morminte comune dar cu autorizația organelor sanitaro-antiepidevice teritoriale, respectîndu-se următoarele norme :

- a) distanța dintre sicrie să fie de cel puțin 0,50 m ;
- b) la înhumarea pe două rînduri, rîndul superior să fie la o distanță de cel puțin 0,50 m. de rîndul inferior ;
- c) sicriile rîndului superior să fie așezate deasupra intervalelor dintre sicriile rîndului inferior ;
- d) adîncimea mormintelor comune la înhumarea pe două rînduri să fie de cel puțin 2,50 m., iar fundul gropii comune să fie cu cel puțin 0,50 m. mai sus de nivelul apelor subterane ;

Administrația cimitirului va ține evidența înhumărilor într-un registru care va cuprinde cel puțin următoarele date :

- a) numele, prenumele, vârsta, precum și ultimul domiciliu al decedatului ;
- b) numărul actului de deces și organul care l-a eliberat ;
- c) data înhumării ;
- d) identificarea locului unde se găsește mormîntul.

La parohii acest registru corespunde cu registrul mitrical de înmormîntații.

Mormintele pot fi deschise numai după ce au trecut cel puțin 7 ani de la data ultimei înhumări, iar sub 7 ani, numai în cazuri excepționale cu aprobarea organelor sanitaro-antiepidevice teritoriale, și cu îndeplinirea următoarelor condiții :

1) deshumarea să se facă în perioada 1 nov. la 31 martie ;

2) trupul deshumat să fie așezat, în cazul cînd urmează să fie reînhumat în alt cimitir, într-un sicriu închis care va fi căptușit în interior cu tablă și așezat într-o ladă de lemn ;

3) transportul trupului să se facă, în cazul cînd urmează să fie reînhumat în alt cimitir, cu mijloace rapide.

Deshumările ordonate de procuratură sau de instanța judecătorească vor avea loc în orice perioadă a anului, la data fixată de aceste organe.

Toate deshumările și reînhumările se vor efectua sub supravegherea unui delegat al parohiei sau minăstirii. La deshumările ce se fac din inițiativa parohiei ori minăstirii, sau a organelor de stat competente, este necesar ca familia decedatului (soț supraviețuitor, descendenți, sau cînd aceștia nu există, ascendenți, în ordinea stabilită de legiuitor), să fie încunoștiințată în prealabil pentru a trimite un reprezentant al său. Încunoștiințarea familiei se face cu cel puțin 30 de zile înainte, prin scrisoare recomandată adresată unuia din membrii acesteia, la ultimul său domiciliu cunoscut, prin publicarea într-un ziar cotidian și prin afișare cu cel puțin 90 de zile înainte la sediul cimitirului și la cancelaria parohiei sau minăstirii. Pentru deshumările ce se fac din ordinul procuraturii sau instanței judecătorești, încunoștiințarea familiei se face doar prin scrisoare recomandată, cu cel puțin 3 zile înainte de data fixată pentru deshumare.

Este obligatoriu ca toate deshumările și reînhumările să fie consemnate de către delegatul parohiei sau minăstirii în registrul de evidență al cimitirului, unde pe lângă acesta, va semna reprezentantul organului de stat care a efectuat deshumarea. Dacă familia decedatului a fost încunoștiințată regulamentar, dar nu s-a prezentat la deshumare nici un reprezentant al acesteia, delegatul parohiei sau minăstirii va menționa în registru și lipsa acestui reprezentant.

Potrivit tradiției ortodoxe, osemintele deshumate vor fi reînhumate în același loc de înmormîntare din care au provenit. În cazul osemintelor deshumate pentru înmormîntarea unui alt decedat în acel loc, inhumarea lor se va face deodată cu noua înmormîntare.

Excepții se vor face cu osemintele deshumate dintr-un loc de înmormîntare a cărui folosință a încetat și care vor putea fi depuse în osuare amenajate sau cavouri comune, dacă acestea există.

Regulamentul nostru cuprinde și o serie de dispoziții (art. 29—33) cu privire la construcții și alte lucrări sau plantații ce se pot efectua în cimitir. În legătură cu acestea, precizăm că în cimitirele parohiale sau minăstirești, pe locurile atribuite în folosință veșnică se poate permite executarea de lucrări subterane constînd din cripte (gropnițe) cu 1—3 paturi și lucrări supraterane constînd din cavouri, lespezi, însemne, borduri sau împrejmuiri, numai după obținerea aprobării dată în acest scop de Consiliul parohial sau Consiliul economic al minăstirii, precum și a autorizației comitetului (biroului) executiv al Consiliului popular municipal, orășenesc sau comunal, eliberată în baza documentației vizată de Secția județeană de arhitectură și sistematizare ⁸.

Pe aceste locuri, se permite fără autorizație, numai așezarea pe morminte a crucilor simple și a oricăror semne funerare din lemn, pentru care este suficient a se

8. A se vedea în acest sens adresa Consiliului Popular al județului Buzău nr. 1787/1983, Dosar A. 14, către toate Consiliile Populare Comunale din județul Buzău și către Episcopia Buzăului înregistrată la nr. 1380/16.III.1983.

incunoștiința dinainte administrația cimitirului. Este obligatoriu ca toate aceste lucrări de construcții să se execute din materiale recuperate sau din materiale existente pe plan local (piatră, etc.). Construcțiile funerare trebuie să respecte întocmai condițiile prevăzute în documentația tehnică, autorizația de construcție și aprobarea de executare a lucrării.

Pe locurile de înmormintare în folosință temporară este permisă numai amplasarea crucilor și altor însemne funerare din lemn, precum și executarea de borduri simple.

Încălcarea dispozițiilor prezentului regulament, construirea fără autorizație sau nerespectarea prevederilor acestuia atrage sancțiunile și măsurile stabilite, potrivit legii, pentru asigurarea disciplinei în construcții, ajungându-se chiar pînă la demolarea construcției sau desființarea plantației, pe cheltuiala celor în culpă.

O atenție sporită trebuie să aibă confracții noștri preoți față de construcțiile care prezintă valoare istorică sau arhitectonică deoarece acestea nu pot fi demolate, transformate, adăugate, restaurate sau reparate decît cu aprobarea eparhiei, cu avizul prealabil al organului de stat competent stabilit prin Legea nr. 63/1974 și în baza autorizației eliberate de comitetul (biroul) executiv al Consiliului popular local și a documentației tehnice vizate de Secția județeană de arhitectură și sistematizare.

La executarea lucrărilor de construcții în cimitire, se vor proteja mormintele și construcțiile învecinate, spațiile verzi și căile de acces. La locul construcției se va aduce material pregătit și numai în cantitățile necesare executării lucrării din aceea zi. Transportarea materialelor de construcție în cimitir se va face cu grijă, spre a nu deteriora mormintele sau aleile, pentru că orice stricăciune va fi suportată de beneficiarul lucrării.

Rugăm pe confracții noștri preoți, ca prin predici și cateheze, să lămurească pe enoriași că cel mai bine este să se facă înmormintarea în gropi simple, deoarece așa este mai igienic și se potrivește întru totul cu tradiția noastră ortodoxă, cu smerenia creștină și cu cuvintele Sfintei Scripturi care spun că trupul omului este luat din pămînt și în pămînt trebuie să se întoarcă (Gen. III, 19) iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu care l-a dat (Eccles. XII, 7).

Pe de altă parte criptele și cavourile înglobează altfel materiale de construcție necesare pentru alte obiective productive cit și sume mari de bani, din care s-ar putea face fapte mari de milostenie, mai folositoare mîntuirii sufletului care este nemuritor și se prezintă după moarte în fața Dreptului Judecător.

Și o ultimă precizare cuprinsă în acest capitol este că persoana al cărei drept de folosință a locului de înmormintare a încetat, are dreptul să-și ridice de pe locul respectiv toate construcțiile și bunurile ce-i aparțin, după ce a înștiințat parohia sau mînăstirea.

Dacă în termen de 90 de zile de la încetarea dreptului de folosință, construcțiile și bunurile existente pe acel loc de înmormintare nu au fost ridicate de către fostul titular sau moștenitorii săi, acestea devin bunuri părăsite și trec ca atare în proprietatea parohiei sau mînăstirii.

Cum încetează dreptul de folosință a locurilor de înmormintare ?

Concesionarea este actul de dare în folosință care, firește, este un act administrativ și în principiu este suspendabil, revocabil sau anulabil, potrivit principiilor aplicabile în materie, fie de către organul emitent ori cel ierarhic superior, fie de către instanța judecătorească în temeiul Legii nr. 1/1967.

Concesiunea locurilor de înmormintare în folosință temporară încetează :

a) la împlinirea perioadei de 7 ani ce se socotesc :

-- de la data emiterii actului de atribuire ;
 -- de la data decesului ultimului dintre soții ce vor fi înmuțați în acel loc --
 dacă așa s-a stabilit în înțelegerea scrisă făcută în prealabil cu parohia sau minăstirea ;

b) la expirarea termenului de prelungire a folosinței, ce a fost acordat în condițiile art. 14, al. 3.

Concesionarea locurilor de înmormântare în folosință veșnică încetează :

a) la lăsarea în părăsire și menținerea în stare de neglijare a construcțiilor funerare, împrejuririlor și mormintelor pe o perioadă mai mare de 7 ani consecutiv ;

b) titularul a renunțat în scris la dreptul său de concesiune ;

c) parohia sau minăstirea a acceptat donația făcută lor de către titularul dreptului de concesiune ;

d) titularul a decedat fără a avea moștenitori ;

e) titularii sau dobânditorii prin moștenire ori donație a dreptului de concesiune nu au voit să achite tarifele și taxele la care erau obligați potrivit art. 18 și 20.

Apreciem că mai trebuie adăugat aici încă un caz și anume acela când dobânditorul primește pe orice cale un al doilea loc de veci, pentru care i se dă dreptul să-și rețină la alegere, unul singur, urmînd ca celălalt loc să reintre de drept în patrimoniul parohiei.

Starea de părăsire sau degradare se stabilește de către Consiliul parohial sau Consiliul economic la minăstire, care verifică anual starea locurilor de înmormântare și încheie un proces-verbal de constatare ce se înscrie în registrul de evidență al cimitirului.

Pe baza acestor constatări se va întocmi anual tabelul concesionarilor care au lăsat în părăsire locurile de înmormântare și care vor cuprinde : numele, prenumele și domiciliul concesionarului, parcela, rîndul și numărul locului și anul din care a început perioada de lăsare în părăsire. În tabel se va indica și data la care s-a făcut cunoscut concesionarilor de a-și respecta obligațiile ce le revin potrivit prezentului regulament, atrăgîndu-li-se atenția că nerespectarea obligațiilor regulamentare poate atrage anularea actului de concesiune.

Tabelul va fi afișat timp de 30 zile la sediul cimitirului și cancelariei parohiei sau minăstirii, făcîndu-se mențiune despre aceasta în registrul de evidență al cimitirului (art. 36).

Art. 37 precizează ca «la începutul fiecărui an se va întocmi, separat, lista locurilor de înmormântare a căror concesiune urmează să se anuleze, deoarece concesionarii le-au lăsat în părăsire o perioadă mai mare de 7 ani consecutiv. Lista va conține parcela, rîndul și numărul locului de înmormântare, numărul și data actului de concesiune ce urmează a fi anulat, precum și numele și prenumele concesionarului. În final, concesionarii vor fi invitați să se prezinte de îndată la administrația cimitirului pentru clarificarea situației locurilor de înmormântare ce posedă.

Această listă se va afișa timp de 90 de zile la sediul cimitirului și la Cancelaria parohiei sau minăstirii, întocmîndu-se procese-verbale care vor fi înscrise în registrul de evidență al cimitirului.

După afișare, parohia sau minăstirea are obligația să înștiințeze pe concesionari prin scrisoare recomandată, la ultimul domiciliu cunoscut, despre situația locurilor lor și să publice într-un ziar cotidian lista locurilor de înmormântare a căror concesiune urmează să se anuleze».

În cazul cînd titularul concesiunii nu se prezintă la administrația cimitirului în termen de 90 de zile de la data afișării și încunoștiințării prin scrisoare recomandată și prin publicare în ziar, sau — în același termen — nu va clarifica situația locului său de înmormîntare, actul de concesiune va fi anulat de către Consiliul parohial sau Consiliul economic al mînăstirii, după verificarea dovezilor de îndeplinire a formalităților prevăzute mai sus.

Penultimul capitol al regulamentului nostru cuprinde 5 dispoziții privind reglementarea unor situații speciale, prima fiind posibilitatea ca într-un cimitir ortodox să fie înmormîntați și neortodocși (art. 39—40).

Cu privire la această situație se prevede că «în cimitirele parohiale ortodoxe pot fi înmormîntați, cu aprobarea consiliului parohial și decedați neortodocși, dacă cultul de care au aparținut nu are cimitir propriu și dacă nu există cimitir comunal. Înhumarea acestora se va face în parcele separate, stabilite de consiliul parohial».

O altă condiție este aceea că la înmormîntarea decedaților neortodocși, este interzisă, în incinta cimitirului, orice manifestare de prozelitism, precum și oficierea de slujbe religioase neortodoxe iar tarifele și taxele datorate de beneficiarii neortodocși, vor fi aceleași cu cele ce se achită de către ortodocși.

Regulamentul mai precizează că datorită caracterului de bunuri sacre al cimitirelor parohiale și mînăstirești, precum și destinației lor arătată în art. 5, dacă unul dintre concesionarii unui loc sau totalitatea lor au trecut de la cultul creștin ortodox la alt cult, nu mai poate fi înmormîntat între decedații ortodocși și pierde dreptul său de concesiune asupra acelui loc de înmormîntare. În acest caz, la cimitirele parohiale ei pot primi în schimb — dacă există posibilități — un alt loc de înmormîntare din parcele rezervate înmormîntării decedaților neortodocși.

Îndrumăm pe confracții noștri preoți că în asemenea situații trebuie să procedeze cu mult tact pastoral și cu spirit irenic și ecumenic local să aducă prezentele dispoziții, la cunoștința reprezentantului cultului respectiv și a celor care renunță la concesiunea ortodoxă, rugîndu-i să le respecte întocmai.

A doua dispoziție specială este cuprinsă în art. 41 și se referă la obligația parohiilor și mînăstirilor de a îngriji de mormintele personalităților reprezentative și ale ostașilor căzuți pentru patrie — existente în cimitirul parohiei sau mînăstirii.

Îngrijirea, păstrarea și cinstirea mormintelor și operelor comemorative de război constituie o îndatorire de onoare a tuturor cetățenilor R. S. România și constituie una din tradițiile scumpe ale poporului român, fiind totodată un mijloc important pentru educarea patriotică a tinerelor generații⁹.

Pentru aceasta se impune ca parohiile și mînăstirile să amenajeze mormintele, să le alinieze, să le împodobescă cu flori și verdeață și să țină o evidență strictă a acestor morminte într-un registru special, iar de comun acord cu organele de stat locale să amplaseze la căpățiul fiecărui mormînt semnul crucii și o plăcuță, pe care se vor înscrie în raport cu datele existente: gradul sau funcția, numele și prenumele, unitatea, data morții, precum și alte date utile pentru identificarea persoanei înhumate.

A treia dispoziție specială se referă la obligația parohiilor și mînăstirilor de a îngriji și de a nu înstrăina mormintele decedaților care nu au urmași, atunci cînd acestea au lucrări importante de artă, sau sînt executate cu materiale de valoare mare.

9. A se vedea Decretul Consiliului de Stat nr. 117/1975, privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război.

Această dispoziție este de altfel o completare a art. 31 și se urmărește să ne atragă atenția în mod expres de a păstra și îngriji operele de artă ca fiind bunuri ale patrimoniului nostru cultural național și apărate prin Legea nr. 63/1974.

A patra dispoziție specială ne îndatorează ca la bisericile sau capelele cu caracter de monument istoric sau de arhitectură, mormintele să se amplaseze la o distanță minimă prevăzută ca zonă de protecție a acestor monumente prin dispozițiile legale în vigoare.

Dorim să precizăm că aceste lucruri le-am explicat pe larg în capitolul privind sistematizarea cimitirului și rugăm pe confrăii noștri preoți să păstreze această zonă de protecție nu numai la bisericile sau capelele cu caracter de monument istoric sau de arhitectură, ci la toate bisericile și capelele deoarece acestea peste ani și ani pot deveni și ele bunuri de patrimoniu cultural național.

A cincea dispoziție specială se referă la obligația parohiei sau minăstirii ca terenurile libere din cimitir, neocupate încă de morminte, să fie cultivate cu plante potrivite cu sobornicitatea locului și a căror îngrijire nu necesită lucrări sau îngrășăminte ce ar aduce atingere respectului datorat morților¹⁰.

Veniturile ce se vor obține din aceste culturi vor fi destinate întreținerii cimitirelor și pentru nevoile parohiei.

Capitolul IX și ultimul din Regulamentul cimitirelor, cuprinde două dispoziții finale. Prima, se referă la obligația Consiliului parohial și Consiliului economic al minăstirii de a încerca rezolvarea prin bună înțelegere a litigiilor ivite în legătură cu concesiunea și folosirea locurilor de înmormintare iar în caz de nereușită, părțile să fie îndrumate a se adresa Consiliului eparhial (art. 45).

A doua dispoziție stabilește data intrării în vigoare a prezentului regulament și pe aceeași dată abrogă toate regulamentele cimitirelor parohiilor și minăstirilor ortodoxe, precum și orice alte dispoziții contrarii.

Considerând că prin această expunere am reușit să lămurim problemele mai dificile din acest regulament, avem convingerea că frații noștri preoți îl vor respecta și aplica în același mod la toate parohiile, ferindu-i, totodată, de a intra în conflict atât cu legile civile cit și cu legile bisericesti.

Pr. NICOLAE POPESCU

Inspector eparhial la Episcopia Buzăului

¹⁰ A se vedea în acest sens și dispozițiile Legii nr. 59/1974 privind fondul funciar.

Act de concesiune nr. din

Parohia din a concesionat cetățeanului din locul de înmormîntare din cimitirul parohial situat în parcela rîndul locul , cu dimensiunile de lungime \times lățime pentru următoarele motive

Locul a fost concesionat în folosință veșnică (temporară pe 7 ani, de la pînă la) * cu plată (gratuit) *, achitîndu-se la parohie prețul concesiunii de lei conform chitanței nr.

În numele Consiliului parohial, se precizează că posesorul acestui act, avînd concesionat pe veci locul de înmormîntare, are dreptul să-l folosească el și urmașii săi direcți, cît timp vor respecta dispozițiile Regulamentului cimitirelor parohiale.

În cazul că nu se respectă cele privitoare la construcții funerare, îngrijirea mormîntului și achitarea contribuțiilor pentru întreținerea cimitirului sau că nu mai sînt moștenitori direcți (și colaterali) * pînă la gradul IV inclusiv, care să preia aceste obligații, se pierde dreptul de concesiune prin anularea actului și locul revine parohiei. La fel, se pierde dreptul de concesiune și atunci cînd posesorul actului sau urmașii săi renunță la confesiunea ortodoxă prin trecerea la alt cult, cunoscîndu-se că este interzisă, orice manifestare de prozelitism sau oficierea de slujbe religioase neortodoxe într-un cimitir ortodox.

Dacă pe locul concesionat se găsesc osemînte, ele vor fi obligatoriu reinhumate în același loc și în același timp cu noua înhumare.

Orice schimbare a acestui loc nu se poate face decît prin Oficiul parohial, cunoscîndu-se că locurile concesionate nu se pot vinde și că orice tranzacție de transmitere a lui este nulă, drepturile și obligațiile concesionarului fiind cele prevăzute de Reg. de org. și funcționare a cimitirelor parohiale, aprobat de Departamentul Cultelor cu ord. nr. 16285/663/30 decembrie 1981.

Paroh

* Se va menționa după caz.

SEMNIIFICAȚIA ȘI VALOAREA COLINDELOR DE CRĂCIUN

Colindele sînt creații folclorice de inspirație religioasă, legate de sărbătorile creștine de iarnă, în mod deosebit de sărbătoarea Nașterii Domnului. Ele aparțin ca și cîntecele de stea «genului epic și sînt de obicei versificări ale unor pasagii din Noul Testament în legătură cu viața lui Iisus Hristos»¹. Creația populară în genere, din care fac parte și colindele, «este legată strîns de realitățile de viață, pentru că poporul a fost preocupat în primul rînd de problemele de viață — muncă, libertate, dreptate, eroism, dragoste, prietenie etc.»². De aceea, în fondul de idei care caracterizează și valorifică conținutul lor, prin tematica religioasă creștină, sînt cuprinse realități de viață care se întrepătrund cu formele proprii de trăire ale poporului nostru, cu năzuințele lor sociale și naționale.

A colinda «înseamnă a umbla de la casă la masă, cîntînd colinde»³, «a aduce urări, a felicita pe cineva»⁴ și cum în conștiința și viața creștină, cele mai bune urări se aduc în Numele Atotputernicului Dumnezeu, noțiunea de colind a integrat cele mai curate gînduri și exprimări, aduse din casă în casă, de cete de colindători, în numele iubirii pe care Dumnezeu o revarsă din plin între oameni prin Nașterea Fiului Său în Betleem.

*

Creațiile noastre populare cuprind un bogat material religios de mărturisire și trăire creștină, care fac dovada autenticității vieții noastre de credință. Un raționament elementar duce imediat la convingerea că «numai întrucît poporul a simțit și a trăit fondul de credință creștină a putut să-l reverse în creațiile sale artistice: în legendele religioase, în colinde, cîntece de stea, etc.»^{4 b}. S-a afirmat chiar «că elementul de fond se salvează prin sensibilitate specifică, prin creația artistică»⁵.

Poporul nostru a trăit și a creat această mărturisire și evocare populară de credință cu bucurii proprii atmosferei de sărbătoare și prin aceasta i-a dat ceva din măreția de cult, de laudă și închinare. De aceea se pare că aceste colinde vin din pridvoarele vechilor biserici românești, aducînd cu ele un aer de cronică și cazanie într-o exprimare atît de sensibilă, de firească și de românească.

Ele se înrudesesc ca formă cu celelalte creații populare ca «dojna și balada»⁶, păstrînd însă nealterat duhul creștinesc autentic pe care îl redau prin deosebite frumuseți de stil și limbă românească.

Poartă cu ele din an în an, personaje biblice și istorice creștine, duh de scriptură și tradiție religioasă într-un limbaj crescut și format din determinări proprii de viață, de geografie și istorie națională. Colindele noastre poartă cu ele duhul originii străbune și al credinței creștine, trăită autentic cu toată plinătatea de viață în cadrul istoric național dat.

-
1. I. Șiadbei, *Istoria literaturii române vechi*, București, 1975, p. 32.
 2. C. I. Gulian, *Sensul vieții în folclorul românesc*, București, 1962, p. 37.
 3. *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei R.P.R., 1958, p. 167.
 4. Magistrand Gh. Alexe, *Colindele românești comori de spiritualitate creștină*, în «Glasul Bisericii», XII (1953), nr. 12, p. 729.
 - 4 b. Theodor Fecioru, *Poporul român și fenomenul religios*, București, 1939, p. 18.
 5. Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, București, 1944, p. 248.
 6. Dumitru Ichim, *Nașterea Domnului în colindele religioase românești*, în «Glasul Bisericii», XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1170.

Ele conțin un suport de evlavie — «care nu trebuie neglijat»⁷, cu o «impresionantă candoare»⁸, cu «âmprenta creațiilor anonime»⁹, dar cu un fond de idei — legate strâns de cele mai reprezentative momente din istoria vieții creștine.

Fondul creștin cuprins între natură și har, între poezie și dogmă, între frumos și adevăr, între cîntec și rugăciune impresionează prin echilibru, pentru că implică și transpune ceva din propria noastră viață de credință atât de scumpă poporului nostru. Colindele au trezit în «conștiința poezilor culti ecouri»¹⁰ și au prelungit vibrații de autentică trăire în conștiința și viața tuturor categoriilor de cetățeni, «pentru că arta populară poate însemna nu numai arta maselor ci și arta totalității naționale»¹¹.

Cercetători și interpreți ai acestor comori de spiritualitate creștină afirmă că frumusețea colindelor poporului nostru «este o prelungire a frumuseții liturgice»¹² și că ele transpun în afara bisericii, propria noastră viață de rugăciune creștină.

Cîntarea liturgică și colindele stau împreună și se susțin din același izvor al revelației dumnezeiești. Tema centrală o formează Nașterea Fiului lui Dumnezeu în Betleem ca act suprem de dragoste dumnezeiască :

Astăzi s-a născut Hristos,
Mesia chip luminos,
Lăudați și cîntați,
Și vă bucurați.

Colindele noastre care au formă de poezie și cîntec popular cu miez autentic creștin, aduc în fața noastră înfrățirea cu natura și creează o punte de legătură peste vitregii istorice cu duhul strămoșilor noștri; «ele reprezintă un prețios izvor de informații asupra trecutului istoric»¹³. De aceea ele sînt o coordonată de spiritualitate creștină, formată în duh istoric din propria noastră viață națională și religioasă; sînt o componentă a tezaurului nostru sufletelesc.

Ele unesc și exprimă adevărul de credință, printr-o viață de durată istorică în cîntec și poezie, pentru că poporul nostru a trăit credința nu meditativ, singuratic, ci prin realități de viață legate și înfrățite cu natura, cu munca și cu aspirațiile comune. Ele reflectă ceva din structura sufletului nostru românesc cu frământările și preocupările lui zilnice, cu istoria mintuirii, cu prezența lui Dumnezeu în lume.

Acest tezaur folcloric al colindelor noastre creștinești cuprinde teme principale creștine ca: starea protopărinților, păcatul strămoșesc, izgonirea din rai, așteptarea Mesiei și în mod deosebit venirea Lui în lume prin nașterea din Betleem, «într-un cadru spectacular și cu bucurii luminoase»¹⁴ :

În orașul Betleem,
Veniți cu toți să vedem.
Că astăzi ni s-a născut,

7. Pr. Prof. Petru Rezuș, *Folclorul religios și importanța lui pentru înțelegerea evlaviei credincioșilor ortodocși*, în «Glasul Bisericii», XXIX (1970), nr. 11—12, p. 1133.

8. Tache Papahagi, *Poezia lirică populară*, București, 1967, p. 498.

9. Pr. Prof. Petru Rezuș, *op. cit.*, p. 1134.

10. Al. Dima, *Arta populară și relațiile ei*, București, 1971, p. 269.

11. Idem, *op. cit.*, p. 13.

12. Preot Constantin C. Galeriu, *Semnificația colindelor*, în «Glasul Bisericii», XXXII (1973), nr. 11—12, p. 1228.

13. Gheorghe Mușu, *Din istoria formelor de cultură arhaică*, București, 1979, p. 50

14. Preot Ioan Gh. Coman, *Nașterea Domnului în colinde*, în «Glasul Bisericii», XIII (1954), nr. 11—12, p. 639.

Domnul cel fără-nceput,
Și astăzi ni s-a-implinit
Proorocia de demult.

Reținem din acest colind două idei fundamentale de doctrină creștină :

1. — Cel care se naște din veci, fără început, este etern în ființa Lui ;
2. — Venirea în lume a Celui care se naște este împlinirea profețiilor prin care Dumnezeu pregătește istoric lumea pentru primirea Fiului Său.

Evenimentul istoric se produce :

Că la Betleem Maria
Săvârșind călătoria,
Într-un mic sălaș
Lângă acel oraș
A născut pe Hristos,
Pe Fiul cel din vecie.

Nașterea Domnului produce o schimbare deosebită în planul natural și istoric al lumii și scoate firea înconjurătoare din starea de blestem și neascultare, descătușându-i propriile energii creatoare :

Iată lumea că-nflorește
Pământul că-nținereste
Crîng uscat frunza mi-a dat
Cîmp pîrlit ne-a odrăslit.

Elementele naturii ies în întîmpinarea noului născut cu protecțiunea puterii Lui :

Ploaia caldă ce mi-l scaldă
Neaua ninge de mi-l unge
Vîntul trage cam din lin
Și-l leagănă cu chillin.

Mîntuitorul lumii se naște din Sfînta Fecioară în Betleem. Cuvîntul narativ al Sf. Scripturi este introdus cu măiestrie în colinde. Sf. Fecioară călătorește însoțită de bătrînul Iosif și nu găsește loc pentru adăpostire și odihnă prin casele oamenilor :

Umblă Maica pe pămînt
Să nască pe Fiul Sfînt ;
Merge-n sus și iar în jos
Că bate vînt friguros.

Vestitorii minunii sînt îngerii și oamenii care se bucură impresionăți în fața marelui eveniment al întrupării Fiului lui Dumnezeu. Păstorii din preajma Betleemului sînt favorizați acestei mari minuni și de aceea manifestă o deosebită bucurie :

Păstorii văzînd în zare,
Din cer o lumină mare,
Ei fi fluierau,
Îngerii cîntau,
Cu toții se bucurau.

Născîndu-se în Betleem, Pruncul va crește pentru împlinirea misiunii Lui :

Să se nască,
Să se crească,
Să ne mîntulască.

Versurile redau un adevăr consemnat în textele din Sf. Ev. Luca, Cap. I, vers. 80, și Cap. II, vers. 40 : «Iar copilul creștea și se întărea cu duhul, umplându-se de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era asupra Lui».

Soborul făpturilor cuvântătoare și necuvântătoare, în haine pline de strălucire, împreună cu îngerii din ceruri iau parte la luminata sărbătoare :

Și când naște Maica Sfântă
 Îngeri vin în zbor și cîntă,
 Mii făclii de sus se-aprind,
 Ca luceferii lucind.
 Iar în iesle cresc bujori,
 Finul s-a schimbat în flori
 Și veneau moșnegi cărunți
 Și-un păstor de pe la munți
 Falnici crai din țări străine,
 Pruncului să I se-nchine.

Sărăcăciosul staul în care Pruncul Dumnezeiesc s-a născut ca semn al smereniei și slujirii, se transformă în palat luminat și firea înconjurătoare tresaltă de bucurie în cinstea venirii lui Hristos. Cadrul natural iese în întâmpinarea lui Iisus pentru că «dragostea a fixat, între coordonatele spirituale ale credincioșilor ospitalitatea celebră în spațiul nostru spiritual»¹⁵.

Și cum Domnul s-a născut,
 Ieslea-n rai s-a prefăcut
 Peștera-n frumos palat,
 Palat mare luminat.
 Paiele se aureau
 Și prin iesle flori creșteau.
 Păsărele-l simțesc
 Și-ntr-un cîntec ciripesc
 Ciripesc de fericire
 Pentru a lui Hristos venire.

Se vorbește în colinde de apariția astrilor, de o transformare în cadrul strălucitor al elementelor naturii legate direct de minunea Nașterii lui Hristos :

De cînd Domnul s-a născut
 Și pămîntul l-a făcut
 Și cerul l-a ridicat
 Tot în stîlpîi de argint
 Mai frumos l-a-mpodobit.
 Tot cu lună, cu lumină
 Tot cu soare, cu căldură
 Și cu stele
 Mărunțele
 Și cu luna printre ele.

Îngerii și păstorii sînt primii închinători ai Nașterii lui Hristos și în legătură directă cu marea minune pe care ei au misiunea s-o vestească în lume :

15. Preot Prof. Petru Rezuș, *op. cit.*, p. 1136.

Coborît-au coborît
 Îngerii Domnului Sfint
 La păstori au nimerit
 Și din somn i-au deșteptat
 La-nchinare i-au îndemnat.

Iată prin urmare că îngerii din ceruri cer oamenilor Să-L adore pe Cel născut îndemnându-i să I se închine.

Prezența îngerilor care slujesc planurile lui Dumnezeu în raport cu lumea, aduc păstorilor certitudinea originii divine a celui născut și obligația de a-L adora ca pe Dumnezeu cel adevărat.

Din depărtare, călăuziți de o stea, vin magii de la răsărit care-l caută, îl găsesc pe Prunc și I se închină cu daruri ca prinos de recunoștință și adorațiune, în ațord cu relatarea Sf. Ev. Matei, care consemnează acest adevăr istoric (Mat. II, 1—11).

Ei urmăresc același scop comun să-L găsească pe Noul Născut să I se închine în rînd cu îngerii, aducînd daruri scumpe :

Trei crai de la răsărit
 La-nchinare au venit
 Daruri scumpe aducînd
 Lui Hristos cu toți cîntînd.

sau :

Magii steaua urmăresc
 Voind ca să-L vadă
 Îngerii din cer privesc
 Cîntînd imn de slavă.

Nașterea Domnului este menținută mereu în același cadru sărbătoreasc de lumină și bucurie, de așteptare solemnă :

Nu-i de somn în astă seară ;
 S-așteptăm în privegheală
 S-așteptăm pe Domnul Sfint
 Că-i *Feciorul Cerului*
 Și *Domnul pămîntului*.

Reliefăm din nou precizia doctrinară pe care o găsim fără echivoc în aceste creații populare. Impresionează deseori cum sînt cuprinse și redată adevărurile de doctrină și istorie ale religiei noastre creștine. Hristos Fiul lui Dumnezeu născut din veci din Tatăl, «Feciorul Cerului», se naște între oameni luînd trup omenesc din Sf. Fecioară Maria și devine prin întrupare «Domnul pămîntului».

El preia prin întruparea Sa, cu putere și dragoste dumnezeiască păcatele oamenilor, restabilind un nou echilibru între om și natură, între om și om, între om și Dumnezeu.

Prin rolul său de Mîntuitor, ca și prin puritatea vieții Sale, El deține o suveranitate spirituală deplină și este «Domnul pămîntului». De aceea, venirea colindătorilor pe la casele creștinilor este o mare cinste și o mare bucurie pentru că aceștia ca vestitori, îl aduc pe Hristos cu întreaga iconomie a întrupării Sale :

Că vă vin colindători
 Și v-aduc pe Dumnezeu
 Să vă mîntuie de rău.

Rol deosebit are Sfânta Fecioară din care se naște în ehip minunat Pruncul Iisus :

Că astăzi curata
Prea nevinovată
Fecioara Maria
Naște pe Mesia
În țara vestită
Betleem numită.

Sau, ceea ce dă mărturisire dogmatică învățaturii de credință :

Că numai din Maică
Și fără de taică
Nouă ni s-a născut.
Cel fără-de-nceput.

Se accentuează din nou deci nașterea suprafirească a Mântuitorului în care rol deosebit are Sfânta Fecioară. Mântuitorul este în continuitate de natură prin intruparea Sa, cu succesorii strămoșului Adam. El nu-și creează firea Sa omenească din nimic sau din afara neamului omenească, ci din Sfânta Fecioară Maria. Prin aceasta dă apreciere pozitivă modului «revenirii la existență prin naștere»¹⁶.

Din acest rol, Maica Domnului este deținătoarea unor haruri deosebite pe care le primește de la Fiul ei. Ea este mai ales rugătoare pentru lume :

D-auzi gazdă ori n-auzi
Toacă-n cer și slujba-n-rai
Toacă-n cer cum o bătea
Slujba-n rai cum o făcea
Dumnezeu cum cuvînta,
Maica Sfîntă se ruga
Și să stai să tot privești
Cum lăcea slujbe cerești
Îngerii ținînd stîlpări
Cîntau sfintele cîntări.

Maica Domnului suferă pentru Fiul ei :

Maica plînge și se-nfrînge
Inima-i-noată în sînge.

Dar suferă și pentru lume și se roagă pentru toți oamenii. Stăruința în rugăciune pentru noi a Maicii Domnului este redată în continuare de un alt colind :

Sus în virful muntelui
La Domnul Hristos
Șade Maica Domnului
Șade, șade și se roagă
Pentru toată lumea-ntreagă.

De aceea în mod stăruitor Maica Domnului este chemată de credincioși în rugăciuni :

16. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, București, 1978, p. 83.

O, mămuca lui Dumnezeu,
Roagă pe fiuțul tău
Și-mi trimite darul mie
Să te laud pîn-n vecie.

Fiul lui Dumnezeu vine în lume ca prunc, dar pruncii sînt uciși de împăratul Irod, singura figură care se opune planului dumnezeiesc la nașterea lui Hristos, «sufletul lui plin de răutate devine adăpostul miniei și răutății umane»¹⁷.

Potrivit datelor din Evangheliile, Irod poruncește să fie «uciși toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi» (Mat. II, 16).

Irod prinse a găti
Pe oaste de-a omori
Pe toți pruncii mărunței
Ce-s de doi ani mititei.

Prin colinde sînt chemați oamenii să vadă această nelegiuire pentru ca Irod să primească condamnarea tuturor :

Veniți iubiți frați
Veniți de-ascultați
Maicile cum plîng
Mîinile își frîng.
Irod împărat
La suflet spurcat
Poruncă a dat
Pruncii le-au tăiat.

Ca o recompensă dumnezeiască copiii sînt privilegiații darurilor de Crăciun¹⁸. Ei au plătit cu jertfele lor intrarea lui Iisus Hristos în lume prin nașterea din Betleem. De aceea pentru ei coboară în mod deosebit din cer Moș Crăciun și împarte an de an daruri scumpe, cu dărnicie cerească, cu figură legendară, blîndă și înțeleaptă :

Moș Crăciun cu plete dalbe
A sosit de prin nămeți
Și aduce daruri multe
Pe la fete și băieți

Sau :

O, tu blînde Moș Crăciune
Ce în orice an cobori,
Din cereasca-ți locuință
Printre fulgii călători.
Intră și-n căsuța noastră
Cu privirea ta senină
Moș Crăciune, Moș Crăciune.

Ei se bucură de măreția supremului act al iubirii dumnezeiești prin venirea lui Moș Crăciun :

17. Dumitru Ichim, *op. cit.*, p. 181.

18. Preot Constantin C. Galeriu, *op. cit.*, p. 1229.

În seara lui Moș Ajun
 Toți copiii se adun
 Și ascultă cu folos
 Ce se spune de Hristos.
 Magii steaua urmăresc
 Voind ca să-L vadă.
 Îngerii din cer privesc,
 Cîntînd imn de slavă.

În această noapte de taină este freamăt și veselie. Insuși Bunul Dumnezeu coboară printre oameni și vestește minunea întrupării Fiului Său. Se vorbește de un antropomorfism popular, care reduce limitele supranaturale la naturalul uman¹⁹. Crăciunul este o sărbătoare a familiilor noastre, a unității spirituale dintre părinți și copii, «o sărbătoare a încrederii noastre în împlinirea mesajului rostit de îngerii Domnului deasupra ieslei din Betleem»²⁰.

Noi umblăm și colindăm
 Pe la case și urăm
 Dar cu cine-nțlnim
 Cu Dumnezeu ne-nțlnim

Sau :

Sfinții toți se sfătuiesc
 Și pe Domnul pomenesc,
 Dumnezeu umbla
 Sfinți-L întreba.

Este surprinsă aici intimitatea între Dumnezeu și oameni prin venirea lui Hristos în lume. Dumnezeu a venit în maximă apropiere de om și-l însoțește pe căile vieții sale pămîntești, dîndu-i posibilitatea depășirii condițiilor de viață accidentată de păcat.

De aceea oamenii buni sînt aduși îngă sfinții cu care împreună viețuiesc :

În virful la nouă meri
 Arde nouă luminări
 Pică nouă picături
 Scalde-se și Moș Crăciun
 Că el este mai bătrîn.
 Dară după Moș Crăciun
 Scaldă-se sfinții mărunți
 Scalde-se și omul bun.

Se observă o ierarhizare între sfinții Bisericii desprinsă din sincronizarea zilelor închinatelor în calendar cu succesiunea lor de la sărbătoarea Nașterii Domnului: Moș Crăciun, Sf. Vasile, Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Petru, etc., apare în colinde însă și o altă ierarhizare mai apropiată de ritualul Bisericii și în acord cu prevederile liturgice în care Profetul Ioan Botezătorul «ca cel mai mare între cei născuți din femei», are privilegiul celui dintîi între sfinți. Autorii anonimi ai colindelor cunosc învătătura autentică a Evangheliei: «zic vouă: Între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decît Ioan» (Luc. VII, 28).

19. Pr. Prof. Petru Rezuș, *op. cit.*, p. 1136.

20. Corugă Matei, *Din dizertația ținută în cadrul serbării colindelor de Crăciun și Anul Nou, la Institutul și Seminarul teologic din București la 18 dec. 1972*, în «Glasul Bisericii», XXXI (1972), nr. 11—12, p. 1299.

Multe colinde fac moralizarea vieții sociale și surprind realități de viață pe care le dezaprobă, dar totodată laudă virtuțile specifice formelor de trăire socială și națională. «Folclorul nostru — inclusiv colindele — exprimă în formă artistică originea și dezvoltarea poporului, luptele purtate pentru păstrarea ființei naționale, sentimentele și aspirațiile celor mulți spre o lume mai bună și lipsită de nedreptăți»²¹.

În unul din colindele din partea de nord a Dobrogei, din satele de pe malul Dunării, se condamnă setea de avuție și psihologie specifică oamenilor stăpîniți de această patimă :

«O pricină minunată
Din-ceput din lumea toată
Din-ceput și din vecie
Precum la carte ne scrie
Căci lumea e-nșelătoare
Și e foarte amăgitoare
Căci înșală și-amăgește
Și pe toți îi pricopsește ;
Ales pe cei bogați foarte
Ce nu mai gîndesc la moarte
Ci vorbesc de avuție
Și se țin în semelie
Ca și cînd au să trăiască
Și lumea s-o moștenească.»²².

Este înfierată aici preocuparea obsedantă a stringerii de averi în defavoarea unor idealuri mai înalte la care trebuie să aspire viața noastră creștinească. -- Cu subtilitate este condamnat păcatul mîndriei și este adusă în față nimicnicia vieții pămîntești. «Dumnezeu nu este de partea celor bogați, pe care colindul îi condamnă, ci de partea celor săraci»²³ — trăsătură specifică aspectului social în conținutul colindelor noastre.

Colindele se adresează tuturor categoriilor de vîrstă și diverselor ocupații omenești. De aceea sînt cîntate destoinicia în muncă, bunătatea, dărnicia, bărbăția :

Să trăiești gazdă, trăiești,
Casa ți-o stăpinești
La cîmp gazdă să pornești.

Munca pe care trebuie s-o desfășoare gazda este adusă și supusă binecuvîntării lui Dumnezeu la al cărui ajutor colindătorii apelează :

Dumnezeu să le rodească
Foarte mult să le-nmulțească.

Emană din aceste creații populare cu fond propriu creștin energice proteste împotriva asupririi și nedreptăților sociale și naționale suportate în trecut de poporul nostru :²⁴

21. Virgiliu Ene, *Folcloriști români*, Oradea, 1977, p. 5.

22. *Colind din com. Turcoaia jud. Tulcea*, cules de preot N. Cănanău.

23. Magistrand Gh. Alexe, *op. cit.*, p. 735.

24. Diacon Gheorghe Papuc, *Nașterea Domnului în colinde*, în «Mitropolia Ardealului», XI (1966), nr. 11—12, p. 805.

Dumnezeu cu Sf. Petru
 Se luară, se duseră
 Pe marginea drumului
 Pînă-n capul satului
 La casa bogatului :

— N-aveți prînzul să ni-l dați ?
 — Ba-l avem dar nu-i de voi.
 — Că-i de niște domni ca noi !

Se luară, se duseră,
 Pe marginea drumului
 Pînă-n capul satului
 La casa săracului :

-- N-aveți prînzul să ni-l dați ?
 -- Ba-l avem, da-i puținel,
 Dar ne vom împrumuta
 Dumneavoastră vi-l vom da.

Hristos participă la viața oamenilor, la evenimentele principale din preocupările și existența lor. Rol deosebit are nunta care leagă moral și social o familie, o subordonează și o angajează unor nobile aspirațiuni. În religia creștină ea este ridicată la rangul de taină. Colindele noastre redau prezența Mîntuitorului la nunta din Cana Galileii, cînd săvîrșeste la stăruința Maicii Sale - Născătoarea de Dumnezeu, prima minune :

La nunta ce s-a-ntimplat
 În Cana Galileii,
 Fost-a și Iisus chemat
 Și vrînd triști a nu-i lăsa
 A venit cu Maică-Sa
 Șezînd la masă și bînd
 Băutura n-ajungînd.

Între cer și pămînt este o comunicare deschisă asemenea viziunii din scara lui Iacov :

Tocma-n virful munților
 La fîntina sfinților
 Este-o scară de argint
 De coboară Domnul Sfînt,
 Printre flori, printre stîlpări,
 Printre sfînte luminări,
 Și coboară-areori
 La sfîntele sărbători.

Venirea în lume a Mîntuitorului aduce nu numai subordonarea firii la cumințenia și ascultarea cea dintîi, dar mai ales raporturi de pace și frățietate, de bucurie deosebită între oameni :

Cu mașii să ne închinăm
Pruncului dumnezeiesc
Fiul Tatălui ceresc.

Sau :

Ai întins darul Tău cel sfânt
Și-ai pus *pace pe pământ*
Și cu bunătatea Ta
Ai împăcat lumea rea.

În mod obișnuit colindele noastre de Crăciun se încheie cu o formulă de pace :

Și de-acum până-n vecie ;
Mila Domnului să fie ;
La mulți ani cu bucurie,
La creștini de veselie
Pace tuturor să fie.

Lucrarea de împăcare a lumii prin consecințele ei permanente ne cere și nouă să fim buni și să sporim înaintarea noastră morală cu fiecare nouă perioadă de timp :

Din an în an sosesc mereu
La geam cu Moș Ajun ;
E sărbătoare și e foc
În casa ta acum.
Dar nu uita când ești voios
Române să fii bun.

Iată un îndemn cu localizare geografică, pentru cel care ca «român» trăiește pe acest pământ strămoșesc din clipa nașterii sale.

Colindele noastre însă, închinare în marea majoritate Crăciunului, se raportează și la celelalte două mari sărbători, din ciclul sărbătorilor de iarnă, Anul Nou și Boboteaza și cuprind îndemnuri și urări :

Sorcova de la bătrâni
A fost dată la români,
Ca un semn de-mbelsugare
Și de viață de onoare.
Anul Nou sosit în lume
Și mi-a spus în al său nume,
Să mă duc să sorcovesc
Peste țara ce iubesc
Tot de bine să vestesc.

Recapitulând în ele iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu, bogăția darurilor cerești, restabilirea ordinii firești și reaşezarea omului ca subiect central al iubirii lui Dumnezeu, aceste colinde cuprind și redau specificul trăirii noastre creștinești, cu toată filozofia vieții legată de aspirațiunile cerești și de obligațiunile pămîntești. Ele cuprind subtil dar integral alături de dreapta credință în Dumnezeu, îndatoririle zilnice prin care lucrăm la transformarea în bine a acestei lumi în mijlocul căreia trăim, în care și prin care trebuie să împlinim planul dumnezeiesc de afirmare a prezenței Lui prin propriile noastre forme de viață și angajări în muncă.

Prin frumusețea lor stilistică, «prin farmecul arhaic, prin simplitatea exprimării, prin duhovniceasca legătură a omului cu Dumnezeu, colindele rămân icoane vechi în altarul spiritual al Bisericii noastre»²⁵, în viața de simțire și trăire spirituală efectivă a poporului nostru.

*
* * *

Să scoatem din aceste cîntece tradiționale, create și păstrate de poporul nostru cu fierul dreptei credințe în Dumnezeu — parte componentă a sufletului nostru românesc — bogăția simțămîntelor în care vibrează dragostea de oameni, de demnitate națională, înțelepciunea, bunătatea și dorința de pace, buna conviețuire între oameni. Să desprindem din atmosfera și conținutul lor, rolul pe care-l au în apărarea dreptei credințe, pe care l-au avut și în trecut «cînd prozelitismul eterodox încerca să rupă unitatea de credință a ortodocșilor români pentru a dezmembra în același timp și unitatea lor națională»²⁶. Să reținem că aceste colinde nu sînt numai evocare dintr-un trecut istoric îndepărtat ci și actualizare în fiecare an²⁷.

Simplitatea prin care sînt exprimate marile adevăruri de credință, cu deosebită autenticitate doctrinară, ne obligă să le valorificăm ca mărturii cu sevă istorică în fondul sufletesc permanent viabil al credincioșilor noștri.

Să le păstrăm și să le cultivăm cu sfințenia cu care au fost create și să le predăm urmașilor noștri cu același legămînt istoric și cu aceeași bucurie sufletească cu care ni le-au încredințat în sfințenie părinții și străbunii noștri.

În respectul lor, în duhul glasului istoric strămoșesc, să le rostim, să le cîntăm, intrînd cu sfințenie în ambianța lor de har și de pace pentru că peste toate, reprezintă o închinare adusă lui Dumnezeu din anii nevinovați ai propriei noastre copilării.

Să desprindem din ele atît mărturisirea de credință creștină, cit și experiențele de viață socială pe care le-au valorificat pentru noi, bravii noștri înaintași. Să le prețuim pentru autenticitatea lor spirituală, socială și istorică și să le valorificăm în condiții noi de viață și aspirațiuni.

Pr. NICOLAE CĂNĂNĂU

MINĂSTIREA MĂRCUȚA DIN BUCUREȘTI

Scurt istoric

*op. istoric
dan Gă*

În partea de răsărit a orașului București, în imediata apropiere a Șoselei Panclimon, pe malul drept al râului Colentina, se înalță biserica cu hramul: Sf. Arhangheli Mihail și Gavril, cunoscută sub denumirea de biserica Mărcuța și care are o vechime de aproape 400 de ani (mai precis, 397 de ani) fiind zidită la anul 1587 de către DAN Vel Logofăt sub domnia lui Mihnea al II-lea, turcitul (1585—1591, a doua domnie)¹.

25. Dumitru Ichim, *op. cit.*, p. 1183.

26. Pr. Asist. Gabriel Popescu, *Vremea colindelor*, în «Mitropolia Olteniei», XXIII (1971), nr. 11—12, p. 840.

27. Gheorghe Mușu, *op. cit.*, p. 50.

1. Pisania bisericii, săpată în pîtră, deasupra ușii de intrare în pronaos.

Astăzi această biserică, împreună cu o impunătoare clopotniță zidită de domnitorul Alexandru Ipsilante la anul 1779², și cu zidul de incintă, clopotnița veche și vestigiile chiliilor, formează ansamblul monumentului istoric Mărcuța, o însemnată mărturie a trecutului și arhitecturii bisericești a sec. XVI-lea din Țara Românească.

Pentru importanța ei, Direcția Monumentelor Istorice a preluat în anul 1968, restaurarea întregului monument, reușind ca, în decurs de patru ani, să restaureze complet biserica clopotniță și zidul de incintă pe trei laturi, marcînd și temeliiile vechilor chiliilor și construcții cu lespezi de piatră.

Lucrarea făcută de Direcția Monumentelor Istorice, a reușit să redea bisericii înfățișarea ei inițială.

Vom reda succint aspecte din istoricul acestui așezămint religios, care a fost în trecut «Mănăstirea lui Dan, de la apa Colentinei», iar mai tîrziu s-a numit Mănăstirea Mărcuța.

INFĂȚIȘARE.

Biserica Mărcuța se prezintă astăzi restaurată, așa cum a fost construită în sec. XVI de către ctitorul ei, boierul DAN Vel-Logofăt cu soția sa Vlada.

În formă de cruce, avînd două sinuri în naos iar al treilea fiind format de Altar. Are o singură turlă deschisă, așezată în mijlocul naosului.

Pronaosul este despărțit de naos prin doi stâlpi rotunzi, din cărămidă, fiecare avînd un diametru de 1 m., și care susțin prin trei arcade, baza turlei, în partea de apus. Bolta pronaosului are baza patrulateră iar în partea superioară este circulară.

Ferestrele au deschideri semi-circulare, mai mari în interior și ancadrament din piatră sculptată.

Ușa de la intrarea în pronaos are de asemenea ancadrament din piatră sculptată în exterior iar deasupra se află pisania din anul 1733 săpată în piatră.

La exterior, biserica are o tehnică decorativă specifică sec. XVI, cu cărămizi aparente verticale ce împart locurile tencuite în dreptunghiuri.

Deosebit de importante sînt firidele așezate în pereții laterali în două registre retrase cu o jumătate de cărămidă, cu arcade în plin centru, formate din cărămizi simple dispuse radial și retrase puțin față de încă un șir de arcade concentrice, cu cărămizi dispuse pe lat. Firidele sînt despărțite prin cîte două colonete formate din cărămizi speciale rotunjite, care primesc la partea superioară cîte o cărămidă pe lat, ce formează un fel de capitel comun, pe care se reazemă arcadele firidelor.

Briul ce desparte registrele se compune dintr-un tor de cărămizi rotunjite convex dispuse pe muchie, prins între două șiruri de cărămizi rotunjite concav, care pun în evidență torul.

Pridvorul este deschis, avînd stâlpi din cărămidă, rotunzi, cu plăci de piatră patrulateră la extremități, și este tencuit în întregime.

În partea stîngă a pronaosului se află temelia clopotniței celei vechi, din cărămidă. Este adăugată în anul 1733, ca și pridvorul. Are o mică ușă de comunicare cu pronaosul. Avea formă rotundă, cu un diametru de circa 2 m și se înălța pînă la acoperișul bisericii. Acum i se văd numai temeliiile.

În interior biserica este pardosită cu lespezi de piatră. Față de nivelul inițial de pardoseală, care a fost cu cărămidă, actuala pardoseală se află mai ridicată cu 20 cm.

2. Anul este însemnat pe placa de marmură cu stema domnitorului, care se află așezată pe fațada interioară a clopotniței.

Menționăm că la restaurare a fost nevoie să se scoată pământul din interiorul bisericii pînă la o adîncime de 50 cm., și să se degreveze temelia la exterior pe o adîncime de 70 cm.

Ca pictură veche, se mai păstrează pe pereții pronaosului, tablourile votive, pictate la sfîrșitul sec. XVIII-lea, precum și resturi din pictura în fresco din 1733.

Picturile votive din pronaos sînt așezate după cum urmează :

În dreapta ușii de la intrare este zugrăvit domnitorul Grigore Ghica, cu doamna sa Joița, cu coroana pe cap și cu multe inele pe degete. Lîngă ei, cinci copii. Se pot identifica : Scarlat, Matei și trei fete dintre care una, Ruxandra.

În partea stîngă a ușii, este zugrăvit domnitorul Constantin Ipsilante cu doamna sa.

Pe peretele pronaosului, dinspre nord, se află zugrăviți domnitorul Alexandru Ipsilante cu doamna sa Ecaterina, cu coroana pe cap, ținînd în brațe o biserică cu două turle și pridvor deschis.

De asemenea, pe peretele dinspre sud, în spațiul dintre cele două ferestre, este zugrăvit un boier cu barbă neagră mare, avînd inscripția «Marcu vel-log. ctitorul cel vechi».

Faptul că dintre ctitorii bisericii lipsesc tocmai cei mai cunoscuți adică Dan vel-log., ziditorul bisericii la 1587 și Mitropolitul Ștefan al Ungro-Vlahiei, ce a reînnoit biserica în 1733 și pe care chiar pisană îl numește ctitorul cel nou, precum și faptul că toate aceste tablouri votive sînt pictate în ulei, — ne face să presupunem că peste figurile lor, ce vor fi fost pictate în fresco, au fost pictați alți ctitori, probabil Constantin Ipsilante cu soția sa, pictați în partea stîngă a ușii.

Resturile din pictura în fresco (probabil cea din 1733) se mai păstrează pe peretele exterior de la intrarea bisericii.

Deși acoperișul inițial al bisericii a fost șindrila, acum ea este acoperită cu tablă de aramă, la fel ca și clopotnița, făcută de Alexandru Ipsilante.

Aceasta este așezată la o distanță de circa 15 m în fața bisericii, puțin spre dreapta, cu o înfălișare masivă, de formă patrată, cu latura de 4 m, cu boltă de trecere și scară în dreapta, pentru clopote.

Atît biserica cît și clopotnița sînt așezate într-un patruleter închis de ziduri masive de cetate, înalte de 7 m, avînd contraforturi în partea de nord-est spre rîul Colentina, patruleter despărțit în două de un alt zid transversal, pornind de la clopotniță.

INTEMEIEREA.

Așa cum am amintit la început, biserica Mărčuța a fost zidită în anul 1587, de către boierul DAN vel-logofăt sub domnia lui Mihnea al II-lea Turcitul (în a doua domnie 1585—1591). Numele ctitorului ni-l arată pisană săpată în piatră deasupra ușii de la intrarea în pronaosul bisericii.

Această pisană este mai nouă cu 146 de ani față de biserică.

Este scrisă cu ocazia refacerii bisericii, căci glăsuiește astfel :

«Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și al Sfîntului Duh, ziditu-s-au această sîntă mănăstire la apa Colentinei, unde să cinstește și să prăznuiește hramul sîlînșilor îngerii, încă den temelia ei, de Dan vel logofăt, cînd era cursul anilor 7095 (1587), care după întîmplarea vremilor, rămînd la mare lipsă, și vîzînd ctitorii că nu vor putea să o chivernisească venit-au jupîncasa Visana, fata lui Marco vel armașu, nepoata lui Dan vel logofăt la preasfînșitul Mitropolit Chir Teodosie de o au închinat-o metoh sîntei mitropolii și Slinșia Sa au învelit-o și au făcut și casele. Iar acum, în zi-

lele prea luminatului Domn Io Grigori Ghica Voievod, îndemnatu-s-au den rîvnă dumnezeiască prea slinșitul Mitropolit al Ungro-Vlahiei Chir Ștefan de o au înrumusefat și cu slovn și cu clopotniță și cu zugrăveală și pe dinăuntru și pe denalară, cu lerestre și cu ușă de piatră și cu alte multe, precum se vede, făcîndu-se nou citor, ca să fie Slinșiel Sale veacinică pomenire. Sept. 20, 7242 (1733).

În hrisovul lui Alexandru II (1592—1593), ce poartă data de 14 iunie 1593 (7101)³ se întărește «cinstitului dregător al domniei mele jupan Dan fost mare logofăt și cu fiii săi cîți îi va da Dumnezeu «o moșie la Curătești» toată partea lui Radul... și toată partea lui Tihul cu viile, pentru că acești oameni au omorît un om, astfel erau să-și piardă capetele lor. Însă acel om era robul unui turc ci s-au tocmit cu acel turc cu aspri. Astfel n-au avut de unde să dea aspri ci au vîndut această ocină dela Curătești mai sus zisului dregător al domniei mele pentru 2500 asprii gata...». În continuare hrisovul mai întărește lui Dan o altă ocină în Curătești, partea lui Vintilă Postelnic din Cernăteni «cu braniște, cu vii și cu vaduri de moară», cumpărată de Dan cu 4000 de aspri. De asemenea, îi întărește satul Balaciu «din hotar pînă-n hotar», cumpărat de Dan cu 24.000 de aspri. Se arată apoi că aceste sate sînt dăruite de Dan «mănăstirii dela Colentina unde este hramul Sf. Sobor al Arhistrategilor Mihail și Gavriil și al celorlalți fără de trup, ca să-i fie mai sus zisei mănăstiri de întărire iar dumnezeieștilor călugări de hrană iar cinstitului dregător al domniei mele și părinților lui veșnică pomenire».

Aflăm așadar, că Dan a cumpărat satele Balaciu și Curătești, pe care le-a dăruit mănăstirii pe care a zidit-o el la apa Colentinei. Istoricul Const. C. Giurescu arată că satul Balaciu era un sat important, cu rumâni și se afla «se pare, în regiunea mănăstirii Mărcuța»⁴. Tot el amintește tradiția consemnată într-un cîntec mai tîrziu, care face din acest sat (Balaciu, locul de obîrșie al boierilor Bălăceni), un concurent al Bucureștilor, în epoca întemeierii.

Mănăstirea zidită de boierul Dan la apa Colentinei, pe locul satelor Balaciu și Curătești după cum se pare, se afla în stare de funcționare după anul 1587. Ea nu era diferită de aspectul de astăzi, după restaurarea făcută de Direcția Monumentelor Istorice, mai puțin pridvorul ce a fost adăugat în 1733. Se aflau aici și călugări, de care ctitorul ei s-a îngrijit, înzestrînd-o cu moșii, adăugînd o moară pe apa Colentinei precum și alte danii «pentru ca dumnezeieștii călugări să aibe cu ce trăi».

De aceea socotim că după 1587, anul zidirii, mănăstirea a fost tîrnosită și se săvîrșeau sf. slujbe în ea. Pentru aceasta ea a trebuit să fie pictată și înzestrată cu obiecte de cult iar călugării să aibă chilii unde să locuiască. Nu avem însă nici o însemnare despre aceasta iar singura pictură veche, în frescă, ce se mai păstrează pe zidul exterior de la intrarea în pronaos, nu se știe dacă face parte din această pictură inițială sau din cea făcută în anul 1733 sub îngrijirea Mitropolitului Ștefan al Ungro-Vlahiei.

Avem însă numele unui egumen al ei anume Irinarh ieromonahul, pomenit într-un hrisov al lui Radu Mihnea, din 17 aprilie 1613⁵.

În sec. XVI-lea, în București erau foarte puține bisericile făcute «den piatră» adică zidite cu cărămidă. În afară de biserica de la Curtea Veche, zidită de Mircea Ciobanu, dacă mai erau 2 sau 3, ctitorite tot de domnitori. De aceea ctitoria lui Dan,

3. Arh. Stat. Buc., ms. 1509, orig. slav pergament.

4. Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, p. 213.

5. Ms. 706 (Condica Mitropoliei Ungro-Vlahiei, f. 74—75).

așezată la marginea Bucureștilor, are o importanță deosebită, atât prin arhitectura sa caracteristică sec. XIV—XVI, în ce privește construirea bisericilor în Țara Românească, cât și prin începutul ctitoriilor boierești, ce vor fi din ce în ce mai mult generalizate în secolele următoare.

CTITORUL.

Este cunoscut sub numele de Dan vel logofăt, căci a îndeplinit această dregătorie în timpul domnitorului Mihnea Turcitul, cu care se pare că se înrudea prin alianță⁶. Mai târziu, sub Alexandru al II-lea a deținut dregătoria de vistier. În această dregătorie l-a găsit Mihai Viteazul. Se spune că era foarte bogat. Era căsătorit iar pe soția sa o chema Vlada. Nu știm dacă avea copii. Un Tatul slugerul este arătat într-un hrisov al lui Matei Basarab drept ctitor dar nu știm dacă era fiu sau o altă rudă. În a doua jumătate a sec. XVII, aflăm ca ctitor pe Vișana, fiica lui Marcu Armașu fratele lui Dan, care face ctitoria lui Dan, metoh al Mitropoliei Ungro-Vlahiei.

Casele lui Dan vel-logofătul construite în București, se aflau în preajma curții domnești, în perimetrul dintre biserica Sf. Vineri și str. C. F. Robescu și erau foarte încăpătoare, înconjurată cu zid. Se pare că aici a avut loc măcelărirea creditorilor turci de către Mihai Viteazul, fapt care a generat ura lui Dan împotriva domnitorului. Cam de pe vremea aceea, Dan nu mai face parte din divan. Totuși nu a luat atitudine pe față împotriva domnului și a continuat să fie cu mare influență între boierii țării. Astfel, în 1595 îl aflăm făcând parte din delegația de boieri trimiși de Mihai la Sigismund Batori, unde au semnat un act de supunere iar ulterior, în același an, se unește cu Miroslav Logofătul și cu Albert Kirali împotriva lui Mihai. Uneltind răsturnarea din domnie a lui Mihai Viteazul și înlocuirea lui cu Simeon Movilă, dar nereușind, fuge în Moldova.

În anul 1601, aflându-se din nou în Țara Românească în calitate de Vel-Logofăt al lui Simion Movilă, cumpără de la Vladul Log. jumătate din satul Străulești, întregindu-și astfel stăpânirea asupra întregului sat, deoarece cealaltă jumătate o cumpărase încă din vremea lui Mihnea, de la Șerban log.

Prin înscrisul din 4 iulie 1601⁷ Dan scrie cu mîna sa dania acestui sat la «sfînta mănăstire numită a arhistrategilor Mihail și Gavriil, ca să-i fie pomană lui și părinților lui și fiilor lui în veci, iar sf. mănăstiri de întărire și călugărilor de hrană, acelora tuturor».

Din 1602 fuge din nou în Moldova trăind acolo în exil pe lângă Movilești. Se pare că el este Dan Danilovici trimis de Simeon Movilă într-o misiune în Polonia unde și moare.

Mai înainte însă trimite o scrisoare de închinare a mănăstirii lui, către marea lavră a Sf. Sava Sfințitul situată între Ierusalim și Iordan.

Acest lucru se înțelege din hrisovul lui Radu Mihnea din anul 1613 aprilie 14⁸ în care, după ce se enumeră și se întăresc daniile făcute anterior de către Dan acestei mănăstiri, se spune :

«Iar după aceia, Jupîn Dan, el singur au socotit și au gîndit în inima sa de au dat și au închinat această sf. mănăstire de pe Colentina la lavra cea mare la Ierusalim, unde să prăznuiește Sf. Sava Sfințitul, care este între Ierusalim și Iordan... Și am văzut... și cartea lui Jupîn Dan fost mare Log. făcută de mîna lui, cum au

6. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, p. 334.

7. Arh. St. Buc. Mănăstirea Mărcuța, III/1, 2, orig. slav. traducere în: Documente privind Ist. Română, veac. XVII, vol. I, 1601—1610, p. 18—20.

8. Ms. nr. 706 (Condica Mitrop. Țării Rom.), f. 74—75.

inchinat această mănăstire dela Colentina să fie metoh la Sfeti Sava Sfințitu, cu toate bucatele și satele și moșiile sf. mănăstiri. Și a venit de față jupineasa lui Vlada... de au mărturisit înaintea domniei lui și înaintea părintelui Vlădicăi Kir Matei Mireul, cum că au inchinat această mănăstire dela Colentina să fie metoh la Sf. Sava Sfințitul».

Dar, deși așa cum am văzut, Dan a inchinat mănăstirea sa marelui lavre a Sf. Sava Sfințitul la Ierusalim, totuși se pare că această închinare n-a intrat efectiv în funcțiune. Vremurile de atunci erau cu totul nestatornice, iar lupta împotriva călugărilor greci care acaparau multe din mănăstirile țării noastre, era în toi.

De altfel, mănăstirea lui Dan de la apa Colentinei începuse să aibă lipsuri. Într-un hrisov al lui Matei Basarab (1633—1654) din 16 iunie (anul lipsește fiind rupt)⁹ se arată că această mănăstire «din zilele lui Mihai Vodă încoace au rămas pustie de răutățile ce era la drum», iar când a fost acum în zilele domniei mele, iar boiartnul domniei mele Tatul slugerul, ctitorul Sf. mănăstirii, el nu s-a îndurat să o lase să se pustiască mănăstirea ci s-a apucat să direagă sf. mănăstire și să caute de moșiile mănăstirii și să facă și moară». Mai departe hrisovul vorbește de un vad de moară la apa Colentinci, donat de Luca logofăt de la Dudești în vremea voievodului Alexandru, pe care fiul acestuia anume Dumitru biv-vel vistier, cu feciorul lui, Radu log., nu voia să-l cedeze.

Tatul slugerul, numit ctitor în acest hrisov, face parte desigur din familia ctitorului Dan. El repară și organizează din nou mănăstirea în timpul lui Mătei Basarab, poate chiar imediat după urcarea pe tron a acestui domn, când, după lupta avută cu Radu fiul lui Iliș Vv. la podul Colentinei, deci în apropiere de mănăstire, sf. locaș avusese de suferit din cauza aceasta.

Mergind mai departe pe firul vremii, prin anii 1654—1657, domnitorul Constantin Șerban dă o carte de slobozie¹⁰ pentru ca mănăstirea lui Dan Vistierul și Egumenul Mihail «să fie volnici să strângă oameni streini fără de bir și fără de gilceavă, să-i aducă să facă slobozie acolo la sf. mănăstire... Și acei oameni streini care se vor strînge acolo, să fie de către domnia mea iertați și în pace de bir, de taler, de miere cu ceară, de găleata cu lîn, de oaie seacă, de slujitori, de cai de olac, de podvoade, de mertice și de toate dajdiile și mîncăturile cîte sînt peste an în țara domniei mele... ca să poată fi numai de treabă și de poslujanie sf. mănăstiri, căci este în marginea țîrgului».

În anul 1677, egumenul Ștefan se plînge ispravnicilor scaunului Bucureștilor despre încălcarea moșiei Boleasca și capătă împuternicire de la aceștia pentru această moșie dată mănăstirii de către Aliveri Gelepu și pentru o moara de țină mănăstire, dată de Dan logofăt¹¹.

Tot așa se întărește și stăpînirea mănăstirii asupra moșiei Străulești, cumpărată de ctitorul Dan vel logofăt și dată mănăstirii¹².

În anul 1680, în viața mănăstirii lui Dan se operează o schimbare. Jupineasa Vișana, fiica lui Marcu Armașu și soția lui Constantin Spătaru, donează mănăstirea, de bună voie și nesilită de nimeni, cu toate acareturile ei mișcătoare și nemișcătoare, «la Sf. Mitropolie din strălucita capitală București a Țării Românești, unde să prăznuiește Sf. împărați Constantin și Elena»¹³.

Actul de danie al Vișanei este întărit de domnitorul Șerban Cantacuzino și de Dositei patriarhul Ierusalimului.

9. Arh. St. Buc. M-rea Mărcuța, traducere XII/1.

10. Arh. St. M-rea Mărcuța, V/1.

11. Idem, *ibidem*, IV, 1.

12. Idem, *ibidem*, III, 4.

13. Idem, *ibidem*, L/1.

Cu aceasta se încheie prima etapă din existența mănăstirii, cuprinzând aproape 100 de ani (1587—1680), timp în care a fost îngrijită de către familia ctitorului ei : mai întâi de Dan, apoi de Tatul slugerul care o repară prin anul 1634 și apoi de către Vișana, nepoata lui Dan, fiica fratelui său Marcu Armașu. Aceștia sînt cei ce apar în documentele vremii cu titlatura de ctitor. Vor fi fost mai mulți căci mai găsim printre donatori și un Altveri Gelepu pe care, mai tîrziu îl identificăm sub numele de Ivan Călugărul. De asemenea, unul din tablourile votive ce s-au păstrat în biserică poartă inscripția «Marco vel log. ctitorul cel vechiu», Marco era fratele lui Dan și după pribegirea acestuia, el a fost cel ce s-a îngrijit de administrarea ctitoriei familiei fratelui său.

Cunoaștem în acest răstimp și numele a trei egumeni : Irinarh ieromonah, Mihail și Ștefan, probabil tot ieromonahi.

II. Mănăstirea Mărcuța, metoh al St. Mitropolii a Ungro-Vlahiei.

Dela 1680 se începe o nouă etapă și anume : existența mănăstirii ca metoh al Mitropoliei Ungro-Vlahiei care funcționa acum la biserica nou construită de voievodul Șerban Cantacuzino pe dealul din dreapta Dîmboviței, cu hramul Sf. Împărați Constantin și Elena.

Tot de la această dată ea își schimbă și numele căci în documente nu se mai numește mănăstirea lui Dan de la apa Colentinei ci «mănăstirea Mărcuței sau Mărcuța» probabil, spune istoricul Nic. Iorga, după donatoare, care fiind fiica armașului Marco, se va fi numit și Mărcuța¹⁴.

De aici încolo, de această mănăstire se vor îngriji mitropolii Țării Românești și în primul rînd s-a îngrijit Mitropolitul Teodosie care era în scaun cînd s-a făcut închinarea și care i-a făcut primele reparații la învelitoare și la chilii.

Dar grija noilor administratori a fost îndreptată mai ales spre averile mănăstirești. Astfel, în 1688 aug. 28, s-a făcut hotărnicia moșiei Curățești a «mănăstirii lui Mărcuț» de către 12 boieri «luați de părintele Vlădica pre răvașele mării sale domnul nostru Șerban Voevod»¹⁵.

De asemenea «hotărnicia moșiei Mărcuța cită are acolo împrejur la Colentina», de către moșia mănăstirii Radu Vodă¹⁶.

Cercetarea hotarelor moșiilor mănăstirii dă mult de lucru, din cauza încălcărilor făcute de megieși și schimbarea pietrelor de hotar. Cea mai mare parte a documentelor aflate în arhivele statului se ocupă de aceste hotărnicii și judecăți la divan și la donn, pe baza hrisoavelor vechi. În 1733 feb. 3, Mitropolitul Ștefan al Ungro-Vlahiei este înștiințat de către egumenul Mihai Bărbătescu, că deține două hrisoave vechi pentru moșia Boleasca, pe care i le va aduce¹⁷.

Mitropolitul Ștefan este acela care, cu sprijinul domnitorului Grigore Ghica, începe în anul 1733, restaurarea mănăstirii. Acum i se așează tocuri de piatră sculptată la ferestre, i se face o clopotniță rotundă lipită de zidul bisericii, în partea stîngă a pronaosului, comunicînd cu acesta printr-o ușă scundă, se construiește în față un pridvor pe stîlpi rotunzi de zid, se refac chiliile, se înconjoară biserica cu zid și se pictează «pe dinăuntru și pe dinafară».

Toate aceste îmbunătățiri sînt menționate în pisania așezată deasupra ușii de intrare în pronaos, săpată în piatra ce încadrează ușa. Tot aici se menționează că, prin aceasta, Mitropolitul Ștefan a devenit un nou ctitor. Și într-adevăr, pe peretele

14. Nic. Iorga, *Istoria Bisericii Române*.

15. Arh. St. Mitrop. T. Rom., orig. XXXI, 19, ms. 128, fila 557 v.

16. Arh. St. Buc., Măn. Mărcuța, original II 1 vezi și II/2.

17. Arh. St. Buc., Măn. Mărcuța, II, 1--3,

din stînga uşii de la intrarea în pronaos, deşi acum sînt pictaţi în ulei Constantin Ipsilanty cu soţia sa, se observă destul de lămurit capul cu mitra şi cirja episcopală ale unui ierarh, care nu poate fi altul decît Mitropolitul Ştefan.

În această a doua etapă a mănăstirii, care a durat şi ea 100 de ani (1680—1779), căci în anul 1779 Mitropolitul Grigorie al Ungro-Vlahiei, dăruieşte acest metoh al Mitropoliei domnitorului Alexandru Ipsilanty, — rolul acestei mănăstiri a fost redus la slujbele liturgice şi primirea unor donaţii de moşii, vii şi livezi precum şi locuri în Bucureşti. Numărul călugărilor nu era prea mare. Se ocupau mai ales cu administrarea moşiilor şi strîngerea beneficiilor, avînd să dea socoteală de acestea Mitropoliei.

În afară de reparaţiile făcute de Mitropolitul Teodosie, după primirea donaţiei de la Vişana, în 1733 i s-au făcut de către Mitropolitul Ştefan, acele îmbunătăţiri de care vorbeşte pisania.

Domnitorul Grigore Ghica îi dăruieşte o moşie pe apa Colentinei. Mai dobîndeşte un loc în mahalaua Săpunarilor de la Stănilă Dorobanţu şi mai multe locuri de vii. De altfel, pe moşia Mărcuţa erau multe vii pentru care, proprietarii lor, plăteau mănăstirii dajdia cuvenită. O asemenea vie a cumpărat aici şi Mitropolitul Ştefan, de la Gheorghe, feciorul popei Atanasie¹⁸.

III. Mănăstirea Mărcuţa, sub stăpînirea familiei Ipsilanty.

În anul 1779, Mitropolitul Grigorie (1760—1787) a donat mănăstirea Mărcuţa, cu tot avutul ei domnitorului fanariot Alexandru Ipsilanty (1774—1782). Acesta, cu talentul lui de bun gospodar se apucă de lucru şi în scurt timp restaurează biserica, îi construieşte o a doua turlă în faţă, îi face catapeteasmă nouă, din care se mai păstrează patru icoane împărăteşti şi crucea de deasupra. Zideşte o clopotniţă separată, pe al cărei frontispiciu, în partea interioară a curţii, fixează o placă de marmură cu inscripţia «Io Al. Ips. Vv 1779» cu stema lui. Este singura mărturie lăsată de el aici, căci nu schimbă pisania pusă de Mitropolitul Ştefan în 1733 şi nici nu face alta. De asemenea zideşte o casă domnească în partea dreaptă a bisericii, cu pivniţă boltită, iar zidul ce înconjoară mănăstirea îl întăreşte şi îl înalţă, despărţind totodată curtea bisericii printr-un zid transversal ce porneşte de la clopotniţa sa, prima despărţitură servind drept preventoriu de ciumaţi în timp de epidemie.

Jos, în malul rîului Colentina, construieşte o fîntină captînd printr-un tunel subteran apa unui izvor puternic ce îşi are obîrşia chiar sub temelia bisericii.

Pe lîngă vechile moşii ale mănăstirii, pe care le hotărîniceşte din nou, îi adaugă şi altele ca: *Dărăşti, Sălcia şi Tîrgul de Flotă Călăraşi. Îi mai dăruieşte şi 5 călăşe de ţigani cu vătaful lor Tudor din Ploieşti.*

Purtarea lui de grijă faţă de mănăstirea Mărcuţa avea însă un scop, care n-a întîrziat să se facă evidenţiat şi anume: închinarea ei ca metoh al mănăstirii Maicii Domnului din insula Halchi — Grecia, unde Alexandru Ipsilanty era epitrop. În actul de numire în postul de egumen al Ieromonahului Damian, numire pe care o face comunicarea mănăstirii din Halchi în anul 1801 febr. 12 se spune: «cu obştescu consimţămînt şi hotărîre a Prea Înălţatului şi prea Înălţatului şi prea binevoitorului cel de acum protector şi ctitor Kir Io Alex. Ioan Ipsilant Voievod şi al nostru între epitropi al acestei Sf. Mănăstiri».

Numirea lui Kir Damian este făcută pe termen de 12 ani, punîndu-i mai multe condiţii şi anume: 1) Să trimită pe fiecare an cîte 5000 lei în Grecia la Halchis. 2) Să achite toate datoriile făcute de fostul egumen Atanasie, 3) să acopere şi să re-

pare toate locuințele metohului, 4) să nu arendeze veniturile moșiilor, hanului, prăvăliilor și vinăriciului pe mai mult de un an și în sfârșit 5) după 12 ani, să lase metohul liber de orice datorie, fără a pretinde vreun ban de cheltuială pentru celelalte afaceri și reparații necesare. În felul acesta se exploatau mănăstirile noastre de către călugării greci.

Ca evenimente mai importante din acel timp, care ating și mănăstirea Mărcuța amintim molima ciumei în timpul căreia preventoriul de la Mărcuța a fost pus în funcțiune, transformat apoi în spital de campanie, în timpul ocupației austriece a Prințului de Saxa Coburg.

Egumenul Damian construiește, în primul an al administrației sale, o fabrică de testemeluri pentru care declară că a cheltuit 35.999 groși ¹⁹.

Cutremurul din 1802 a produs și mănăstirii Mărcuța pagube, Kir Damian, pentru repararea bisericii și clădirilor mănăstirii, a tocmit țigani cărămidari care să-i facă 1.000.000 de cărămizi. Lăcomia și dorința de a dobîndi cît mai mult folos a generat un conflict care s-a terminat cu judecată la domn ²⁰. Tot Damian, în timpul celor 12 ani de egumenie, mai construiește o cuhnie la hanul de la podul Beilicului, o circiumă pe moșia mănăstirii, o alta pe moșia Creața, o moară la apa Colentinei și alta la Tîrgoviște. Toate acestea, numai pentru cîștig, căci la 1812 cînd este scos din dregătorie, biserica și celelalte clădiri ale mănăstirii erau tot în stare rea. Și vedem acest lucru din procesul pe care îl are noule egumen Edesie cu Damian, privind datoriile pe care le are acesta față de mănăstire ²¹.

Este obligat fostul egumen să dreagă acareturile mănăstirii, în afară de biserică, «la care fiind trebuință de o f. mare cheltuială, îl apărăm de această cheltuială».

În anul 1821 biserica, cum de altfel și celelalte clădiri ale mănăstirii suferă noi și importante stricăciuni deoarece, după plecarea eteriei, o parte din arnăuții căminarului Sava s-au unit cu călugării greci și s-au baricadat în mănăstire, unde au fost asediați și bombardați de turci. Atunci au căzut turlele bisericii și tot atunci a fost distrusă și fabrica de testemele. Arhimandritul Dionisie arată într-o jalbă către domn, starea jalnică a mănăstirii cînd zice: «Cu smerenie fac arătare înălțimei Tale că în leat 819 după ce vremea de astăzi sau mai bine păcatele mele au îndemnat pe unii din prieteni a mijloci pentru igumenia mea la mănăstirea Mărcuța și aceasta săvîrșindu-se, am găsit-o în cea mai desăvîrșită ticăloasă stare și cufundată în datoriile de 71.000 taleri. Precum este tuturor știut, am început îndată a mă lupta și peste puțină vreme pentru oareșcare îndreptare a acestei ticăloase stări, dar au dat îndată răscoala peste noi și ostenele mele au rămas zadarnice și mănăstirea s-au prefăcut în pustietate desăvîrșită și eu, pe drumuri plîngînd» ²².

Iată deci cum mănăstirea Mărcuța, atît de bine inzestrată cu moșii, vii, livezi și mori, este lăsată de călugării greci, veniți de la Halchi pentru căpătuire, în stare de paragină. Dacă vom răsfoi dosarele vremilor acelora, vom găsi numai înscrisuri de afaceri, judecăți, catastrofe de cheltuieli, socoteli de administrație, dar nimic privind inzestrarea și repararea bisericii, al cărei inventar era foarte sărăcăcios.

În anul 1824 iulie, cînd arhimandritul Dionisie este scos din egumenie și înlocuit cu Pahomie, egumenul mănăstirii Stavropoleos, ca epistat al mănăstirii, cu ocazia catalografiei făcută atunci, aflăm că «mănăstirea Mărcuța era învelită cu șindrila veche găurită pă multe locuri, avînd deasupra trei bășicuțe de tinichea, fără de cruci». Deci avea turlele căzute căci nu se vorbește nimic de ele.

19. Arh. Stat. M-rea Mărcuța, I/2.

20. Arh. Stat, *idem, ibidem*, VII/2.

21. *Idem, ibidem*, I/II.

22. *Idem, ibidem*, 1/16.

Este interesant să știm cum arătau și celelalte clădiri ale mănăstirii în acea vreme: «o pereche de case mari domnești învălitate cu olane fărimate, cu două odăi spre răsărit goale și două odăi spre apus cu un pat, trei uși și o sobă cu stâlpi, dedesubt beci, o cămăruță și un felinăraș de sticlă. O pivniță de zid cu uși bune și grătar la gîrlici. O casă egumenească, sus cu trei odăi cu pridvorașul lor, dărmate de tot, învelite cu șindrilă meremet, 4 odăi jos în rînd pînă la clopotniță, dărmate, învelite cu olane, 1 ipac ce au șezut egumenul acuma, 3 odăi jos în rînd alături, cu uși i geamuri i sobă, gătite de oamenii mănăstirii, învelite cu olane. În cartea a doua, 7 odăi cu grajd i șopron, dărăpănate peste tot învelite cu olane fărimate, zid de jur împrejur bun, două porți mai bune, învelitoarea porții olane fărimate, i cîrciumă la drum cu 4 odăi, bună, învelită cu olane din nou și să vinde vinul mănăstirii. *La fabrică*: 7 odăi dărmate numai una este fabrică de testemele, învelite cu șindrilă veche, 6 odăi jos ipac, o odaie la mijlocul curții, mare, fabrica veche, fără de căprioareală și dărmată de tot, 2 cuhnii ipac, un grajd învelit cu șindrilă veche, un foișor deasupra porților desvelit jumătate, două porți de lemn fără de balamale, 1 porțiță mică deasupra foișorului de lemn desvelit, 1 pivniță fără de uși»²³.

În anul 1828 mănăstirea este transformată din nou în lazaret, din ordinul armatei de ocupație rusească. În anul 1829 se dă poruncă egumenului Pahomie să găsească de urgență un preot care să servească și mănăstirii și spitalului²⁴. Tot în acest timp, mănăstirea este obligată să construiască o moară cu cal pentru măcinarea grînelor orînduite pentru armatele rusești²⁵.

În 1831, trebuie să dea suma de 3000 de taleri pentru construirea spitalului ostășesc de la Mărcuța²⁶ — Simtot atunci, fiindcă bîntuia încă molima ciumei, Neofit al Rîmnicului, ocîrmuitorul Mitropoliei, cere protosinghelului Pahomie să depună spre păstrare toți banii mănăstirii la Sf. Mitropolie²⁷.

Tot la Mărcuța a fost făcută atunci și o magazie pentru depozitarea munițiilor armatelor rusești, care a costat 147,30 taleri, suportați de mînăstire²⁸.

În anul 1834 au fost aduși la mănăstirea Mărcuța bolnavii alienați ce se aflau la schitul Balamuci. Aceștia au rămas aici la Mărcuța aproape 100 de ani și numărul lor s-a tot mărit. O inscripție dintr-o cămăruță veche amintește și de trista ședere aici a poetului neamului nostru Mihail Eminescu, o scurtă perioadă pînă ce a fost mutat în sanatoriul particular al Doctorului Șuțu.

Cu toate că evenimentele timpului depărtaseră pe călugării greci de la Halchis de veniturile mănăstirii Mărcuța, care erau acum canalizate spre alte scopuri, spitale, orfelinate, școli, chiar și azilul de alienați adus de curînd aici, familia Ipsilantv nu a renunțat la dreptul ei de proprietate asupra ei.

Astfel, în anul 1836, prin referatul nr. 125 întărit cu opisul nr. 306/1836, Alexandru II Ghica (1834—1842) îi recunoaște drepturile asupra mănăstirii Mărcuța, cu toate averile ei. Luată din nou în stăpînire, după ce-i face unele reparații, Constantin Ipsilantv înmormîntează în naosul bisericii, în partea dreaptă pe un fecior al lui, așezînd deasupra o lespede de marmură cu inscripție în limba greacă.

Deși, de la această dată moșiile și averea mănăstirii Mărcuța au trecut în administrarea familiei Ipsilantv pînă la secularizare și au fost socotite ca făcînd parte din

23. Arh. Stat Buc., M-rea Mărcuța, I/39.

24. Idem, *ibidem*, L/44.

25. Idem, *ibidem*, I/63.

26. Idem, *ibidem*, I/65.

27. Idem, *ibidem*, I/71.

28. Idem, *ibidem*, I/67.

fondul acestei familii, totuși la mănăstire a continuat să funcționeze azilul de alienați precum și un alt azil zis al sărmanilor, despre care Doctorul Polizu raportează Departamentului Credinței la 19 dec. 1851 că «furtuna și viscolul au făcut oareșcare stricăciune în institut adică a dărâmat cea mai mare parte din ulucile de dinainte care despărțeste curtea sărmanilor de cea a smintiiților și a desvelit o parte din învelitoarea încăperilor cele înalte lăcuite de femei și despărțirea sărmanilor» (Min. Instr. Publice Dos. Nr. 2638 fila 84/1849)²⁹.

După secularizare, în anul 1865, la mănăstirea Mărcuța funcționa preotul duhovnic Teodosie care primea 200 lei pe lună, având și 12 pogoane de teren spre folosință. Acesta a decedat în 1866 și în locul lui vine preotul comunei Pantelimon, Vasile duhovnicul...³⁰.

Biserica de mir, după secularizare, biserica mănăstirii Mărcuța devine filială a satului Pantelimon și era suplinită de preoții de acolo. Un timp a fost închisă ca ruinată, apoi, prin anii 1932—1934 i s-au făcut reparații și a fost redeschisă pentru slujbe ca biserică parohială. Dar nu mai semăna nici pe departe cu ceea ce a fost inițial. Era îngropată aproape un metru în pământ, avea pridvorul închis cu uși și ferestre, în pronaos i se adăugase un cafas, era pardosită cu dușumea de lemn, pictată în ulei cu figuri de sfinți din loc în loc, acoperită cu tablă. De la cutremurul din 1940 îi căzuse și turla din naos adăugată tirziu, iar deschiderea boltei fusese acoperită la bază cu tablă.

Restaurarea completă a bisericii a fost începută în anul 1966 prin hotărîrea Consiliului Parohial, dar a fost sistată din lipsă de fonduri, după ce s-au cheltuit cei 200.000 lei cu procurarea materialelor și a schelelor și s-a dat jos acoperișul și pardoseala de scînduri din interior. Au urmat tratative și intervenții la Direcția Monumentelor Istorice, studii și documentații prin sondaje, iar în 1968 s-au început lucrările de restaurare atât a bisericii cît și a întregului ansamblu al monumentului istoric Mărcuța, înglobînd și clopotnița, zidurile de incintă și vestigiile rămase din clădirile mănăstirii, de data aceasta sub directă conducere a Direcției Monumentelor Istorice care a înființat aici un șantier de lucru.

Restaurarea bisericii a fost deosebit de migăloasă. Ea a început prin redarea aspectului inițial al pridvorului și s-au tencuit din nou stîlpii din cărămidă, care au fost așezați pe postamente de piatră. La exterior, zidăria bisericii a fost restaurată, s-au înlocuit cărămizile striccate refăcîndu-se aspectul policrom al exteriorului. Temelia a fost dezgropată, degrevîndu-se de pămîntul acumulat, pînă la bază, pe o adîncime de cca. 70 cm. A fost dezgropată, în partea stîngă și o mică cruce de piatră ce marchează un mormînt din sec. XVIII-lea. Crucea poartă numele a trei persoane și anul 1751.

În interior, de asemenea, s-a căutat pardoseala inițială, care a fost găsită la o adîncime de cca. 60 cm. formată din cărămizi speciale de 20/30 cm. După ce s-a scos și din interior pămîntul acumulat, s-a fixat noua pardoseală la 20 cm. deasupra celei inițiale. Cu acest prilej a fost descoperit zidul despărțitor dintre naos și pronaos, marcat la mijloc prin două coloane groase ce au fost reconstruite în întregime, ușa de intrare în naos fiind marcată printr-un cadru de piatră așezat între cele două coloane.

Tot în interior s-au refăcut bolțile de la altar, naos și pronaos precum și turla naosului ce a fost așezată pe un pat de beton. S-au expoliat tencuielile anterioare căutîndu-se picturile vechi, dar nu s-au găsit decît cîteva porțiuni neconcludente pe la ferestre și marginile bolților, în afară de picturile votive din pronaos, despre care am vorbit și de pictura în fresco de pe peretele exterior de la intrare.

29. Arh. Stat, M-rea Mărcuța, I/83.

30. Idem, Fondul dos. mănăstirești (Mărcuța), dos. 17/970, fila 2.

S-au înlocuit în întregime căpriori și astereala acoperișului, cu care ocazie s-a constatat un drum de acces de la vechea clopotniță, care merge pe lângă coama zidului din partea stîngă, pînă la altar, unde s-au găsit două locuri de pîndă, cu perspectivă spre răsărit, ceea ce denotă și rolul de observație și apărare al mănăstirii.

Biserica a fost acoperită cu tablă de aramă, deși, în trecut ea nu a avut alt fel de acoperiș decît de șindrilă.

În continuare, s-a restaurat clopotnița zidită la 1779 de Alexandru Ipsilanty, acoperind-o tot cu tablă de aramă și refăcîndu-i bolta și scara de acces la clopote.

Zidul înconjurător al bisericii a fost restaurat pornindu-se de la casa domnească a lui Ipsilanty, pînă la partea de intrare în incintă, fără a se restaura și foisorul de deasupra porții. Zidurile acestea, ca și zidul ce desparte curtea I-a de curtea II-a, au fost acoperite cu streășină de olane, dar nu s-a mai ținut seama de deschiderile care serveau drept puncte de observare și de apărare. Acestea au fost astupate, nelăsîndu-se decît golurile ce marceau grinzile clădirilor construite de-a lungul lor.

Temeliile clădirilor au fost de asemenea descoperite și marcate cu dale de piatră.

În afară de aceste lucrări, parohia a definitivat restaurarea bisericii prin efectuarea unei catapetesme din lemn de nuc sculptat, operă a Institutului Biblic de la Plumbuita, așezată pe temelia vechii catapetesme de zid, descoperită la restaurare și marcată cu dale de piatră neagră. S-a pictat din nou interiorul bisericii în stil bizantin tehnica fresco și au fost restaurate tablourile votive din pronaos și pictura veche de pe zidul exterior al pronaosului.

S-au făcut porți masive de stejar la poarta de intrare exterioară precum și la clopotniță și a fost înzestrată biserica cu mobilier nou din stejar sculptat. În plus, a fost introdusă termoficarea pentru încălzirea bisericii.

Turiștii vizitează biserica Mărcuța, rămînd încîntați de frumusețea ei, iar în zilele de duminică și sărbători, este plină de mulțimea credincioșilor.

Preotul Constantin POPESCU
de la parohia Mărcuța
în colaborare cu preoții
Nic. PRETORIAN și V. ȚEPORDEI

MONOGRAFIA BISERICII MANU-CAVAFU (Predoslovie)

Trecătorule bucureștean, provincial sau chiar venit de dincolo de hotarele țării;

Dacă într-o zi — însorită sau înnoată — vei străbate noua Magistrală Nord-Sud a Capitalei României, modernă arteră ce poartă, acum, numele Domnitorului, strălucit cărturar, Dimitrie Cantemir;

O dată ajuns în Piața Gh. Șincai, de unde se deschide în față, largă praveiște a amfiteatrului de verdeață, frumosul «Parc al Tineretului», cu dominantă «Sală Poli-valentă» (Palatul Sporturilor și al Culturii);

După ce, pe partea stîngă, ai admirat un nou oraș cu majestuoase blocuri, ridicate în ultimii ani;

Tot în stînga, mai spre colțul străzii, ai să descoperi turlele unui lăcaș de închinare, cu un fronton *antic*, abia ivit, vara, din desișul arborilor rotați.

Acesta este, trecătorule, bisericuța ce poartă hramul «Sfintei Treimi», cunoscută mai bine de către drept-credincioși, sub numele laic de «Manu Cavafu».

I s-a spus astfel, pentru că a fost ridicată prin osîrdia breslei (rufetul sau iznaful, cum i se mai spunea în trecuttele vremi) a cavafilor (cismarii și pantofarii acelor veacuri), ce-au lăsat numele lor, pînă în zilele noastre, și unor ulițe, chiar din centrul comercial al Capitalei (Cavafi, lingă Lipsescani și Cavafii Vechi, în preajma bisericii Sf. Gheorghe-Nou).

Starostele acestei bresle a fost, pe la începutul celui de-al XIX-lea secol, un meșteșugar, pe cit de vrednic și de răzbătător (și vom vedea în ce măsură), tot pe atît de adînc iubitor al credinței noastre ortodoxe. El se numea Manul Cavafu.

Împreună cu «toți pârtașii» — după cum singur o spune într-un act cu îngălbenite file — «s-au îndemnat a înălța o biserică pe locul făcut danie de răposatul Hagi Dumitrache Papazoglu». Locul se afla «în mahalaua Broșcenilor, aproape de capătul Podului Șarban Vodă». (Prin POD, ținem să precizăm, nu trebuie să se înțeleagă numai acele poduri care legau între ele malurile Dimboviței, ci și cîteva «ulițe mai însemnate», «podite» — adică pardosite cu «urși de lemn», cum erau căile cele mai frecventate: «Podul Mogoșoaiei», «Podul Tîrgului din Lăuntru», «Podul Tîrgului d'afară» etc., din vechea așezare, atribuită de legendă ciobanului Bucur).

Despre biserica «Manu Cavafu», toate lucrările de istorie asupra Bucureștilor, ca și monografiile privind clădirile medievale ale Capitalei țării noastre, ne aduc prea puține vești și nu totdeauna exacte.

Astfel, unele trec «biserica Manu» printre lăcașurile rămase «neidentificate», ca multe altele, ale căror urme s-au pierdut în puzderia de evenimente ce s-au scurs pe socol zbruciumatei istorii a Cetății de Scaun.

Apoi, alte lucrări atribuie acestui Sfînt Lăcaș, ani greșiți de fundare, precum și date fanteziste de restaurări succesive, care, adăugate la puținătatea informațiilor ne dau o falsă imagine a rostului împlinit de această ctitorie a meșteșugarilor cavafi în cei 170 de ani de dăinuire.

Paroh al acestei biserici, de peste două decenii, am socotit că nu pot să abdic de la obligația de-a aduce mai multă lumină în ce privește datele înființării și existenței sale. Cercetările m-au dus la cîteva izvoare directe, atît în arhiva Protopopiatului București, cit și în tainițele aflate chiar în Sf. Altar al lăcașului de rugăciune, înălțat în această — pînă mai ieri — «margină de București» și aflat, acum, la un nod important de cartiere noi, sau altele în plină neodihnă a construcțiilor.

Astăzi, cînd, prin aprobarea Înaltelor foruri bisericești, cu sprijinul Consiliului parohial și cu obolul neprecupețit al enoriașilor, am terminat însemnate lucrări de refacere a Sfîntului Lăcaș, restaurînd și pictura interioară, am socotit ca o poruncitoare datorie de-a întocmi această monografie, spre a restabili adevăratele date ale întemeierii și viețuirii acestui Altar al dreptei credințe strămoșești.

Prin lucrarea de față, înțelegem să aducem și un prinos de recunoștință Înălților Conducători ai Sfintei noastre Biserici, acum, cînd împlinim 84 de ani de viață și 63 de ani de păstorie. Am început cu bunii creștini din Izbiceni Romanaiilor (1921), spre a ne afla, în aceste zile, slujitor activ în mijlocul drept-credincioșilor din parohia Manu Cavafu.

CAPITOLUL I

DOCUMENTE AUTENTICE INEDITE

Multă vreme, lipsa documentelor cu dată certă a făcut ca originea bisericii Manu Cavafu să plutească în negura supozițiilor și a dibuielilor istorice.

De aici, erorile strecurate în diferite monografii, care atribuiau acestui Sfânt Lăcaș ani fanteziști de zidire. Erorile au persistat pînă în zilele noastre.

Astfel, cunoscutul istoriograf N. Stoicescu, în valoroasa sa lucrare «Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București», apărută în anul 1960, consideră că «biserica Manu Cavafu a fost ridicată în timpul domniilor lui Mihai Suțu (el a avut una între 1783—1793 și alta, mai scurtă, între 1801—1802 n.n.) de Manea Cavafu și Iorgu Cavafu, fiind în secolul al XIX-lea biserica acestei bresle» (adică a cavafilor).

«Data 1815, august 20, din partea finală a pisaniei (acoperită de o completare ulterioară) poate fi o dovadă — spune acest istoriograf — că biserica a fost refăcută sau reparată, probabil după cutremurul din 1802».

Din fericire, documentul descoperit de noi cu cîtva timp în urmă (anul 1969) vine să stabilească, fără nici o tăgadă sau încercare de oțioasă interpretare, că numai de la data de 16 iulie 1815 s-au început demersurile pentru zidirea bisericii cu numele Manu Cavafu.

Un asemenea act, de-a dreptul revelator, are și meritul de a pune capăt oricăror controverse și de a proiecta o lumină deplină asupra ctitoriei din vechea mahala a Broșcenilor. Nu ne lipsește nici preciziunea «diatei» pentru locul pe care s-a înălțat acest Sfânt Lăcaș.

Este necesar să transcriem în întregime aceste acte atît de prețioase pentru biserica parohiei, cît și pentru stilul plin de farmec, îmbinat cu mierea vechilor cazanii — în care au fost redactate :

«Prea Sfințite Părinte Mitropolitule.

Jăluim milostivirii Prea Sfinției Tale, că la Broșceni, aproape de Capul Podului lui Șarban-Vodă, fiind lăcuiitorii îndepărtați de biserică, s-au îndemnat cu toții a face ajutoru, parashinisindu-ne¹ și pre noi cîțiva din trgoveți de ne-am îndemnat a face o biserică pe locul răp(osa)t(u)lui Hagi Dumitrache Papazoglu, care prin diata sa, îl lasă și îl hotărăște a să face pe dînsul biserică. Ci, fiindcă toată gătirea cherestelii o am făcut, ne rugăm Prea Sfinției Tale a orîndui prin pecetluit (adică act pecetluit n.n.) de a să dea blagoslovenie de începere, că doar cu mila lui Dumnezeu și blagoslovenia Prea Sfinției Tale vom săvîrși-o anul acesta.

Și va fi numele Prea Sfinției Tale în veci pomenit.

Prea plecatu Prea Sfinției Tale.

Manul proin staroste de cavafi, cu toții părtașii lui.

1815, 16 iulie ²

Acest singur act (pe care îl dăm și în fotocopie) înlătură orice altă afirmație în ceea ce privește data, locul și numele generoșilor ctitori, care au înălțat lăcașul de închinare din fosta mahala Broșceni.

Și, ca și cum n-ar fi de ajuns acest document, pe verso găsim o a doua dovadă autentică: este urmarea demersului făcut de «Manul, proin staroste de cavafi» la Sf. Mitropolie a Ungrovlahiei.

1. Înțelesul este — convingîndu-ne.

2. document tradus de Dudu Velicu, teolog și specialist în slavistică, decedat în anul 1976.

Iste est...
 Cetera...
 ...
 ...
 ...
 ...

1916. fac. 16

Avem, aici, însăși rezoluția, investită cu pecetea purtând însemnele I.P.S. Mitropolit Nectarie, care a păstorit în Țara Românească între anii 1812 (16 decembrie) și 1819 (1 mai), înălțat fiind din Scaunul Episcopal al Râmnicului, unde păstorise timp de 20 de ani (8 septembrie 1792—decembrie 1812).

Rezoluția Înaltului Păstor bisericesc are următorul cuprins, pe care-l redăm după paleo chiriilicele originalului :

«Cucernice Protop(oape) al Plășii de Jos³; poruncim să mergi însuși la fața locului să vezi câtă depărtare iaste de la locul unde cere jăluitoarii să facă biserică și de să cuvine cuvine acolo a se face biserică și cam câte case să pot aduna a fi pentru enoria de cea noa biserici, din care să se poată hrăni doi preoți, ce se vor orânduind paznici cu orânduitele bisericești slujbe și scris să ne arăți. !

1815 iulie 16

(pecetea I.P.S. Mitropolitului Nectarie cu legenda N.K.T.R.) și data urcării în scaun — (anul 1812)».

Putem admira stăruința răzbătătoare a acestui «Manul proin starostele de cavafi», care, a doua zi după cererea sa, a și izbutit să obțină de la Înaltul Stăpîn hotărrea de-a se cerceta, la fața locului, starea de fapt din mahalaua Broșteni, pentru a justifica înălțarea acestei biserici.

O asemenea cercetare, implicând măsurarea distanței de la celelalte biserici (Slobozia și Flămînda) pînă la locul dăruit pentru noul lăcaș, dar și statistica tuturor caselor de pe perimetrul viitoarei parohii, a ținut 10 zile, astfel că la 26 iulie 1815, Protopopul plășii de Jos înaintează Sfintei Mitropolii rezultatul anchetei făcută la «fața locului».

Prea Sfințite Stăpine,

Cu prea plecată anafură, înștiințez Prea Sfinției Tale, că Manul proin starostele de cavafi și cu alți părtași ajutători, au jăluit Prea Sfinției Tale, că la Broșteni, aproape de Capul Podului Șarban-Vodă, fiind lăcuiitorii depărtați de biserică, s-au îndemnat cu toții a face ajutor, parachinisindu-se și vreo cîțiva din tîrgoveți a face Sfință Biserică pe locul răposatului Hagi Dumitrache Papazoglu, care, prin diata sa, îl lasă și îl hotărăște a să face pe dînsul biserică.

Asupra căreia jalbă să poruncește de cătră Prea Sfinția Ta mie, prea plecatei slugi, ca însumi să mergu la fața locului să văz câtă depărtare este de locul unde cere să-i facă jăluitoarii biserică și pînă la celelalte dinprejur biserici, și de să cuvine acolo a să face biserică și cam cîte case să pot aduna a fi pentru inoria de cea noa biserici, din care să poată hrăni doi preoți, ce vor fi orânduiți paznici cu orânduite bisericești slujbe și în scris să arătăm Prea Sfinției Tale.

Următor fiind stăpîneștii porunce, am mersu la fața locului, unde, intrînd cu amănuntul în cercetare, am găsit ca la 150 case mahalaua întreagă, care cade în poporul bisericii de cea noa, iar locul este între biserica Broștenilor și între biserica mahalalei Cărămidarilor de Jos și că se poate hrăni doi preoți din inoria de bisericii.

Dar, cătu pentru locu, fiindcă este afierositu schitului (neciteț), după cum să cuprinde și în pecetluitu Prea Sfinției Sale, părintelui Mitropolitu Kir Dosithei⁴, nu-

3. În anul 1815, mahalaua Broșteni, fiind prea întinsă (din Radu Vodă pînă la Cărămidarii de Jos), era împărțită în două: Broștenii de Sus (cu bisericile Slobozia și Flămînda) și Broștenii de Jos (de la Capul Podului cel Mare, al lui Șarban-Vodă, pînă la Cărămidarii).

4. Părintele Mitropolitu Kir Dosithei «este I.P.S. Mitropolit Dosithei Filitti, care a păstorit Ungro-Vlahia de la 25 septembrie 1793 la 15 ianuarie 1810.

mitul proin staroste (de cavafi) s-au învoit cu Schitul pentru locu, după cum să co-prinde și în adevărta iconoamei schitului, care să vor vedea de Prea Sfinția Ta, spre curată piroforie, care după stăpnească poruncă, nu lipsii a face arătare Prea Sfinției Tale de curgerea pricinii.

(1)815 iulie 25

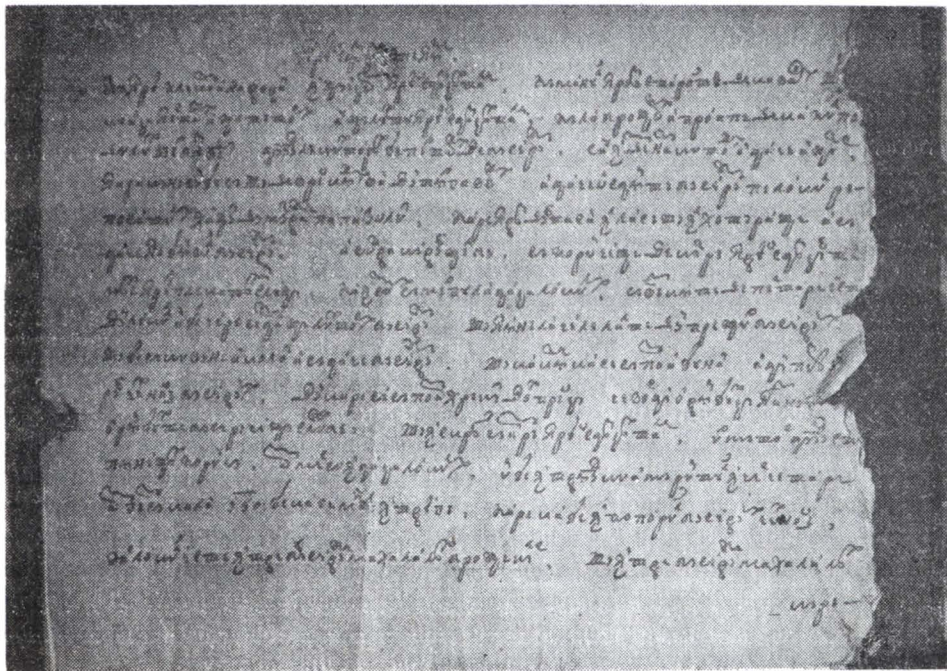
Prea Sfinției Tale, prea plecată slugă
Protopop».

Încă o dovadă de rapiditatea cu care înțelegea să acționeze «proin starostele de cavafi» ne este dată prin obținerea, în aceeași zi (26 iulie 1815), a «încuviințării» epitropilor care administrau averea lui Hagi Dumitrache Papazoglu, de a înălța bi-serica plănuită pe locul lăsat de baș-boierul hangiu.

Tot atât de prompt a fost Manul Cavafu și în a scoate de la «iconoama schi-tului», «adeverința» pentru «afierosirea locului». Acest schit, căruia Hagi Dumitrache Papazoglu îi lăsase terenul cu obligația de a înălța pe el un sfânt lăcaș de rugă-ciune, nu poate fi decît «Schitul Maicilor», ridicat înainte de anul 1726, de «monaha Tatiana (Hagi Dina) și jupîneasa Smaranda», și care era închinat Sfintei Mitropolii. (Mai exista, în centrul «Cetății de scaun», un Schit «al lui Ion Croitoru» ridicat la 1766 «din jos de Curtea Domnească» și închinat tot Sfintei Mitropolii).

Consimțămîntul epitropilor

Deosebit de interesant este și documentul prin care epitropii averii lui Hagi Dumitrache Papazoglu dau «slobozenie» lui Manul Cavafu să ridice biserica pe te-renul din «mahalaua Broșceni»: *«Noi, epitropii cei orânduți de răposatul Hagi Dumitrache Papazoglu, încredințăm cu acest zăpis al nostru că pentru locul din Broșceni*

ce l-au avut răposatul ohabnih al său și prin luminate Hrisoave Domnești îl avea orînduit a face o sfântă biserică întru cinstea Sfântului Cuvîntătorului de D-zeu Ioan Evanghelist și neputînd de a-și împlini kugetul său în viață, prin Diata ce s-au făcut hotărăște și isvolnicește (însărcinează) pre noi epitropii ca să găsim niscare-va creștini să ridice biserică și lăcașu lui Dumnezeu pe acest lok. Acum, cu vrerea lui Dumnezeu, găsindu-se dumnealui Jupân Manul, proinstarostele de kavafi ca împreună cu alți frați ajutători să facă sfîntă Biserică mahalagiilor de acolo, ne-au cerut voie și slobozenie. Apoi, noi, în puterea Diatei răposatului îl dăm mai sus numitul loc ca să aibă voie dumnealui Jupân Manul de a face și a săvîrși Sfînta Biserică pe acel loc, păzind însă coprinderea Diatei răposatului, ca pe lângă altu hramu ce vor avea să se puie și hramul sfîntului Ioan Teologul. Dar, pentru că în diata răposatului să coprinde și hramul Sfîntului Hristodor, care acest sfînt nefiind pînă acum așezat în ce zi să se prăznuiască, zicem de a nu rămânea orîndueala diatei acelu răposat jos, să se zugrăvească în rîndul Sfîntilor unde să va socoti înlăuntru bisericii și acest Sfînt Hristodor. Și pe lângă ceilalți ctitori ce să va pomeni la Sfîntul Jertvelnic, să se pomenească și răposatul Hagi Dumitrache Papazoglu și frale-său Hristodor ca clironomi răposatului cu tot neamul lor. Pentru care i-am dat și de către noi zapisul acesta ca de către nimeni întru nimic supărare pentru acest lok dă Biserică să nu i să facă, fiindcă așa coprinde în diata răposatului și pentru credință am iscălit, epitropii fericitului Hagi Dimitrie Papazoglu».

1815 iulie 26

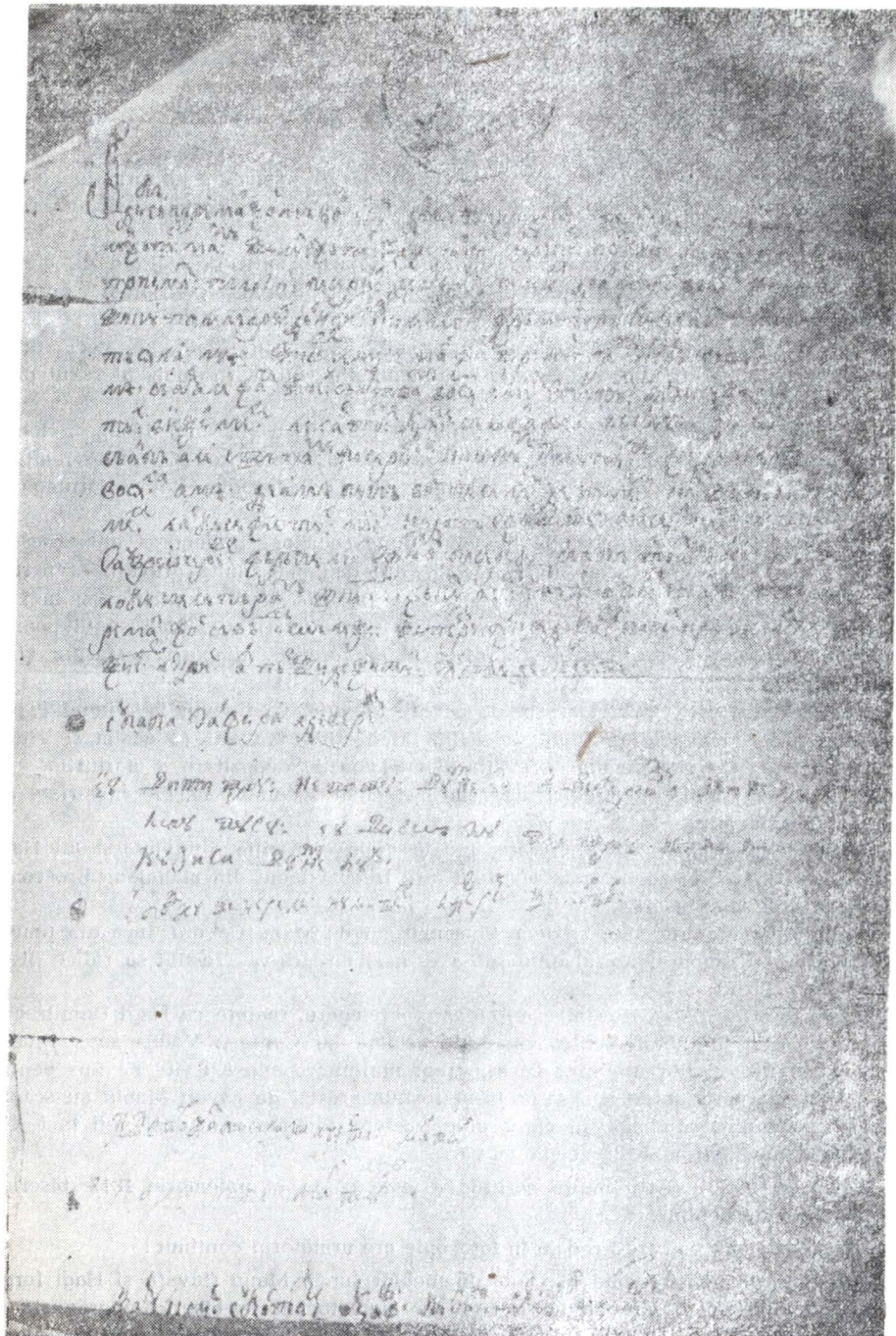
(ss) Teodor Toma

(ss) Hagi Georgie

Graba cu care Manul Cavafu a putut duce la bun sfîrșit formalitățile pentru consfințirea actului de danie ne îndreptățește să credem că tot așa a procedat și la înălțarea Sfîntului Lăcaș al breslei pe care o conducea. De altfel, chiar din prima cerere, adresată Sfintei Mitropolii, ctitorul principal aducea drept argument definitiv pentru acordarea blagosloveniei duhovnicești: «fiindcă toată gătirea cherestelii o am făcut»... Prin «gătirea cherestelii» nu trebuie să înțelegem cumva că noul lăcaș va fi fost construit din lemn, ca majoritatea bisericilor bucureștene din veacurile 16, 17 și 18.

«Cheresteaua» fiind mai greu de procurat, atunci, decît piatra și cărămida pentru zidit, era destinată acoperișului bisericii, stîlpilor necesari schelelor, cafasului și stranelor care urmau a fi dăltuite de meșterii dulgheri, ce-și aveau mahalaua cu același nume («Dulgheri» sau «Dușumea»), între spitalul Filantropia și Calea Griviței de astăzi.

Dacă pînă la venirea iernii 1815--1816 clădirea bisericii n-a fost terminată, cel mai tîrziu în vara lui 1816 ea a putut fi, în mod sigur, ridicată ca zidărie. Iar în curtea bisericii s-au construit, odată cu zidirea Sfîntului Lăcaș și cîteva chilii, nu, pentru călugării ce-ar fi venit aici, ca să trăiască în post și rugăciune, ci așa cum sint amintite într-un «zapis» al «babei Zamfira», dat la «mîna dumnealor ctitorilor Bisericii, Jupân Manu și Jupân Hagi Iorga», pentru ca s-o primească pe drept-credincioasa enoriașă «de a-și face chilioare două într-un vâlîș cu sălișoara lor și cu pălimarul dinaintea chiliilor». «Făcîndu-le pe socoteala și pentru gustul meu» — cum spune actul — baba Zamfira stăpînea chilioarele «numai în timpul vletîii, urmînd ca la sfîrșitul ei «să aibă a-l stăpîni biserica, fiindcă așa — ne-a fost învoiala a mea, de a mea bună voie».

Zapisul, avînd data «1817 august», s-a făcut și în fața altor neguțatori, care mai jos se văd iscăliți, după «Eu baba Zamfira».

«Eu Dumitru, nepotu Dîmneaei adeverez,
«Dascălul Petru, care a iscălit zisa dumnealui»,
«Eu Boșcu, ginerile numitei, adeverez și martor,
Martor din partea bisericii era «Eu Popa Enache».

«Ș-am scris eu, Kostache Kavafu cu zisa d-lor și martor» este formula de încheiere a acestui act, care atestă construirea acestor chilii în curtea bisericii Manu Cavafu.

Prezența atîtor reprezentanți ai iznafului cismarilor, atît în calitate de ctitor, cit și de martori, la toate evenimentele legate de biserica proaspăt terminată, nu este nicidecum întîmplătoare. Însăși hotărîrea de-a construi acest Sfînt Lăcaș pe locul «dumnealui răposatul Haği Dumitrache Papazoglu» este strîns legată de vecinătatea ce exista între așezările breslei cavafilor și hanul din «inima tirgului» al cărui proprietar era donatorul locului din «mahalaua Broșcenilor».

Această vecinătate ne este vădită chiar și mai tîrziu (în anul 1852), în harta ridicată de maiorul Boroczin și în care apare «Ulița Monastirea Cavafilor», aflată în spatele Pieței Sf. Gheorghe Nou, precum și Hanul Papazoglu, zidit în triumghiul «dimpotriva bisericii Sf. Gheorghe Vechi».

La hanul, clădire făcută după modelul «fondaccurilor» italiene și al «bezestemurilor» orientale (cu o curte interioară, în care dau mai multe prăvălii la parter și cu depozite de mărfuri la subsol), își puteau închiria marii neguțatori și meșteșugari de vază («tirgoveții» — cum li se spunea pe atunci) nu numai spații pentru vânzarea produselor, dar și pentru păstrarea «bine ferecată» împotriva «furilor și a focului», precum și odăi de locuit.

Bănuim că acest «proîn staroste de cavafi, Manul», va fi avut la «Hanul Papazoglu», aflat în imediată apropiere de «Ulița Monastirea Cavafi» (o găsim și astăzi sub numele de «Cavafii Vechi»), prăvălia și magazia de depozitare a mărfurilor «cu toplanul» (ca alți mulți neguțatori ai vremii) și chiar locuința, ambele închiriate cu luna sau chiar cu anul.

Astfel a putut afla Manu Cavafu, îndată după dispariția din viață a lui Haği Dumitrache Papazoglu, că în ziua acestuia este trecut «locul din mahalaua Broșceni» pentru ridicarea unei biserici.

Proprietarul hanului era, credem, binecunoscut de Manu Cavafu, încă din timpul vieții, și îi va fi ghicit tînuitul gînd «de-a se găsi niscare-va creștini să ridice Biserica și lăcașu lui Dumnezeu pe acest loc».

Va fi fost făcută, poate, între ei, chiar o înțelegere, înainte ca Haği Dumitrache să se fi săvîrșit din viață pentru ca, după «ciuma lui Caragea Vodă» să se înalțe în mahalaua Broșcenilor un Sfînt Lăcaș, drept mulțumire adusă Celui de Sus pentru că și bogatul proprietar de han și proîn starostele breslei de cavafi Manu, au scăpat teferi din «cumplita molimă», în care cei ce cădeau victime erau duși unii încă vii, la groapa comună, stropită din belșug cu var.

Ceea ce știm însă cu multă certitudine este că la 14 noiembrie 1817, biserica era «toată făcută deplin».

Actul original, pe care-l redăm în fotocopie are următorul conținut :

«Adeverința noastră dată la mîna dumnealor jupân Manu Cavafu și Haği Iorga Cavafu, precum să se știe că lucru ce l-am avut tocmît la biserică-zugrăveala și icoanele și alte lucruri ce le-am avut tocmite le-am făcut toate deplin și nu mai avem să dăm, nici să luăm.

5

Τριχοιδια, λοπρι, λαμικα, Δυλο, φυλι, λαρι, λ' ροα ρι,
 ρ χαρς, Ιοτα, Βασα, αριου, ιεραρι, Νικηρι, κλο, αρι
 τωνας, λαμικρι, Ουριουρα, ριουρα, ραμειν ρο
 ιαβ, αοι τωνας, Αριου, αρι, ριου, Αριου, ριου
 αο, να, ριου, ρα, ριου, αριου, ριου, ριου
 ραυ, λαμικ, ροουρα, λοπρι, Ιοτα, αριου, αριου
 ρι, ριου, ριου, ριου, ριου, αριου, ριου
 ριου, αριου

1817, 24

ριου, αριου, ριου, ριου, ριου, ριου
 ριου, αριου, ριου, ριου, ριου, ριου
 ριου, αριου, ριου, ριου, ριου, ριου

Și pentru mai buna învoială noastră i-am dat această adeverință și pentru încredințare ne-am iscălit mai jos înșine, cu mînile noastre.

1817 noiembrie 14

Meșterii Arghir Zugravul din Oflisa

Ioan Zugravul din Oflisa

Gheorghe, martor deplin.

Deci, în secolul în care și alți neguțători și meșteșugari ridicau biserici în diferite «mahalale», ale Bucureștilor (Sf. Voievozi, Tîrca, Bărbătescu Vechi etc.), era terminată și sfințită și această biserică, avînd ca enoriași 150 familii de drept-credincioși, care «puteau hrăni doi preoți».

Dacă la 1817, în acea parte a Cetății de Scaun se găseau 150 de case (familii), e bine de știut că numai cu 19 ani în urmă, numărul lor fusese cu mult mai mic (96 case), după cum reiese dintr-o «catagrafie» a Bucureștilor, din acel leat (1798).

Rămîne, deci, bine precizat că înălțarea Sfîntului Lăcaș Manu Cavafu, ale cărei formalități au început la 16 iulie 1815 (cînd «toată gătimea chereștelii o am făcut»), era terminată la 14 noiembrie 1817, cînd biserică era «toată făcută deplin», după cum sună «adeverința meșterilor zugravi, dată la mîna dumnealor, jupân Manu Cavafu și Hagi Iorga Cavafu», ctitorii și episcopii noii zidiri din «mahalaua Broșcenilor din apropierea capătului Podului Șarban Vodă». Înseamnă că sfințirea bisericii se va fi făcut chiar în jurul acestei date de 14 noiembrie 1817.

Reconstituirea de față a originii bisericii Manu Cavafu este o completare a altui «scurt istoric», redactat tot de noi, la 28 decembrie 1967 și înaintat Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, Protoieria IV Capitală. Schița întocmită atunci, lipsită de datele certe, găsite ulterior, atribuia zidirea lăcașului de rugăciune din «mahalaua Broșcenilor» fericitilor Manu și Mariei Cavafu, după cum reieșea parțial din pisania dăltuită în piatră, chiar la intrarea bisericii. Dar, cum singur am ținut să subliniez, tot atunci, «meșterii care au înălțat mai tîrziu pridvorul, au acoperit pisania aproape în întregime, din care cauză nu se pot cunoaște prea multe date în legătură cu înălțarea bisericii».

A venit, tot din mila Proniei, descoperirea arhivei de vechi izvoade scrise cu litere chirilice, după datina aceluia început de veac al XIX-lea, ca să putem aduce lumină deplină într-o atît de controversată problemă.

În ce privește arhitectura inițială a Sfîntului Lăcaș, am preluat, în acel scurt istoric, spusele unor bătrîni din cartier, după care construcția ar fi fost, la început, mai scundă și fără turlele de astăzi, adăugate ulterior, odată cu înălțarea pridvorului ocrotitor de la intrarea bisericii.

Reparațiile de mai tîrziu făcute acoperișului și pridvorului, spălarea picturii, învelirea turlei celei mari, înlocuirea pardoselii vor fi înscrise în ordinea în care ele au fost săvîrșite și asupra cărora, restaurările din anii păstoririi noastre vor proiecta, poate, noi raze de lumină.

Cine era donatorul locului ?

După cum reiese din acele vechi hrisoave, donatorul locului din mahalaua Broșteni pentru zidirea unei biserici era «dumnealui Hagi Dimitrie Papazoglu Capiniul».

Semnificația cuvîntului «Hagi» o știm cu toții : denumește pe cei ce făceau o călătorie, în hagiatic, la Locurile Sfinte din Cetatea Ierusalimului, unde se află Măr-

mîntul Domnului nostru Iisus Hristos. Iar «capînliul» era, în veacurile în care ne aflăm sub suzeranitatea Inaltei Porți, demnitarul însărcinat a strînge proviziile pentru armia ienicerilor, provizii depozitate în magaziiile speciale, care se numeau «cap-cane», în timp ce depozitelor pentru rezervele de cereale ale Voievozilor noștri li se spunea «Jitnița domnească», nume rămas și astăzi unei străzi din preajma bisericii Sf. Vineri, modificat în «Jignița».

Dar, Jupin Dumitrache Papazoglu, spirit întreprinzător, nu s-a mulțumit cu aceste singure titlaturi. În anul 1782 îl găsim, pe el și pe fratele său, Fotie, ridicați la ranguri de boierie de către Nicolae-Vodă Caragea. După alți doi ani (la 1784), Mihai-Vodă Șuțu îl va înălța pe Haği Dumitrache Papazoglu «la orînduiala boierilor dă neam». Numai după un an, același domnitor îl va numi casier la «Epitropia apelor».

Hrisovul de numire, dat la 13 august 1785, este deosebit de interesant și ne simțim datori să-l reproducem aici :

«Io, Mihai Constantin Șuțu Voevod i Gospodar zemli Vlahiscoie,

Poruncesc marilor boieri să se tocmească cu *suiulgișa* să aducă apa din afara orașului, pînă la capul Podului Mogoșoaia. Să facă socoteala de banii trebuincioși a să cheltui pentru aducerea apei și facerea cișmelelor în orașu Bucureștilor. Și să arate cît de mare cheltuială se găsește de către noi să se dea și fiecare breaslă cîte cît».

Este numită, apoi, comisia : Episcopii Buzăului și Rîmnicului, Dumitrache Ghica Vel Ban, Scarlat Grecescu Vel Logofăt de Țara de Sus, Grigorașcu Balasache Bivel Spătar, doi epitropi — Enache Lehliu Bivel Paharnic și Nicolache Bivel Stolnic — care «să între în tocmeală».

Vodă Șuțu hotărăște și «doi negustori ce s-au socotit vrednici a să face casă (casieri) pentru primirea și cheltuiala banilor lucrului aducerii apelor acestora», anume Panait Haği Nica și Haği Dimitrie Papazoglu.

După cîțiva ani, Haği Dimitrie Papazoglu este amintit în hrisovul altui domnitor — Ioan Caragea — în fața căruia «s-a judecat plîngerea Marelui Vistier, Haği Moscu, pentru păscutul vitelor pe moșia Dudești, proprietatea acestui înalt demnitar al țării.

«Judecata» a avut în Haği Dimitrie Papazoglu un foarte abil «vechil» (cum se spunea pe atunci, administratorului unui domeniu boieresc, ce susținea, ca avocații de azi, orice proces al proprietarului).

Vodă-Caragea dă în această veche «pricină», care fusese adusă și în fața generalului-comandant al armatei țariste, o hotărîre prin care «stăpînii vitelor să se învoiască pentru plata acestui avaet (taxe), ori să clăcuiască dumnealui vistierul Moshu, cîte trei zile pe an».

Haği Dumitrache Papazoglu s-a stins din viață chiar în anii domniei acestui Caragea-Vodă (Ioan), fără a i se cunoaște data precisă a morții.

«Diatele» (testamentele) lăsate de el, căci au fost mai multe, au date ceva mai vechi (1786 și 1797). În cea dintîi clironomi (moștenitori) erau fratele său, Fotie Papazoglu și nepotul Diamândi.

Acestora li se puneau, drept condiții : să dea mînăstirii Sf. Ioan din insula Patmos (de unde, se pare, că Haği Dumitrache Papazoglu era originar), cîte 100 taleri, pentru pomenirea lui și a părinților», iar 250 taleri «pentru cinci sîrguitori ucenici săraci, spre ajutorul la silința și truda învățaturii și a pricopselii lor».

Din al doilea testament, aflăm că Dimitrie Papazoglu n-a mai avut urmași direcți, explicînd, astfel, alegerea drept «clironomi» a nepoților săi — Constantin, Apostol și Baharo — fiii unicei sale surori, Zmaranda, care era «trecută în vîrstă bătrîneților».

(Foto 7 Hartă Piața Sf. Gheorghe cu Hanul Papazoglu).

«Radu împreună cu femeia sa, Dafina, vînd dumnealui căpitan Iordache drept bani gata, taleri 500, bani vechi și au luat toți banii dăplin».

«Ulița Broșcenilor», care pornea din albia Dîmboviței spre «Grădinile potajere» se va numi prin 1870, strada Cuza-Vodă și ea va tăia, mai tîrziu, ulița nou trasată a Linăriei, avînd între ele o mică piață cu numele aceluiași prim domnitor al Principatelor-Unite.

Pe o mare porțiune «Ulița Broșcenilor» era paralelă cu «Podul Șarban-Vodă», dinaintea canalizării Dîmboviței, mergînd, apoi, pînă la Cărămidarii de jos.

Locul dăruit de Dumitrache Papazoglu pentru înălțarea Sfintului Lăcaș se afla pe colțul ce-l făcea «răspîntia Broșcenilor» cu «Podul Șarban-Vodă», zis și al Beilicului. Acest ultim nume se datora clădirii ridicată la începutul «Podului», spre a sluji drept găzduire demnitarilor turci care veneau cu anumite misiuni în «Cetatea de Scaun» a Țării Românești»⁶.

CRONICA PREOTULUI VASILE R. POPESCU

Am arătat chiar de la începutul acestei lucrări cum ne-am lovit de lipsa unor date sigure asupra întemeierii Sfintului Lăcaș Manu Cavafu. Dacă Pronia Cerească ne-a scos de sub colbul veacurilor acele neprețuite documente care au aruncat lumină

5. Între acest mare bogătaş și cunoscutul istoriograf al Bucureștilor, colonelul Dumitru Papazoglu, nu există nici o legătură de rudenie, colecționarul și arheologul amator, care ne-a lăsat și pitoreasca lucrare «Istoria fondării orașului București», fiind urmașul unei alte familii, ce-și avea proprietățile în preajma bisericii Zlătari, de pe Podul Mogoșoaiei.

6. Toate aceste amănunte le-am desprins din valoroasa lucrare «Documente privitoare la istoria orașului București, a istoriografului George Potra, apărută în Editura Academiei, 1961.

Ei moșteneau întreaga avere a lui Dumitrache Papazoglu, care consta în «Hanul» ridicat de el pe locul «dimpotriva minăstirii Sf. Gheorghe Vechi», loc dobîndit în schimbul făcut cu Marele Vistier Nicolae Basarab Brâncoveanu, la anul 1781.

Hanul Papazoglu se afla chiar în «inima tîrgului», într-un triunghi format de «Piața Zarafilor» și «Ulița Boiangiilor», avînd pe o latură «Podul Tîrgului d-afară» (Calea Moșilor de azi), iar pe altă latură «Ulița Bărăției». (Era socotit printre cele 10 hanuri mari ale Bucureștilor).

Pînă la stingerea sa din viață, Hagi Dumitrache Papazoglu a făcut act de danie pentru «locul aflat în mahalaua Broșcenii», spre a ridica acolo un Sfînt Lăcaș, de care oamenii idin acea margine de București erau lipsiți⁵.

Această mahala este pomenită în documente încă din anul 1722 (27 aprilie), cînd

deplină asupra începutului ctitoriei noastre, mai era nevoie încă de multe alte știri, privind mormintele celor doi ctitori, reparațiile și restaurările înfăptuite de-a lungul vremii, numele preoților ce s-au perindat de la 1817 pînă la 1962 (cînd semnatarul lucrării de față a preluat această parohie), cărțile vechi de cult aflate în Sf. Altar etc. Ele ne-au fost clarificate, într-o oarecare măsură, de «cronica» întocmită de antecesorul meu, preotul econom-stavrofor Vasile R. Popescu, «după actele din arhiva aflată în clopotnița bisericii» (cum mărturisește singur cronicarul).

Caietul care cuprinde această comoară documentară are 281 file. Jumătate din ele sînt umplute cu scrisul mare, citeț, al celui ce m-a precedat. Sînt datele «extrase și traduse din paleografia chirilică de mînă (ne spune autorul), «de pe marginea cărților vechi de ritual din biserică și din arhiva protopopească» (1815—1928) mergînd, apoi, pînă în anul 1959, cînd acest vrednic preot s-a retras la pensie, după o păstorie de 31 de ani (de la 1928).

Iată cum argumentează preotul Vasile R. Popescu, în lucrarea sa, însăși nevoia de-a se ridica un Sfînt Lăcaș în această parte a Bucureștilor :

«Pe meleagurile din vecinătatea Podului Beilicului (Șerban Vodă) se aflau risipite, la începutul veacului trecut, puține case locuite de muncitori, grădinari și meseriași.

Fiind buni creștini, ei sufereau în cele religioase din cauza depărtării de bisericile vecine (Căramidarii de Jos, Sf. Nicolae Tabaci și Sf. Alexe), mai ales noaptea, la cazuri grave de împărțasiri, cînd preoții bisericilor vecine pregețau să frămînte no-roaiele și se războiau cu ciinii la așa mari depărtări».

Preotul-cronicar îl consideră pe ctitorul Manu Cavafu ca «lăcuitor al acestei mahalale», ceea ce este puțin probabil. Manu Cavafu mai este arătat ca avînd «oarecare stare materială», adăugîndu-i-se și o frumoasă caracterizare: «Dar cu un suflet și o credință mult mai mari decît punga sa».

Datele care urmează sînt, însă, mai puțin apropiate de adevărul istoric. Se susține că «temelia bisericii a fost pusă în 1812, pe locul «proprietate a Manului». Și «anul» și «proprietatea locului» — au fost luate dintr-un simplu raport pe care episcopii bisericii l-au trimis Protoieriei București în anul 1924. Acolo se specifica data 1812 pentru punerea temeliei și 1815 pentru terminarea clădirii. Se mai făcea afirmația (ce poate să rămînă în picioare): «lucrarea s-a executat de enoriașii meseriași din această parohie», urmată de alta mai puțin sigură : «sub conducerea unui arhitect al cărui nume nu se cunoaște». Raportul invoca drept scuză a acestor afirmații : «actele de proprietate ce posedăm sînt scrise cu litere chirilice de mînă, pe care momentan nu le-am putut traduce». Raportul din 1924 era semnat : paroh pr. Iordache Dumitrescu, episcopi Niculescu și Gh. Copăceanu».

În sprijinul acelor date, preotul Vasile R. Popescu mai aduce mărturisirile unui «bătrîn care s-a născut aici și care știe de la moșii lui că Manu a cheltuit cu materialele intrate în construcția bisericii 2800 galbeni, iar manopera a fost executată de enoriașii grațuit».

Caietul, dăruit bisericii de fiul preotului V. Popescu, doctorul Iuliu Popescu, conține încă o informație, care ar fi extrem de prețioasă, dacă n-ar fi infirmată de datele generale ale istoriei neamului nostru :

•Pe frontispiciul bisericii s-a cioplit în piatră următoarea inscripție-pisanie :

«Această Sfîntă Biserică s-a zidit din temelle de Domnul Manu Închinatu (adică Hagiu) care se ducea să se închine la Sf. Mormînt de la Ierusalim n.n.), în zilele Domnitorului Ioan Ghica-Voevod, fiind Mitropolit Prea Sfinția Sa Părintele nostru Nectarie — August 1815».

Spunându-ni-se că «această pisanie este acoperită pe jumătate de zidul tindei care s-a construit ulterior», afirmația conține o primă greșeală: la 1815 nu domnea Ioan Ghica-Voevod, ci Ioan-Vodă Caragea.

În ceea ce privește data de «20 august 1815», ea corespunde numai într-o mică măsură realității istorice: este ziua când abia se îndeplineau formalitățile pentru începerea construcției bisericii, iar nicidecum data terminării ei.

Nu este însă lipsită de interes reproducerea de către preotul-cronicar a unei însemnări găsită de el pe Mineiul din Februarie:

«Să se știe de când am fost dascăl la Sfânta Biserică a Domnului Jupân Manul Cavafu, starostea de cavafi și s-au legat aceste minee în anul la leat 1826 și cum am însemnat de la leat 1827, la Februarie întâi și pentru ca să se știe, am însemnat aceasta, eu dascăl Trandafir și cine va citi să aibă a mă pomeni și să zică Dumnezeu să-l ierte și de va zice așa cineva și de mine, să fie iertat și de toți pravoslavnicii creștini și de Dumnezeu. 1827 februarie 1».

Găsim descifrate și numele celor trecuți în pomelnicul de la Proscomidie (o lespeze de piatră de 0,70 m × 0,70 m, în care ele au fost săpate «cu litere chirilice și cu caturii»).

În afară de Manea 7, aflăm și numele celui de-al doilea ctitor — Iorga Închinatul — (tot cavaf), cărora li se alătură alte 74 de nume, printre care întâlnim numeroși Hagii (Închinații), precum și preoți (cu vechea denumire grecească de ereu), ca și femei prezvitere (soții de preoți), fără a lipsi dintre ele și câteva «Închinate», ceea ce atestă că la Locurile Sfinte, drept-credincioșii se duceau uneori, și cu soțiile lor. Din pomelnic, alegem câteva nume mai semnificative: Lazăr Închinat, Nicolae Ereu, Neașa Prezvitara, Maria Închinata, Gheorghe Închinatu, Smaranda Închinata, Simeon Ereu, Sanda Prezvitara, Dumitra Sora (ea își făcea, probabil, ucenicia la vreo Sfântă Mînăstire), Marica Văduva, Andreiana Închinata, Ștefan Închinatul... Pomelnicul nu precizează, așa cum se obișnuia și se obișnuiește și azi, care sînt cei vii și care sînt morții.

În Altar se mai găsește «Sfînta masă» de piatră pătrată, cu laturile de 1,30 m, avînd o grosime de 10 cm. Ea este așezată pe un picior tot de piatră, în formă de cub, cu laturile de 0,70 m. Acestea sînt, în mod sigur, de la prima zidire a bisericii, care a fost din cărămidă, iar nu de lemn, cum se ridicaseră, la început, unele din ctitoriile Bucureștilor.

Cronica preotului Vasile Popescu face o slabă încercare de a preciza dimensiunile bisericii, dar locurile care ar trebui să cuprindă «lungimea» și «lățimea la stîni» sînt goale, dîndu-ne cifre care indică numai grosimea zidurilor — 0,70 m. (Aceasta explică rezistența mare a Sfîntului Lăcaș la cutremurele și chiar la incendiile care s-au abătut atît de des asupra Cetății de Scaun).

Pe deasupra, zidurile bisericii sînt strînse într-o chingă de fier, formată din 5 șine, fiecare ancorată adînc în piatră. Ușa de la intrare, tot de fier, este vîrțită într-un toc de piatră sculptată.

Din cronica preotului mai aflăm că biserica, la început, a fost pardosită cu lespeze de piatră. Sub ele se găseau — așa cum era tradiția în trecut — și mormintele celor doi ctitori — Manu Cavafu și Iorga Cavafu. Dar, prin schimbarea pardoseli, făcută mult mai tîrziu (în 1907 — după cît afirmă un raport al Protopopului din acel an), lespezile roase de timp au fost scoase. Cu ele s-a pavat aleea de la intrarea bisericii pînă la poartă, astfel că au dispărut și inscripțiile aflate pe mormintele celor

7. Denumirea Manea în loc de Manu este destul de frecventă în actele bisericii din acel timp.

doi cavafi. Tot cu acel prilej, au fost ridicate din cimitirul aflat în jurul bisericii (cum era vechiul obicei strămoșesc), toate crucile de piatră de pe morminte, măsură luată încă din 1867, când au fost înființate noile cimitire la marginea de atunci a Capitalei: Bellu, Sf. Vineri, Ghencea, Giulești, Izvorul Nou etc., cimitire, care, astăzi, prin crearea noilor cartiere, au rămas, iarăși, în interiorul orașului.

Chiar din timpul păstoririi sale, preotul Vasile R. Popescu a încercat să dea de urma celor două gropnițe, care ar putea fi trei sau chiar patru, dacă ținem seama că, în trecut, se obișnuia să fie înmormântate în incinta bisericii și soțiile ctitorilor.

Iată cum povestește cronicarul rezultatul încercărilor sale :

«Intr-un an, la sărbătoarea Sf. Treimi, cu prilejul parastasului ce am făcut ctitorilor, mi-am exprimat regretul, în fața credincioșilor, că nu știm unde e înmormântat Manu. Atunci a răspuns din strana unde ședea, domnul Petre Niculescu-Netotu, fost episcop în acea vreme, când s-a turnat mozaicul și mi-a arătat că e îngropat în dreapta, puțin mai înăuntru de la intrare. Am mers apoi cu coliva acolo unde ni s-a arătat, am slujit parastasul deasupra mormântului și de atunci, în toți anii, acolo slujim parastasul ctitorilor».

Printre lespezile scoase din biserică se aflau, după afirmația aceleiași fost episcop, Petre Niculescu-Netotu, și unele ceva mai mari, cu inscripții chirilice săpate în piatră. El își amintește că erau trei: două pe partea dreaptă, iar una pe partea stângă. Una din lespezi — din partea dreaptă — acoperea mormântul lui Manu Cavafu, iar în stînga se afla alta, peste mormântul soției sale. Lespezile ar fi fost așezate, apoi, una la ușa bisericii, iar alta la cișmeaua din care enoriașii se alimentau cu apă. Vechiul episcop și-a exprimat regretul tardiv, că «nu s-a priceput ca să-l oblige pe mozaicarul ce-a turnat cimentul să fi făcut noi inscripții pe locul unde se aflau mormintele».

Se trage concluzia că mormântul ctitorului Manu Cavafu se află și acum, pe partea dreaptă, la picioarele picturii ce-l reprezintă pe Sfântul Apostol Pavel. Pe baza unor prezumții mai puțin sigure, se crede că al doilea ctitor, Hagi Iorga Cavafu, își are mormântul tot în partea dreaptă, «mai către ușă», iar al soției lui Manu Cavafu, pe cealaltă parte, «la picioarele Sfântului Apostol Pavel».

În ce privește mormântul celui de-al doilea ctitor, Iorga Cavafu, la numele căruia se adăuga Hagi sau Închinatul, avem un interesant document pe care preotul Vasile R. Popescu ni l-a reprodus integral în cronică sa. Este vorba de cererea înaintată de fiul lui Iorga Cavafu, în ziua de 11 mai 1856, cancelariei Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei. Scrisă în stilul împodobit al acelor timpuri, cererea reînvie o pagină de datini creștinești și de mișcătoare dragoste filială. (O transcriem cu ortografia originală):

«Supt iscălitul mă aflu fiu al D-lui răposatul Hagi Iorga Cavafu, ctitorul Sfintei Biserici Manului Cavafu, ce a încetat din viață de sânt acum 23 de ani și 3 luni (1833 Aug. 11), care confiență ce am într-acest tată, una ca fiu ce fi sânt, al doilea gândindu-mă la Dumnezeuiasca porâncă a legii vechi, care porâncă a întărit'o Hristos, unde strașnic și sfânt ne povățuiește, că dacă vrem să avem viață multă și sfântă pe pământ să iubim pe părinții noștrii cât și să le dăm și tot respectul cuviincios, atât fisicește cât și moralicește; aieste invitări mă aduce la doarea de a împlini o datorie fiască pentru un părinte. Prea Sfinte Stăpâne, când tatăl meu a răposat, eu din nenorocire am rămas mic orfan de scumpul meu părinte, fără să-l cunosc sau să simt sentimentul de tată, cât și fără să vărs o lacrimă la moarte-i ca unul ce nu-l cunoșteam. De aceea, rog înaltă bunătate Prea Sfinției Voastre de a-mi da voe unde se cuvine ca să fiu slobod a-i dezgropa oasele ce sânt înmormântate chiar înăuntru

intr-această sffntă biserică, una ca să-l văz, și eu pe tatăl meu, al doilea ca să pui să-l slujească după orânduiala creștinească pentru ca să îndeplinesc o datorie fiască la un părinte și al doilea să mi să potolească deoarece în toată vremea mă muștră și după aceasta le voi pune iarăși la locul de unde le-am scos. Al Prea Sfinției Voastre prea plecată și supusă slugă (ss) Costache S. Vulpescu».

Sf. Mitropölie, dînd urmare cererii, cu ordinul Nr. 291 din 11 mai 1856, invită pe protopop să ia măsuri de deshumare, «dacă a trecut sorocul și dacă moartea nu a fost de vre-o boală molipsitoare». Protopopul Marin Sachelarie poruncește proestosulul Ioniță, care era și preot la biserica Manu, astfel că deshumarea, slujba și reînhumarea se săvîrșesc.

CĂRȚILE BISERICEȘTI

Caletul lăsat de preotul Vasile R. Popescu ne dă și o listă completă a cărților de cult aflate în averea bisericii la anul 1960, neuitînd să sublinieze că ele «erau legate în piele, fiind bine păstrate, deși au o vechime de aproape 150 de ani (acum, de 170 ani).

În cărțile enumerate se afla :

1) *Octoiul*, tipărit în anul 1811, tradus din grecește în timpul Mitropolitului Ignatie, episcop fiind Nectariu. Pe marginea filelor lui am găsit scrise următoarele : «Acest Octoih este al bisericii unde să prăznueste hramul Sfintei Troițe, în mahalaua Broșcenilor, biserica Manul, cu banii dumnealui în al 30 lea an în zilele Domnului nostru, Io Alexandru Nicolae Șuțu Voevod, Mitropolit fiindu Prea Sfinția Părintele nostru Nectarie și s-au cumpărat în leat 1819, Februarie 26, prin osărdia și îndemnarea cucernicului între preoți, popa Stoica Duhovnicul, fiind paznic la această Sfântă Biserică și fiindu numai singur întru această vreme la această biserică, ce să zice biserica Manului și pentru care înștiințare am lscălit ca să știe că este această carte a noastră (ss) Popa Stoica Duhovnicu Târgovișteanul 1819, Februarie 26». Și în alt loc : «Această carte au cumpărat'o Manul Cavafu cu taleri 31 în leat 1819, Febr. 26, Popa Stoica».

2) *Cazania* legată în piele.

«Această Sfântă Cazanie s'au cumpărat cu banii lui Ivan sin Părvan din prăvălia de la jupân Dobre și s'a adus la Sfânta Biserică Manului Cavafu în Broșteni, în zi Duminică Ghenarie 18, leat 1818, în zilele Domnului Io Ioan Gheorghe Caragea Voevod, preot fiind la această sfântă biserică eu robul lui Dumnezeu, Popa Stoica Duhovnicul Târgovișteanul, în biserica Manului Cavafu. Mitropolit fiind Prea Sfinția Sa părintele nostru Nectarie. Cazania este tipărită în zilele prea luminatului Domn Io Mihail Constantin-Șuțu Voevod, cu blagoslovenia și toată cheltuiala Prea sfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei, Kir Filaret în anul . . .

3) *Cazania*, legată în piele, «tipărită în zilele prințului Alexandru D. Ghica, Cai-macamul Țării Românești, București, 1858».

4) *Octoih*, legat în piele, «tipărit cu cheltuiala și sârguința Prea Sffntului Arhiepiscop și Mitropolit al Ungrovlahiei, D. Nifon. București, 1859».

5) *Penticostarul*, tipărit cu cheltuiala P. S. Mitropolit D. D. Nifon în București 1856». Legat în piele.

6) *Triodion* sau Trei cântări, «tipărit cu cheltuiala Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit al Ungrovlahiei D. D. Nifon, în cea din nou înființata tipografie a sa. București, 1856». Legat în piele.

7) *Apostolu* tipărit de Mitrop. Nifon 1856.

8—20) *12 Minee*, tipărite în Buda, în anul 1805. Legate în piele.

21) *Evanghelle*, «tipărită în zilele Prea Înălțatului Împărat al Austriei și apostolicescui Crai Franțisc întâiul, cu blagoslovenia Estilenției Sale Prea Sfințitului Domn Ștefan Stratimirovici, Arhiepiscopul și Mitropolitul Bisericei Răsăritului din Carloviț, în crâiasca tipografie a Universității și Pesta, la anul de la Hristos 1812». Legată în argint și catifea.

22) *Evanghelia*, «tipărită în zilele Prea Înălțatului Împărat al Austriei Ferdinand întâiul, cu blagoslovenia Prea Sfințitului Domn Vasile Moga, Episcopului neuniților din Ardeal. La Sibiu 1844». Legată în argint cu catifea.

23) *Evanghelia*, legată în piele, «dăruită de Ralița Preot Petre Popescu, fost la această biserică și decedat la Biserica Alexe, în 17 Oct. 1918».

Avem, deci, în micul nostru lăcaș de rugăciune, un adevărat tezaur de cărți vechi, de care și-acum, cel ce slujim Domnului Dumnezeu, ne călăuzim când înălțăm imnuri către El.

DELIMITAREA PAROHIEI

Pentru fixarea datei exacte la care s-a înălțat Sfântul Lăcaș Manu Cavafu ne vine în ajutor încă un act cu valoare de document, care, pare-se, a fost ignorat pînă în prezent.

Este actul emis de Mitropolia Ungro-Vlahiei, în fruntea căreia se afla I.P.S.S. Nectarie, care stabilește pe număr de «case» și pe nume de gospodari, pe enoriașii care fac parte din noua parohie. Documentul este prețios din mai multe puncte de vedere :

1) Enunțînd data eliberării lui din Cancelaria Înaltului ierarh — 2 martie 1818 — ne dovedește că biserica fusese sfințită pînă în ziua respectivă, iar preoții începuseră să officieze — servicii divine, Sf. Liturghie, acatiste, căsătorii, botezuri, parastase, înmormintări etc.

Decl. poate chiar înainte de 2 martie 1818, biserica Manu Cavafu era în funcțiune, implinitată fiind într-o margine a Bucureștilor și pe atunci destul de populată.

2) O mare însemnătate o prezintă tabelul tuturor «caselor», adică al familiilor, ce locuiau în noua parohie. Pe deasupra, ni se indică, la cele mai multe familii, și meseria exercitată de capul lor, fapt ce înlesnește o concluzie și de ordin social și demografic, asupra structurării mahalalei aferentă bisericii.

Astfel, din cele 103 «case», destinate parohiei Manu Cavafu, 16 capi de familie erau plugari, 10 erau grădinari, 11 erau «trăistari» (ceea ce denotă că lucrarea traistelor se afla în mare înflorire). Mai găsim 3 «găitănari» (cusutul găitanelor la *mondirile* militare și la cele arnăuțești), 3 croitori, 3 cojocari, 1 sacagiu, 1 simigiu, 1 vâcar, 1 arabagiu (conducător de arabale pentru «poșta» ce unea Capitala cu celelalte localități din țară), 1 rotar, 3 vătășei (mici slujbași la Agie și la Sfatul Capitalei), 1 căldărar, 1 dogar. Din toată această varietate de profesii nu lipsește nici cea de circiumar, dovedindu-se că în «mahalaua Broșcenilor» și în parohia Manu Cavafu se aflau asemenea prăvălii, legate de locuința proprietarilor lor. Hanurile se găseau pe «drumul Văcăreștilor», ca și pe «Podul Beilicului».

Prezența grădinarilor și plugarilor — în mare număr — dovedește că în cuprinsul parohiei se aflau și terenurile respective — cele «potajere», din belșug udate cu apa Dimboviței și a bălților înconjurătoare, ca și celelalte «agricole», muncite de toți membrii familiei.

Mai erau câteva gospodării de femei văduve, cele mai sărmâne lucrînd ca spălătorese la familiile înstărite.

Creдем că este util să dăm «catagrafia» întreagă a enoriaşilor, cu «expunerea de motive», în frumosul stil eclesiastic, a Mitropolitului Nectarie şi raportul înaintat, după cercetarea «la faţa locului», de preoţii celor două biserici — Manu Cavafu şi Sf. Nicolae Broşteni — ce urmau să-şi împartă între ele, în chipul cel mai judicios, pe drept-credincioşii poporeni din partea locului.

«Nectarie, cu mila lui Dumnezeu, Mitropolit al Ungro-Vlahiei.

De vreme ce s'au primit preoţii şi enoriaşii lor şi ai bisericii mahalalei cei vechi s'au făcut arătată împărţea casei şi Manului Cavafu să nu i se pricinuiască vreo nedreptate şi gâlceavă cu trecerea unul la poporul altuia, cere smereniei noastre această arătare ce ne face protopopul al plăşii şi hotărâm ca întocmai să-şi aibă urmarea sa.

Prea Sfinţe Stăpîne,

După stăpîneştele porunci ce ni se dă atât la jalba preoţilor ot Mahalaua Broşteni cât şi la jalba ctitorilor că biserica cea nouă ce să numeşte a Manului Cavafu şi care cer ca să se facă diosebire cu dreaptă cumpănire, a caselor de poporeni a numitelor mahalale, a nu să mai pricinui dihonli şi gâlcevuri între preoţi. Următor stăpîneştelor porunci am mers la numitele mahalale împreună şi cu un frate cleric şi făcînd chibzuire caselor am dat şi bisericii cei nouă casele ce sunt în dosul însemnate, lesîndu-şi bisericei vechi iarăşi de o potrivă în primirea amîndurora preoţilor numitelor biserici, precum să vede în dos iscăliţi şi pentru ca să ştie şi să se urmeze acel aşezămînt întocmai şi nestrămutat. Cu aceasta fac cunoscut Prea Sfinţiei Tale spre a să da şi Stăpînia ta hotărâre. Prea Sfinţii Tale prea aplecat slugă. Protopop Sachelarie, 818 Martie 2».

OAMENII ACESTOR LOCURI

Din fericire, a mai ajuns pînă la noi tabelul cu numele familiilor ce locuiau în casele «afierosite» noii parohii. Ele sînt trecute în «Catagrafia caselor ce s'au luat de biserica Manu Cavafu», Februarie 22. Aici găsim numele tuturor acestor locuitori :

Stoian Grădinaru, Alexe Grădinaru, Bojeni Văduva, Meli, Hristea plugar, Hristi burti (?), Hriste sacagiu, Stoian amatiu (?), Stan al lui Tabacu, Stan Rotaru, Loghi Părvu, Stoian al Joiţii, Sfîncu croitor, Gheorghie plugar, Sandu vătăşel, Radu grădinar, Petcu grădinar, Hristea al Lein, Filip grădinar, Iordan plugar, Joiţi, Ivan plugar, Ioan al Văduvii, Stan plugar, Sărbilor de lângă Streaje, Lupii lui Joe simigiu, de lângă straje, lui Radu văcar, Vistierului Manoilă, Radu lui Croitor, Ivan Găvan, Ioani Turcu, Avram plugar, Voicu plugar, Gheorghe plugar, Teodor vătăşel, Bălaciuc, Catrini văduva, Marii lui Andrei, Milan arabagiu, Marin găitănar, Gheorghe, Teodor trăistaru, Mirci, Tănase Găitănar, Neacşu plugar, Joiţi Văduva, Negoită trăistar, Arfirelei, Anghelini, Gabi trăistar, Gheorghe, Babi Stoiana, Petre trăistar, Catrini a Sultan, Neamului Trăistar, Stoica Vătăşel, Petre Cojocar, Ivan Grădinar, Lixandru Grădinar, Gheorghe Grădinar, Niculae Croitor, Ilinchi a lu Gheorghe, Ioan căldărar, Petcu trăistar, Toni grădinar, Vălcu circiumar, Moş Raiciu, Staicu, Radi plugar, Babi Ioani, Vlad plugar, Gherghini Văduva, Nedelcu grădinar, Eleni lui Ioniţă, Drag trăistar, Moş Covrig, Radu plugar, Radu Vătăşel, Sandi căpitănesei, Iordache trăistar, Vasile trăistar, Ioan dogar, Dobre Fiartă, Căpitan Costea, Radu plugar, Marii Conghi, Stasi, Moş Vârban, Maria Scopî, Penciu plugar, Peşi trăistar, Dragnea trăistar, Radu, Niculae, Vill cismar».

Hotarul parohiei era un puț (fântână). Numărul caselor atingea «una sută și trei, care s'au luat de la biserica Broșteni și s'au dat la biserica lui Manu Cavafu; drept aceia am iscălit noi preoții».

Preot (indescifrabil). Adeverez biserica Broștenilor

Popa Toma ot Tam

Preot (indescifrabil)

Din numele unor enoriași, cărora li s-au adăugat și locurile unde își aveau casele («de lângă straje»), putem deduce că spre sfârșitul «mahalalei Broșteni» se aflau și posturile de pază, atât cele «de la capătul Podului Șarban-Vodă», cât și de la intrarea în «politia Bucureștilor», de pe Dealul Văcărești, pe unde veneau alaiurile Domnitorilor, investiți la Înalta Poartă cu cele trei tuiuri. Iar la Sf. Mănăstire, ctitorită de Nicolae Mavrocordat, toți componenții alaiului, în frunte cu Marele Hospodar, erau obligați să facă mai multe zile de carantină, pentru a nu aduce diverse molime, de care nu ducea lipsă Orientul...

PREOȚII BISERICII MANU CAVAFU

Este cunoscut cel dintâi preot care a păstorit în noua parohie: a fost Stoica Duhovnicul Tîrgovișteanu, despre care cronica antecesorului nostru Pr. V. Popescu susține că și-a început oficiul la 20 august 1815 (probabil la o altă biserică, pînă cînd a fost terminat lăcașul din «Mahalaua de jos a Broștenilor»). La început, Popa Stoica va fi slujit singur.

Intervenind unele neînțelegeri între episcopul-ctitor Manu Cavafu și preotul Stoica Tîrgovișteanu, acesta a trecut, la 20 mai 1822, ca paroh la biserica «ot Flămînda».

— De la 9 ianuarie 1819, a venit ca ajutor la Manu Cavafu, preotul Ioan, care a fost apoi paroh, începînd de la 20 mai 1822. A avut o lungă păstorie, pînă la 13 aprilie 1851, cînd a decedat.

Chiar din timpul vieții, Preotul Ioan, sin (adică fiul) preotului Mihai Duhovnicu, a avut ca ajutor pe preotul Dobrin sin Vasile, hirotonisit la 1 noiembrie 1821 (anul revoluției lui Tudor Vladimirescu).

După cîteva luni, preotul Dobrin trece ca paroh la biserica Foișor, de cealaltă parte a Dimboviței. Îi va lua locul preotul Gheorghe, care păstorește împreună cu parohul Ioan pînă în anul 1829.

Atunci va fi hirotonisit, ca preot, dascălul Trandafir, pe care l-am găsit semnat, cu vechea slujbă, pe Octoihul din februarie 1827. Mai tîrziu, el va lăsa (la leat 1830) o nouă însemnare pe alt Octoih, de astă dată ca preot: «Ca să se știe de cînd au fost secetă și lipsă de bucate și muscalii au început să adune pentru oaste. Pentru ca să știe am însemnat eu popa Trandafir și cine va citi mă va pomeni. Septembrie 26».

La 20 februarie 1838 a fost hirotonisit ca preot la biserica Manu Cavafu, preotul Constandin sin Popa Nițu, care a păstorit aici pînă la 28 decembrie 1846 (timp de 8 ani cu preotul Ioan și un an cu preoții Gheorghe Bratu și Ioan). În anul 1845, pentru primirea actelor de la protopopie, semnau trei preoți de la Manu Cavafu: preot Constandin, preot Gheorghe și preot Ghiță.

Pentru cei doi din urmă, avem următoarele date: preotul Gheorghe Bratu, duhovnic hirotonisit la 1845, a păstorit pînă la 1878, cînd s-a retras din preoție, «fiind înaintat în vîrsta bătrîneților și beteag de miini».

Preotul Ghiță Alexe, hirotonisit pentru această biserică la 3 mai 1847, devenit duhovnic la 1 mai 1851, a păstorit aici timp de 33 de ani, cu rang de Mirodot. A răposat întru Domnul la 8 februarie 1880.

Preotul Tache Duhovnicul a păstorit la Biserica Manu Cavafu timp de 4 ani (1847—1850).

Timp de doi ani (1850—1851) a slujit preotul Enache Duhovnicul.

— De la 1851 pînă la 1868, paroh a fost preotul Ioan sin Nicolae (Nicolescu), zis și Ioniță Berlescu. Acesta a fost și proestos în protopopia Plășii de Jos (de care depindea biserica Manu Cavafu). I se spunea și Dipotatu, deoarece fusese ales în Divanul Ad-hoc, care a votat Unirea celor două Principate. Dintr-un act din anul 1851, cînd a fost hirotonisit «pe seama bisericii Manu Cavafu», aflăm că episcopii îi fixaseră o plată de 600 lei pe an, și îi oferiseră drept locuință «o odă în curtea bisericii». «Mă făgăduiesc — afirma noul preot — că mă voi purta cinstit atît cu preoții, cît și cu mahalagii și că nu mă voi strămăta în toată viața mea de la această biserică».

— Din anul 1868, a păstorit aici preotul Vasile Constantinescu. El era și profesor de religie la Azilul Elena-Doamna. La 1 iunie 1870, a cerut mutare la o altă biserică, mai apropiată de instituția, întemeiată de Doamna Elena Cuza pe Dealul Cotrocenilor.

— În locul său a fost hirotonisit, la 23 iunie 1870, seminaristul Grigore Tănase, ca al treilea preot la biserica Manu Cavafu. În luna iulie 1872, începînd «marea reparație» a acestui Sfînt Lăcaș, preotul Grigore Tănase face cerere să fie trecut la biserica Sf. Nicolae-Tabaci, iar în decembrie 1877, «este permutat în serviciul bisericii Radu-Vodă».

— Ca al doilea preot la biserica Manu Cavafu a fost numit, la 1 decembrie 1878, seminaristul Emanoil Dăcu. Va avea o păstorie scurtă (de 2 ani).

— La 1 martie 1880 este transferat la biserica Manu Cavafu, preotul Iordache Dumitrescu (de la Gălbinași, județul Ilfov). El va sluji aici timp de 48 de ani (pînă în anul 1928), cînd se săvîrșește din viață după ce fusese ridicat la rangul de Sachelar (1910). Protoieria Plășii de Jos l-a desemnat pe același preot (în 1905) ca să officieze, în timpul sfințelor sărbători (de la Crăciun și Bobotează), la biserica Vergu, care nu avea paroh. În lipsă, cel de-al doilea preot de la Manu Cavafu, G. Comănescu, își lua acest frumos angajament: «Voi suplini pe tovarășul meu fără a mă atinge de drepturile lui».

— Timp de 26 de ani a păstorit și preotul Nicolae Ionescu Duhovnicul, Mirodot (de la 1881 pînă la 1 septembrie 1907).

— Hirotonisit la 1 martie 1882, ca al treilea preot la Manu Cavafu, a fost preotul Petre Popescu, fiul preotului Nicolae Ionescu. În 1892, el a fost mutat ca paroh la biserica Alexe.

— În locul său, a venit de la aceeași biserică, preotul Gh. Comănescu, care a păstorit 17 ani (de la 1892 pînă la 1908).

Dintr-un tabel întocmit în 1894, rezultă că parohia Manu Cavafu avea 404 familii, în timp ce parohia Alexe avea numai 186 familii, iar biserica Broșteni 276 familii.

Totuși, ctitoria lui Manu Cavafu era «o enorie sărmană», la care cei trei preoți din anul 1896 «cu mare greutate și necaz își puteau ține viața» — după cum ei se plîngeau Protoieriei.

— La 2 noiembrie 1911 este transferat la biserica Manu Cavafu preotul Alexandru Popescu, din comuna Vintilă Vodă. A păstorit numai 3 luni, deoarece la 6 februarie 1912, el a fucetat din viață.

— Este transferat de la Otopeni, preotul Constantin Constantinescu, care păstorește, ca ajutor, de la 1 martie 1912 pînă la 2 februarie 1917, cînd s-a stins întru Domnul.

— Preotul Ștefan Popescu vine la biserica Manu Cavafu la 25 martie 1917, de la Mînăstirea Văcărești. Păstorește aici pînă la 24 iulie 1923, cînd a fost transferat la biserica Sf. Gheorghe Vechi, din Calea Moșilor.

— Teologul Manea Popescu, transferat la 1 august 1923, va sluji numai 7 luni, căci, la 1 martie 1924, trece la biserica Sf. Vineri Nouă.

(În anul 1923, o catagrafie a bisericilor bucureștene, ne precizează că parohia Manu Cavafu avea 979 familii cu 3434 «suflete». Pe lîngă cei doi preoți — Iordache Dumitrescu și Manea Popescu — se mai aflau la această biserică doi cîntăreți — C. Paulian, student în teologie și C. Popovici, precum și un paraclisier — Petre Dochina).

— La 1 aprilie 1925, vine prin transfer, preotul Constantin Molsiu, de la parohia Muntenii de Jos, județul Vaslui. A păstorit la Manu Cavafu timp de 35 de ani (3 ani jumătate cu preotul Iordache Dumitrescu și 32 de ani cu preotul Vasile R. Popescu, la început ca preot ajutor, apoi ca preot paroh (din 1925).

În anul 1927, preotul C. Moisiu a preluat și postul de protoiereu al Plășii de Jos, în locul preotului Vintilescu. A predat religia la Institutul de fete «Pompilian» (din Calea Rahovei), fiind apoi referent la Mitropolie și inspector în Ministerul Cultelor. Era un intelectual adevărat, care ne-a lăsat valoroase lucrări teologice: «Să stăm bine, să stăm cu frică» (premiată de Academia Română), «Priveliști creștine» etc.

În timpul și cu stăruința acestui luminat preot, în 1933 a fost construită, prin contribuția enoriașilor, «Casa parohială» din curtea bisericii, în frumosul stil românesc, creat de arhitecții Ion Mîncu și Petre Antonescu. Pe lîngă locuința preotului paroh, funcționa acolo cancelaria parohială și se păstra întreaga zestre a bisericii (arhiva, cărțile vechi de cult și alte obiecte de valoare).

— La 1 decembrie 1925, a venit ca preot ajutor, teologul Vasile R. Popescu, transferat de la parohia Ciocănești-Mărgineni, județul Ialomița.

Era iconom-stravrofor, distins cu «Sf. Cruce patriarhală — Miron» și cu «Brful roșu». Este autorul «Cronicii», care ne relevă atîtea evenimente din trecutul bisericii Manu Cavafu. A fost un slujitor de prestigiu, care absolvise și Conservatorul de muzică, fiind coleg cu cunoscutul bariton Mihail Vulpescu, promotor al mișcării culturale din București, prin vechile «Atenee populare».

Am amintit toate aceste nume în speranța că multe familii din timpul nostru, aflate nu numai în București, dar și prin alte regiuni ale României, își vor găsi în lista preoților ce au slujit la biserica Manu Cavafu, străbunii ce au stat la originea lor.

VECHIMEA CETĂȚII DE SCAUN A ROMÂNIEI DE ASTAZI

Pentru a înțelege mai bine puterea credinței a ctitorilor bisericii Manu Cavafu, este necesar să evocăm, pe scurt, trecutul Cetății de Scaun a țării noastre, care, în pofida tuturor calamităților ce s-au abătut asupra-i, a creat și s-a înălțat, de la deceniu și deceniu și, acum, de la o zi la alta.

Și istoria acestor locuri, ca orice istorie, are la temelie o legendă. Căci așa cum spunea marele nostru savant Nicolae Iorga — «cu cît istoria unui popor este mai veche cu atît aceasta creează mai multe legende...». Și, har Domnului, istoria popoului nostru are o vechime atît de mare!

Legenda păstorului Bucur, ca întemeietor al așezării București, deși contestată de istoriografia vremurilor moderne, nu poate să nu aibă un simbul de adevăr. Mai întâi, însuși numele de București, rămas așezării din lunca Dîmboviței, are la obârșie pe urmașii unui Bucur — «om frumos» în vechea limbă a strămoșilor iliro-traci. Întemeindu-și stîne de oi pe aceste meleaguri, toți acești urmași au primit numele de «București», adică «neamul Bucureștilor».

Cel dintîi document scris din «Cetatea București» este dat de Voevodul Vlad Tepeș, în ziua de 20 septembrie 1459.

Rîului Dîmbovița, cu multele sale lacuri, heleșteie, smîrcuri și lazuri, i se alăturau cei doi afluenți, Colentina la Nord și Ilfovul la Vest. (Acesta a dat și numele județului înconjurător sau, astăzi, sectorului agricol Ilfov).

În nemijlocită apropiere se aflau nesfîrșitele păduri ce făceau parte din uriașul Codru al Vlăsiei, unde pașnicii locuitori din preajma Dîmboviței se refugiau din fața oricărei hoarde dușmane, venită după pradă.

Tot pe aceste locuri — mai ales pe partea dreaptă a Dîmboviței — se înălțau mîguri, coline și gorgane, foarte potrivite pentru așezarea unor locuințe ferite de inundații și tot atît de favorabile apărării contra oricărui atac străin, ceea ce a determinat întărirea acestui mal cu palancă de pămînt, de piatră și de lemn, ca și cu ziduri de cărămidă și cu turnuri de veghe. Pe deasupra, toate aceste dealuri — Cotroceni, Spirei, Mitropoliei, Radu-Vodă, Filaret, Piscului și Văcărești — (șapte la număr ca și colinele pe care s-a înălțat Roma), au îmbiat pe oamenii locului să cultive pomi roditori și viță de vie, care au făcut frumusețea, rodnicia și chiar veselie a așezării lui Bucur — supranumită, într-un timp și «Orașul bucuriei». (Pînă în zilele noastre s-au păstrat nume de ulițe — Viilor, Podgoriei, ca și Nucilor, Vișinilor, Cireșilor, Livada cu duzi etc. — amintitoare ale locurilor bucolice de odinioară).

După cucerirea Daciei de către legiunile lui Traian (anul 106 era noastră), geograful Ptolomeu fixa pe harta sa (anul 200 e.n.) o cetate *Pinum*, a cărei localizare coincide cu meleagurile Bucureștilor de azi.

Și după cum ne arată istoricul C. C. Giurescu, pe aici trecea și un drum bine pietruit de geniul constructiv al romanilor, pentru a face legătura între Dunăre și regiunile deluroase și muntoase din nordul Daco-Romaniei.

Chiar în apropierea bisericii noastre, Manu Cavafu, pe Dealul Piscului, s-au găsit multe urme de așezări omenești, unelte de bronz și ace de podoabă, care arată densitatea locuirii daco-romane pe această fișie de pămînt.

Și cum creștinarea noului popor a început din primele secole ale erei noastre, devenind religie oficială a întregului imperiu roman după anul 313 (prin edictul de la Milan), mai mult ca sigur că în lunca Dîmboviței s-au înălțat și primele lăcașuri de închinare.

Astfel, acest popor, creștinat de timpuriu, a rezistat tuturor invaziilor succesive ale vizigoților, vandalilor, gepizilor, hunilor, avarilor, ca și pătrunderii pașnice a slavilor (secolul VI), aceștia fiind repede asimilați de vechea populație daco-romană.

Adoptarea alfabetului chirilic în secolele IX și X și a paleoslavei ca limbă de cult n-a influențat cu nimic structura poporului român, care a vorbit tot timpul limba sa ce stă la temelia etnogenezei noastre. Iar triburile maghiare, venite în cîmpia Panoniei în anul 896, au dat iupte neconținute cu «ducii valahi» Menumorut, Gelu, Glad și Ahtum, sfîrșind prin a cuprinde abia în secolul XI, Transilvania și Banatul românesc, unde au adus coloniști secui și sași.

S-a dovedit că existau organizații politice valahe și în părțile Ilfovului (deci cu includerea satelor de pe Dîmbovița, din care nu puteau lipsi cele locuite de urmașii lui Bucur), Buzăului și Rîmnicului Sărat⁸.

Primele biserici au fost înălțate chiar în incinta Curții domnești, iar de jur-împrejur s-au strîns ciopor meșteșugari și neguțători, cu atelierile și «bolțile» lor, dispuse pe ulițe radiale.

Mircea Ciobanul (1545—1554 și 1558—1559) a clădit cea mai frumoasă biserică lângă Palatul său (Curtea-Veche) și a delimitat întinderea tîrgului prin șanțuri (cu palisade) și cruci de piatră.

Prin acestea, legendei lui Bucur Ciobanul i s-a suprapus realitatea istorică a domniei celui ce-a primit porecla Ciobanul. Astfel, Bucureștii au ajuns să aibă doi întemeietori cu același supranume, care vine din adîncul veacurilor, ca primă în-deletnicire a poporului român — păstoritul.

Apoi, marele Voevod Mihai Viteazul, care a realizat, în 1600, unirea celor trei țări române (Valahia, Transilvania și Moldova), a reinălțat Bucureștii din cenușa incendiilor provocate de Sinan-Pașa, la fuga sa rușinoasă spre Istanbul. Urmașii Viteazului — Matei Basarab, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu, Nicolae Mavrocordat — au împodobit «poliția Bucureștilor» cu mîndre locașuri de rugăciune, făcînd, de multe ori apel și la punga unor vrednici negustori (prăvăliași) sau la «vătăfii» (căpeteniile) breslelor de meșteșugari.

Iar după anul 1659, cînd Bucureștii rămîn singura «Cetate de Scaun» a Țării Românești, locul Domnitorilor și al boierilor, de ctitori ai Sfințelor Lăcașuri, l-au luat, aproape în întregime, cele 51 de bresle organizate în marele tîrg din lunca Dîmboviței. De aceea, în capitala României de astăzi avem atîtea lăcașuri de închinare care poartă numele diverselor meșteșuguri și profesii existente în veacurile trecute: Zlătari, Precupeții Vechi, Săpunari, Oțetari, Negustori, Scaunelor (de măcelari), Olari, Olteni, Brutari, făcînd pe călătorii străini ce-au trecut prin Cetatea de Scaun, să afirme, că numărul bisericilor din acest «întins și frumos oraș» se ridică la 360, 365 și chiar 366 (zilele unui an obișnuit, dar și ale anilor bisecți...).

Dar și numeroși preoți de mir, duhovnici ai poporului, s-au asociat cu reprezentanții iznafirilor și ai rufeturilor la înălțarea altor multe lăcașuri de rugăciune care poartă și astăzi numele acelor slujitori ai Domnului.

Cea dintîi biserică ridicată de meșteșugari este aceea a «Tabacilor» (de pe actuala stradă Cuza-Vodă), deci în apropierea parohiei noastre.

ISTORIA ACESTEI PĂRȚI DIN BUCUREȘTI

Satele din jurul orașului au fost înglobate, rînd pe rînd, în aria Cetății de Scaun a Țării Românești. Așa s-a întîmplat cu așezările rurale din sudul Bucureștilor: Sirbi, Dobroteasa, Slobozia, Flămînda, Cărămidarii de Jos, Vitan (aceasta numită așa pentru că, acolo, bunii gospodari își pășteau vitele), Văcărești, Măicănești, Birzești.

Mulțimea girlițelor, răspîndite în toată lunca Dîmboviței, te făcea să crezi, pînă în ultimul pătăr al secolului trecut (1880 — cînd s-a realizat canalizarea riului), că te afli într-o mirifică Deltă. Prin aceste locuri se făcea auzit și neîntreputul cor al broaștelor, ceea ce a determinat ca satul și mahalaua din miază-zi să primească numele «Broșceni». «Heleșteul lui Șerban-Vodă», ca și «Balta Cociocului», legată de Dîmbovița prin «Girila Lînăriei», măreau și mai mult oglinda de apă, mărginită de Dealul Piscului, prelungit cu Dealul Văcăreștilor.

8. Dinu C. Giurescu, în «Istoria ilustrată a românilor», p. 104.

La poalele lor, creșteau pomii din «Livada cu Duzi», de care ne-a amintit strada care ducea pînă la Abatorul Comunal (azi acoperită de zeci de blocuri noi). Acolo, vrednice și iscusite gospodine țeseau borangicul lor atît de fin, care rivaliza cu mătasea chinezească.

Viile proprietatea Sfintei Mitropolii nu se limitau numai la dealul pe care Constantin Șerban Cîrnul a înălțat ctitoria lui, ci se întindeau din dreptul Dealului Spirii, pînă în jos de Văcărești și în Dealul Măicănешtilor» (Iîngă Broșteni și Cărmidari).

Pe aici se mai aflau viile Mînăstirii Radu-Vodă, «viile domnești ale lui Constantin Brâncoveanu din Văcărești», ale lui Villara, lui Rafailă, lui Viciu, lui Bălăceanu, Popei Hriso, lui Jupaniotu și Brînzoaiei».

Mai erau întinse livezi de meri și peri (Vlad cel Tânăr, luptîndu-se, la cei 18 ani ai săi, cu boierii Craiovești, «a fost prins și ucis sub un păr la Văcărești» — 1512).

Apoi, lupta dată de boierii pribegi, în frunte cu Aga Matei din Brâncovenii Romanaiilor (la 1631), împotriva lui Leon-Vodă Tomșa, s-a desfășurat «pe șesul viilor orașului București». Pe acest loc, Domnitorul, deocamdată victorios, va ridica marea movilă, care a acoperit trupurile ostașilor uciși (1850 la număr).

Dar, Aga Matei izbuti să ia, repede, domnia. El va face o cercetare prin aceste locuri, pentru a da dreptate «lăcuiitorilor» înșelați de Sava «vătăful de Văcărești», care mutase «semnele» (pietrele și crucile) puse de răposatul Voevod Mircea Ciobanul, mai dinainte vreme».

Între Dudești, Văcărești și Popești-Conduratu mai sînt pomenite «ocina de la Ciurnernicu» și «braniștele ei», pentru care același Matei-Voevod dă strașnică poruncă «spre a nu se tăia lemne, nici cosi finul».

Tot pe aici se afla «Lacul adînc», numit apoi «Lacul secăt», care se întindea pînă la «Grădina lui Bellu», unde, înainte de-a fi transformată în cimitir, erau cultivate pogoane întregi de lămli și portocali.

Mînăstirea Radu-Vodă, era, pe atunci, o insulă înconjurată de două brațe ale Dimboviței, de-a lungul căreia se înșirau cîteva din faimoasele «mori de apă», fixe sau plutitoare, dărîmate prin canalizarea începută în 1880.

Pe lîngă vii, livezi și grădini de zarzavaturi se mai aflau pe locurile acestea, prisăci cu sute de știubee, care dădeau mierea aurie, atît de necesară în timpurile cînd zahărul nu era cristalizat încă în fabrici.

Trecerea peste Dimbovița se făcea, pe-atunci, pe «podul de la Radu-Vodă», «podul Văcărești» și «podul de la Vitan» (Iîngă acesta se afla și «Zalhanaua lui Hagi Moșcu»). Se mai aruncaseră peste rîu alte două «podețe» («din jos de Radu-Vodă»), iar de la biserica Foișor la mînăstirea Văcărești erau alte 5 podețe.

La 1696, vom da și peste prima mențiune a «mahalalei Broșcenilor» (partea mai apropiată de Sirbi și de Dobroteasa, pentru că în zona dinspre Văcărești era «satul Broșceni», neîncorporat încă în «hotarele bătrîne» ale Bucureștilor).

Frumoasele locuri din sudul Cetății de Scaun fuseseră admirate și de ambasadurul suedez, Paul de Strassburgh, în trecere, la 1631, spre Istanbul.

O nouă ctitorie, deși supranumită «Săraca» (după starea enoriașilor de atunci), aparține marelui vornic Istrate Crețulescu, ginerele lui Constantin Brâncoveanu și fratelul său Constantin, care au înălțat-o din piatră și cărămidă. (Istrate Crețulescu este și ctitorul frumosului monument religios, purtînd numele său de familie «Biserica Crețulescu», de lîngă Palatul Republicii și care are, în pridvor, o minunată

9. Legendă menționată de colonelul D. Pappazoglu în a sa «Istorie a fondării orașului București», tipărită în anul 1892.

frescă, «Hora domnițelor», reprezentând pe cele șapte fete ale lui Constantin Brâncoveanu).

La 1744, marele vistier Constantin Năsturel va aduce de la Slobozia Domnească, biserița de lemn, ridicată lângă crucea pusă de Leon-Vodă, în mahalaua Cărămidarii de Jos (din mijlocul Căii Văcărești) și se va osteni s-o construiască din zid, după cum reiese dintr-o însemnare pe un Penticostar.

«ȘCOALA MAHALALEI» LA BISERICA MANU CAVAFU

Cronica preotului Vasile R. Popescu ne confirmă o veche presupunere a noastră, după care în casele bisericii Manu Cavafu ar fi existat și o școală pentru copiii mahalalei Broșteni. Presupunerea ne era bazată pe considerentul că, în trecut, primele silabisiri de cuvinte scrijelite pe tabla de ardezie se făceau de pe cărțile bisericești (Ceaslov sau Penticostar, Cazanie sau Octoih) în chiliile mănăstirilor noastre, sau în pridvorul bisericilor de la sate și târguri. Inseși actele Divanurilor domnești din «Cetatea de Scaun» erau «scrise de Stan Grămaticul de la biserica Sf. Gheorghe Vechi.

La mănăstirile Colțea, Udricani, Sf. Dumitru, la Metohul Episcopiei (pe locul clădirii Ateneului Român de azi) au existat cu mult înaintea «Academiei de la Sf. Sava» (1695), școli la care dascălii bisericilor învățau pe copii «az, buche, glagore».

Ion Ghica, face o descriere emoționantă a felului cum se învăța la Udricani: «Școală sub albastrul cerului, pe prisma bisericii, unde, cînd ploua, copiii se ghemuiau în odaia țircovnicului. Jos, pe cărămizi sau în clopotniță, citeau și scriau pe genunchi și pe brînci».

Dintr-un document¹¹ aflăm că Hagî Dumitrache Papazoglu, care lăsase locul pentru înălțarea unei biserici, fixase în testamentul său și o sumă de bani pentru înființarea unei școli «cu un dascăl de învățătură în limba română».

Această dorință a constituit, desigur, o sfîntă datorie pentru cel ce primiseră legatul marelui hangiu bucureștean. Or, unde putea fi întemeiată această școală, decît pe locul donat de testator pentru înălțarea bisericii? Și ctitorul Manu Cavafu, atît de stăruitor și fidel executant al dorințelor donatorului, nu putea să nu respecte această ultimă obligație a testamentului.

Așadar, în pridvorul bisericii Manu Cavafu se vor fi strîns copiii din mahalaua Broștenilor pentru primele lecții predate poate chiar de Popa Stoica Duhovnicul Țirgovișteanu, primul paroh al Bisericii «Sfînta Treime».

În acel timp, vechea «Academie grecească de la Sf. Sava» fusese transformată în vatră de cultură românească, prin osîrdia celui mare cărturar al poporului nostru, Gheorghe Lazăr din Avrigul Sibiului, cu chemarea vibrantă adresată întregului tineret, «spre a veni să ia lumină în limba neamului străbun».

...Vor trece însă mulți ani pînă să avem prima dovadă scrisă despre existența școlii din curtea bisericii Manu Cavafu. Ani în care, asupra Bucureștilor se abătuseră, chiar dintru începutul celui veac, toate «năpăștile»: invazii, cutremure, incendii, inundații, epidemii de ciumă și de holeră etc.

Abia în 1854, cînd vremurile s-au mai liniștit, am putut avea o primă mărturie scrisă, dar și aceasta legată tot de o întimplare dureroasă, adusă la cunoștința posterității, printr-o plîngere adresată la 29 martie, acel an, de episcopul Pană Alexie și

10. «Scrisori către Vasile Alecsandri», p. 105—107.

11. «Istoria românilor» de V. A. Urechia, vol. VII, p. 38—41.

31 enoriași, «Protopopiei plășii de jos». Din această plîngere, aflăm că «oameni răi», vrînd să se răzbune pe paracliserul bisericii, pre nume Spiridon, «l-au bătut pre acesta și s-au pus de i-au dărîmat soba din școală, fărîmîndu-i și băncile din odaie, vrînd cu orice mijloc să ni-l izgonească».

Se afla, deci, chiar în curtea bisericii, unde locuia paracliserul, «o școală cu bănci», ceea ce denotă că ea avea învățăceii ceva mai mulți. Așadar, pe lingă lăcașul de închinare exista și un alt lăcaș — cel de învățătură — la care paracliserul Spiridon iniția copiii mahalalei în «cetanie cu scrisoare și în cele patru canoane de socoteală, adică: adunare, scădere, înmulțire și împărțeață».

E greu de presupus că «dărîmarea sobei și fărîmarea băncilor din școală» ar fi dus și la desființarea modestului așezămint de învățătură din curtea bisericii noastre.

Școala a continuat, deci, să funcționeze în chiliile bisericii atrăgînd pe copiii parohiei pînă cînd statul va ridica un local nou, care, mai mult decît simbolic, a fost așezat în imediata apropiere a Sfîntului Lăcaș pentru a perpetua legătura strînsă dintre educația laică și preceptele dreptei-credințe.

Preotul Vasile R. Popescu ne asigură, în cronica sa, că urmele școlii din curtea bisericii au dăinuit pînă în anul 1964, cînd terenul a fost curățat de toate ruinele fostelor chili și locuințe.

Repere topografice

Întreaga zonă inclusă în harta întocmită de maiorul rus Boroczîn, la 1852, ne dă imaginea unei așezări mai mult rurală, în care însuși Podul Șerban Vodă era mîrginit de prea puține locuințe, cele mai multe servind drept adăpost oamenilor ce păzeau viile și livezile, ca și grădinile de zarzavaturi, întinse pe cea mai mare suprafață a «Mahalalei Broșteni».

(Harta Boroczîn)

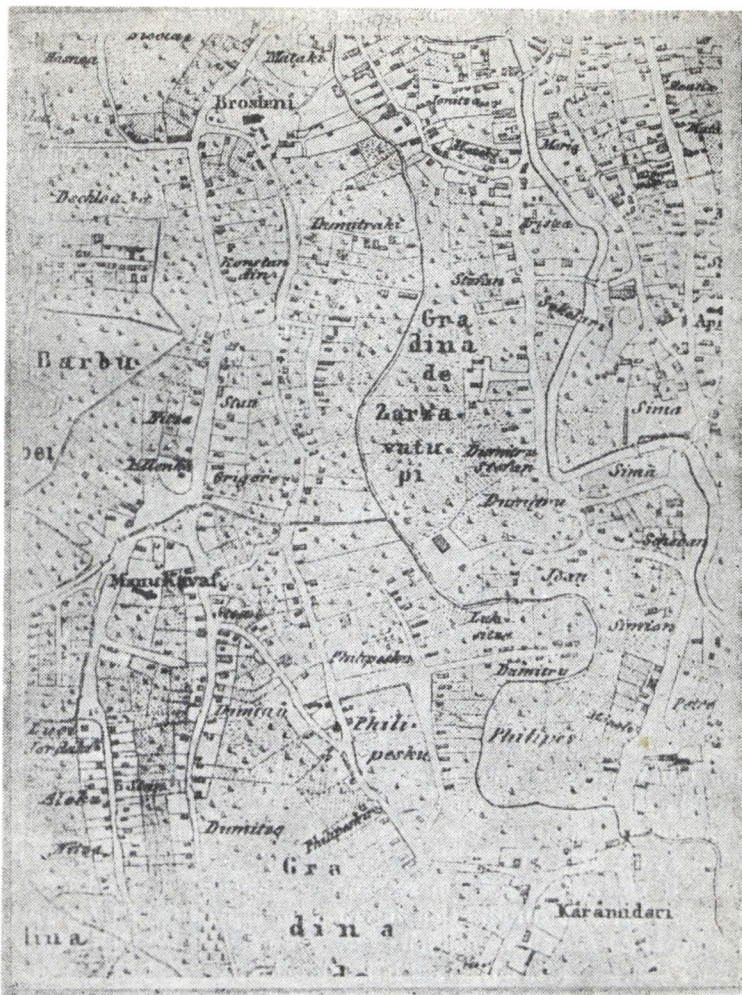
Sf. Mitropolie avea viile donate de diferiți credincioși nu numai pe dealul pe care a fost zidită ctitoria lui Constantin Șerban Cîrnul, ci și pe o bună parte din valea de la miază-zi, pînă la o altă mare podgorie, aceea a Domnitorului Barbu Știrbey, după care veneau locurile lui Niță Hlenka și ale unor «Konstantin, Stan și Grițore Dumitraki». În partea de răsărit se aflau grădinile de zarzavat ale lui Dumitru Ștefan, ale lui Hristea și altui Ștefan, pentru ca, pînă la biserica Sf. Troiță din Cărămicari, să apară marile întinderi de livezi ale familiei Filipescu.

Tot din harta maiorului Boroczîn, se vede că Dîmbovița avea peste cursul ei sinuos nu mai puțin de patru poduri pe această singură porțiune a hărții.

În planurile mai noi, apar în jurul bisericii, ulițele Mocanului cu perechea respectivă, Micăncuța, apoi a Căruțașilor, precum și Splaiul Verzișorilor, dar și altele cu nume mai moderne, Concordia, flancată de antinomicul ei, Discordia.

La 1870, Ulița Broștenilor va deveni strada Cuza-Vodă, avînd la capătul de lingă biserică o piață cu același nume. Alte străzi: Morilor, Frașilor, Norilor și Calea Piscului, făceau legătura cu noua albăie a Dîmboviței și cu vechea mahala Cărmidari (de Jos).

În anii de liniște ce au urmat după cucerirea independenței țării (1877—1878) în cartierul foștilor grădinari, piugari și trăistari răsăr locuințe mai acătării, se lărgec cîteva piețe, se pavează unele din străduțele încilcite și se ridică fabricile de tăbăcărie de-a lungul Dîmboviței. Dar, începînd din 1870, Calea Văcărești a cunoscut, timp de un deceniu — prin descoperirea «izvoarelor feruginoase», țîșnite din mdu-

rile Dâmboviței necanalizate încă — renumele unei veritabile stațiuni balneo-climaterice... «Malazii» se preumblau cu paharele cu apă minerală prin «Grădina Grădișteanului», care se întindea de la «Podul de fier Lemaitre» pînă la «Livada cu duzi».

Faima acestor izvoare a inspirat marelui actor și autor de vodeviluri, Matei Millo, o lucrare presărată cu «cîntecéle» vesele, purtînd ca titlu chiar denumirea «Apele minerale de la Văcărești». De ; în anul 1880, lucrările de canalizare a rîului bucureștean ajung pînă la «Podul de fier Lemaitre», făcînd să dispară, sub drăginele neîndurătoare ale progresului, toate sursele tămăduitoare...

O dată cu ele a fost acoperit și afluentul Dâmboviței din aceste locuri, «Gîrla Lînăriei», care a devenit îndată, uliță pietruită, păstrînd numele vechii ape curgătoare. Au rămas, totuși, mulți ani după aceea, «sălciile de pe margine», pe care gospodinele din jur uscau lînrurile spălate în alt rîușor ce lega Balta Cociocului (admi-Glasul Bisericii

nistrată într-o vreme de parohia Manu Cavafu), cu noua matcă, lipsită de meandru, a Dîmboviței acum canalizate. O baltă mică mai dănuia, la 1890, chiar în fața bisericii noastre.

Multă vreme, acest Sfînt Lăcaș a avut drept adresă: strada Mocăncuței nr. 3. Apoi, numele străzii a fost schimbat după cel al bisericii, devenind strada Mîmului sau strada Manu Cavafu. Acum bucla de largă deschidere a Bulevardului Pionierilor spre vechea, întortocheata Uliță a Lînăriei, a fost denumită strada Trestiana, nume a două sate, unul din județul Vaslui, care, în anul 1900, avea 260 locuitori, iar celălalt, în fostul județ Dorohoi (alipit acum la județul Botoșani), însemnat prin faptul că acolo își avea pămînturi familia Callimachi¹².

Reparații și restaurări

În decursul vremii, biserica a fost renovată de mai multe ori și anume:

În anul 1872 s-a făcut «marea reparație». În 1880 s-a construit un nou amvon, cu avizul Primăriei Capitalei.

În anul 1891 s-a vopsit și spălat pictura cu cheltuiala enoriașului O. Guli-mănescu.

În 1907 a fost spălat și curățit interiorul, iar vechea pardoseală cu lespezi a fost înlocuită cu mozaic.

În anii 1933—1934 s-au făcut următoarele renovări și reparații: s-a acoperit cu tablă, turla mare; a fost pus acoperișul; s-au înlocuit toate ferestrele și cercevelele; s-au vopsit, curățat și renovat pictura cu ajutorul enoriașei Aneta Petrescu; s-a introdus lumină electrică în biserică cu contribuția lui Nae Bălan; s-au făcut, din nou, toate stranele pe lângă pereți, din lemn de stejar sculptat; s-a ridicat împrejmuirea din fața bisericii cu zid de beton și grilaj de fier. Tot atunci s-a construit și casa parohială din curtea bisericii, în stilul românesc creat de marii noștri arhitecți Ion Mincu și Petre Antonescu. Era clădită în sistem vilă, cu balcoane deschise și învelită cu țiglă, constituind o frumoasă realizare arhitectonică.

Epitropii din acel timp ai bisericii erau: Păun Balea (care a dat o însemnată sumă de bani pentru reparații), Constantin Răduț și Alexandru Conta. Primăria Capitalei a donat și ea 123 500 lei. Toate aceste noi construcții au însemnat 1 500 000 lei. Donatorii — enoriași și instituții și-au înscris numele pe lista altor drept-credincioși din trecut, care au lăsat bunuri bisericii: Elena și Vasile Țane, Jelea Nedelcu, Maria V. Grigorescu ș.a. Ei sînt pomeniți și azi la Sf. slujbe.

În urma cutremurului din 1940 s-au făcut alte lucrări de restaurare care au costat 1 060 000 lei.

Relacerea picturii interioare

Pictura neobizantină a fost de mai multe ori curățată și spălată pînă în anul 1972. O ultimă restaurare, ce fusese făcută la începutul secolului nostru, este atribuită cu probabilitate elevilor fostului pictor bisericesc Ioanid. Anii au așternut însă și peste sfinții zugrăviți atunci un strat gros de fum.

Cutremurul din 1977 a provocat deteriorări Sfîntului Lăcaș. În afară de stricarea zidurilor și de căderea tencuielii din interior, s-a descoperit la arcuri, o importantă porțiune din pictura originală. Consiliul parohial a luat măsuri pentru repararea zidurilor și totodată pentru restaurarea picturii pe o mare suprafață. Această

12. «Marele dicționar geografic», Vol. V, p. 641.

operă a fost realizată de pictorul profesor Toma Lescoiu, autorizat de Comitetul de Cultură și Artă cu lucrări de acest profil.

După terminarea picturilor, interiorul bisericii este admirat de toți drept-credincioșii care vin să se închine în Sfântul Lăcaș.

Toate aceste lucrări — consolidarea zidurilor, restaurarea picturii și înlocuirea sistemului de iluminat — au necesitat suma de 297 810 lei, strînsă din donațiile enoriașilor, la care s-a adăugat și ajutorul de 45 000 lei, 30 000 lei pentru pictură și 15 000 lei pentru reparații de către Sf. Patriarhie și Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor.

Pe lângă pictura restaurată a bisericii, s-au adus lăcașului, în interior, și o sumă de îmbunătățiri: vopsirea timplăriei, lustruirea stranelor (ce constituie un model de sculptură în lemn, realizată în anul 1929), etc. etc.

Astăzi, Biserica Manului, dominată de mărețele blocuri cu 8—10 etaje, construite în stînga, dreapta și în spatele ei, apare ca una din modestele ctitorii bisericesti de la începuturile Cetății lui Bucur.

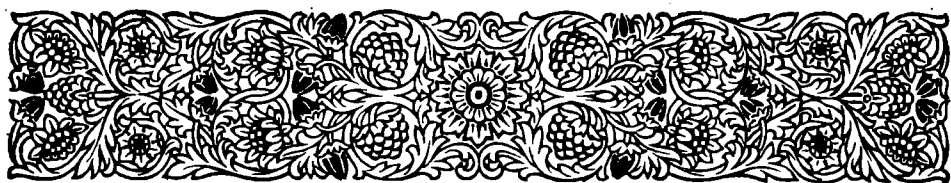
•

Cea mai frumoasă operă edilitară, realizată în acest cartier este splendidul «Parc al Tineretului», cu lacul și «Sala Polivalentă», pe locul unde, prin depozitarea gunoaielor din vechiul București, se formase imunda «Vale a Plîngerii».

Marile prefaceri au continuat cu prelungirea bulevardului Dimitrie Cantemir, pînă în Calea Văcărești, cu noul Bulevard al Pionierilor, mărginit pe partea stîngă de zeci de blocuri semețe, în timp ce în fund, pe partea dreaptă, se înalță noul Palat al U.T.C.-ului, Pionierilor și Șoimilor Patriei. A luat, astfel, ființă aici un nou București, care nu mai amintește cu nimic de cocioabele vechiului cartier.

...Singură biserica «Sf. Treime» a rămas, sfioasă, printre noile blocuri și în cadrul Pieței Gh. Șincai, drept o modestă mărturie a trecutului istoric, în care meșteșugarii Cetății de Scaun au osîndit ca să înalțe Sfântul Lăcaș al uneia dintre breslele lor principale — Cavafii.

Pr. STANCU DUMITRU

VIAȚA BISERICESCĂ

ȘEDIȚA ANUALĂ A ADUNĂRII EPARHIALE DIN LUNA DECEMBRIE 1984

În conformitate cu prevederile Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, în ziua de duminică 9 decembrie 1984 a avut loc ședința anuală a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor, sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Programul a început prin oficierea unui Te-Deum, de către Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, în fruntea unui sobor de preoți și diaconi de la Catedrala Patriarhală.

Au participat la ședință, pe lângă numărul legal de membri, potrivit art. 106 din același Statut: P. C. Preot Octavian Popescu, Vicar mitropolitan, P.P.C.C. Consilierii mitropolitani: Dinu Provian, Mihail Marinescu, Ilie Georgescu, Ion Neamu, Vasile Bria și Nicolae Turcu, precum și: P.C. Preot Petre Zanfira, secretar eparhial, P.C. Preot Vasile Diaconescu, inspector eparhial, Dl. Iliuș Costică, Șeful Contabil, și alții.

Trecându-se în sala de ședințe, s-a trecut la constituirea Secretariatului ședinței compus din: P.C. Preot Vicar Octavian Popescu, Dl. profesor Constantin Pavel și Dl. Prof. Emilian Popescu.

Constatându-se prezența legală a membrilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh a declarat deschisă ședința Adunării și apoi, S-a adresat tuturor zicînd, printre altele:

«La început un cuvînt de mulțumire pentru cei ce au luat ostenala să participe la ședință.

Adresăm mulțumirile noastre Departamentului Cultelor pentru tot sprijinul de care s-a bucurat Biserica noastră în anul ce a trecut, ajutîndu-ne astfel la realizarea activității noastre bisericești.

Întrucît Biserica este chemată să lucreze în lume, nu poate activa fără a păstra o legătură strînsă cu organele de Stat. De aceea, prezența reprezentanților Departamentului Cultelor la ședințele noastre este întru totul normală. Este normală oriunde există raporturi normale între Biserică și Stat. Departamentul Cultelor reprezintă aparatul de stat în activitatea noastră. S-a dovedit sprijinul în toate activitățile bisericești. Și de aceea adresăm mulțumirile noastre călduroase.

La rîndul nostru sprijinim toate acțiunile Statului întreprinse pentru bunăstarea și fericirea poporului. Alături de Stat, sprijinim toate acțiunile întreprinse de Conducerea de Stat, pentru consolidarea păcii

în lume. Țara noastră s-a dovedit a fi o țară iubitoare de pace, de cooperare în diferite acțiuni, în special în apărarea păcii în lume.

Domnul președinte Nicolae Ceaușescu și-a câștigat un mare nume ca înțelept cirmuitor al treburilor dinlăuntru cît și ca un valoros colaborator în rezolvarea problemelor internaționale, în primul rînd, ca promotor și apărător al păcii.

Mulțumim din inimă Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu, pentru tot ce a realizat în lupta pentru pace și pentru tot ce face pentru ridicarea țării noastre.

Mulțumim credincioșilor care se arată mai însănătoșiți în viața lor religioasă pe care o desfășoară în Statul nostru.

La rîndul său, preoțimea noastră se află la înălțime. Sîntem model pentru alte biserici în ceea ce privește activitatea desfășurată de clerul nostru, devotat învățaturii religioase și, în același timp, devotați cetățeni și îndrumători ai credincioșilor noștri».

După repartizarea lucrărilor pe comisii s-a suspendat ședința 1/2 oră, reintrîndu-se în ședință la orele 13,00.

Se dă cuvîntul raportorilor : Dl Profesor Iorgu Ivan pentru Sectorul Administrativ Bisericesc I, iar Dl Profesor Dinu Giurescu pentru raportul Sectorului Administrativ Bisericesc II.

Domnul Profesor Nicolae Chițescu dă citire raportului Sectorului Cultural, iar P.C. Pr. Ioan Găgiu raportului Sectorului Social, urmat de P.C. Protoiereu Ștefan Săvulescu-Ploiești, care citește raportul Sectorului Tehnic.

Din rapoartele prezentate reiese că activitatea desfășurată și-a îndeplinit programul stabilit anticipat.

Înscrîndu-se la discuții, pe marginea celor constatate, Domnul profesor Iorgu Ivan spune, printre altele : «Toate aceste realizări reflectă înțeleptele îndrumări date permanent de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, precum și devotamentul și stăruința, cu care colaboratorii apropiați ai Prea Fericirii Sale, P.S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor și P.C. Preot Vicar-administrativ Octavian Popescu, au urmărit concretizarea acestor îndrumări în frumoase realizări.

Printre punctele principale ale, activității sectoarelor s-a urmărit în primul rînd, asigurarea asistenței religioase la parohiile și filialele vacante, fie prin suplîniri, fie prin numirea de titulari. S-a insistat ca P.C. Inspector bisericesc și P.P.C.C. protoierei să cerceteze parohiile, în special cele care au preoți ce au dat dovadă de neglijență și abateri de la disciplina gestionară și morală, aceștia constituind un exemplu păgubitor pentru ceilalți clerici. Mulți dintre aceștia au fost sancționați, potrivit regulamentelor și canoanelor.

În cadrul sectorului Administrativ II, s-a subliniat grija depusă pentru evidența, conservarea și asigurarea bunurilor și documentelor bisericești care fac parte din Patrimoniul Cultural Național.

De asemenea, din punct de vedere cultural, s-a menționat grija pe care Consilierul de resort a depus-o pentru cît mai dese consfătuiri cu corpul didactic și educativ al Seminarului Teologic și Institutului Teologic, pentru îmbunătățirea și completarea procesului de învățămînt.

Prin tipărirea cărților de rugăciuni și distribuirea lor la parohii, precum și distribuirea Bibliei și a calendarului bisericesc s-a acoperit dorința credincioșilor și s-a întărit acțiunea Bisericii de a contracara propaganda făcută de unii sectanți.

Fără a neglija buna organizare a Caselor de odihnă și tratament a depus o stăruință ca preoții și credincioșii Bisericii să fie activi susținători ai luptei pentru pace, pentru determinarea încetării cursei înarmărilor, pentru evitarea unui nou război.

De asemenea, la Conferințele preoțești, sub îndrumarea Sectorului Cultural Social, precum și la cursurile de îndrumare pastorală și misionară, s-a stăruit în orientarea clerului spre îndeplinirea tuturor doleanțelor popoarelor iubitoare de pace și progres.

În cadrul activității Sectoarelor Economic și Tehnic s-a căutat asigurarea procurării materialelor necesare și mijloacelor de producție, la fabrica de luminări, la construcțiile de pe șantierele Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și la consolidarea bisericilor care au executat lucrări de reparații și restaurări, picturi, etc.

P.C. Preot Alexandru Ionescu, Dl. Profesor Emilian Popescu și Pr. Săvulescu Ștefan au subliniat rezultatele bune ale activității celor trei sectoare și au propus aprobarea celor arătate în rapoartele prezentate.

Luînd cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a supus aprobării Adunării Eparhiale activitatea celor trei sectoare.

Adunarea Eparhială aprobă, în unanimitate activitatea celor trei sectoare.

În continuarea lucrărilor se dă citire textului telegramei către Domnul Nicolae Ceaușescu în care se spune :

«Membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor, în conformitate cu Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române, în ședința de lucru, își îndreaptă cu recunoștință gîndul către Domnia Voastră și își exprimă deplina prețuire pentru clarviziunea politică și neobosita activitate pe care o desfășurați în opera de înflorire și dezvoltare multilaterală a Patriei noastre.

Împreună cu clerul și credincioșii acestei Eparhii, împărtășim bucuria întregului nostru popor, prilejuită de realegerea Domniei Voastre în funcția supremă de conducător politic al României Socialiste și Vă adresăm respectuoase urări de sănătate și puteri sporite în călăuzirea scumpei noastre Patrii pe noi culmi de progres și civilizație.

Această hotărîre unanimă oglindește voința întregului popor de a lucra și pe mai departe, cu aceeași dăruire și însuflețire pentru traducerea în viață a directivelor ce vor deschide noi perspective dezvoltării fericite a Patriei noastre și umple de mîndrie inimile tuturor clericilor și credincioșilor noștri.

În cei aproape douăzeci de ani de înțeleaptă călăuzire a Domniei Voastre, ani de transformări fundamentale, care vor rămîne înscrise în Istoria României drept «Epoca Ceaușescu» poporul nostru a văzut împlinindu-se idealurile pentru care au militat generații de eroi, și astăzi își îndreaptă cu încredere privirile spre viitor.

Ca reprezentanți ai clerului și credincioșilor ortodocși din această eparhie, ca fii ai Bisericii Ortodoxe Române, care în decursul istoriei

s-a aflat strîns legată de aspirațiile și strădaniile spre mai bine ale poporului nostru, sîntem fericiți să trăim zilele înflăcărâte ale angajamentelor pentru îndeplinirea și depășirea îndatoririlor trasate, menite să ridice Patria noastră spre noi culmi de progres material și spiritual și dorim să vă asigurăm, mult stimată Domnule Președinte, că vom răspunde și pe mai departe, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, oricărei chemări privind înfăptuirea bunăstării și fericirea poporului român, pentru crearea unui viitor fericit generațiilor viitoare, ferit de amenințarea războiului, pentru triumful cauzei păcii în lume, pentru dezvoltarea și înălțarea scumpei noastre Patrii, REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA, liberă, suverană și independentă».

I U S T I N,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Așa s-a desfășurat Ședința Adunării Eparhiale din 9 dec. 1984, într-o atmosferă sărbătorească.

(Redacția)

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA MALU SPART — GIURGIU

Pe drumul ce duce spre cîmpiile dîmbovițene, lăsînd în urmă așezările gospodărești de la Ciorogîrla și Bolintin, ajungi în parohia Malu Spart, localitate veche cu locuitori credincioși și sîrguitori, buni, care se întrec între dinșii în munca lor care se poate aprecia după frumusețea caselor și a rînduielilor lor.

În urma stricăciunilor produse de vreme și mai ales, de cutremurul din 1977, biserica lor, veche de peste 150 ani, a avut mai mult de suferit. De aceea, credincioșii parohiei și organele parohiale, în frunte cu inimosul lor preot Iordache Gheorghe, au luat măsurile necesare pentru efectuarea acestor lucrări, încă din anul 1977 și azi, după multe strădăni și văd încununată, cu succes, eforturile depuse.

Astfel, în duminica aceea de vară toată obștea creștină din Malu Spart avea să primească binecuvîntarea arhierescă la sfințirea lucrărilor de reparații, reînnoiri și pictură.

Încă de dimineață, soborul de preoți, în frunte cu Preotul Sibianu Enache de la Circ. Protoieriei Ciorogîrla, așteptau pe P.S. Episcop Roman Ialomîțeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, care a fost primit, potrivit tradiției, cu piine și cu sare.

După sfințirea apei și ceremonia sfințirii bisericii, cu ocolirea ei, întreaga asistență a trecut prin sfîntul altar și a sărutat noul prestol, după care, a continuat Sfînta Liturghie. Predica zilei a fost rostită de Preotul David Popescu de la Centrul Eparhial.

În continuare, P. C. Protoieriu Enache Sibianu a salutat prezența Prea Sfințitului Episcop Roman, precum și a celorlalți slujitori. Apoi a arătat munca tuturor credincioșilor din parohia Malu Spart, care împreună cu preotul Iordache Gheorghe, parohul bisericii, în vîrstă de 75 de ani, au putut realiza tot ce se vede. Toți enoriașii sînt buni creștini și cetățeni și răspund la orice chemare a bisericii. Mulțumește P.S.

Roman că s-a obosit de a veni în această parohie în care nu a mai fost un arhiereu, — poate de la sfințirea ei, și încheie cu feliicitări pentru credincioși și păstorul lor sufletesc.

Preotul Iordache Gheorghe, parohul bisericii, face o frumoasă descriere a parohiei, o așezare veche, lungă de peste 5 km. unde înțilnești cerbi, căprioare, iepuri și fazani, din vechea pădure a Vlăsiei. Este cunoscută această localitate pentru parfumul de tei din fiecare primăvară. Drumul vechi a fost odată pe malul Argeșului, care a spart malul și de aici este numele satului. Subliniază progresul și prosperitatea satului, arătând că acum 40 de ani satul avea o școală cu doi învățători și o educatoare. Azi are 14 învățători, 2 grădinițe, dispensar, etc. În continuare mulțumește lui Dumnezeu că l-a ajutat să ajungă această zi și să vadă lucrările terminate.

P.S. Episcop Roman Ialomițeanul, după ce aduce binecuvântarea P.F. Părinte Patriarh Iustin, adresează un frumos cuvînt de învățătură despre biserică și sfințenia ei. «După terminarea lucrărilor de reparații azi biserica se îmbracă cu haina nevăzută a Sfîntului Duh, de aceea venim la ea cu smerenie adîncă. Prin rugăciune primim ajutor de la Dumnezeu, pentru că nimeni din cei care au venit la dînsa și s-au rugat, nu a plecat neajutat. Dacă uneori nu ni se împlinește rugăciunea, aceasta este din vina noastră, pentru că nu o spunem cu smerenie sau nu cerem ce este drept. Referindu-se la discuția dintre Mîntuitorul și sutașul din Evanghelie pe a cărui slugă a vindecat-o, arată că acesta și-a împlinit ruga numai din cauza smereniei în care s-a rugat. De aceea, conchide P. S. Sa «rugăciunea să meargă mină în mină cu smerenia în viața noastră spirituală. O inimă smerită și un duh de pocăință poate intra fericit în sfința biserică».

În încheiere feliicită pe preot și pe credincioși pentru frumoasa lor realizare.

Ceremonia se termină prin rugăciunea și pomenirea celor răposați.

Pr. David POPESCU

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI ARHIEPISCOPAL GALAȚI (nolembrie — decembrie 1984)

1. Prăznuirea Nașterii Domnului la Centrul Eparhial

Clerul și credincioșii Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, în frunte cu I.P.S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica au sărbătorit cu toată cinstirea cuvenită marele praznic al Nașterii Domnului, potrivit tradițiilor noastre creștinești.

În Ajun, după oficierea slujbei privegherii, I.P.S. Arhiepiscop a primit corala catedralei arhiepiscopale, care a executat un program de colinde, iar în prima zi a praznicului, I.P.S. Sa a oficiat sfința liturghie, înconjurat de clerul catedralei. La otpust a rostit cuvîntul pastoral.

Vorbind și despre Biserica noastră, care este strins legată de viața poporului nostru, I.P.S. Sa a arătat că : «În curgerea vremurilor vitrege și viforoase a fost făclie de lumină și călăuză duhovnicească. Ea a adus o contribuție importantă la zidirea conștiinței naționale, la făurirea unității poporului român și la apărarea patriei».

În încheiere, I.P.S. Sa și-a exprimat convingerea că preoțimea și credincioșii din eparhie vor sprijini în continuare, în anul nou pe care îl începem, «eforturile spre progres ale poporului nostru și pentru pacea în lumea întreagă, sub îndrumarea înțeleaptă a conducătorilor noștri de Stat, în frunte cu mult iubitul Președinte Nicolae Ceaușescu, ctitorul României Socialiste».

În aceeași zi, seara, după slujba vecerniei, corala catedralei a dat un concert de colinde.

În cuprinsul eparhiei, la toate bisericile, slujbele religioase închinete praznicului Nașterii Domnului, s-au săvârșit după rînduiala îndătinată de veacuri, spre mulțumirea duhovnicească a credincioșilor.

2. Slujbe arhieresti

— La 6 decembrie 1984, I.P.S. Arhiepiscop a slujit la hramul catedralei arhiepiscopale din Galați, Sf. Ierarh Nicolae, și a hirotonit pe diaconul Munteanu Neculai Marian ca preot, iar pe candidatul Gheorghie Costică ca diacon pe seama catedralei.

— La 12 decembrie, I.P.S. Sa a slujit la catedrală și a hirotonit pe diaconul Carmocan Pascu ca preot, pe seama parohiei Cernavoda, din protopopiatul Constanța.

3. Sfințiri de biserici

— Resfințirea bisericii din parohia Braniștea, jud. Galați.

La 4 noiembrie, I.P.S. Arhiepiscop Antim a resfințit biserica din parohia Braniștea, protopopiatul Galați, păstorită de preotul Davideanu Constantin. Resfințirea a avut loc după încheierea lucrărilor de reparații capitale și executarea de pictură nouă în frescă de către pictorul Gh. Răducanu.

Între alți clerici, din soborul de slujitori au făcut parte : p.c. pr. Ioan Teoharie, consilier ad-tiv bisericesc, p.c. pr. Stanciu Mălăia, protoiereul locului, p.c. pr. Eugen Drăgoi, secretar eparhial, p.c. pr. Dr. Nicolae Grosu, îndrumător misionar, protopopesic și diaconii Munteanu Neculai Marian și Stavără Mihai, de la catedrala arhiepiscopală din Galați.

După oficierea resfințirii, în cadrul sfintei liturghii, la încheiere I.P.S. Arhiepiscop a acordat preotului paroh Davideanu Constantin rangul bisericesc de «sachelar». Predica zilei a fost ținută de P. C. Pr. Nicolae Grosu, iar P. C. protoiereu Stanciu Mălăia, Pr. paroh și un membru din partea consiliului parohial au rostit cuvîntări cu privire la evenimentul festiv din viața parohiei.

I.P.S. Arhiepiscop, luînd cuvîntul, a spus între altele : «Am venit cu aleasă bucurie la chemarea vrednicului vostru preot, care după șase ani de stăruințe, împreună cu dumneavoastră toți, ați înnoit și împodobit acest sfînt locaș. Am ascultat cu atenție firul istoriei acestei localități, și al acestei biserici, care n-a fost așa de prielnic pentru poporul de pe aceste meleaguri. Ceea ce i-a ținut treji, uniți și destoinici a fost credința noastră ortodoxă moștenită de la străbuni. Aceeași credință ne

călăuzeste și nouă pașii în vremurile de astăzi. Dacă sărbătorim acum înnoirea acestei biserici, nu putem ignora faptul că întreaga țară se înnoiește. Peste tot se construiește, se ridică noi așezări destinate omului pentru o viață fericită, pentru progres și civilizație. În această atmosferă s-a preschimbât și fața acestei biserici».

În încheiere, I.P.S. Sa a elogiât eforturile preotului paroh și ale credincioșilor pentru înfrumusețarea sfântului locaș și a împărțit tuturor arhierestilor binecuvântări și feliicitări.

— Resfințirea bisericii din parohia Suhurlui, jud. Galați.

La 8 noiembrie a.c. I.P.S. Arhiepiscop Antim a oficiat sfințirea mare a bisericii parohiei Suhurlui din protopopiatul Galați, păstorită de preotul Ionașcu Ioan. Cu acest prilej, I.P.S. Sa a fost înconjurat de un sobor de clerici format din P. C. Pr. C-tin Lungu, consilier economic la Centrul eparhial, P. C. Pr. Stanciu Mălăia, protoiereu, Pr. Stoica Constantin-Galați, fost slujitor la această parohie, Pr. Ștefan Ilie-Galați, Pr. Filip Mihai-Pechea, îndrumător misionar protopopesc, preotul paroh Ionașcu Ioan și diaconii Munteanu Neculai Marian și Stavără Mihai.

După ceremonia sfințirii bisericii, la sfînta liturghie arhierescă, preotul Filip Mihai a ținut predica zilei. La sfîrșitul slujbei, I.P.S. Arhiepiscop a acordat preotului paroh Ionașcu I. rangul de «sachelar».

Au rostit cuvîntări P. C. protoiereu și preotul paroh, exprimînd mulțumiri I.P.S. Sale, pentru dragostea părintească arătată față de osîrdia credincioșilor acelei parohii și de lăcașul lor de închinare.

I.P.S. Arhiepiscop, luînd cuvîntul și pornind de la citatul liturgic : «Binecuvîntează Doamne pe cei ce iubesc podoaba Casei Tale», a spus între altele : «Am venit aici ca să cerem această binecuvîntare lui Dumnezeu pentru obștea credincioșilor din această localitate care ați făcut dovadă că iubiți podoaba Casei Domnului prin fapte». I.P.S. Sa a reamintit apoi că a sfințit pentru prima dată această biserică în anul 1948, cînd era Episcop-Locotent al Episcopiei Dunării de Jos și este recunoscător că Bunul Dumnezeu i-a rînduit ca, după 36 de ani, să vină din nou și să binecuvînteze osteneala depusă de preotul paroh de astăzi, împreună cu organele parohiale și cu enoriașii parohiei. În continuare, I.P.S. Sa a apreciat pictura realizată de pictorul Caraman Costică, icoanele din catapeteasmă executate de pictorul Busuic Gh. și mobilierul lucrat de sculptorul Armanu Virgil. În continuare, I.P.S. Sa a adăugat : «Biserica aceasta s-a înnoit și odată cu aceasta să-L rugăm pe Dumnezeu să înnoiască și inimile noastre. Credința noastră să fie înnoitoare. Să zidim altar în inimile noastre în care să sălășluiască Domnul nostru Iisus Hristos. «Au nu știți că sînteți templul lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?» a spus Sf. Ap. Pavel. Fie ca Duhul Sfînt să sălășluiască în inima, în ființa noastră !».

În încheiere a exprimat mulțumiri la adresa organelor de Stat și locale, pentru sprijinul acordat parohiei la executarea lucrărilor de reparații și înfrumusețare a sfîntului locaș. Tuturor enoriașilor le-a împărțit binecuvîntări arhieresti.

— Resfințirea bisericii din parohia Peceneaga, jud. Tulcea.

La 2 decembrie, a.c., I.P.S. Arhiepiscop Antim a resfințit biserica din parohia Peceneaga, din protopopiatul Babadaq, jud. Tulcea, păstorită de preotul Oancea Mocanu, fiu al acestei localități.

La această biserică s-au efectuat lucrări de reparații în interior și exterior, pictură nouă în frescă și alte înnoiri și înfrumusețări. Cu prilejul acestei slujbe, I.P.S. Arhiepiscop a fost înconjurat de un sobor de preoți, alcătuit din P. C. consilier eparhial Ioan Teoharie, Pr. Ioan Ștefan-Babadag, preot Doniga Ioan-Măcin, Pr. Șerban Vasile-Turcoaia, Pr. Tuluceanu Nicolae-Greci, Pr. Dicu Octavian-Ostrov, Pr. Gheorghe Mihai-Dăeni, preotul paroh Oancea Mocanu și diaconii Stavără Mihai și Popa Ștefan de la catedrala arhiepiscopală din Galați.

La sfânta liturghie, candidatul Carmocan Pascu a fost hirotont diacon, iar preotul paroh Oancea Mocanu a fost hirotosit iconom stavrofor.

La încheierea slujbei, preotul Ioan Ștefan, reprezentantul P. C. protoiereu Ioan Secuianu-Babadag și preotul paroh Oancea Mocanu au rostit cuvântări prin care au exprimat bucuria și recunoștința enoriașilor pentru vizita părintească a I.P.S. Arhiepiscop și resfințirea sfântului lăcaș.

I.P.S. Sa a arătat între altele că: «Biserica, după cum o aseamănă Sfinții Părinți, este ca o carte deschisă, o Biblie, care poate vorbi inimii și minții despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru noi, despre Sfinți și despre cei ce au păstrat și au mărturisit credința noastră ortodoxă. Biserica nu se rezumă numai la lăcașul ei, ci se extinde și asupra tuturor credincioșilor botezați în numele Sfintei Treimi, care păstrează curată învățătura de credință și se împărtășesc din Sfintele Taine, prin care Duhul Sfânt lucrează cele ce sînt pentru mîntuirea noastră. Hristos este Capul Bisericii (Efes. 5, 23). Avem datoria să sprijinim credința pe care am moștenit-o de la înaintași prin fapte vrednice de numele de creștin, prin care dovedim că sîntem adevărați fii ai Bisericii.

În încheiere, I.P.S. Sa a adus mulțumiri tuturor celor care au contribuit la reparația și înfrumusețarea bisericii, și le-a împărtășit arhieresti binecuvîntări.

— Resfințirea bisericii Sf. Ioan Botezătorul din municipiul Tecuci.

Din încredințarea I.P.S. Arhiepiscop Antim, la 4 decembrie, P. C. Arhim. Ieronim Motoc, vicar ad-tiv, a resfințit biserica parohială Sf. Ioan Botezătorul din orașul Tecuci, păstorită de preotul paroh Chirilă Constantin și preotul coslujitor Popovici Dumitru. După reparații capitale și restaurarea picturii, prin rivna celor doi preoți, a consiliului, comitetului parohial și a enoriașilor. acest sfînt lăcaș și-a recăpătat strălucirea pe care a avut-o.

Din soborul slujitorilor au făcut parte P. C. protoiereu Chivu Grigore, Pr. Capmare Gh., cei doi preoți ai parohiei și diaconul Popa Ștefan.

Au rostit cuvântări P. C. protoiereu Chivu Grigore și preotul paroh Chirică C-tin.

P. C. vicar a transmis preoților și enoriașilor parohiei binecuvîntarea I.P.S. Arhiepiscop Antim și felicitări.

— Resfințirea bisericii minăstirii Adam, județul Galați.

La 16 decembrie a avut loc resfințirea bisericii minăstirii Adam, filială a parohiei Adam, păstorită de preotul Balaban Vasile. Această biserică, monument istoric, din secolul XVII, a suferit mari stricăciuni la cutremurul din 1977. Prin strădania preotului paroh și a enoriașilor s-a reușit ca în anii aceștia, monumentul să fie restaurat în bune condițiuni și redat cultului.

Din încredințarea I.P.S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica, slujba de resfințire a fost oficiată de P. C. Arhim. Ieronim Motoc, vicar administrativ, însoțit de P. C. protoiereu Stanciu Mălăia, P. C. Pr. Buruiană Gheorghe, îndrumător misionar, Pr. Cudrițescu Teodor-Berești, Pr. Mîcu Vasile-Căuiești, preot paroh Balaban Vasile și diaconul Stavără Mihai. P. C. preot Buruiană Gheorghe a ținut predica zilei, iar P. C. protoiereu Stanciu Mălăia și preotul paroh Balaban Vasile au fost cuvîntări referitoare la activitatea din parohie și evenimentul zilei, sfințirea bisericii monument istoric. P. C. vicar a exprimat felicitări și a adus mulțumiri din partea I.P.S. Arhiepiscop preotului paroh și enoriașilor de la această parohie, precum și tuturor celor care au sprijinit lucrarea.

Arhim. IERONIM MOTOC

ȘTIRILE DIN CUPRINSUL EPARHIEI BUZĂULUI PE LUNILE IULIE—DECEMBRIE 1984

I. Din agenda de lucru a P. S. Episcop Epifanie Norocel

1 iulie 1984. A făcut vizite canonice la următoarele biserici din parohiile protoieriei Buzău : Sălcioara ; Moisica (filiala parohiei Sălcioara) ; Căltuna ; Pogoanele I ; Luciu ; Largu ; Bălteni ; Cotu Ciorii.

8 iulie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală, hirotonind diacon pe candidatul Toader Cojocaru.

10 iulie 1984. A făcut vizită canonică la M-rea Ciolanu.

11 iulie 1984. A făcut vizite canonice la următoarele biserici din protoieria Focșani cu șantiere de reparații : Biserica Mera — (șantier de reparații la clopotniță) ; Biserica parohială Sfînta Cruce din Odobesti (șantier de reparații la exteriorul bisericii).

15 iulie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în Catedrala din Buzău, hirotonind preot și hirotesind duhovnic pe diaconul Toader Cojocaru pentru parohia Sîrbi, protoieria Panciu.

16—19 iulie 1984. A prezidat examenul de admitere la Institutul Teologic din București.

15 august 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală, hirotonind diacon pe candidatul Constantin Dumitru.

19 august 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală, hirotonind preot și hirotesind duhovnic pe diaconul Constantin Dumitru pentru parohia Slimnic Protoieria Focșani. Tot la această slujbă a hirotonit diacon pe candidatul Rebeга Mitică.

23 august 1984. A participat în tribuna oficială, la demonstrația oamenilor muncii cu prilejul aniversării zilei de 23 August.

24 august 1984. A făcut vizite canonice la Rogoz, M-rea Sihastru, biserica parohiei Homocea și biserica Ploscuțeni filiala parohiei Homocea — protoieria Panciu.

25 august 1984. A făcut vizite canonice la biserica parohiei Adjudul-Vechi și biserica parohiei Domnești, ambele din protoieria Panciu.

26 august 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală, hirotonind preot și hirotesind duhovnic pe diaconul Mitică Rebeга pentru

parohia Nereju Mare din prot. Panciu. Tot în aceeași zi a făcut vizite canonice la Mănăstirile Ciolanu și Rătești.

29 august 1984. A făcut vizite canonice la următoarele biserici din parohiile protopopiatului Buzău : Gomoiești ; Costești ; Gherăseni ; Sudiți (filiala parohiei Gherăseni) ; Smeeni ; Sălcioara ; Moisica (filiala parohiei Sălcioara).

31 august 1984. A făcut vizite canonice la următoarele biserici din prot. Focșani : Biserica parohiei Sf. Gheorghe ; Sf. Nicolae-Stroe ; Domneasca ; Unirea ; Sf. Gheorghe-Odobesti ; Sf. Voevozi-Jariștea ; fostele schituri Vărzărești și Târnița.

6 septembrie 1984. A prezidat conferința misionară la prot. Focșani.

7 septembrie 1984. A făcut vizite canonice la următoarele biserici din prot. Panciu : Biserica parohiei Vidra ; Cîmpuri ; Rotilești ; Străoane de Sus — monument istoric în restaurare.

8 septembrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiale Coroteni și Timboiești din protoieria Focșani.

9 septembrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în Catedrala episcopală.

11 septembrie 1984. A făcut vizite canonice la biserica parohiei Cîndești, Mănăstirea Rătești și M-rea Ciolanu.

14 septembrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală.

2 octombrie 1984. A făcut vizite canonice la fostele schituri Vărzărești și Cotești, precum și la bisericile : Vovidenia filiala parohiei Precista din Focșani ; Sf. Dumitru-Uzină ; Sf. Ioan Botezătorul-Focșani ; Colecția de la biserica Stamatinești-Focșani ; M-rea Sihastru.

5 octombrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiilor Homocea și Adjudul Vechi din protoieria Panciu.

7 octombrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală din Buzău, hirotonind diacon pe candidatul Alexandru Blendea.

8 octombrie 1984. A făcut vizite canonice la M-rea Ciolanu ; la biserica din Unguriu, biserica Pîrscovul de Sus și biserica Pîrscovul de Jos din Protoieria Pătîrlagele.

13 octombrie 1984. A făcut vizite de lucru la bisericile parohiilor Vovidenia, Profetul Samoil și Sf. Gheorghe-Nord din Prot. Focșani.

14 octombrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală, hirotonind preot și hirotiesind duhovnic pe diaconul Alexandru Blendea pentru parohia Neculele — prot. Focșani. Tot la această slujbă a hirotonit diacon pe candidatul Ilie Forț.

17 octombrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiilor : Glodeanu Cîrlig ; Caragele ; Largu ; Rușețu din protoieria Buzău, toate cu șantier de pictură.

18 octombrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiilor : Cîndești ; Rușavățu ; Cătina ; Corbu ; Lera, filiala parohiei Corbu ; Chiojdu ; Nehoiașu (toate în Prot. Pătîrlagele).

20 octombrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală, hirotonind preot și hirotiesind duhovnic pe diaconul Ilie Forț pentru parohia Boldu — protoieria Rm. Sărat. Tot la această slujbă a hirotonit diacon pe candidatul Nicolae Abaza.

21 octombrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală, hirotonind preot și hirotiesind duhovnic pe diaconul Nicolae Abaza pe

seama paraclisului Sf. Episcopii. Tot la această slujbă a hirotonit diacon pe candidatul Gheorghe Geantă.

26 octombrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie la M-rea Rătești cu prilejul hramului, hirotonind preot și hirotosind duhovnic pe diaconul Gheorghe Geantă pentru parohia Valea Sibiciului — protoieria Pătirlagele. Tot la această slujbă a hirotonit diacon pe candidatul Ștefan Vasile.

28 octombrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiilor : Topliceni ; Drăghești ; Băbeni ; Dedulești ; Buda ; Sălcioara ; Pardoși ; Valea Șchiopului filiala parohiei Pardoși toate din protoieria Rm. Sărat.

4 noiembrie 1984. A resfințit biserica din parohia Racovițeni, protoieria Rm. Sărat, jud. Buzău, hirotonind preot și hirotosind duhovnic pe diaconul Ștefan Vasile pentru parohia Unirea, protoieria Brăila.

6 noiembrie 1984. A făcut vizite canonice la fostul schit Mușnoaele și Mînăstirea Rătești.

7 noiembrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiilor : Breaza ; Vispești ; Năeni ; Proșca ; Gura Sărății, toate din protoieria Buzău.

8 noiembrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiilor : Cilibia ; C. A. Rosetti ; Vizireni din prot. Buzău, precum și la parohiile : Jugureanu ; Ulmu ; Vultureni ; Scărlătești ; Dudescu ; Tătaru ; Cireșu ; Mohreanu din prot. Brăila.

11 noiembrie 1984. A resfințit biserica din parohia Făurei, protoieria Panciu, jud. Vrancea.

18 noiembrie 1984. A făcut vizite canonice la bisericile parohiilor Vernești ; Valea Sălciilor-Miluiți — filiala parohiei Izvoranu ; Grăjdana toate din protoieria Buzău, precum și la parohia Nișcov, protoieria Pătirlagele.

21 noiembrie 1984. A oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală.

24 noiembrie 1984. A prezidat Consiliul Eparhial și consfătuirea cu P. C. părinți protopopi la Centrul Eparhial.

25 noiembrie 1984. A prezidat lucrările Adunării Eparhiale.

2 decembrie 1984. A participat la instalarea Prea Sfințitului Gherasim Cristea ca episcop al Rîmnicului și Argeșului.

6 decembrie 1984. A resfințit biserica «Sf. Nicolae» din Buzău cu prilejul hramului, hirotosind în «iconom stavrofor» pe preoții slujitori de aici.

9 decembrie 1984. A făcut vizite canonice la parohiile : Unirea, Sf. Gheorghe-Odobești și Jariștea din prot. Focșani, precum și la parohiile : Bolotești ; Bătinești ; Crucea-Dumbrava—Panciu ; Sf. Nicolae, filiala parohiei Crucea-Dumbrava ; Pîsești ; Sf. Apostoli, Panciu ; Movilița din prot. Panciu, jud. Vrancea.

II. CONFERINȚE

1. Conferința preoțească pe luna August 1984

Cea de a treia conferință preoțească din anul acesta la Episcopia Buzăului s-a desfășurat în ziua de 16 august 1984, la jud. Vrancea pentru protoieriile Focșani și Panciu, în ziua de 17 August 1984 la jud. Buzău pentru protoieriile : Buzău, Rm. Sărat și Pătirlagele ; în ziua de 20

august 1984, la jud. Brăila pentru protoieria Brăila, cu tema : «Aniversarea a 40 de ani de la eliberarea Patriei (23 August 1944—23 August 1984).

Lucrările conferințelor s-au ținut pe județe și au fost conduse de către P. S. Episcop Epifanie însoțit de către un delegat din cadrul Centrului Eparhial. La discuțiile purtate în legătură cu tema conferinței au adus completări prețioase un număr însemnat de preoți, din fiecare protopopiat, arătând că idealurile de veacuri ale înaintașilor, libertatea, independența, unitatea și suveranitatea s-au întrupat în gîndurile și faptele întregului nostru popor.

În cele patru decenii de la eliberare, România a dobîndit un loc de cinste în rîndul popoarelor lumii, prin inițiativele ei, pentru instaurarea unui climat de pace și dreptate în lume.

La sfîrșitul lucrărilor P. S. Episcop Epifanie, în cadrul concluziilor, a spus printre altele : «Este îndeobște cunoscut, că mărețele realizări înregistrate pe toate planurile în această perioadă de glorioasă istorie, reprezintă capacitatea și clarviziunea înțeleptei noastre conduceri de stat, precum și eforturile întregului nostru popor pentru o viață mai bună și prosperă. În epoca istorică deschisă de 23 August 1944 — etapa inaugurată în 1965, se dovedește a fi etapa cea mai fertilă, cea mai bogată în înfăptuiri din întreaga existență a poporului român. Marile victorii obținute în acest timp poartă pecetea faptei și gîndirii Domnului Nicolae Ceaușescu, a ideilor și orientărilor sale de o inestimabilă valoare teoretică și practică. Așadar, acum cînd întreaga națiune românească își pregătește aniversarea victoriei de la 23 August 1944 și își privește retrospectiv mărețele împliniri concretizate în gigantica operă de construcție a vieții celei noi în țara noastră, preoții ortodocși din această parte a țării precum și credincioșii noștri sînt fericiți că, de pe pozițiile și cu mijloacele lor specifice, după exemplul vrednicilor înaintași, au fost totdeauna la datorie din punct de vedere cetățenesc, slujind țara și poporul, cu dăruire și înaltă responsabilitate morală. Poporul nostru este eroul tuturor realizărilor sub conducerea Domnului Nicolae Ceaușescu, care întruchipează eroismul de care au dat dovadă înaintașii noștri».

2. Conferința preoțească din luna octombrie 1984

Ultima conferință preoțească din anul acesta s-a desfășurat pe data de 16, 17, 18 oct. la protoieriile : Focșani, Panciu și Brăila fiind ca delegați din partea Centrului Eparhial P. C. Pr. Gheorghe Guță — Consilier economic și P. C. Pr. Dionisie Grigore — Consilier ad-tiv. La data de 23, 24, 25 octombrie s-a desfășurat conferința la protoieriile : Rm. Sărat, Buzău și Pătirlagele, delegați din partea Centrului Eparhial fiind P. C. Pr. Dionisie Grigore, Consilier Ad-tiv și P. C. Pr. Nicolae Popescu inspector eparhial.

Referatul conferinței a fost susținut de următorii preoți : la prot. Panciu, P. C. Pr. Aga Ștefan — parohia Vizantea ; la prot. Focșani P. C. Pr. Serafim Tudor — parohia Gologanu ; la prot. Brăila P. C. Pr. Stan Ionescu — parohia Vișani ; la prot. Rm. Sărat P. C. Pr. Gheorghe Ivan

— parohia Valea Rîmnicului ; la prot. Buzău P. C. Pr. Dinu Vasile-Albești și la prot. Pătirlagele P. C. Pr. Mihalcea Gheorghe — parohia Sibiciu de Jos.

La discuțiile purtate în legătură cu tema conferinței au adus completări prețioase un număr însemnat de preoți, arătînd că răscoala țărănească din 1784, condusă de Horea, Cloșca și Crișan, prin amploarea ei și revendicările ei, reprezintă cel mai însemnat moment din lupta seculară pentru o viață mai bună. Numele celor trei conducători martiri Horea, Cloșca și Crișan, au intrat în conștiința poporului român, alături de cele mai vrednice personalități ca : Ștefan cel Mare, Mihael Viteazul, Avram Iancu, Tudor Vladimirescu, Alexandru Ioan Cuza etc. Păstrarea și consolidarea ființei și a unității naționale constituie îndatorirea fundamentală a preoțimii noastre, a credincioșilor Bisericii noastre și a tuturor fiilor Patriei.

3. Conferința Administrativă din luna noiembrie 1984

Cea de a doua conferință administrativă și, ultima din anul acesta, s-a desfășurat pe data de 27 noiembrie la protoieriiile Buzău și Focșani ; pe data de 28 noiembrie la protoieriiile Panciu și Pătirlagele, pe data de 29 noiembrie la protoieria Rm. Sărat și pe data de 30 noiembrie la protoieria Brăila.

La protoieriiile Buzău și Pătirlagele, lucrările au fost conduse de P. C. Pr. Gheorghe Guță — consilier economic, ca delegat al P. S. Episcop Epifanie, la protoieriiile Focșani și Panciu lucrările au fost conduse de P. C. Pr. Dionisie Grigore — consilier ad-tiv ca delegat al P. S. Episcop Epifanie, iar la protoieriiile Rm. Sărat și Brăila lucrările au fost conduse de P. C. Pr. Nicolae Popescu, inspector eparhial, ca delegat al P. S. Episcop Epifanie Norocel.

Pe marginea referatelor susținute, un număr, însemnat de preoți au adus completări, arătînd că necesitatea unei discipline și trăiri corespunzătoare demnității preoțești, după preceptele biblice, patristice și cetățenești, se cere cu atît mai mult în zilele noastre. Cu privire la îndatoririle cetățenești, preotul trebuie să respecte, pe lingă legile bisericești, și pe cele ale statului, în vederea realizării binelui comun.

Respectarea normelor și a legilor canonice și de stat, contribuie la întărirea disciplinei în viața întregii obști. **Ca preoți și cetățeni avem îndatorirea de a fi sprijinitori activi și loiali în cunoașterea și respectarea tuturor legilor statului de către toți cetățenii patriei noastre.**

Pr. GRIGORE DIONISIE